

DET KONGELIGE
FINANSDEPARTEMENT

St.prp. nr. 1

(2008–2009)

FOR BUDSJETTÅRET 2009

Skatte-, avgifts- og tollvedtak

Innhold

	Omtalt side	Utkast til vedtak side
1 Hovedtrekkene i skatte- og avgiftsopplegget for 2009	7	
1.1 Hovedtrekk i skatte- og avgiftsopplegget	7	
1.2 Provenyvirkninger av forslaget til skatte- og avgiftsendringer	10	
1.3 Fordeling av offentlige skatte- og avgiftsinntekter	15	
1.4 Gebyrer og sektoravgifter	16	
2 Direkte skatter og avgifter til folketrygden	18	
2.1 Innledning	18	
2.2 Skatt fra lønnstakere og pensjonister	22	
2.2.1 Toppskatt	22	128
2.2.2 Standardfradrag	22	129
2.2.3 Særskilte regler for trygdede	23	127, 129
2.2.4 Skatt på formue	25	127
2.2.5 Fradrag for fagforeningskontingent	28	
2.2.6 Boligsparing for ungdom (BSU)	28	
2.2.7 Grense for lønnsoppgaveplikt ved arbeid knyttet til hjem og fritidsbolig	29	
2.2.8 Fiskerfradraget	29	
2.2.9 Fradrag for arbeidsreise mellom hjem og arbeidssted	29	
2.2.10 Firmabilbeskatningen	29	
2.2.11 Særfradrag for store sykdomsutgifter	30	
2.2.12 Fradrag for gjeldsrenter for arbeidstakere og personlig næringsdrivende fra andre EØS-stater	31	
2.2.13 Andre grenser og fradrag	31	
2.3 Næringsbeskatningen	31	
2.3.1 Oppheving av skattefritak for gjensidig brann- og husdyrforsikrings-selskap, sjøforsikringsselskap og enkelte skadeforsikringsselskap	31	
2.3.2 Innstramming i fritaksmetoden	32	
2.3.3 Avskrivning av faste tekniske installasjoner i bygg	32	
2.3.4 Skattlegging av urealiserte gevinster ved uttak av eiendeler mv. fra norsk beskatningsområde	33	
2.3.5 Kraftverksbeskatningen	33	
2.3.6 Reindrifftsfradraget	34	
2.3.7 Eiendomsskatt i sjøområdet	34	
2.4 Spørsmål om beskatning til kommunene for bruk av areal i kystso-nen	34	
2.5 Skattefradrag for kostnader til forskning og utvikling	35	
2.6 Endringer i kommunale og fylkeskommunale skattører og fellesskatt for 2009	38	128
2.7 Avgift på arv og gaver (kap. 5506 post 70)	39	130
2.8 Trygdeavgifter og andre avgifter til folketrygden (kap. 5700 post 71 og 72)	42	130
2.8.1 Trygdeavgift mm.	42	133, 134
2.8.2 Arbeidsgiveravgift	43	130

	Omtalt side	Utkast til vedtak side
3 Indirekte skatter	45	
3.1 Innledning	45	
3.1.1 Endringer i særavgiftsvedtakene	49	
3.1.2 Måling av administrative byrder knyttet til særavgiftene	51	
3.1.3 Toll- og avgiftsfritaket for leveranser til cruiseskip i innenriksfart	53	
3.2 Merverdiavgift mv. (kap. 5521 post 70)	54	135
3.2.1 Merverdiavgift på finansielle tjenester	54	
3.2.2 Oppfølgingen av Kulturmomsutvalget og spørsmålet om merverdiavgift og frivillig sektor	54	
3.2.3 Tilbakebetaling av merverdiavgiftskompensasjon	61	
3.3 Avgift på alkohol (kap. 5526 post 70)	62	136
3.4 Avgift på tobakkvarer (kap. 5531 post 70)	64	137
3.5 Motorvognavgifter (kap. 5536)	65	
3.5.1 Innledning	65	
3.5.2 Utredning av veiprising for tunge kjøretøy	65	
3.5.3 Kartlegging av lokale helse- og miljøproblemer ved diesel- og bensinbiler	66	
3.5.4 Engangsavgift på motorvogner mv. (kap. 5536 post 71)	69	138
3.5.5 Årsavgift på motorvogner mv. (kap. 5536 post 72)	72	141
3.5.6 Vektårsavgift (kap. 5536 post 73)	73	142
3.5.7 Omregistreringsavgift (kap. 5536 post 75)	73	144
3.5.8 Avgift på bensin (kap. 5536 post 76)	74	146
3.5.9 Avgift på mineralolje til framdrift av motorvogn (autodieselavgift) (kap. 5536 post 77)	75	146
3.6 Avgift på båtmotorer (kap. 5537 post 71)	76	147
3.7 Avgift på elektrisk kraft (kap. 5541 post 70)	76	148
3.8 Grunnavgift på fyringsolje mv. (kap. 5542 post 70)	78	149
3.9 Avgift på smøreolje mv. (kap. 5542 post 71)	79	151
3.10 CO ₂ -avgift (kap. 5508 post 70 og kap. 5543 post 70)	79	134, 150
3.11 Svovelavgift (kap. 5543 post 71)	81	151
3.12 Avgift på utslipp av NO _x (kap. 5509 post 70 og kap. 5549 post 70)	82	155
3.13 Avgift på sluttbehandling av avfall (kap. 5546 post 70)	83	152
3.14 Avgift på helse- og miljøskadelige kjemikalier (kap. 5547 post 70 og 71)	83	153
3.15 Avgift på visse klimagasser (kap. 5548 post 70)	84	154
3.16 Avgift på sjokolade- og sukkervarer mv. (kap. 5555 post 70)	84	155
3.17 Avgift på alkoholfrie drikkevarer (kap. 5556 post 70)	85	156
3.18 Avgift på sukker mv. (kap. 5557 post 70)	85	157
3.19 Avgift på drikkevareemballasje (kap. 5559 post 70-74)	86	157
3.20 Dokumentavgift (kap. 5565 post 70)	86	158
3.21 Avgifter i telesektoren (kap. 5583 post 70).....	86	159
3.22 Inntekter ved tildeling av konsesjoner (kap. 5309 post 29)	87	159
3.23 Avgifter i matforvaltningen (kap. 5576 post 70)	88	159
4 Toll	89	160
4.1 Innledning	89	
4.1.1 Om toll og tollsatser	89	
4.1.2 Tollinntekter	90	
4.2 Multilaterale forhandlinger i WTO	90	
4.2.1 Doha-runden	90	
4.2.2 Tollfrihet for farmasøytiske produkter	91	
4.2.3 WTO – Handelspolitisk gjennomgang av Norge	91	
4.3 Tollpreferansesystemet for utviklingslandene – GSP	91	

	Omtalt side	Utkast til vedtak side
4.4 EØS-avtalen og de øvrige handelsavtalene	92	
4.4.1 Nye handelsavtaler	92	160
4.4.2 Forhandlinger med EU på landbruksområdet	93	
4.4.3 EUs forslag om forhåndsvarsling ved inn- og utførsel av varer.....	93	
4.4.4 Laksestriden med EU – behandling av saken i WTO	94	
4.4.5 Kontroll av fiskeeksport til EU	94	
4.4.6 Revisjon av opprinnelsesreglene i Europa	94	
4.4.7 Middelhavskumulasjon og utvidelse med Balkan-landene	94	
4.5 Forvaltning av tollregimet for landbruksvarer	95	
4.5.1 Administrative tollnedsettelse	95	
4.5.2 Fordeling av tollkvoter	95	
4.5.3 Fastsettelse av tollsatser for bearbejdede jordbruksvarer	96	
4.5.4 Tollvernet for korn	96	
4.6 Regelverkendringer	96	
4.7 Endringer i tolltariffen	96	160
4.7.1 Avvikling av tollsatser for enkelte industrivarer	96	
4.7.2 Nye oppdelinger i tolltariffen	97	160
4.7.3 Tekniske endringer i tolltariffen	97	161
5 Fordelingsvirkninger av skatte- og avgiftsopplegget for 2009	98	
5.1 Innledning.....	98	
5.2 Inntekts- og formuesfordelingen og skattesystemets progressivitet ...	98	
5.3 Fordelingsvirkninger av skatteopplegget for 2009	100	
5.4 Fordelingsvirkninger av skatteopplegget i perioden 2006-2009	104	
5.5 Betydningen av skatte- og avgiftsopplegget for husholdningenes velferd	104	
6 Evaluering av skattereformen	107	
6.1 Innledning	107	
6.2 Skattereformen 2006 – bakgrunn og hovedtrekk	108	
6.2.1 Skattereformen i 1992	108	
6.2.2 Utviklingen etter 1992 – inntektsskifting og behov for ny reform	109	
6.2.3 Skattereformen 2006 – hovedtrekk	111	
6.3 Foreløpige virkninger av aksjeinntektsbeskatningen	113	
6.4 Foreløpige virkninger av skjermingsmetoden for personlig nærings- drivende	117	
6.4.1 Enkeltpersonforetak	117	
6.4.2 Deltakerlignede selskap	119	
6.5 Skatt og internasjonale rammebetingelser	120	
6.5.1 Internasjonale utviklingstrekk	120	
6.6 Administrative sider ved reformen	125	
Vedlegg		
1 Skattestatistikk for 2006	162	
2 Toll	177	
3 Forslag til ny oppdeling for fisk og poteter	181	
4 Forslag til fjerning av toll på enkelte tekstiler	182	

DET KONGELIGE
FINANSDEPARTEMENT

St.prp. nr. 1

(2008–2009)

FOR BUDSJETTÅRET 2009

Skatte-, avgifts- og tollvedtak

*Tilråding fra Finansdepartementet av 26. september 2008,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Stoltenberg II)*

1 Hovedtrekkene i skatte- og avgiftsopplegget for 2009

1.1 Hovedtrekk i skatte- og avgiftsopplegget

Regjeringens mål for skatte- og avgiftspolitikken er å sikre inntekter til fellesskapet, bidra til rettferdig fordeling og et bedre miljø, fremme sysselsettingen i hele landet og bedre økonomiens virkemåte. Ved å bringe samlede skatter og avgifter tilbake til 2004-nivå har Regjeringen skapt rom for å styrke velferdsordningene og fellesgodene. Samtidig er fordelingsprofilen i skattesystemet bedret som følge av utbytteskatten, mer rettferdig formuesskatt og høyere minstefradrag. I tillegg er miljøprofilen i avgiftssystemet blitt tydeligere.

Det samlede skatte- og avgiftsnivået opprettholdes på 2004-nivå. Systemendringene i skattereformen bevares, noe som er med på å sikre stabilitet og forutsigbarhet i skattesystemet. Dette er viktig for at det skal være attraktivt å investere og drive næringsvirksomhet i Norge. Innenfor disse ramme- er hovedhensynene i Regjeringens forslag til endringer i skatter og avgifter for 2009:

- Fordelingsprofilen i skattesystemet styrkes ytterligere. Regjeringen vil forbedre formuesskatten ved å utvide grunnlagene og øke bunnfra-

draget. Arveavgiften gjøres mer rettferdig ved å begrense rabatten på ikke-børsnoterte aksjer, og ved å øke innslagspunktene og halvere de høyeste avgiftssatsene.

- Skatte- og avgiftssystemet skal fremme miljøvennlig atferd. Omleggingen av bilavgiftene i mer miljøvennlig retning videreføres.

Mer rettferdig fordeling

Regjeringen har allerede økt skatten betydelig for dem med høye formuer og høy inntekt. Viktigst er endringene i formuesskatten ved at aksjerabatten er fjernet, og ved at 80-prosentregelen, som først og fremst begrenser formuesskatten for de rikeste, er strammet inn. For dem som kommer inn under 80-prosentregelen, er formuesskatten på aksjer mer enn doblet siden 2005.

Regjeringen vil styrke fordelingsprofilen i skattesystemet ytterligere i 2009 gjennom endringer i formuesskatten og arveavgiften. Ligningsverdiene av næringsseiendom økes med anslagsvis 60 pst. i gjennomsnitt ved bl.a. å innføre en ny metode for å verdsette næringsseiendom som leies ut. Videre foreslås å øke ligningsverdiene av bolig og fritidsei-

endom mv. med 10 pst. for å motvirke noe av nedgangen i ligningsverdier som andel av markedsverdier den siste tiårsperioden.

Regjeringen vil fjerne 80-prosentregelen. Det er ikke rimelig at mange med svært høye formuer skal betale formuesskatt etter minstesatsen på 0,8 pst., mens andre med relativt begrensede formuer skal betale høyeste formelle formuesskattesats på 1,1 pst.

Bunnfradraget i formuesskatten økes fra 350 000 til 470 000 kroner for enslige og fra 700 000 til 940 000 kroner for ektepar. Det betyr at mange med relativt små skattepliktige formuer, blant annet pensjonister som i stor grad har formuen plassert i bankinnskudd, vil slippe formuesskatt. Om lag 110 000 færre vil betale formuesskatt med Regjeringens forslag. Om lag 60 000 av disse er pensjonister. Forslagene til endringer i formuesskatten innebærer en samlet innstramming på om lag 1,2 mrd. kroner. Dette provenyet brukes til en vesentlig reduksjon i arveavgiften, som innbrakte om lag 2,6 mrd. kroner i 2007. Selv om provenyet fra arveavgiften reduseres betydelig på kort sikt, er det grunn til å tro at aldringen av befolkningen kombinert med formuesvekst vil øke provenyet igjen over tid.

Mangelfull likebehandling innenfor dagens arveavgift svekker avgiftens legitimitet. Et hovedproblem er rabatten på 70 pst. som kun gjelder ved verdsetting av ikke-børsnoterte aksjer og andeler i ansvarlige selskap og kommandittselskap. Mottakere av reelt like stor arv eller gave kan dermed få svært forskjellig arveavgift avhengig av hva som mottas, hvordan overføringen er organisert, og om overdratt virksomhet er et aksjeselskap eller enkeltpersonforetak. Denne forskjellsbehandlingen kommer særlig de rikeste til gode, som ofte har store deler av formuen sin plassert i ikke-børsnoterte aksjer.

Regjeringen foreslår å redusere den valgfrie rabatten for ikke-børsnoterte aksjer og andeler fra 70 pst. til 40 pst., og begrense rabatten til et arveavgiftsgrunnlag for slike aksjer og andeler på 10 mill. kroner for den enkelte mottaker. I tillegg vil økte skattemessige formuesverdier av næringseiendom øke arveavgiften for dem som mottar aksjer og andeler i selskap som eier slik eiendom.

Regjeringen foreslår å halvere de høyeste arveavgiftssatsene, redusere de laveste satsene og øke fribeløpet og innslagspunktet i trinn 2 vesentlig. Satsene reduseres fra 8 og 20 pst. til 6 og 10 pst. for barn og foreldre og fra 10 og 30 pst. til 8 og 15 pst. for andre mottakere. Fribeløpet økes fra 250 000 til 470 000 kroner, og innslagspunktet i trinn 2 økes fra 550 000 til 800 000 kroner. Avdragsordningen

for familiebedrifter utvides ved å fjerne størrelsesbegrensningen og avdragsperioden økes fra 7 til 12 år. Denne utvidelsen vil i kombinasjon med de kraftige reduksjonene i arveavgiftssatsene ivareta hensynet til generasjonsskifte i familiebedrifter.

Regjeringen foreslår enkelte endringer i grunnlagene for skattlegging av inntekter til personer:

- Ordningen med boligsparing for ungdom (BSU) utvides ved å øke årlig sparebeløp til 20 000 kroner og samlet maksimalt sparebeløp til 150 000 kroner.
- Fiskerfradraget økes fra 115 000 kroner til 150 000 kroner.
- Reindriftsfradraget økes til samme nivå som jordbruksfradraget.
- Fradraget for fagforeningskontingent økes med 450 kroner, til 3 600 kroner.
- Satsen i reisefradraget økes fra 1,40 kroner per km til 1,50 kroner per km.
- Grensene for skattefri nettoinntekt i skattebegrensningsregelen økes slik at enslige med minstepensjon og minstepensjonsektepar fortsatt ikke skal betale skatt etter det gunstige trygdeoppgjøret for disse i 2008.

De foreslåtte endringene i inntekts- og formuesbeskatningen vil i gjennomsnitt gi økt skatt for dem med *bruttoinntekt* over 600 000 kroner. De med over 3 mill. kroner i inntekt får økt skatten med om lag 49 000 kroner i gjennomsnitt. Skatteøkningen skyldes i hovedsak økt verdsetting av næringseiendom i formuesskatten. I tillegg til skatteskjerpelsen på 49 000 kroner vil de rikeste få en betydelig skatteøkning som følge av at 80-prosentregelen fjernes. Denne virkningen har det kun vært mulig å innarbeide i beregningene av skatteøkninger fordelt etter *nettoformue*. De med nettoformue over 100 mill. kroner får i gjennomsnitt en samlet skatteskjerpelse (inkludert virkningen av å fjerne 80-prosentregelen) på vel 1,2 mill. kroner, mens de med en nettoformue mellom 50 og 100 mill. kroner får økt skatten med 106 000 kroner i gjennomsnitt.

Endringene i arveavgiften vil ha gode fordelingsvirkninger. De aller fleste vil få redusert arveavgift med de nye reglene. Basert på arveavgiftsundersøkelsen for 2005 anslås det på usikkert grunnlag at 90-95 pst. av alle personer som betalte arveavgift, ville fått lavere avgift med de foreslåtte endringene. Personer som kun mottar ikke-børsnoterte aksjer og andeler med rabatt, vil få uendret eller økt avgift. Samtidig vil verdien av avgiften reduseres hvis den utvidede rentefrie avdragsordningen benyttes. De 10 pst. rikeste (målt etter nettoformue) eide om lag 90 pst. av verdien av alle unoterte aksjer (målt til skattemessig verdi) i 2006. Det tyder

på at skjerpelsen i arveavgiften særlig vil berøre personer med høye formuer. Mottakere av arv og gave i form av kontanter, bankinnskudd, bolig/fritidsbolig mv. vil komme vesentlig bedre ut enn under dagens regler som følge av lavere avgiftssatser og økte innslagspunkt.

Evaluering av skattereformen

Finansdepartementet arbeider løpende med å evaluere skattereformen, og foreløpige resultater er presentert i kapittel 6. Skattereformen skulle løse problemene med inntektsskifting, dvs. at reelle arbeidsinntekter ble kamuflert som kapitalinntekter for å unngå skatt. Før reformen var det mye å tjene på slik inntektsskifting, men lønnsomheten ble i stor grad fjernet som følge av at det ble innført utbytte-skatt i 2006, kombinert med at de høyeste skattesatsene på lønnsinntekter ble redusert i 2005 og 2006. Skatten har dermed økt for personer som mottar aksjeutbytte, og for dem som tidligere tilpasset seg.

Mye av arbeidet med å evaluere skattereformen er avhengig av data som først er tilgjengelig om noen år. Det tar tid før virkningene av reformen materialiserer seg i tilgjengelig statistikk, og gode empiriske analyser krever data for flere år. Foreliggende statistikk er preget av kortsiktige tilpasninger, og det er derfor begrenset hva den kan si om de langsiktige virkningene av reformen.

Finansdepartementet legger i det videre arbeidet opp til en bred evaluering, hvor en involverer både relevante fagmiljøer og organisasjoner.

Omlegging av bilavgiftene i mer miljøvennlig retning

Regjeringen har i de senere års budsjetter lagt om bilavgiftene i en mer miljøvennlig retning. Omleggingen av engangsavgiften fra 2007 hvor CO₂-utslipp ble tatt inn i avgiftsgrunnlaget, førte ganske raskt til en betydelig reduksjon i gjennomsnittlig CO₂-utslipp for nyregistrerte biler. Som følge av at diesalbiler i gjennomsnitt har lavere CO₂-utslipp enn bensinbiler, førte omleggingen til at diesalbiler gjennomgående kom bedre ut enn bensinbiler. Dette har bidratt til at antall diesalbiler som andel av nyregistrerte biler økte fra under 50 pst. i 2006 til knapt 75 pst. i 2007.

Fra 2008 ble årsavgiften miljødifferensiert ved at alle kjøretøy fikk redusert årsavgift, med unntak av dieselskjøretøy uten fabrikkmontert partikkelfilter. Disse endringene aktualiserte spørsmål om miljøkonsekvensene av økt antall diesalbiler generelt og virkningene av partikkelfilter i diesalbiler spesielt. Regjeringen har derfor tatt initiativ til å

kartlegge lokale helse- og miljøproblemer ved endret sammensetning av nybilsalget. Det vises til omtale i avsnitt 3.5.3. I en rapport konkluderer Statens forurensningstilsyn med at miljøgevinstene ved redusert CO₂-utslipp som følge av endringene i bilparken etter 2006 er høyere enn kostnaden ved økte lokale utslipp av partikler og NO_x, og at omleggingen av avgiftene har vært vellykket.

Regjeringen har et mål om at nyregistrerte biler i 2012 skal ha et gjennomsnittlig CO₂-utslipp på 120 gram per kilometer (g/km). Regjeringen fortsetter å legge om engangsavgiften i miljøvennlig retning. Dette gjøres ved å justere CO₂-komponenten i engangsavgiften slik at incentivene til å kjøpe biler med utslipp under 120 g/km styrkes. I tillegg innføres et nytt trinn som innebærer at biler med høyere CO₂-utslipp enn 250 g/km får økt avgift. Omleggingen vil bidra til at bilparken i framtiden kan ha lavere utslipp enn i dag.

Endringer i næringsbeskatningen

Regjeringen foreslår enkelte endringer i næringsbeskatningen. Blant annet fjernes skattefritaket for gjensidige brann- og husdyrforsikringsselskap, gjensidige sjøforsikringsselskap og enkelte mindre skadeforsikringsselskap. Skattefritaket savner en god begrunnelse, virir konkurransen og kan være problematisk på grunn av EØS-avtalens regler om statsstøtte. For brann- og husdyrforsikringsselskap som leverte selvangivelse for 2007, gjelder innstrammingen fra 2008. For de øvrige selskapene gjøres forslaget gjeldende fra 2009.

Dagens regler for avskrivning og utgiftsføring ved utskifting av tekniske installasjoner i bygg gir incentiver til å reinvestere i gammel teknologi, som kan være relativt lite miljøvennlig. For å fjerne denne skjevheten foreslår Regjeringen å skille ut tekniske installasjoner i bygg som egen saldogruppe med en avskrivningssats på 10 pst.

Regjeringen vil stramme inn fritaksmetoden for selskap for å kompensere for at dagens adgang til å utgiftsføre kostnader knyttet til skattefrie aksjeinntekter er for gunstig. Innstrammingen gjøres sjablonmessig ved at selskapene må inntektsføre 3 pst. av inntektene som etter dagens regler er skattefrie. Departementet vil vurdere mer treffsikre sjablonmetoder.

Andre endringer i skatter og avgifter

Regjeringen foreslår også en rekke andre skatte- og avgiftsendringer:

- Beløpsgrensen som bestemmer om det skal være lønnsoppgaveplikt ved arbeid knyttet til hjem

- og fritidsbolig, økes fra 2 000 til 4 000 kroner.
- Det innføres rett til fradrag for gjeldsrenter for arbeidstakere og personlig næringsdrivende fra andre EØS-land med det vesentligste av sine inntekter i Norge. EØS-borgere som krever slikt fradrag, vil bli skattlagt for renteinntekter mv. fra debitor bosatt, hjemmehørende eller med fast driftssted i landet, forutsatt at eventuell skatteavtale åpner for dette.
- Regjeringen foreslo i Revidert nasjonalbudsjett 2008 enkelte endringer i grunnrenteskatten mv. for kraftforetak. Nå fremmes endringene som lovforslag for Stortinget. Blant annet innføres det en utbetalingsordning for skatteverdien av ny (oppstått etter 2006), negativ grunnrenteinntekt, skattemessige hindre for opprustings- og utvidelsesprosjekter av eksisterende kraftverk fjernes, og den nedre grensen for plikt til å beregne grunnrenteinntekt settes til 5 500 kVA. Forslagene gjøres gjeldende fra 2008.
- Det innføres adgang til å utskrive eiendomsskatt på oppdrettsanlegg i sjø under forutsetning av at kommunen skriver ut eiendomsskatt i hele kommunen, eller på verk og bruk i kommunen. For å avklare eiendomsskattelovens virkeområde i sjøterritoriet, sendes et forslag om å trekke grensen ved grunnlinjene på høring.
- Det innføres regler som gir hjemmel for å skatlegge urealiserte kapitalgevinster når eiendeler tas ut av norsk beskatningsområde.
- Det foreslås at avgiften på alkoholfrie drikkevarer settes opp til nivået for lettøl (øl med 0,7 til 2,7 volumprosent alkohol).
- Avgiften på snus økes med 10 pst. utover prisjustering.
- Det legges opp til større grad av likebehandling for industrien i grunnavgiften på fyringsolje ved at pigmentindustrien illegges lav sats på linje med treforedlingsindustrien.
- Omregistreringsavgiften for eldre biltillhengere med vekt fra 350 til og med 3 000 kg settes til samme nivå som for like gamle personbiler.
- Årsavgiften for motorsykler settes til det halve av gjennomsnittlig avgift for personbiler.
- Det gis tollettelser for enkelte varegrupper av klær hvor det er forskjell i satser som framstår som særlig ubegrunnet.
- Særordningen i tollpreferanseordningen GSP som gjelder for Botswana og Namibia, utvides til å gjelde Swaziland.
- Legemiddelomsetningsavgiften reduseres, og sektoravgifter under Kredittilsynet økes.

1.2 Provenyvirkninger av forslaget til skatte- og avgiftsendringer

Skatteløftet ble oppfylt ved framleggelsen av Nasjonalbudsjettet 2007. I forbindelse med senere budsjetter er det gitt lettelse sammenliknet med 2007-budsjettet på til sammen 433 mill. kroner. Dette innebærer at det er rom for nye skatte- og avgiftsøkninger på 433 mill. kroner i 2009-budsjettet. Tabell 1.1 viser hvordan Regjeringen tilpasser årets budsjett for at skatteløftet fortsatt skal være oppfylt.

Tabell 1.1 Sammenhengen mellom skatteløftet og skatte- og avgiftsopplegget 2009. Negative tall betyr lettelse. Mill. kroner

	Påløpt
<i>Status for skatteløftet før 2009-budsjettet</i>	
Endring i skattenivå fra Nasjonalbudsjettet 2007 til Nasjonalbudsjettet 2008	-54
Lettelser i Revidert nasjonalbudsjett 2008 med virkning i 2008	-540
Innstramminger i Revidert nasjonalbudsjett 2006 og Revidert nasjonalbudsjett 2008 med provenyvirkning i 2009	161
Overheng knyttet til skatteløftet (rom for skatte- og avgiftsøkninger innenfor skatteløftet i 2009-budsjettet)	-433
<i>Endringer i skatte- og avgiftsopplegget i 2009-budsjettet</i>	
Skatte- og avgiftsendringer med virkning i 2009 (jf. tabell 1.2)	359
Skatte- og avgiftsendringer med virkning i 2008	75
Sum nye skatte- og avgiftsøkninger i 2009-budsjettet	434
Avvik fra skatteløftet som følge av skatte- og avgiftsopplegget for 2009	1

Kilde: Finansdepartementet.

Tabell 1.2 viser de beregnede provenyvirkningene av Regjeringens forslag til skatte- og avgifts- endringer for 2009.

Provenyvirkningene er beregnet i forhold til et referansesystem for 2009. Referansesystemet for skatt er basert på 2008-regler, men der alle inntektsgrenser er justert til 2009-nivå med anslått lønnsvekst på 5 pst. Det innebærer at en skattyter

som har en årlig lønnsvekst på 5 pst., får samme gjennomsnittsskatt i referansesystemet for 2009 som i 2008. I referansesystemet for avgiftene er alle mengdeavgifter justert med anslått prisvekst fra 2008 til 2009 på 3 pst. Avgiftsbelastningen i referansesystemet blir dermed reelt sett uendret fra 2008 til 2009.

Tabell 1.2 Anslåtte provenyvirkninger av forslag til skatte- og avgiftsopplegg for 2009. Anslagene er regnet i forhold til referansesystemet for 2009. Negative tall betyr lettelser. Mill. kroner

	Påløpt	Bokført
Inntektsskattegrunlaget for personer	-587	-998
Øke skattefri nettoinntekt i skattebegrensningsregelen for pensjonister	-425	-850
Øke fradraget for fagforeningskontingent med 450 kroner til 3 600 kroner	-90	-90
Utvide BSU-ordningen til et maksimalt årlig sparebeløp på 20 000 kroner og et maksimalt samlet sparebeløp på 150 000 kroner inntil fylte 33 år	-175	-140
Øke grensen for lønnsoppgaveplikt ved arbeid knyttet til hjem og fritidsbolig fra 2 000 til 4 000 kroner	-10	-8
Øke fradraget for el-biler fra 25 til 50 pst. ved beregning av skattepliktig privat fordel av firmabil ¹	0	0
Øke kilometersatsen i reisefradraget med 10 øre til 1,50 kroner per km, samt øke nedre grense til 13 700 kroner	-95	-75
Innføre fradragsrett for gjeldsrenter for borgere fra andre EØS-stater med det vesentligste av sine inntekter i Norge	-30	-25
Øke fiskerfradraget med 35 000 kroner til 150 000 kroner m.m.	-37	-30
Videreføre nominelle beløpsgrenser og samspillvirkninger	275	220
Skatt på arv og formue	-165	70
Arveavgift: Utvide grunnlaget, herunder begrense aksjerabatten.		
Øke innslagspunktene til 470 000 kroner og 800 000 kroner. Redusere satsene for barn og foreldre til 6 pst. og 10 pst. og for andre mottakere til 8 pst. og 15 pst.	-1 365	-410
Formuesskatt: Innføre ny metode for verdsetting av næringseiendom, øke ligningsverdier av bolig, fritidsbolig mv. med 10 pst. og fjerne 80-prosentregelen. Øke bunnfradraget til 470 000 kroner og innføre én sats på 1,1 pst	1 200	480
Næringsbeskatningen	571	597
Oppheve skattefritak for brann- og husdyrforsikringsselskap mfl.	50	360
Stramme inn fritaksmetoden ved sjablonmessig å avskjære fradragsrett for utgifter knyttet til skattefrie aksjeinntekter	475	225
Øke reindriftsfradraget	-4	-3
Gjennomføre enkelte endringer i kraftverksbeskatningen ²	0	-50
Skille ut tekniske installasjoner i bygg i en egen saldogruppe med 10 pst. avskrivningssats	50	65
Skattlegge urealiserte gevinster ved uttak av eiendeler fra norsk beskatningsområde .	0	0
Miljø- og energiavgifter	45	46
Redusere NO _x -kompensasjon	60	60
Redusere satsen i grunnavgiften for fyringsolje i pigmentindustrien	-15	-14
Bilavgifter	-15	-14
Endre CO ₂ -komponenten i engangsavgiften	0	0
Redusere årsavgiften for motorsykler	-7	-7

Tabell 1.2 forts.

	Påløpt	Bokført
Redusere omregistreringsavgiften på biltilhengere med vekt mellom 350 og 3 000 kg .	-8	-7
Andre avgiftsendringer	595	543
Øke avgiften på alkoholfrie drikkevarer opp til nivået på lettøl	600	550
Fjerne industritoll på utvalgte områder	-40	-37
Øke avgiften på snus med 10 pst.	35	30
Sektoravgifter	-85	-85
Redusere omsetningsavgiften for legemidler	-90	-90
Øke Kredittilsynets sektoravgifter	5	5
Samlede nye skatte- og avgiftsendringer i 2009	359	159

¹ Lettelsen anslås til 0,2 mill. kroner.

² I Revidert nasjonalbudsjett 2008 varslet Regjeringen at den i forbindelse med Nasjonalbudsjettet 2009 ville foreslå endringer i kraftverksbeskatningen med påløpt virkning i 2008, bl.a. å innføre en utbetalingsordning for skatteverdien av ny (oppstått etter 2006), negativ grunnrenteinntekt, fjerne skattemessige hindre for opprustings- og utvidelsesprosjekter av eksisterende kraftverk og øke den nedre grensen for plikt til å beregne grunnrenteinntekt til 5 500 kVA. Endringene i særskattesystemet, herunder endringer i grunnrenteskatten for kraftverk, holdes utenfor skatteløftet.

Kilde: Finansdepartementet.

Tabell 1.3 viser anslagene på bokførte skatte- og avgiftsinntekter for 2009 samt tall for de to foregående årene, fordelt på kapittel og post.

Tabell 1.3 Bokførte skatte- og avgiftsinntekter fordelt etter kapittel og post. Mill. kroner

Kap.	Post	Betegnelse	Regn- skap 2007	Budsjettanslag 2008		
				Saldert budsjett	Anslag NB 2009	Forslag 2009
5501		Skatter på formue og inntekt	171 612	170 500	187 500	187 100
5506	70	Avgift på arv og gaver	2 576	2 700	2 250	2 200
5507		Skatt og avgift på utvinning av petroleum ...	187 277	180 000	243 500	252 600
5508	70	Avgift på utslipp av CO ₂ i petroleumsvirksomheten på kontinentalsokkelen	3 385	3 300	3 400	2 400
5509	70	Avgift på utslipp av NO _x i petroleumsvirksomhet på kontinentalsokkelen	491	800	200	0
5511	70	Toll	2 014	1 945	2 200	2 228
	71	Auksjonsinntekter fra tollkvoter	112	82	85	85
5521	70	Merverdiavgift	183 828	190 700	196 000	205 000
5526	70	Produktavgift på alkoholholdige drikkevarer	10 338	11 040	10 868	11 474
5531	70	Avgift på tobakkvarer	6 822	7 317	7 183	7 618
5536	71	Engangavgift på motorvogner mv.	21 694	20 009	19 700	18 800
	72	Årsavgift	8 110	7 898	7 950	8 304
	73	Vektårsavgift	353	369	358	374
	75	Omregistreringsavgift	2 172	2 267	2 221	2 315
	76	Avgift på bensin	8 157	8 065	7 879	7 755

Tabell 1.3 forts.

Kap.	Post	Betegnelse	Regn- skap 2007	Budsjettanslag 2008		
				Saldert budsjett	Anslag NB 2009	Forslag 2009
	77	Avgift på mineralolje til framdrift av motorvogn (autodieselavgift)	6 375	7 465	7 440	8 355
5537	71	Avgift på båtmotorer	358	385	332	351
5541	70	Forbruksavgift på elektrisk kraft	5 990	6 187	6 226	6 574
5542	70	Avgift på mineralolje (grunnavgift fyringsolje)	652	1 224	1 157	1 260
	71	Avgift på smøreolje mv.	92	108	95	100
5543	70	CO ₂ -avgift	4 427	4 708	4 421	4 662
	71	Svovelavgift	129	155	74	78
5546	70	Avgift på sluttbehandling av avfall	684	787	677	715
5547	70	Avgift på trikloreten	2	2	2	2
	71	Avgift på tetrakloreten	2	3	3	3
5548		Miljøavgift på klimagasser				
	70	Hydrofluorkarboner (HFK) og perfluorkarboner (PFK)	222	261	256	270
5549	70	Avgift på utslipp av NO _x	716	871	271	50
5555	70	Avgift på sjokolade og sukkerverer	1 083	1 137	1 089	1 150
5556	70	Produktavgift på alkoholfrie drikkevarer mv.	1 025	1 109	1 076	1 686
5557	70	Avgift på sukker mv.	192	210	186	196
5559		Avgift på drikkevareemballasje				
	70	Grunnavgift på engangsemballasje	669	725	739	780
	71	Miljøavgift på kartong	243	319	199	210
	72	Miljøavgift på plast	86	99	83	88
	73	Miljøavgift på metall	103	94	144	152
	74	Miljøavgift på glass	50	52	53	56
5565	70	Dokumentavgift	5 481	5 817	6 053	6 390
5583	70	Avgifter i telesektoren	157	168	195	203
		Sektoravgifter mv. ¹	1 031	1 294	1 260	1 309
5700	71	Trygdeavgift	75 307	78 200	82 800	87 600
	72	Arbeidsgiveravgift	109 990	116 100	120 700	127 300
Sum skatter, avgifter og inntekter til folketrygden, statsbudsjettet			824 008	834 472	926 825	957 793

¹ Dette er en samlepost for sektoravgifter under ulike departement, se tabell 1.6 for en nærmere oversikt. Posten inkluderer også utgåtte avgifter.

Kilde: Finansdepartementet.

Tabell 1.4 viser bokførte provenyvirkninger som følge av nye forslag til regelendringer for 2009, fordelt på kapittel og post. Det er et avvik mellom bokførte nye skatte- og avgiftsøkninger i 2008 i tabell 1.2 og tabell 1.4 på 60 mill. kroner knyttet til reduksjonen i kompensasjon av NO_x-avgift. Endringer i proveny knyttet til NO_x-avgiften er i henhold til operasjonaliseringen av skatteløftet ført netto,

dvs. brutto avgiftsproveny fratrukket kompensasjoner. Miljøavtalen mellom staten og næringen, jf. avsnitt 3.13, medfører avgiftsfritak og en reduksjon i kompensasjoner til berørte bedrifter. Reduksjonen i kompensasjoner er ført i tabell 1.2. Siden kompensasjonen ikke er en regelendring på skatte- og avgiftsområdet for 2009, er den ikke med i tabell 1.4.

Tabell 1.4 Anslåtte bokførte virkninger av skatte- og avgiftsopplegget for 2009 fordelt på kapittel og post. Regnet i forhold til referansesystemet for 2009. Mill. kroner

Kap.	Post	Betegnelse	Mill. kroner 2009-budsjettet
5501		Skatter på formue og inntekt ¹	315
5506	70	Avgift på arv og gaver	-410
5507		Skatt og avgift på utvinning av petroleum	0
	71	Ordinær skatt	0
	72	Særskatt	0
	74	Arealavgift mv.	0
5508	70	Avgift på utslipp av CO ₂ i petroleumsvirksomheten på kontinentalsokkelen	0
5511	70	Toll	-37
	71	Auksjonsinntekter fra tollkvoter	0
5521	70	Merverdiavgift	0
5526	70	Produktavgift på alkoholholdige drikkevarer	0
5531	70	Avgift på tobakkvarer	30
5536	71	Engangsavgift på motorvogner mv.	0
	72	Årsavgift	-7
	73	Vektårsavgift	0
	75	Omregistreringsavgift	-7
	76	Avgift på bensin	0
	77	Avgift på mineralolje til fremdrift av motorvogn (autodieselavgift)	0
5537	71	Avgift på båtmotorer	0
5541	70	Forbruksavgift på elektrisk kraft	0
5542	70	Avgift på mineralolje (grunnavgift fyringsolje)	-14
	71	Avgift på smøreolje mv.	0
5543	70	CO ₂ -avgift	0
	71	Svovelavgift	0
5546	70	Avgift på sluttbehandling av avfall	0
5547	70	Avgift på trikloretten	0
	71	Avgift på tetrakloretten	0
5548	70	Miljøavgift på klimagasser	0
5549	70	Avgift på utslipp av NO _x	0
5555	70	Avgift på sjokolade og sukkervarer	0
5556	70	Produktavgift på alkoholfrie drikkevarer mv.	550
5557	70	Avgift på sukker mv.	0
5559		Avgift på drikkevareemballasje	0
	70	Grunnavgift på engangsemballasje	0
	71	Miljøavgift på kartong	0
	72	Miljøavgift på plast	0
	73	Miljøavgift på metall	0
	74	Miljøavgift på glass	0
5565	70	Dokumentavgift	0
5583	70	Avgifter i telesektoren	0
		Gebyrer	0
		Sektoravgifter ²	-85
5700	71	Trygdeavgift	-236
	72	Arbeidsgiveravgift	0
Sum endringer i skatter, avgifter og inntekter til folketrygden, statsbudsjettet			99

¹ Virkningen gjelder for staten og kommunesektoren. Det vises til avsnitt 2.6 for omtale av de kommunale skattørene.² For spesifikasjon av hvilke sektoravgifter som endres, vises det til tabell 1.2.

1.3 Fordeling av offentlige skatte- og avgiftsinntekter

Tabell 1.5 gir en samlet oversikt over hovedgruppene av skatter og avgifter og hvilken del av offentlig sektor som mottar inntektene fra hver hovedgruppe. De samlede skatte- og avgiftsinntektene er anslått til 1 114 mrd. kroner i 2008, hvorav om lag 88 pst. tilfaller staten, knapt 10 pst. kommunene og knapt 2 pst. fylkeskommunene.

Det meste av kommunenes og fylkeskommunenes skatteinntekter kommer fra inntekts- og formuesskatt fra personlige skattytere. Av statens skatteinntekter kommer om lag 30 pst. fra merverdiavgift, særavgifter og toll. Om lag 21 pst. kommer fra personlige skattytere, mens om lag 19 pst. er inntekts- og formuesskatt fra etterskuddspliktige samt arbeidsgiveravgift i Fastlands-Norge. Om lag 28 pst. av statens inntekter i 2008 kommer fra skatter og avgifter i petroleumssektoren. Andre skatter og avgifter utgjør om lag 2 pst.

Tabell 1.5 Påløpte skatter og avgifter fordelt på skattekreditorer.¹ Anslag for 2008. Mrd. kroner

	Stat	Kommune	Fylke	I alt
<i>Personlige skattytere</i>	206,5	100,3	20,3	327,2
Skatt på alminnelig inntekt	101,4	92,5	20,3	214,2
Toppskatt	17,6	-	-	17,6
Trygdeavgift	83,8	-	-	83,8
Formuesskatt	3,7	7,9	-	11,6
<i>Bedrifter (etterskuddspliktige)</i>	63,9	1,3	0,2	65,5
Inntektsskatt ²	63,7	1,3	0,2	65,2
Formuesskatt	0,3	-	-	0,3
<i>Eiendomsskatt</i>	-	5,7	-	5,7
<i>Arbeidsgiveravgift</i>	122,5	-	-	122,5
<i>Avgifter</i>	293,3	-	-	293,3
Merverdiavgift	200,6	-	-	200,6
Særavgifter og toll	92,7	-	-	92,7
<i>Petroleum</i>	274,5	-	-	274,5
Skatt på inntekt	270,5	-	-	270,5
Avgift på utvinning mv.	4,0	-	-	4,0
<i>Andre skatter og avgifter</i>	24,2	0,7	-	24,9
Trygde- og pensjonspremier, andre stats- og trygderegnskaper ³	19,4	-	-	19,4
Skatt på utbytte til utenlandske aksjonærer	3,0	-	-	3,0
Andre skatter og avgifter ⁴	1,8	0,7	-	2,5
Samlede skatter og avgifter	984,9	108,0	20,6	1 113,5
Herav direkte skatter	691,6	108,0	20,6	820,2

¹ Totaltallene er i samsvar med definisjonene i nasjonalregnskapet, men inndelingen i skattearter avviker noe.

² Medregnet skatt som følge av de foreslåtte endringene i skattleggingen av kraftverk fra 2007.

³ Blant annet Statens pensjonskasse.

⁴ Herunder en del inntektsposter som grupperes som skatteinntekter i nasjonalregnskapet, men som ikke føres som skatteinntekt i statsbudsjettet.

Kilde: Finansdepartementet.

1.4 Gebyrer og sektoravgifter

Statlig myndighetsutøvelse finansieres normalt ved ordinære bevilgninger over statsbudsjettet. På enkelte områder er det imidlertid innført gebyrer eller sektoravgifter for å finansiere statlige myndighetshandlinger. *Gebyrer* skal være betaling for konkrete, statlige myndighetshandlinger overfor enkeltpersoner eller virksomheter, og nye gebyrer skal derfor ikke kunne settes høyere enn statens kostnad ved å utføre en handling. For eksisterende ordninger hvor gebyret overstiger kostnaden, legger Regjeringen til grunn at overprisingen over tid skal fjernes. *Sektoravgifter* er øremerket for å finansiere bestemte formål. De kan likevel betraktes som vanlige skatter og avgifter fordi det ikke knyt-

ter seg konkrete gjenytelser til betaling av dem. Sektoravgifter er fastsatt med hjemmel i lov, mens særavgifter fastsettes av Stortinget for ett år av gangen, jf. Grl. § 75 bokstav a. De statlige gebyrene og sektoravgiftene er nærmere omtalt i de enkelte departementenes fagproposisjoner.

For å tydeliggjøre skillet mellom gebyrer og sektoravgifter, og for å synliggjøre at sektoravgifter er en form for skattlegging, ble sektoravgifter fra og med budsjettåret 2007 plassert i egen kapitellserie under skatter og avgifter i statsbudsjettet. Enkelte ordninger som tidligere ble benevnt som gebyrer, er også omdefinert til sektoravgifter og budsjetteres nå under disse kapitlene. Tabell 1.6 viser anslag på bokførte inntekter fra sektoravgifter fordelt etter kapittel og post. Tallene er avrundet til nærmeste hele mill. kroner.

Tabell 1.6 Anslåtte bokførte inntekter fra sektoravgifter. Mill. kroner

Kap.	Post	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009
5568	Sektoravgifter under Kultur- og kirkedepartementet	12	40	43
	71 Årsavgift, stiftelser	12	12	14
	72 Inntektsuavhengig vederlag TV2	0	28	29
5572	Sektoravgifter under Helse- og omsorgsdepartementet	185	257	182
	70 Legemiddelomsetningsavgift	0	156	66
	71 Vinmonopolavgift	154	36	51
	72 Avgift utsalgssteder utenom apotek	32	4	4
	73 Legemiddelkontrollavgift	0	60	60
5574	Sektoravgifter under Nærings- og handelsdepartementet	0	1	1
	70 Bergvesenet med Bergmesteren for Svalbard	0	1	1
5575	Sektoravgifter under Fiskeri- og kystdepartementet	46	53	55
	70 Kontroll- og tilsynsavgift akvakultur	6	7	8
	71 Kontrollavgift fiskeflåten	28	22	23
	72 Årsavgift havnesikkerhet	12	14	15
	73 Årsavgift Merkeregisteret	0	10	10
5576	Sektoravgifter under Landbruks- og matdepartementet	750	719	765
	70 Avgifter i matforvaltningen	561	549	595
	71 Totalisatoravgift	119	105	105
	72 Miljøavgift, plantevernmidler	69	65	65
5578	Sektoravgifter under Miljødepartementet	0	0	11
	70 Sektoravgifter under Svalbard miljøvernfond	0	0	11
5580	Sektoravgifter under Finansdepartementet	167	208	246
	70 Kredittilsynet, bidrag fra tilsynsenhetene	167	208	246
5582	Sektoravgifter under Olje- og energidepartementet	0	16	7
	70 Bidrag til kulturminnevern	0	16	7
Sum sektoravgifter		1 159	1 294	1 309

Kilde: Finansdepartementet.

Forslag til endringer

Gebyrer som overstiger kostnadene for de statlige myndighetshandlingene de skal finansiere, innebærer en fordekt beskatning. Det er et mål for Regjeringen å redusere slike gebyrer til kostnadsdekkende nivå. Dette arbeidet ble igangsatt i 2007, da bl.a. gebyrene for tvangsforretninger ble satt ned med 230 mill. kroner og passgebyret for barn ble redusert fra 420 kroner til 270 kroner. I budsjettet for 2008 ble overprisede gebyrer redusert med 267 mill. kroner, herunder over 200 mill. kroner som følge av at passgebyret for voksne ble satt ned fra 990 kroner til 450 kroner.

I statsbudsjettet for 2009 foreslår Regjeringen endringer i to sektoravgifter tilsvarende et netto provenytap på 85 mill. kroner. Provenyet fra lege-

middelomssetningsavgiften foreslås satt ned med 90 mill. kroner fra og med 2009. Forslaget innebærer at statens avgiftsinntekter i større grad reflekterer utgiftene på legemiddelområdet som avgiften er forutsatt å finansiere. Forslaget må ses i sammenheng med Regjeringens forslag om å redusere apotekavansen slik at endringen av avgiften ikke vesentlig endrer de økonomiske rammebetingelsene for apoteknæringen. Videre foreslås det at sektoravgiften for å finansiere Kredittilsynets virksomhet økes med 5 mill. kroner påløpt og bokført. De foreslåtte endringene inngår i skatte- og avgiftsopplegget, jf. tabell 1.2.

Mesteparten av inntektene til Svalbard miljøvernfond er sektoravgifter. Disse føres fra 2009 under nytt kapittel 5578 i statsbudsjettet.

2 Direkte skatter og avgifter til folketrygden

2.1 Innledning

I dette kapitlet omtales Regjeringens forslag til endringer i direkte skatter samt avgifter til folketrygden.

Alle skattepliktige, både personer og selskap, ilegges en flat skatt på 28 pst. på alminnelig inntekt. Grunnlaget for skatt på alminnelig inntekt for personer består av alle typer skattepliktige inntekter fratrukket standardfradrag og fradragsberettigede utgifter som gjeldsrenter mv. Det vil si at bl.a. minstefradrag i lønns- og pensjonsinntekt og personfradrag trekkes fra ved beregning av alminnelig inntekt. Alminnelig inntekt for selskap er skattepliktig overskudd. Skatten på alminnelig inntekt for personer anslås til om lag 214 mrd. kroner i 2008, mens skatt på overskudd i selskap utenom petroleumssektoren anslås til om lag 65 mrd. kroner, jf. tabell 1.5.

Personinntekt er grunnlaget for toppskatt og trygdeavgift og beregnes kun for personlige skattytere. Personinntekten omfatter inntekt fra arbeid og pensjon uten fradrag av noen art. Selvstendig næringsdrivende (enkeltpersonforetak) skattlegges etter skjermingsmetoden. Den uskjermede delen av inntekten beskattes som personinntekt. Trygdeavgiften i 2008 er 3 pst. for pensjonsinntekter, 7,8 pst. for lønnsinntekter og næringsinntekter fra primærnæringer og 11 pst. for andre næringsinntekter. Toppskatten i 2008 er 9 pst. i trinn 1 og 12 pst. i trinn 2. Inntektene fra trygdeavgiften anslås til om lag 84 mrd. kroner, mens inntektene fra toppskatten anslås til om lag 18 mrd. kroner i 2008.

Progresjonen i inntektsbeskatningen er ivarettatt gjennom bunnfradrag (personfradrag, særskilt fradrag i arbeidsinntekt og minstefradrag) og toppskatt. Dette innebærer at skattytere med høy personinntekt normalt betaler forholdsvis mer i inntektsskatt enn personer med lav personinntekt.

Skattytere med forsørgeransvar for ektefelle samt enslige forsørgere skattlegges i klasse 2 og får dermed dobbelt personfradrag.

Formuesskatten er en del av den samlede skattleggingen av kapital. Alle personlige skattytere er skattepliktige for nettoformue over 350 000 kroner i 2008. Ektefeller betaler formuesskatt dersom deres

samlede nettoformue overstiger 700 000 kroner. Inntektene fra formuesskatten anslås til om lag 12 mrd. kroner for personlige skattytere i 2008.

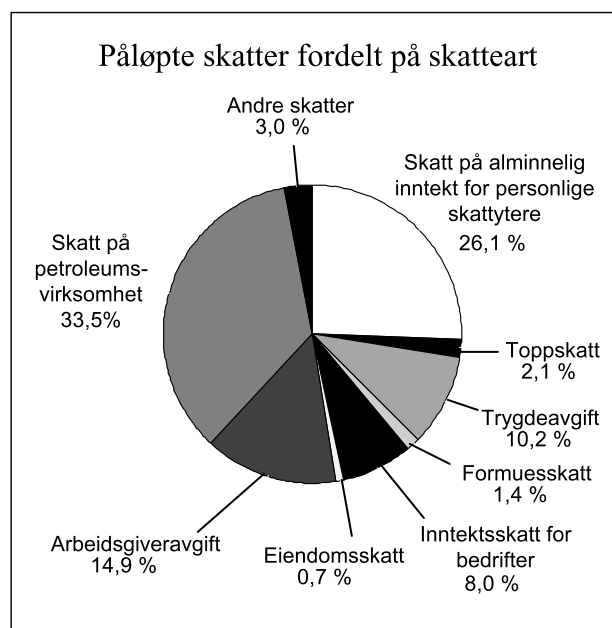
Som hovedregel betales det arbeidsgiveravgift av lønn og annen godtgjørelse til ansatte. I 2008 anslås inntektene fra arbeidsgiveravgiften til om lag 123 mrd. kroner.

Petroleumssektoren skattlegges etter særskilte regler. Samlede skatter og avgifter fra petroleumssektoren anslås til om lag 275 mrd. kroner i 2008.

Kommunene har anledning til å ilegge eiendomsskatt på boliger, fritidseiendommer, forretningsbygg, industribygg, lager og grunn (tomter mv.). Samlet proveny fra eiendomsskatten anslås til om lag 5,7 mrd. kroner i 2008.

Samlede direkte skatter utgjør anslagsvis 820 mrd. kroner i 2008, eller om lag 74 pst. av de samlede skatte- og avgiftsinntektene.

Figur 2.1 viser fordelingen av ulike skattearter som andel av samlede direkte skatter. Figuren viser at om lag 42 pst. av alle direkte skatter er skatt på bedrifter og petroleumsvirksomhet, 28 pst. er inntektsskatt på personer inkludert toppskatt,

Figur 2.1 Påløpte skatter fordelt på skatteart. Anslag for 2008. Prosent av samlede direkte skatter

Kilde: Finansdepartementet.

mens trygde- og arbeidsgiveravgift utgjør om lag 25 pst. Formues- og eiendomsskatt utgjør om lag 2 pst. av samlede direkte skatter. Andre direkte skatter utgjør om lag 3 pst. av de samlede direkte skattene.

Tabell 2.1 viser forslagene til skattesatser og beløpsgrenser for 2009. Tabellen viser også reglene

for 2008 og endringene i pst. fra 2008 til 2009. Ved lønnsjustering fra 2008 til 2009 blir de generelle fradragene og beløpsgrensene avrundet. Oppjusteringen kan derfor avvike noe fra den anslåtte lønnsveksten på 5 pst., jf. tabell 2.1. For øvrig vises til utkast til skattevedtak i denne proposisjonen.

Tabell 2.1 Skattesatser og beløpsgrenser 2009

	2008- regler	Forslag 2009	Endring 2008-2009
<i>Skatt på alminnelig inntekt</i>			
Personer ¹	28 pst.	28 pst.	–
Bedrifter	28 pst.	28 pst.	–
<i>Toppskatt</i>			
<i>Trinn 1</i>			
Innslagspunkt	420 000 kr	441 000 kr	5,0 pst.
Sats ²	9,0 pst.	9,0 pst.	–
<i>Trinn 2</i>			
Innslagspunkt	682 500 kr	716 600 kr	5,0 pst.
Sats	12,0 pst.	12,0 pst.	–
<i>Trygdeavgift</i>			
Nedre grense for å betale trygdeavgift	39 600 kr	39 600 kr	–
Opptappingssats	25,0 pst.	25,0 pst.	–
<i>Sats</i>			
Lønnsinntekt	7,8 pst.	7,8 pst.	–
Primærnæringsinntekt	7,8 pst.	7,8 pst.	–
Annen næringsinntekt	11,0 pst.	11,0 pst.	–
Pensjonsinntekt mv.	3,0 pst.	3,0 pst.	–
<i>Arbeidsgiveravgift</i>			
Sone I	14,1 pst.	14,1 pst.	–
Sone Ia ³	14,1 pst.	14,1 pst.	–
Sone II	10,6 pst.	10,6 pst.	–
Sone III	6,4 pst.	6,4 pst.	–
Sone IV	5,1 pst.	5,1 pst.	–
Sone IVa	7,9 pst.	7,9 pst.	–
Sone V	0,0 pst.	0,0 pst.	–
<i>Maksimal effektive marginale skattesatser</i>			
Lønnsinntekt ekskl. arbeidsgiveravgift	47,8 pst.	47,8 pst.	–
Lønnsinntekt inkl. arbeidsgiveravgift	54,3 pst.	54,3 pst.	–
Pensjonsinntekt	43,0 pst.	43,0 pst.	–
Primærnæringsinntekt	47,8 pst.	47,8 pst.	–
Annen næringsinntekt	51,0 pst.	51,0 pst.	–
Utbytte og uttak ⁴	48,2 pst.	48,2 pst.	–
<i>Personfradrag</i>			
Klasse 1	38 850 kr	40 800 kr	5,0 pst.
Klasse 2 ⁵	77 700 kr	81 600 kr	5,0 pst.

Tabell 2.1 forts.

	2008- regler	Forslag 2009	Endring 2008-2009
<i>Minstefradrag i lønnsinntekt</i>			
Sats	36,0 pst.	36,0 pst.	–
Nedre grense	4 000 kr	4 000 kr	–
Øvre grense ⁶	67 000 kr	70 350 kr	5,0 pst.
<i>Minstefradrag i pensjonsinntekt</i>			
Sats	26,0 pst.	26,0 pst.	–
Nedre grense	4 000 kr	4 000 kr	–
Øvre grense	56 100 kr	58 900 kr	5,0 pst.
<i>Særskilt fradrag i arbeidsinntekt⁷</i>	31 800 kr	31 800 kr	–
<i>Særfradrag for alder og uførhet mv.</i>	19 368 kr	19 368 kr	–
<i>Skattebegrensningsregelen for pensjonister⁸</i>			
Avtrappingsatts	55,0 pst.	55,0 pst.	–
<i>Skattefrie nettoinntekt</i>			
Enslig	104 600 kr	109 850 kr	5,0 pst.
Ektepar	181 800 kr ⁹	198 150 kr	9,0 pst.
<i>Formuestillegget</i>			
Sats	1,5 pst.	1,5 pst.	–
Grense	200 000 kr	200 000 kr	–
<i>Særskilt fradrag i Finnmark og Nord-Troms</i>			
Klasse 1	15 000 kr	15 000 kr	–
Klasse 2	30 000 kr	30 000 kr	–
<i>Sjømannsfradraget</i>			
Sats	30,0 pst.	30,0 pst.	–
Øvre grense	80 000 kr	80 000 kr	–
<i>Fiskerfradraget</i>			
Sats	30,0 pst.	30,0 pst.	–
Øvre grense	115 000 kr	150 000 kr	30,4 pst
<i>Særskilt fradrag i næringsinntekt for jordbruk mv.</i>			
Inntektsuavhengig fradrag	54 200 kr	54 200 kr	–
Sats utover inntektsuavhengig fradrag	32,0 pst.	32,0 pst.	–
Maksimalt samlet fradrag	142 000 kr	142 000 kr	–
<i>Særfradrag for store sykdomsutgifter</i>			
Nedre grense	9 180 kr	9 180 kr	–
<i>Maksimalt årlig fradrag for innbetaling til individuell pensjonsordning</i>			
	15 000 kr	15 000 kr	–
<i>Fradrag for reiser mellom hjem og arbeid</i>			
Sats per km	1,40 kr	1,50 kr	7,1 pst.
Nedre grense for fradraget	12 800 kr	13 700 kr	7,0 pst.

Tabell 2.1 forts.

	2008- regler	Forslag 2009	Endring 2008-2009
<i>Maksimalt fradrag for gaver til frivillige organisasjoner</i>	12 000 kr	12 000 kr	–
<i>Maksimalt fradrag for innbetalt fagforeningskontingent mv.</i>	3 150 kr	3 600 kr	14,3 pst.
<i>Boligsparing for ungdom under 34 år (BSU)</i>			
Sats for skattefradrag	20,0 pst.	20,0 pst.	–
Maksimalt årlig sparebeløp	15 000 kr	20 000 kr	33,3 pst.
Maksimalt samlet sparebeløp i ordningen	100 000 kr	150 000 kr	50,0 pst.
<i>Foreldrebetaling for legitimerte utgifter til pass og stell av barn</i>			
<i>Øvre grense</i>			
Ett barn	25 000 kr	25 000 kr	–
Tillegg per barn utover det første	15 000 kr	15 000 kr	–
<i>Formuesskatt¹⁰</i>			
<i>Kommune</i>			
Innslagspunkt	350 000 kr	470 000 kr	34,3 pst.
Sats	0,7 pst.	0,7 pst.	–
<i>Stat</i>			
<i>Trinn 1</i>			
Innslagspunkt	350 000 kr	470 000 kr	34,3 pst.
Sats	0,2 pst.	0,4 pst.	0,2 pst. poeng
<i>Trinn 2</i>			
Innslagspunkt	540 000 kr	Utgår	Utgår
Sats	0,4 pst.	Utgår	Utgår
<i>Arveavgift</i>			
<i>Innslagspunkt</i>			
Trinn 1	250 000	470 000	88,0 pst.
Trinn 2	550 000	800 000	45,5 pst.
<i>Satser</i>			
<i>Barn og foreldre</i>			
Trinn 1	8 pst.	6 pst.	-2 pst.poeng
Trinn 2	20 pst.	10 pst.	-10 pst.poeng
<i>Andre mottakere</i>			
Trinn 1	10 pst.	8 pst.	-2 pst.poeng
Trinn 2	30 pst.	15 pst.	-15 pst.poeng
<i>Aksjerabatt¹¹</i>	70 pst.	40 pst.	-30 pst.poeng
<i>Lønnsfradraget i skjermingsmetoden for enkeltpersonforetak</i>	15,0 pst.	15,0 pst.	–
<i>Aksjerabatt</i>	0,0 pst.	0,0 pst.	–
<i>Avskrivningssatser</i>			
Saldogruppe a (kontormaskiner o.l.)	30 pst.	30 pst.	–
Saldogruppe b (ervertet forretningsverdi)	20 pst.	20 pst.	–
Saldogruppe c (vogntog, lastebiler, busser, varebiler mv.)	20 pst.	20 pst.	–
Saldogruppe d (personbiler, maskiner og inventar mv.)	20 pst.	20 pst.	–
Saldogruppe e (skip, fartøyer, rigger mv.)	14 pst.	14 pst.	–

Tabell 2.1 forts.

	2008- regler	Forslag 2009	Endring 2008-2009
Saldogruppe f (fly, helikopter)	12 pst.	12 pst.	–
Saldogruppe g (anlegg for overføring og distribusjon av el. kraft og elektroteknisk utrustning i kraftforetak)	5 pst.	5 pst.	–
Saldogruppe h (bygg og anlegg, hoteller mv.) ¹²	4 (8) pst.	4 (8) pst.	–
Saldogruppe i (forretningsbygg)	2 pst.	2 pst.	–
Saldogruppe j (tekniske installasjoner i forretningsbygg og andre næringsbygg)	–	10 pst.	Ny

¹ For skattytere i Nord-Troms og Finnmark er satsen 24,5 pst.

² For skattytere i Nord-Troms og Finnmark er satsen 7 pst. i trinn 1.

³ Sone Ia skal betale arbeidsgiveravgift med en sats på 10,6 pst. inntil differansen mellom det foretaket faktisk betaler i arbeidsgiveravgift og det foretaket ville ha betalt i arbeidsgiveravgift med en sats på 14,1 pst., er lik fribeløpet. I 2009 er fribeløpet 530 000 kroner pr. foretak. For veitransportforetak i sone Ia er fribeløpet 265 000 kroner.

⁴ Inkludert 28 pst. selskapskatt.

⁵ Skattytere med forsørgeransvar for ektefeller samt enslige forsørgere skattlegges i klasse 2.

⁶ Summen av minstefradraget i lønnsinntekt og minstefradraget i pensjonsinntekt begrenses oppad til øvre grense i minstefradraget i lønnsinntekt, dvs. 70 350 kroner med forslaget.

⁷ Skattyter som kun har lønnsinntekt, får det høyeste av minstefradraget i lønnsinntekt og det særskilte fradraget i arbeidsinntekt.

⁸ Skattebegrensingsregelen gjelder også enslige forsørgere, men kun dersom disse mottar overgangsstonad.

⁹ Satsen for skattefri nettoinntekt for ektepar er etter gjeldende regler 171 500 kroner. Det foreslås å øke satsen for 2008 til 181 800 kroner, jf. avsnitt 2.2.3.

¹⁰ Innslagspunktene er for enslige skattytere. For ektefeller, som lignes under ett for felles formue, er innslagspunktene det dobbelte av hva tabellen viser.

¹¹ Rabatten gjelder ikke-børsnoterte aksjer og andeler i ansvarlige selskap og komandittselskap.

¹² Bygninger med en enkel konstruksjon og som antas å ha en kommersiell levealder under 20 år, kan avskrives med 8 pst.

Kilde: Finansdepartementet.

2.2 Skatt fra lønnstakere og pensjonister

2.2.1 Toppskatt

I 2008 betales det 9 pst. toppskatt på personinntekter (arbeids- og pensjonsinntekter) i intervallet 420 000 til 682 500 kroner (trinn 1) og 12 pst. toppskatt på personinntekter over 682 500 kroner (trinn 2).

Satsene i toppskatten ble redusert i 2006 som et ledd i skattereformen. Målet var å få en mer lik skatt på aksjeinntekter og arbeidsinntekter, slik at det ikke lenger skulle være like lønnsomt å drive skattetilpasning med sikte på å få arbeidsinntekter skattlagt som aksjeinntekter. Etter at delingsmodellen er erstattet med skjermingsmetoden, er det ingen formelle begrensninger når det gjelder å ta arbeidsinntekt ut som aksjeinntekt. For å unngå endringer som øker den skattemessige forskjellsbehandlingen av arbeids- og kapitalinntekter, og dermed incentivene til å drive skattetilpasning, foreslår Regjeringen å holde satsene og innslagspunktene i toppskatten reelt uendret. Det innebærer at innslagspunktene justeres med anslått lønnsvekst til 441 000 kroner i trinn 1 og 716 600 kroner i trinn 2.

Det vises til forslag til § 3-1 i Stortingets skattevedtak for inntektsåret 2009.

2.2.2 Standardfradrag

Bunnfradragene bidrar til en progressiv inntektsbeskatning ved at de reduserer gjennomsnittsskatten relativt mer for lave inntekter enn for høye inntekter. Dagens inntektsskattesystem har to generelle bunnfradrag: minstefradraget og personfradraget. Regjeringen foreslår at disse fradragene holdes reelt uendret i 2009, dvs. at de justeres med anslått lønnsvekst.

Minstefradrag

Minstefradraget fastsettes som en andel av inntekten med en øvre og nedre grense. Det skilles mellom minstefradrag for lønnsinntekt og minstefradrag for pensjonsinntekt. For lønnsinntekt er satsen 36 pst. og øvre grense 67 000 kroner i 2008. Den nedre grensen er det såkalte lønnsfradraget, som er 31 800 kroner i 2008.

Minstefradraget for pensjonsinntekt er noe lavere enn minstefradraget for lønnsinntekt. I 2008 er satsen 26 pst., nedre grense 4 000 kroner og øvre grense 56 100 kroner.

Minstefradraget for lønnsinntekter og minstefradraget for pensjonsinntekter samordnes for skattytere som har både lønns- og pensjonsinntekter, slik at samlet fradrag ikke kan overstige øvre

grense i minstefradraget for lønnsinntekter, dvs. 67 000 kroner i 2008.

Regjeringen foreslår at satsene i minstefradraget holdes uendret, og at de øvre grensene i minstefradraget oppjusteres med anslått lønnsvekst til 70 400 kroner for lønnsinntekt og til 58 900 kroner for pensjonsinntekt. Det foreslås å holde lønnsfradraget på 31 800 kroner nominelt uendret fra 2008 til 2009. Det vil da normalt lønne seg for skattytere med under om lag 88 300 kroner i lønnsinntekt å benytte lønnsfradraget i stedet for minstefradraget for lønnsinntekter.

Det vises til forslag til § 6-1 i Stortingets skattevedtak for inntektsåret 2009.

Personfradrag

Personfradraget er et generelt bunnfradrag i alminnelig inntekt, det vil si at det gis i alle inntekter (lønns-, pensjons-, kapital- og næringsinntekter). Enslige forsørgere og ektepar der den ene ektefellen er hjemmeværende eller har lav arbeidsinntekt, skattlegges i klasse 2 og får dermed dobbelt personfradrag. Ektepar som lignedes i klasse 2, regnes som én skattyter. I 2006 ble om lag 6 pst. av personlige skattytere lignet i klasse 2. Av disse var om lag 55 pst. enslige forsørgere. Regjeringen foreslår at personfradragene oppjusteres med anslått lønnsvekst til 40 800 kroner i klasse 1 og 81 600 kroner i klasse 2.

Det vises til forslag til § 6-3 i Stortingets skattevedtak for inntektsåret 2009.

2.2.3 Særskilte regler for trygdede

Pensjonister og andre personer med trygdeytelser blir i utgangspunktet skattlagt likt med andre personlige skattytere. Viktige unntak sikrer imidlertid at pensjonister betaler mindre skatt enn lønnstakere med samme inntekt. For det første er trygdeavgiften på pensjonsinntekt 3 pst., mens den er 7,8 pst. på lønnsinntekt. For det andre får alders- og uførepensjonister et særfradrag i alminnelig inntekt på opptil 19 368 kroner i 2008. For det tredje gjelder en særskilt skattebegrensningsregel for pensjonister, jf. nedenfor. Tidsbegrenset uførestønad regnes ikke som pensjon og skattlegges som lønn. Ytelsen gir imidlertid rett til særfradrag etter reglene for uførepensjonister. Rehabiliterings- og attføringspenger regnes heller ikke som pensjon og skattlegges i sin helhet som lønn.

Pensjonister med midlere og lave inntekter og formuer sikres en skattereduksjon gjennom *skattebegrensningsregelen*, jf. skatteloven § 17-1. AFP-pensjonister, enslige forsørgere med overgangsstønad

og personer med alderspensjon fra folketrygden skattlegges etter skattebegrensningsregelen dersom dette gir lavere skatt enn ordinære skatteregler. Uførepensjonister kan skattlegges etter skattebegrensningsregelen dersom ervervsevnen er redusert med minst 2/3. Ved utgangen av første halvår 2008 hadde om lag 87 pst. av uførepensjonistene så lav ervervsevne. Skattebegrensningsregelen gjelder ikke mottakere av rehabiliterings- og attføringspenger og tidsbegrenset uførestønad.

Med 2008-regler innebærer skattebegrensningsregelen at en nettoinntekt på 104 600 kroner for enslige og 171 500 for ektepar er skattefrie. Nettoinntekten beregnes som brutto lønns-, pensjons-, nærings- og kapitalinntekt fratrukket minstefradrag og eventuelle andre fradragberettigede utgifter med tilknytning til erverv av inntekten. Andre fradrag, som særfradrag, inngår ikke. I tillegg blir et *formuestillegg* lagt til inntekten. I 2008 er formuestillegget 1,5 pst. av nettoformue over 200 000 kroner. Fordelen av skattebegrensningsregelen avtrappes ved at inntekter over skattefri nettoinntekt skattlegges med 55 pst.

Trygdeoppgjøret 2008 innebærer en stor økning i minstepensjonen fra 1. mai 2008. Regjeringen har i tillegg forpliktet seg til en ytterligere gradvis økning i minstepensjonen slik at den fra 1. mai 2010 blir 2 G for enslige og 1,85 G for minstepensjonistektepar. For 2008 sett under ett øker minstepensjonsnivået til 130 690 kroner for enslige og til 240 648 kroner for minstepensjonistektepar. Med gjeldende skattebegrensningsregel vil grensen for å betale skatt i 2008 for en enslig pensjonist med kun pensjonsinntekt, og uten fradrag utover standardfradrag eller nettoformue over 200 000 kroner, bli 141 350 kroner. Tilsvarende grense for ektepar er 231 800 kroner. Et minstepensjonistektepar uten andre inntekter og formue ville derfor med gjeldende regler komme i skatteposisjon i 2008.

Regjeringen foreslår at den skattefrie nettoinntekten for ektepar som kommer inn under skattebegrensningsregelen, økes for 2008 fra 171 500 kroner til 181 800 kroner. Med dette vil grensen for å betale skatt opprettholdes på vel 5 000 kroner over minstepensjonen for minstepensjonistektepar. Det foreslås ikke endringer i den skattefrie nettoinntekten for enslige i 2008. Grensen for å betale skatt vil fremdeles ligge over minstepensjonsnivå for disse. Endringen anslås å redusere provenyet med om lag 510 mill. kroner påløpt i 2008. Det antas at hele den bokførte virkningen kommer i 2009.

Det vises for øvrig til forslag til § 6-4 i Stortingets skattevedtak for inntektsåret 2008.

Regjeringen foreslår at den skattefrie nettoinn-

tekten for enslige som kommer inn under skattebegrensingsregelen, justeres med anslått lønnsvekst til 109 850 kroner i 2009. Den skattefrie nettoinntekten for ektepar økes noe utover anslått lønnsvekst til 198 150 kroner for å sikre at grensen for å betale skatt også i 2009 blir høyere enn minstepensjonsnivået for minstepensjonistektepar. Endringen anslås å redusere provenyet i 2009 med om lag 425 mill. kroner påløpt og 340 mill. kroner bokført. Samlet sett vil endringen i 2008 og 2009 gi et bokført provenytap på om lag 850 mill. kroner i 2009.

Det vises for øvrig til forslag til § 6-4 i Stortingets skattevedtak for inntektsåret 2009.

Tabell 2.2 viser minstepensjon og grenser for skatt etter skattebegrensingsregelen for enslige alderspensjonister og alderspensjonistektepar med gjeldende regler og forslag til endringer for hhv. 2008 og 2009. Forslaget for 2009 innebærer at en enslig pensjonist som kun har pensjonsinntekt, og ikke har fradrag utover standardfradrag eller netto-

formue over 200 000 kroner, kan ha en pensjonsinntekt på om lag 148 450 kroner i 2009 uten å betale skatt. Til sammenlikning vil en enslig lønnstaker med 148 450 kroner i lønn betale over 26 700 kroner i skatt i 2009.

Pensjonistektepar vil med de foreslåtte grensene ikke betale skatt dersom samlet brutto pensjonsinntekt er under om lag 267 800 kroner. Et ektepar med 267 800 kroner i samlet lønn vil betale om lag 46 000 kroner samlet i skatt med 2009-regler. Eksemplene forutsetter at inntekten er likt fordelt mellom ektefellene.

Figur 2.2 viser beregnet skatt på pensjonsinntekt for enslige alderspensjonister og på lønnsinntekt for lønnstakere i klasse 1 med Regjeringens forslag til skatteregler for 2009. Figuren illustrerer at pensjonister på alle inntektsnivåer betaler lavere skatt enn lønnstakere. Figuren viser også hva enslige alderspensjonister ville betalt i skatt uten skattebegrensingsregelen. Enslige alderspensjonister (uten formue over 200 000 kroner, uten andre inn-

Tabell 2.2 Minstepensjon og grenser for skatt etter skattebegrensingsregelen. 2008-regler og forslag til endringer for 2008 og 2009. Kroner

	2008 (gjeldende regler)	Forslag 2008	Forslag 2009
Enslig alderspensjonist			
Skattefrie nettoinntekt	104 600	104 600	109 850
Innslag for betaling av skatt ¹	141 351	141 351	148 446
Ut av skattebegrensingsregelen ²	234 900	234 900	247 806
Alderspensjonistektepar³			
Skattefrie nettoinntekt	171 500	181 800	198 150
Innslag for betaling av skatt ¹	231 757	245 676	267 770
Ut av skattebegrensingsregelen ²	395 441	428 804	468 823
Memo:			
Gjennomsnittlig grunnbeløp, G	69 108	69 108	72 563 ⁴
<i>Minstepensjon for hele året:</i>			
Enslig	130 690	130 690	142 224
Ektepar ⁵	240 648	240 648	262 680

¹ Sum av grense for skattefrie nettoinntekt og minstefradrag.

² Gitt ett fullt særfradrag for alder.

³ Begge ektefeller antas å ha lik pensjon.

⁴ Beregningsteknisk justert i takt med anslått lønnsvekst på 5 pst.

⁵ Begge ektefellene er minstepensjonister.

Kilde: Finansdepartementet.

tekter enn pensjon og uten andre fradrag enn standardfradrag) vil med Regjeringens forslag betale skatt etter ordinære regler dersom pensjonsinntekten overstiger om lag 247 800 kroner.

Det anslås at om lag 45 pst. av pensjonister med avtalefestet pensjon (AFP) og alderspensjon vil bli skattlagt etter skattebegrensingsregelen i 2008. Av disse vil anslagsvis 75 pst. betale inntektsskatt, mens anslagsvis 25 pst. ikke vil betale skatt. Om lag 50 pst. av uførepensjonistene vil bli skattlagt etter skattebegrensingsregelen i 2008. Av disse vil anslagsvis 71 pst. betale inntektsskatt, mens anslagsvis 29 pst. ikke vil betale skatt.

Det foreslås at *særfradraget for alder og uførhet mv.* på 19 368 kroner holdes nominelt uendret fra 2008 til 2009. Pensjonister med særfradrag får dermed en reell skatteskjerpelse på opptil om lag 270 kroner i 2009. Å holde særfradraget nominelt uendret får kun virkning for dem som har så høy inntekt eller formue at de ikke skattlegges etter skattebegrensingsregelen.

2.2.4 Skatt på formue

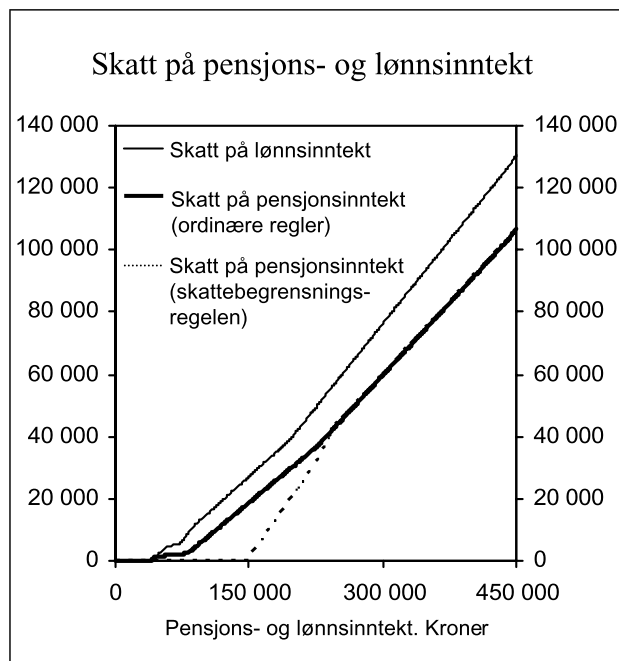
Regjeringen legger vekt på at formuesskatten skal spille en sentral rolle i fordelingspolitikken. Formue gir skatteevne og bør derfor skattlegges. Avkastning av formue er dessuten den viktigste inntektskilden for personer med svært høye inntekter.

Regjeringen har gjort mye for å styrke formuesskattens fordelingsegenskaper og treffsikkerhet. Fjerningen av aksjerabatten har økt formuesskatten for de rikeste, som typisk har en stor andel av sin formue i aksjer. Videre får flesteparten av de aller mest formuende nedsatt formuesskatt med 80-prosentregelen. Disse har fått økt formuesskattesatsen fra 0,6 til 0,8 pst. Samtidig er bunnfradraget økt de senere årene, slik at mange med lave og middels formuer har fått lavere eller ingen formuesskatt.

Det gjenstår likevel viktige svakheter ved dagens formuesskatt. Spesielt er ligningsverdiene av fast eiendom betydelig lavere enn markedsverdiene. Den skjeve verdsettingen svekker treffsikkerheten og fordelingsegenskapene fordi skatten kan reduseres ved å plassere midlene i skattegunstige formuesobjekter.

Regjeringen foreslår følgende endringer i formuesskatten:

- 80-prosentregelen fjernes.
- Ligningsverdiene av næringsseiendom økes, bl.a. gjennom en ny verdsettingsmetode for næringsseiendom som leies ut.
- Ligningsverdiene av bolig og fritidseiendom økes med 10 pst.

Figur 2.2 Beregnet skatt på pensjonsinntekt for enslige alderspensjonister sammenliknet med skatt på lønnsinntekt for lønnstakere i klasse 1.¹ Forslag til 2009-regler. Kroner.

¹ Det er lagt til grunn at skattyterne ikke har andre inntekter enn lønn og pensjon, og at pensjonistene ikke har nettoformue over 200 000 kroner. Skattyterne har heller ingen andre fradrag enn standardfradrag.

Kilde: Finansdepartementet.

- Bunnfradraget i formuesskatten økes fra 350 000 kroner til 470 000 kroner, og den laveste satsen i formuesskatten fjernes fordi denne kun vil ha marginal betydning.

Samlet anslås disse endringene å gi en netto inntramming i formuesskatten på om lag 1,2 mrd. kroner påløpt og 480 mill. kroner bokført i 2009. Forslaget har gode fordelingsvirkninger. Det vises til nærmere omtale i kapittel 5.

80-prosentregelen

80-prosentregelen innebærer at formuesskatten skal nedsettes dersom formuesskatt og skatt på alminnelig inntekt samlet sett overstiger 80 pst. av skattyters alminnelige inntekt. Regelen gir altså nedsatt skatt for skattytere med høy skattepliktig formue relativt til alminnelig inntekt.

Det er i all hovedsak de mest velstående som får redusert skatten som følge av denne særregelen. I 2006 var de samlede nedsettelsene med 80-prosentregelen om lag 830 mill. kroner, hvorav halvparten tilfalt de 100 mest formuende. Som nevnt ble det strammet inn i 80-prosentregelen i

2008, blant annet ved å øke minimumssatsen fra 0,6 pst. til 0,8 pst. av nettoformue over 1 mill. kroner. Regjeringen foreslår nå å fjerne 80-prosentregelen fra og med 2009. Forslaget vil først og fremst berøre dem med størst formuer. Forslaget anslås å øke provenyet med om lag 520 mill. kroner påløpt i 2009.

Det vises for øvrig til omtale i Ot.prp. nr. 1 (2008-2009) Skatte- og avgiftsopplegget 2009 – lovendringer.

Økte ligningsverdier av bolig og fritidseiendom

Ligningsverdien av bolig og annen fast eiendom fastsettes når bygget er nyoppført, og settes som oftest til om lag 30 pst. av eiendommens kostpris. I tillegg gjelder en egen regel om at ligningsverdien ikke skal overstige 30 pst. av markedsverdien for bolig- og fritidseiendom. Ligningsverdiene av bolig er dermed i utgangspunktet betydelig lavere enn markedsverdiene. Ligningsverdiene endres ikke i forbindelse med omsetning, men ved generelle, prosentvise justeringer. I perioder med prisstigning i boligmarkedet er det nødvendig å øke ligningsverdiene jevnlig for å unngå at prisøkningen på bolig bidrar til å øke skjevhetene i formuesskatten.

Manglende oppjustering av ligningsverdiene, kombinert med høy vekst i boligprisene over flere år, har ført til at forskjellen mellom ligningsverdier og markedsverdier har økt betydelig. Forholdet

mellom ligningsverdi og markedsverdi varierer dessuten mye mellom boliger. Spesielt har dyre boliger i sentrale strøk ofte en ligningsverdi som er svært lav i forhold til markedsverdi.

Figur 2.3 viser utviklingen i boligpriser for selveierboliger sammenliknet med ligningsverdier fra 1996 til 2. kvartal 2008. I denne perioden har boligprisene i gjennomsnitt økt med om lag 167 pst. Ligningsverdiene har i den samme perioden kun blitt økt med 91 pst. Dette har ført til at det gjennom mange år har bygget seg opp økte forskjeller mellom ligningsverdier og reelle omsetningsverdier. Ifølge statistikk fra Statistisk sentralbyrå (SSB) utgjorde ligningsverdiene i gjennomsnitt 20 pst. av salgssummen for selveide boliger i 2004. Dersom en følger utviklingen i boligpriser og justeringen av ligningsverdier tilbake til 1996, framgår det at ligningsverdiene i gjennomsnitt utgjorde om lag 30 pst. av omsetningsverdiene i 1996.

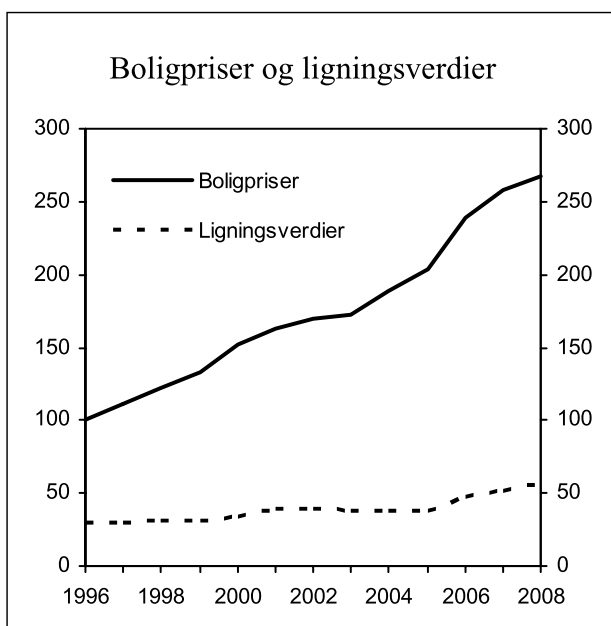
Selv om boligprisveksten har vært svakere det siste året og ligningsverdiene ble økt med 10 pst. i 2008, utgjør ligningsverdiene av bolig fortsatt kun om lag 21 pst. av markedsverdiene i gjennomsnitt.

Regjeringen foreslår at ligningsverdiene av bolig økes med 10 pst. fra 2008 til 2009 for å kompensere for manglende oppjusteringer i en periode med sterk prisstigning. Samtidig videreføres sikkerhetsventilen, som vil hindre urimelige utslag i enkelttilfeller.

Økte ligningsverdier av næringsseiendom – ny verdsettelsesmetode for næringsseiendom som leies ut

Ligningsverdiene av næringsseiendom er i dag svært lave, anslagsvis 20-30 pst. av markedsverdiene. Mange næringsseidommer har imidlertid ligningsverdier vesentlig under dette. Ifølge Skattedirektoratet er det heller ikke uvanlig med tilfeller hvor ligningsverdien mangler helt eller er satt til én krone. Varierende prisvekst for ulike typer næringsseiendom og i ulike områder av landet har ført til at skjevheten i formuesverdiene mellom ulike typer næringsseiendom og mellom næringsseidommer i by og land er blitt svært stor. Ligningsverdien skal maksimalt utgjøre 80 pst. av markedsverdien (sikkerhetsventilen for næringsseiendom).

Den skjeve verdsettelsen av næringsseiendom bidrar til at særlig de med høye reelle formuer framstår med en langt lavere skattemessig formue enn de har. Figur 2.4 viser fordelingen av gjennomsnittlig bruttoformue etter bruttoinntekt med dagens verdsettelsesregler for næringsseiendom for alle personer 17 år og over, samt anslått fordeling av gjennomsnittlig bruttoformue dersom en legger til

Figur 2.3 Utvikling i boligpriser og ligningsverdier av bolig fra 1996 til 2. kvartal 2008.

Boligprisindeks (1996=100)

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Finansdepartementet.

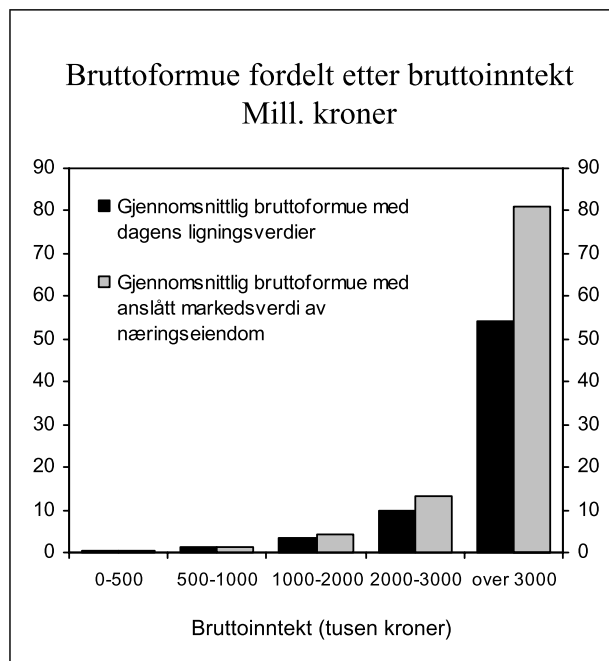
grunn anslåtte markedsverdier av næringseiendom. Avstanden mellom søylene er et uttrykk for størrelsen på dagens skattefavorisering i formuesskatten. Grafene viser at denne er klart økende med inntekten. Personer med en gjennomsnittlig bruttoinntekt på 3 mill. kroner eller mer, har med gjeldende regler for formuesverdsetting en gjennomsnittlig skattemessig bruttoformue på om lag 55 mill. kroner. Dersom denne formuen hadde vært verdsatt til markedsverdier, ville disse ha en gjennomsnittlig bruttoformue på anslagsvis 80 mill. kroner.

Dagens ligningsverdier for næringseiendom gir dermed store muligheter til å tilpasse seg bort fra formuesskatten. For eksempel vil en næringseiendom med markedsverdi på 100 mill. kroner og en ligningsverdi på 25 pst. av dette, få inntil 825 000 kroner lavere formuesskatt enn en tilsvarende investering i aksjer. For en næringseiendom som har en ligningsverdi på 25 pst. av markedsverdien, blir den effektive marginale formuesskattesatsen 0,275 pst. Den høyeste formelle formuesskattesatsen er i dag 1,1 pst.

Etter Regjeringens syn er det et stort behov for å få etablert en ny beregningsmetode for å fastsette ligningsverdier av næringseiendom. Regjeringen foreslår en ny verdsettingsmetode for næringseiendom som i større grad skal ta utgangspunkt i reelle verdier. Forslaget inneholder følgende elementer:

- Det innføres en forenklet verdsetting med utgangspunkt i den kapitaliserte utleieverdien for næringseiendom som leies ut. Den nye ligningsverdien settes til 40 pst. av den kapitaliserte utleieverdien.
- I de tilfellene næringseiendommen ikke leies ut, økes gjeldende ligningsverdi med 60 pst.
- Gjeldende maksimalgrense i sikkerhetsventilen reduseres fra 80 pst. til 60 pst. Sikkerhetsventilen innebærer at dersom det kan dokumenteres at ligningsverdien som andel av markedsverdien er høyere enn maksimalgrensen, skal denne settes ned til maksimalgrensen.

Disse forslagene innebærer at gjennomsnittlig ligningsverdi for næringseiendom anslås å øke fra om lag 25 pst. til om lag 40 pst. av markedsverdien, noe som tilsvarer en gjennomsnittlig økning i ligningsverdien av næringseiendom på om lag 60 pst. Forslaget vil redusere formuesskattefavoriseringen av næringseiendom vesentlig og dermed styrke incentivene til å investere der den samfunnsøkonomiske avkastningen er høyest. Det vil bidra til å øke den samlede avkastningen av sparingen. Vilkårighetene som kjennetegner dagens ligningsverdier av næringseiendom, vil også i stor grad bli redusert. I til-

Figur 2.4 Fordelingen av bruttoformue med hhv. dagens ligningsverdier av næringseiendom og anslått markedsverdi av næringseiendom

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Finansdepartementet.

legg har forslaget svært gode fordelingsvirkninger fordi hoveddelen av næringseiendommer eies, enten direkte eller gjennom selskap, av dem med høye formuer og inntekter, jf. figur 2.4

Nærmere om den nye verdsettingsmetoden for næringseiendom som leies ut

Den skjeve formuesverdsettingen av næringseiendom kunne i prinsippet vært rettet opp ved å fastsette nye ligningsverdier basert på en mer omfattende taksering. En slik taksering av den enkelte næringseiendom ville imidlertid vært svært kostbar og tatt lang tid.

Regjeringen foreslår på denne bakgrunn at det innføres en forenklet verdsetting med utgangspunkt i kapitalisert utleieverdi, dvs. nåverdien av den faste periodevise utleieinntekten. At formuesverdien beregnes med utgangspunkt i en nåverdimetode, er ikke noe nytt prinsipp i skattesystemet. Blant annet benyttes denne metoden i dag for å fastsette ligningsverdien av skog og eiendomsskattegrunnlaget for kraftanlegg.

For å dempe utslaget av tilfeldige eller konjunktuelle svingninger i utleieinntekter vurderer departementet å benytte et glidende gjennomsnitt av utleieinntekter de siste 3 årene. Det er ikke aktuelt å benytte denne metoden i innføringsåret. Et glidende gjennomsnitt vil medføre en gradvis økning/

reduksjon i formuesverdien dersom det ved reforhandlinger av leiekontrakter er aktuelt å sette opp eller ned leieverdien. Et glidende gjennomsnitt for nettoinntekt benyttes også ved fastsettelsen av eiendomsskattegrunnlaget for kraftanlegg. I perioder med inntektsbortfall beregnes en helårig leieinntekt. Dersom inntektsbortfallet gir uttrykk for en mer permanent lavere inntjening, slik at denne metoden gir for høy verdi, kan eier velge å benytte sikkerhetsventilen.

Nåverdimetoden fanger opp forskjeller mellom ulike eiendommer mht. f.eks. anvendelse og beskaffenhet når dette reflekteres i nivået på utleieinntekten. Beregningsmetoden vil imidlertid kunne gi forskjellige formuesverdier avhengig av blant annet hvordan utleier og leietaker har valgt å dele kostnader seg i mellom. Det legges derfor opp til at det skal tas hensyn til slike kostnader sjablonmessig gjennom en prosentvis reduksjon av brutto utleieinntekt. Dette vil sammen med kalkulasjonsrente mv. bli fastsatt i forskrift.

Regjeringen foreslår at alle eiendommer i næringsvirksomhet utenom kraftverk, jord- og skogbruk omfattes av den foreslåtte metoden fra 2009, uavhengig av om eiendommen eies av selskap eller personer direkte. Bolig- og fritidseiendom holdes i utgangspunktet utenfor forslaget. Unntak gjelder for utleie av slike boliger i næringsvirksomhet. Det er gjort nærmere rede for når boligutleie skal regnes som næringsvirksomhet i Ot.prp. nr. 1 (2008-2009) Skatte- og avgiftsopplegget 2009 – lovendringer.

Nærmere om økningen i ligningsverdier for næringseiendom som ikke leies ut

Det er ikke mulig å benytte en nåverditilnærming for å fastsette formuesverdien av næringseiendommer som ikke leies ut, men inngår som en del av eierens øvrige virksomhet. Eiendommens avkastning inngår da som en ikke nærmere verdsatt andel av overskuddet av eierens samlede virksomhet. For å sikre relativt stor grad av likebehandling mellom næringseiendom med og uten leiepriser, foreslår Regjeringen at ligningsverdiandelene for nærings-eiendommer uten utleieinntekter økes fra 25 pst. til 40 pst. i gjennomsnitt, dvs. en økning av ligningsverdien på 60 pst. i 2009. Samtidig foreslås det å redusere nivået på sikkerhetsventilen for å sikre at ingen eiendommer får høyere ligningsverdi enn 60 pst. av markedsverdien.

For å sikre større grad av likebehandling tar Regjeringen sikte på å legge fram forslag i 2010-budsjettet om en ny sjablonmetode for verdsetting av næringseiendommer som ikke leies ut. Et slikt sy-

stem vil kunne utformes på bakgrunn av den informasjonen en får om utleieverdier mv. ved innføringen av en ny verdsettingsmetode for næringseiendom som leies ut, samt annen relevant informasjon fra offentlige registre om kjennetegn ved eiendommene.

Økt bunnfradrag

Regjeringen foreslår at bunnfradraget i formuesskatten økes fra 350 000 kroner til 470 000 kroner for enslige og fra 700 000 kroner til 940 000 kroner for ektepar. Av forenklingshensyn foreslås det samtidig at den lave satsen i formuesskatten fjernes. Kombinasjonen av økt bunnfradrag og fjerning av den lave satsen vil isolert sett gi netto uendret eller lavere formuesskatt på alle formuesnivåer. Samlet sett vil om lag 200 000 personer få økt formuesskatt, mens om lag 680 000 personer vil få redusert formuesskatt med Regjeringens forslag. Det anslås at om lag 110 000 færre vil betale formuesskatt, hvorav om lag 60 000 er pensjonister.

Det vises til forslag til kap. 2 i Stortingets skattevedtak for inntektsåret 2009.

2.2.5 Fradrag for fagforeningskontingent

Regjeringens politiske plattform fra Soria Moria varslet en dobling av fradraget for fagforeningskontingent fra nivået i 2005. Regjeringen foreslår å øke fradraget med ytterligere 450 kroner i 2009, til 3 600 kroner, og fullfører dermed opptrappingen av fradraget. For en som betaler en kontingent på minst 3 600 kroner, innebærer forslaget en isolert skattelettelse på om lag 80 kroner regnet i forhold til referansesystemet for 2009. Nominelt har opptrappingen siden 2005 dermed gitt en lettelse på opp til 500 kroner. Samlet anslås forslaget å gi et provenytap på om lag 90 mill. kroner påløpt og bokført i 2008.

Det vises til Ot.prp. nr. 1 (2008-2009) Skatte- og avgiftsopplegget 2009 – lovendringer.

2.2.6 Boligsparing for ungdom (BSU)

BSU-ordningen innebærer at personer under 33 år kan få fradrag i skatten for 20 pst. av sparebeløp inntil 15 000 kroner per år og inntil 100 000 kroner samlet. Renter opptjent i perioden fram til oppsparte midler disponeres, inngår ikke i maksimumsbeløpet på 100 000 kroner. Det er et vilkår for fradraget at sparebeløpet anvendes til erverv av bolig eller nedbetaling av gjeld på bolig.

I 2006 hadde om lag 235 000 personer skattefradrag knyttet til BSU, og disse fikk i gjennomsnitt

1 900 kroner i skattefradrag. Det samlede fradraget utgjorde om lag 441 mill. kroner.

Regjeringen foreslår å utvide BSU-ordningen fra 2009 ved at årlig maksimalt sparebeløp økes til 20 000 kroner og maksimalt samlet sparebeløp inn-til fylte 33 år økes til 150 000 kroner.

Forslaget anslås å redusere provenyet med 175 mill. kroner påløpt og 140 mill. kroner bokført i 2009.

Det vises til omtale i Ot.prp. nr. 1 (2008-2009) Skatte- og avgiftsopplegget 2009 – lovendringer.

2.2.7 Grense for lønnsoppgaveplikt ved arbeid knyttet til hjem og fritidsbolig

Den generelle regelen for lønnsoppgaveplikt fritar arbeidsgiver fra lønnsoppgaveplikt når de samlede lønnsutbetalinger ikke overstiger 1 000 kroner. For frivillige organisasjoner ble grensen for lønnsoppgaveplikt økt til 4 000 kroner i 2008-budsjettet. Grensen for lønnsoppgaveplikt ved arbeid knyttet til hjem og fritidsbolig ble hevet fra 1 000 kroner til 2 000 kroner i 2007.

Grensen for lønnsoppgaveplikt ved arbeid knyttet til hjem og fritidsbolig er fortsatt relativt lav i forhold til det som regnes som vanlige, mindre utgifter til denne type tjenester. For eksempel vil utgifterne til barnevaktjenester lett overstige 2 000 kroner i løpet av et år. Både praktiske hensyn og rimelighetsbetraktninger tilsier at grensen for lønnsoppgaveplikt ved private arbeidsopdrag i hjem og fritidsbolig heves fra 2 000 kroner til 4 000 kroner. Endringen gjennomføres i forskrift til ligningsloven. Provenytapet anslås til 10 mill. kroner påløpt og 8 mill. kroner bokført i 2009.

2.2.8 Fiskerfradraget

I forbindelse med Revidert nasjonalbudsjett 2008 ble fiskerfradraget økt fra 80 000 kroner til 115 000 kroner. Regjeringen foreslår å øke fiskerfradraget ytterligere til 150 000 kroner med virkning fra og med inntektsåret 2009. Økningen må ses i sammenheng med innstramningen av nettolønnsordningen for sjøfolk som ble gjennomført i forbindelse med Revidert nasjonalbudsjett 2008. Provenytapet ved en økning av fiskerfradraget fra 115 000 til 150 000 kroner er anslått til om lag 34 mill. kroner påløpt og 28 mill. kroner bokført i 2009.

Regjeringen vil videre lempe på vilkårene for å kvalifisere til fiskerfradrag, slik at kravet om minst 130 dagers deltakelse i fiske eller fangst skal gjelde tilsvarende som 130-dagerskravet for sjømannsfradrag etter skatteloven § 6-61 med tilhørende forskrifter og praksis. For nærmere omtale vises det

til Ot.prp. nr. 1 (2008-2009) Skatte- og avgiftsopplegget 2009 – lovendringer.

Endringen anslås på usikkert grunnlag å redusere provenyet med 3 mill. kroner påløpt og 2 mill. kroner bokført i 2009.

2.2.9 Fradrag for arbeidsreise mellom hjem og arbeidssted

Reisefradraget gis til alle yrkesaktive med reisekostnader som overstiger en nedre grense, uavhengig av reisemåte. Normale reisekostnader anses som inkludert i minste-fradraget. Reisefradraget er 1,40 kroner per km (0,70 kr per km over 35 000 km) i 2008, uavhengig av faktiske reisekostnader. Nedre grense for å få fradraget er 12 800 kroner, noe som tilsvarer i underkant av 40 km tur-retur ved daglige arbeidsreiser. Det gis kun fradrag for den delen av reisekostnadene som overstiger den nedre grensen. I overkant av 400 000 yrkesaktive fikk reisefradrag i 2006.

Regjeringen foreslår å øke kilometersatsen for reiser inntil 35 000 km med 10 øre, til 1,50 kroner per km. Samtidig økes nedre grense i reisefradraget fra 12 800 kroner til 13 700 kroner, slik at om lag det samme antall yrkesaktive som tidligere får nytte godt av reisefradraget. Det vises til omtale i Ot.prp. nr. 1 (2008–2009) Skatte- og avgiftsopplegget 2009 – lovendringer. Provenytapet ved endringene i reisefradraget anslås til 95 mill. kroner påløpt og 75 mill. kroner bokført i 2009.

2.2.10 Firmabilbeskatningen

Lettelse for el-biler

Få el-biler er i dag registrert som firmabiler. Regjeringen ønsker å stimulere til økt bruk av elektrisk drevne firmabiler. El-biler har allerede gunstigere regler for beregning av fordelene av privat bruk. Dette skyldes at den reelle fordelene ved å benytte en firmabil som bare kan kjøre om lag 100 km før den må lades, er betydelig mindre enn for en ordinær bil. Det er f.eks. lite attraktivt å benytte en el-bil ved lengre feriereiser. Regjeringen vil redusere beregningsgrunnlaget ytterligere for skattepliktig privat bruk av el-biler som brukes som firmabiler, fra 75 pst. til 50 pst. av ordinær fordelsverdi. Endringen vil gjøre det mer attraktivt å velge el-bil som firmabil. Lettelsen anslås til om lag 0,2 mill. kroner påløpt og bokført i 2009. Endringen gjennomføres i forskrift til skatteloven.

Endring i forskriftene til firmabilbeskatningen

Dersom skattyter disponerer flere firmabiler og disse faktisk brukes privat, er hovedregelen at skattyter skal skattlegges for alle bilene på vanlig måte etter sjablonreglene i firmabilbeskatningen. Det er likevel gjort unntak fra dette når skattyters forhold tilsier at bare én bil kan benyttes privat om gangen. Regjeringen vil fjerne denne unntaksbestemmelsen i forskrift 26. mars 1999 nr. 14 § 5-13-7 første ledd annet punktum med virkning fra og med inntektsåret 2009. Dette vil forenkle regelverket knyttet til firmabiler og bidra til økt likebehandling i skattleggingen av pengeytelser og naturalytelser. Unntaksregelen har vært lite brukt, og den samlede provenyvirkingen ved å fjerne den antas å være ubetydelig.

2.2.11 Særfradrag for store sykdomsutgifter

Før 2005 var diabetikere unntatt fra plikten til å dokumentere eller sannsynliggjøre merutgifter som følge av sykdom under ordningen med særfradrag for store sykdomsutgifter etter skatteloven § 6-83. Diabetikere kunne dermed få slikt fradrag ved å dokumentere diagnosen med legeerklæring. Diabetikere må nå, på samme måte som andre pasientgrupper, dokumentere eller sannsynliggjøre merutgifter som følge av sykdommen. Begrunnelsen da Regjeringen Bondevik II foreslo endringen var at diabetikere er en lite ensartet gruppe med varierende nivå på sine helsemessige merkostnader, og at det derfor ikke var riktig å gi særfradrag bare ut fra diagnosen. I tillegg ble diabetikere anbefalt å følge de generelle tilrådingene fra Statens råd for ernæring og fysisk aktivitet. Et automatisk særfradrag for denne gruppen kunne derfor ikke begrunnes ut fra særlig høye kostnader til diett. Også likhetshensyn tilsa at diabetikere bør behandles på samme måte som andre med sykdommer som kan gi opphav til merutgifter.

Det har vært betydelig misnøye blant diabetikere med ligningsbehandlingen etter at det automatiske særfradraget ble fjernet. Dette skyldes opplevd forskjellsbehandling og uklarheter knyttet til dokumentasjonskravet. Sivilombudsmannen uttalte 9. juni 2008 at informasjonen som ble gitt i forbindelse med endringen for inntektsåret 2005, ikke var tilstrekkelig til at skattyterne kunne ivareta sine rettigheter og plikter på en god måte. Etter ombudsmannens oppfatning var de sentrale skattemyndighetenes retningslinjer ikke klare nok til å sikre ensartet behandling av denne skattytergruppen.

Regjeringen vil legge stor vekt på å gjennomgå Sivilombudsmannens uttalelse og vurdere tiltak som kan imøtekomme uttalelsen på en tilfredsstillende måte.

Det er gjort forenklinger og forbedringer innenfor rammene av vedtaket som den forrige regjeringen stod bak. Som en overgangsordning for inntektsåret 2005 ble det innført et sjablonfradrag for merutgifter til kost på 4 000 kroner for de diabetikerne som ikke kunne dokumentere merutgifter til kost. Sjablonsatsen er videreført for inntektsårene 2006 og 2007. For å lette saksbehandlingen ved skattekontorene er det for inntektsåret 2007 vedtatt at ligningsmyndighetene kan bruke et referansetall ved beregningen av eventuelle merkostnader til kost. Dette referansetallet baseres på Statens institutt for forbruksforskning (SIFO) standardbudsjett. I tillegg er omtalen av særfradragsordningen i Lignings-ABC forbedret de siste årene. Også skatteetaten har lagt vekt på å gi god veiledning og informasjon om særfradragsordningen for denne skattytergruppen, både utad på sine hjemmesider og internt i retningslinjer til etaten.

Regjeringen mener utfordringene for denne pasientgruppen aktualiserer en bredere gjennomgang av hele ordningen med særfradrag for store sykdomsutgifter. Ordningen med rett til særfradrag for store sykdomsutgifter fungerer i dag ikke tilfredsstillende. Kriteriene for å innrømme særfradrag er vage og skjønnsmessige, og både blant skattyterne og ligningsmyndighetene er det usikkerhet om hvilke merutgifter som kan danne grunnlag for fradrag, og om hvordan utgiftene skal dokumenteres. Dette er situasjonen til tross for mange års praktisering av fradragsordningen. I tillegg er fordelingsvirkningene av ordningen uheldige ettersom fradragsretten er forbeholdt dem med høy nok inntekt til å dekke merutgiftene. Verken minstepensjonister eller andre som ikke betaler skatt, kan utnytte fradragsretten. Videre skaper ordningen betydelige administrative problemer og binder opp uforholdsmessig store ressurser i skatteetaten.

Regjeringen mener det er et klart behov for å gå gjennom ordningen med rett til særfradrag for store sykdomsutgifter med sikte på å få til et mer hensiktsmessig og rettferdig system. Det vil bli satt ned en interdepartemental arbeidsgruppe for å vurdere ordningen i sin helhet. Arbeidsgruppens rapport vil bli sendt på høring. Regjeringen vil avvente utfallet av arbeidsgruppens vurderinger og forslag før den eventuelt foreslår endringer i særfradragsordningen.

2.2.12 Fradrag for gjeldsrenter for arbeidstakere og personlig næringsdrivende fra andre EØS-stater

Ved brev av 8. november 2007 åpnet EFTAs overvåkningsorgan formell undersøkelse av om de interne norske reglene for (utenlandske) arbeidstakere fradrag for renteutgifter på fast eiendom i utlandet diskriminerer fysiske personer fra andre EØS-land og derfor er i strid med EØS-avtalen.

Regjeringen foreslår at arbeidstakere og personlig næringsdrivende fra EØS-stater kan kreve fradrag for gjeldsrenter ved inntektslikningen etter de samme regler som personer bosatt her i landet etter norsk intern rett. Fradragsretten er betinget av at hele skattyterens inntekt i inntektsåret, eller tilnærmet hele inntekten (dvs. minst 90 pst.), skattlegges her i landet. Forslaget bidrar til å fjerne usikkerheten om hvorvidt Norge oppfyller sine forpliktelser i EØS-avtalens regelverk om fri bevegelighet og etableringsrett for arbeidstakere og personlig næringsdrivende.

Videre foreslås det at arbeidstakere og personlig næringsdrivende fra EØS-stater som krever fradrag for gjeldsrenter ved inntektslikningen etter de samme regler som personer bosatt her i landet etter norsk intern rett, skal skattlegges for renteinntekter og andre finansielle inntekter fra debitor bosatt, hjemmehørende eller med fast driftssted her i landet, forutsatt at slike inntekter etter eventuell skatteavtale kan skattlegges her.

Forslaget anslås å redusere provenyet med 30 mill. kroner påløpt og 25 mill. kroner bokført i 2009.

Det vises for øvrig til omtale i Ot.prp. nr. 1 (2008-2009) Skatte- og avgiftsopplegget 2009 – lovendringer.

2.2.13 Andre grenser og fradrag

Det legges opp til å lønnsjustere viktige grenser i personskattesystemet, herunder øvre grenser i personfradraget og minstefradraget i lønns- og pensjonsinntekt samt innslagspunktene i toppskatten. Dette innebærer at en person som har en lønnsvekst fra 2008 til 2009 tilsvarende gjennomsnittlig anslått lønnsvekst, i de fleste tilfeller vil få uendret skatt som andel av lønnen.

Enkelte beløpsgrenser holdes imidlertid nominelt uendret. Dette gjelder blant annet det særskilte fradraget i lønnsinntekt, nedre grense for betaling av trygdeavgift, særskilt fradrag i Finnmark og Nord-Troms, sjømannsfradraget, det særskilte fradraget for landbruk mv., fradraget for gaver til frivillige organisasjoner og særfradrag for store sykdomsutgifter. Sammen med samspillsvirkninger og avrundinger i skattemodellen LOTTE anslås nomi-

nell videreføring av disse beløpsgrensene å øke provenyet med 275 mill. kroner påløpt og 220 mill. kroner bokført i 2009. Når det gjelder særfradrag for store sykdomsutgifter, er det til gunst for skattyter at grensene holdes uendret.

2.3 Næringsbeskatningen

2.3.1 Oppheving av skattefritak for gjensidig brann- og husdyrforsikringsselskap, sjøforsikringsselskap og enkelte skadeforsikringsselskap

I Revidert nasjonalbudsjett 2008 ble det varslet at oppheving av skattefritaket for gjensidig brann- og husdyrforsikringsselskap skulle vurderes i forbindelse med statsbudsjettet for 2009. Det eksisterende skattefritaket savner en god begrunnelse, virker konkurransevridende og kan være problematisk med hensyn til EØS-avtalens regler om statsstøtte.

Skattefritaket for brann- og husdyrforsikringsselskap framgår av skatteloven § 2-30 h, som også gir skattefritak for diverse gjensidige sjøforsikringsselskap og enkelte mindre skadeforsikringsselskap. Med samme begrunnelse som for brann- og husdyrforsikringsselskapene foreslås det å oppheve skattefritaket også for de øvrige selskapene som er omfattet av bestemmelsen (f.eks. Norsk Hussoppforsikring Gjensidige, Fiskernes Gjensidige Ulykkestrygdela, Sjøtrygdegruppen Gjensidig Skadeforsikringsselskap, Assuranseforeningen Havfiske – gjensidig, samt gjensidige sjøforsikringsselskap for så vidt virksomheten gjelder sjøforsikring med tilknytning til fiske).

Forslagene berører til sammen i overkant av 40 selskap med gjensidig selskapsform, som i dag er helt skattefrie. Disse selskapene har ikke tidligere levert selvangivelse. For at de skal få tid til å tilpasse seg de nye reglene, foreslås det at de nye reglene gis virkning fra 2009 for selskap som ikke tidligere har levert selvangivelse. I tillegg har Gjensidige Forsikring BA skattefritak for deler av virksomheten. Det antas at utfordringene knyttet til innføring av skatteplikt for hele virksomheten er mindre for brann- og husdyrforsikringsselskap som leverte selvangivelse for 2007, enn for de øvrige berørte selskapene. For brann- og husdyrforsikringsselskap som leverte selvangivelse for 2007, oppheves skattefritaket med virkning fra 2008. De berørte selskapene vil som følge av den foreslåtte lovendringen betale skatt på overskudd og formuesskatt av hele sin virksomhet. Den samlede provenyvirkningen av forslaget anslås på usikkert grunnlag til om lag 360 mill. kroner påløpt i 2008 og 50 mill. kro-

ner påløpt i 2009. 360 mill. kroner bokføres i 2009 og 50 mill. kroner bokføres i 2010.

Det vises for øvrig til omtale i Ot.prp. nr. 1 (2008-2009) Skatte- og avgiftsopplegget 2009 – lovendringer.

2.3.2 Innstramming i fritaksmetoden

Fritaksmetoden som ble innført i 2004, innebærer at aksjeinntekter mv. til selskap ikke ilegges utbytte- eller gevinstbeskatning. Metoden skal sikre at selskapsoverskudd ikke beskattes flere ganger i eierkjeden, men én gang på selskapsnivå og én gang på personnivå. Metoden erstattet RISK- og godtgjøringsmetoden, som også skulle motvirke kjedebeskatning.

Når inntektene er skattefrie, bør heller ikke kostnader til erverv av inntekter gi grunnlag for fradrag. Dette ble lagt til grunn ved innføringen av fritaksmetoden. Avgrensingsproblemer mot andre kostnader som ikke direkte kan relateres til den skattefrie inntekten, medførte imidlertid en særregel om at disse kostnadene likevel ble fradragsberettigede fra 2006.

Regjeringen mener fritaksmetoden er for liberal på dette punktet. Løpende kostnader med tilknytning til aksjeinntekter mv. som er skattefrie etter fritaksmetoden, bør ikke gi rett til fradrag. En direkte avskjæring av fradragsretten ville imidlertid medføre avgrensingsproblemer mot andre fradragsberettigede kostnader. Regjeringen vil derfor foreslå å innføre en sjablon for å kompensere for at kostnadsfradraget er for gunstig, ved å inntektsføre 3 pst. av de skattefrie inntektene. Endringen trer i kraft fra den dagen budsjettet legges fram. Departementet vil vurdere mer treffsikre metoder for å begrense fradragsretten for eierkostnader i fritaksmetoden.

Forslaget anslås å øke påløpt proveny med 225 mill. kroner i 2008 og 475 mill. kroner i 2009. Inntektene bokføres året etter at de påløper siden selskapene er etterskuddspliktige.

Det vises til omtale i Ot.prp. nr. 1 (2008-2009) Skatte- og avgiftsopplegget 2009 – lovendringer.

2.3.3 Avskrivning av faste tekniske installasjoner i bygg

Faste tekniske installasjoner i næringsbygg avskrives i dag sammen med bygget og med en sats på 2 pst. for forretningsbygg (saldogruppe i) og 4 pst. for øvrige næringsbygg (som avskrives i saldogruppe h sammen med anlegg). Eksempler på faste tekniske installasjoner i bygg er varmeanlegg, kjøle- og fryseanlegg, elektrisk anlegg, sanitæranlegg, heisanlegg o.l.

Bransjen har lenge argumentert for å skille ut faste tekniske installasjoner som egen saldogruppe med en høyere avskrivningssats enn i dag. Dette har vært vurdert av Regjeringen, senest i forbindelse med statsbudsjettet for 2007. Regjeringen fant imidlertid ikke ny informasjon mht. økonomisk verdifall som ga grunnlag for å endre avskrivningssatsene for driftsmidler i hhv. saldogruppe h og i, herunder for faste tekniske installasjoner.

Dagens regelverk gir imidlertid incentiver til å investere i gammel teknologi i stedet for i mer energieffektive løsninger ved utskifting av faste tekniske installasjoner i bygg.

Den gunstige skattemessige behandlingen av gammel teknologi følger av at utskifting av deler av et avskrivningsobjekt etter gjeldende rett anses som vedlikehold og utgiftsføres direkte, med mindre utskiftningen innebærer en standardheving. Bygget anses å være ett avskrivningsobjekt, og avskrives derfor som én enhet. Dersom utskiftningen hever standarden på bygget, og følgelig også verdien, skal det imidlertid anses som en investering som skal aktiveres og avskrives med 2 pst. (alternativt 4 pst.). Dette vil være tilfellet for en del investeringer i energieffektive løsninger.

Denne skattemessige ulempen knyttet til investeringer i energieffektive installasjoner i bygg kan unngås ved å skille ut tekniske installasjoner i bygg som egen saldogruppe. Det vil da ikke lenger være mulig å utgiftsføre denne typen reinvesteringer direkte. Dermed fjernes dagens skattefavourisering av gammel teknologi på bekostning av mer energieffektiv teknologi. Regjeringen foreslår derfor å skille ut faste tekniske installasjoner i forretningsbygg og andre næringsbygg som egen ny saldogruppe j med 10 pst. avskrivningssats. En avskrivningssats på 10 pst. anslås å gi en rimelig tilnærming til det faktiske økonomiske verdifallet på tekniske installasjoner i bygg.

Omleggingen vil innebære administrative kostnader knyttet til fordeling av saldoverdier for bygg (som i dag inkluderer tekniske installasjoner) på de to nye saldogruppene for bygg og tekniske installasjoner. Det legges opp til å benytte en sjablonsats ved fordelingen av eksisterende saldoverdier. For nye investeringer kan det oppstå vanskelige grensedragninger mellom tekniske installasjoner og bygg, og dermed også tilpasningsmuligheter ved at større deler av bygget søkes klassifisert som tekniske installasjoner. For å få en best mulig vurdering av fordelingen av saldoverdier for eldre bygg på hhv. installasjoner og bygg, ønsker departementet å sende forslag til regler om dette på høring. Det vises til nærmere omtale av forslaget i Ot.prp. nr. 1

(2008-2009) Skatte- og avgiftsopplegget 2009 – lovendringer.

Med rimelige forutsetninger om hyppigheten av utskiftninger av tekniske installasjoner, rente og prisvekst, vil nåverdien av samlede fradrag knyttet til investeringer i bygg bli om lag uendret med en avskrivningssats for tekniske installasjoner på 10 pst. En utskillelse av tekniske installasjoner i egen saldogruppe innebærer dermed at de samlede avskrivningsvilkårene for bygg og forretningsbygg vil være om lag som i dag.

Forslaget vil samlet øke provenyet i 2009 med om lag 50 mill. kroner påløpt og 65 mill. kroner bokført.

2.3.4 Skattlegging av urealiserte gevinster ved uttak av eiendeler mv. fra norsk beskatningsområde

I økende grad foretas det omorganiseringer og flytting av virksomhet over landegrensene. Hvis det ytes vederlag ved overføringer av eiendeler fra Norge til utlandet, vil den realiserte gevinsten etter gjeldende skatteregler bli skattlagt i Norge. Hvis det derimot ikke ytes vederlag, gir gjeldende skatteregler i liten grad hjemmel for å skattlegge eventuelle urealiserte kapitalgevinster. Disse overføringene kan medføre at gevinster som er opparbeidet i Norge, ikke kommer til beskatning her.

Regjeringen foreslår at det innføres regler som gir hjemmel for å skattlegge urealiserte kapitalgevinster når eiendeler og forpliktelser tas ut av norsk beskatningsområde. Der skattyter er hjemmehørende i en EØS-stat, gis det fradrag for et eventuelt latent tap knyttet til de overførte eiendelene og forpliktelsene i samme utstrekning som en gevinst vil være skattepliktig.

Forslaget skal i hovedsak forhindre at økt mobilitet i skattegrunnlagene mellom land skal innebære tap av skattegrunnlag til andre skattejurisdiksjoner. I hovedsak dreier dette seg om utflytting av større driftsmidler av mobil karakter som f.eks. borerigger eller immaterielle eiendeler som patenter mv. Hyppighet og omfang av slike transaksjoner er svært vanskelig å anslå, og de økonomiske virkningene av at generelle uttaksregler innføres, er også vanskelig å tallfeste. Omfanget av utflytting av eiendeler med latente gevinster vil trolig være større på sikt, og provenyvirkningen for 2009 av en innstramning vil trolig ikke være nevneverdig stor.

Det vises til nærmere omtale i Ot.prp. nr. 1 (2008-2009) Skatte- og avgiftsopplegget 2009 – lovendringer.

2.3.5 Kraftverksbeskatningen

I statsbudsjettet for 2008 ble det foreslått forbedringer i grunnrenteskatten. Flertallet i finanskomiteen sluttet seg til Regjeringens forslag om bl.a. å innføre adgang til å samordne ny, negativ grunnrenteinntekt, fjerne risikotillegget i rentene som gjelder ved beregning av grunnrenteskatt, reduksjon av nedre grense for beregning av grunnrenteinntekt til 1 500 kVA og å øke grunnrenteskattesatsen til 30 pst.

Flertallet ba samtidig Regjeringen om å legge fram en bred vurdering av incentivene for økt miljøvennlig utbygging av vannkraft og annen fornybar energi i Revidert nasjonalbudsjett 2008, jf. Innst. O. nr. 1 (2007–2008).

I tråd med anmodningen fra finanskomiteens flertall la Regjeringen i Revidert nasjonalbudsjett 2008 fram en bred vurdering av incentiver for økt utbygging av vannkraft og annen fornybar energi. Gjennomgangen viste at de vesentligste fiskale hindringene for nye, lønnsomme vannkraftutbygginger er knyttet til konsesjonskraft, konsesjonsavgift og eiendomsskatt. Årsaken er at disse ordningene i stor grad er uavhengige av lønnsomheten i kraftverkene og dermed kan hindre utbygging av prosjekter som har lav, men positiv samfunnsøkonomisk lønnsomhet. Dette er imidlertid ordninger som gir vertskommunene en andel av verdiskapingen samt virker som en kompensasjon for ulemper av vannkraftproduksjon.

Grunnrenteskatt og ordinær selskapsskatt er derimot basert på overskuddet i kraftverket. Dagens grunnrenteskatt er nøytralt utformet og hindrer dermed ikke samfunnsøkonomisk lønnsomme utbygginger.

Regjeringen foreslo i Revidert nasjonalbudsjett 2008 følgende tiltak som nå fremmes som lovforslag for Stortinget:

- En ordning som fjerner skattemessige hindre for opprusting og utvidelse av eksisterende kraftverk. Opprusting og utvidelse av kraftverk er viktig for å nå målene om økt utbygging av fornybar energi.
- Det innføres en årlig utbetalingsordning av skatteverdien dersom selskapet har ny, negativ grunnrenteinntekt. Ordningen innebærer at dersom et selskap har ny, negativ grunnrenteinntekt vil staten årlig utbetale skatteverdien (fradragsverdien) av grunnrenteskatten. Dette vil sikre små utbyggere like tidlige fradrag som større selskap, og kan dermed bedre deres likviditet. I petroleumssektoren har tilsvarende ordninger bidratt til økt aktivitet fra mindre aktører. En slik utbetalingsordning vil ikke påvirke grunnrenteskattens nøytralitetsegenskaper.

- Det innføres fradrag for driftskostnader pådratt i byggetiden.
- Den nedre grensen for plikt til å beregne grunnrenteinntekt økes til 5 500 kVA for alle kraftverk.

Det største potensialet for økt utbygging av vannkraft er knyttet til utbygging av småkraftverk samt opprusting og utvidelser av eksisterende kraftverk. Regjeringens forslag er derfor målrettet mot de områdene hvor potensialet for økt utbygging er størst. Endringene er antatt å gi et provenytap på om lag 50 mill. kroner påløpt i 2008. Beløpet bokføres i 2009.

En nærmere omtale av forslagene er gitt i Ot.prp. nr. 1 (2008-2009) Skatte- og avgiftsopplegget 2009 – lovendringer.

2.3.6 Reindrifftsfradraget

I reindrifftsforhandlingene våren 2008 ble det varslet at reindrifftsfradraget skulle økes i 2009. Regjeringen foreslår å øke nedre grense i reindrifftsfradraget fra 36 000 kroner til 54 200 kroner. Det prosentvise fradraget for næringsinntekt utover den nedre grensen foreslås økt fra 19 pst. til 32 pst. av inntekten som overstiger 54 200 kroner. Maksimalt fradrag økes fra 71 500 kroner til 142 000 kroner. Økningen av reindrifftsfradraget anslås å redusere provenyet med om lag 4 mill. kroner påløpt og 3 mill. kroner bokført i 2009.

Det vises til Ot.prp. nr. 1 (2008-2009) Skatte- og avgiftsopplegget 2009 – lovendringer.

2.3.7 Eiendomsskatt i sjøområdet

Finansdepartementet orienterte i statsbudsjettet for 2008 om at man ville vurdere mulige endringer og avklaringer i eiendomsskattelova samtidig med en vurdering av kommunenes adgang til å kreve betaling for bruk av areal i kystsonen. Departementet fremmer nå forslag om å innføre adgang til å utskrive eiendomsskatt på oppdrettsanlegg i sjø dersom kommunen skriver ut eiendomsskatt i hele kommunen, eller på verk og bruk i kommunen. Omsetningsverdien på det fysiske oppdrettsanlegget vil danne grunnlaget for eiendomsskatten. Verdien av fisk og av konsesjonen inngår ikke i grunnlaget.

Parallelt med framleggelsen av forslaget om eiendomsskatt på oppdrettsanlegg, vil Finansdepartementet sende på høring et forslag for å avklare eiendomsskattelovas virkeområde i sjøterritoriet. Det vil her bli foreslått at grensen trekkes ved grunnlinjene, og at endringen gis virkning fra og

med skatteåret 2009. Grunnlinjene trekkes som rette linjer mellom de ytterste skjær ved lavvann, tvers over fjordmunnninger. Grunnlinjene danner utgangspunkt for å fastslå territorialgrensen og norsk økonomisk sone.

Forslagene er nærmere omtalt i Ot.prp. nr. 1 (2008-2009) Skatte- og avgiftsopplegget 2009 – lovendringer.

2.4 Spørsmål om beskatning til kommunene for bruk av areal i kystsonen

Innledning

Bruken av og oppmerksomheten rundt areal i kystsonen har økt de siste årene. Tilgang på arealer og infrastruktur er vesentlige innsatsfaktorer for næringsvirksomhet i kystsonen. Kystsonen er også av stor betydning for miljøet, rekreasjon og friluftsliv. Det er en viktig oppgave å avveie ulike interesser gjennom arealplanlegging og legge til rette for utvikling av infrastruktur. Dette reiser flere problemstillinger, bl.a. om sjøareal fortsatt bør stilles gratis til disposisjon for ulik næringsvirksomhet i kystnære områder. Et utredningsarbeid om disse spørsmålene ble derfor varslet i statsbudsjettet for 2008.

Utredningen ble gjennomført av en interdepartemental arbeidsgruppe på politisk nivå, som ble ledet av Finansdepartementet. Fiskeri- og kystdepartementet, Fornyings- og administrasjonsdepartementet, Kommunal- og regionaldepartementet, Miljøverndepartementet, Nærings- og handelsdepartementet og Olje- og energidepartementet deltok også i arbeidsgruppen. Kystkommuner, berørte næringer og organisasjoner som representerer miljø- og friluftinteresser langs kysten, ble invitert til å bidra med beskrivelse av faktagrunnlag og synspunkter. I tillegg avholdt arbeidsgruppen møter med KS, Friluftsrådernes Landsforbund, Fiskeri- og havbruksnæringsens landsforening, Norske Sjømatbedrifters Landsforening, Energibedriftenes landsforening, Oljeindustriens landsforening og NHO Reiseliv.

Innspill om betaling for bruk av areal i kystsonen

De fleste kommuner og fylkeskommuner som kom med innspill til arbeidsgruppen, er positive til betaling for bruk av areal i kystsonen. Kommunene gir forskjellige begrunnelser for en slik beskatning, der særlig følgende går igjen:

- Kommunene bør få dekket (noe av) sine kostnader med å lage kystsoneplaner og tilrettelegge for næringsvirksomhet i sjøområdet.

- Sikre at noe (mer) av verdiskapingen blir igjen lokalt.
- Arealavgift vil føre til mer effektiv bruk av sjøområdet.
- Sjøareal tilhører fellesskapet, brukerne bør betale for å disponere «allmennhetens areal» eller for bruk av en gratis naturressurs.

Mange av kommunene som ønsker en avgift, beskriver dette som en særavgift på oppdrettsnæringen, mens enkelte kommuner mener det bør være en generell avgift på bruk av sjøareal. Også friluftsansjonene ønsker en avgift for bruk av areal til næringsformål både på land og i sjø. Det synes å være bred enighet om at bruk av kystsonen til natur- og friluftformål ikke må beskattes.

Næringslivet og en del kommuner framhever at det er funnet løsninger som tilfredsstillende ulike brukerinteresser, og at konflikter også kan løses med andre virkemidler enn en betaling for bruk av areal. Alle uttalelser fra næringslivet er kritiske eller negative til en betaling for bruk av areal i kystsonen. Havbruksnæringen viser til at den er en sterkt konkurranseutsatt næring, som allerede bidrar i lokal samfunnet og i utgangspunktet har et høyt skatte- og avgiftsnivå. Olje-, energi- og telesektoren mener det vil være uheldig å avgiftslegge infrastruktur i kystsonen ytterligere, bl.a. fordi den allerede er hardt beskattet og bedriftene i visse tilfeller er lovpålagt å føre slik infrastruktur langs hele kysten.

Finansdepartementets vurdering

Finansdepartementet legger til grunn at virkemiddelbruken for kystsonen må vurderes opp mot mål om effektiv og bærekraftig bruk av sjøarealet. I teorien kunne det begrunne en avgift som reflekterer trengselskostnader og knapphet på areal, men i praksis vil det være vanskelig å fastsette en slik avgift.

Innkrevning av skatter og avgifter krever at det kan defineres og avgrenses et klart skattegrunnlag. Et mulig skattegrunnlag for en «arealavgift» kan være det areal som innretningen opptar i vannspeilet. Ulike virksomheter i sjøområdet beslaglegger imidlertid areal på forskjellige måter. Arealet som beslaglegges av ulike typer virksomhet, blir i dag ikke målt etter felles kriterier, og i forskjellig grad registrert innenfor de ulike næringene. Et alternativ kunne være å knytte beskatningen til det arealet som innretningen hindrer andre fra å bruke. En slik definisjon reiser spørsmål om «hvor mye forhindret», og vil neppe kunne presiseres og avgrenses tilfredsstillende som skattegrunnlag. En generell avgift forutsetter likebehandling og krever der-

for at det kan etableres et beregningsgrunnlag på tvers av næringer.

En avgift som reflekterer trengselskostnader og knapphet på areal, kunne trolig bidra noe til mer effektiv bruk av sjøarealet. Uansett kan en avgift ikke direkte løse interessekonflikter mellom næringsetablering og naturvern- og friluftinteresser – og kan tenkes å forsterke slike konflikter, dvs. mellom arealbruk som gir inntekter til kommunen, og andre formål som ikke betaler for arealbruken. I områder med trengsel og knapphet på egnede sjøområder, dvs. der det kan begrunnes å innføre en avgift ut fra effektivitetshensyn, har regulerende myndigheter allerede begrenset etableringen av ny næringsvirksomhet, f.eks. av intensiv oppdrettsvirksomhet langs Sørlandskysten.

Regjeringen mener det ikke bør innføres en særskilt beskatning til kommunene for bruk av areal i kystsonen. De fleste kommunene som har engasjert seg i spørsmålet, beskriver knapphet på areal og interessekonflikter som et problem særlig i forhold til oppdrettsanlegg i sjø. Disse anleggene har likhetstrekk med industrianlegg, men kommunen har i dag ikke anledning til å ilegge eiendomsskatt på en stor del av havbruksvirksomheten. Det skyldes at oppdrettsvirksomhet i hovedsak anvender flyttbare innretninger, og i mindre grad fast eiendom. Finansdepartementet fremmer nå forslag om å innføre adgang til å utskrive eiendomsskatt på oppdrettsanlegg i sjø, jf. avsnitt 2.3.7.

2.5 Skattefradrag for kostnader til forskning og utvikling

Innledning

Skattefradrag for næringslivets kostnader til forskning og utvikling (Skattefunn) ble innført for små og mellomstore foretak fra 1. januar 2002, og for alle foretak fra 1. januar 2003. Skattefunn er en regelstyrt ordning, hvor foretakene selv velger ut støtteberettigede prosjekter. Alle prosjekter som tilfredsstillende kravene i lov og forskrift, gir rett til skattefradrag etter de samme kriteriene. Formålet er å stimulere næringslivets egen FoU-innsats. Regjeringen vil videreføre ordningen.

Skattefradragets størrelse beregnes og avgrenses etter nærmere regler i skatteloven § 16-40 med tilhørende forskrift. Grunnlaget er maksimalt 4 mill. kroner for egenutført FoU, og maksimalt 8 mill. kroner for summen av egenutført FoU og innkjøpt FoU fra godkjente FoU-institusjoner. Norges forskningsråd skal samme år som prosjektet starter opp eller først søker støtte, godkjenne innholdet ut

fra forskriftens FoU-definisjon, men stiller ikke nærmere krav til tema eller formål. Videre er det et vilkår at kostnadene som tas med i fradragsgrunnlaget, er attestert av revisor. Ligningsmyndighetene kontrollerer oppgitte kostnader og fradrag ift. regelverket for Skattefunn og samlet offentlig støtte til foretaket ift. statsstøtteregelverket. Dersom skattefradraget er høyere enn utlignet skatt for skattyteren, blir det overskytende beløpet utbetalt fra staten ifm. skatteoppgjøret.

Anvendelse og omfang

Næringslivet mottok 1 134 mill. kroner i støtte gjennom Skattefunn for inntektsåret 2006, en reduksjon på 6,6 pst. fra 2005. Det var det andre året på rad med redusert bruk av ordningen. Det har ikke skjedd endringer i regelverket som kan forklare denne utviklingen. Tabell 2.3 viser utviklingen i skatteutgiften (tapte skatteinntekter) fra Skattefunn, og sammenhengen med foretakenes budsjetterte skattefradrag i søknader som Norges forskningsråd har godkjent. Dessuten framkommer hvor stor del av støtten som er utbetaling utover utlignet skatt. For 2007 er skatteutgiften anslått på grunnlag av godkjente prosjektsøknader.

Norges forskningsråd har godkjent om lag 3 700 prosjekter som vil være fradragsberettigede ved skatteoppgjøret for 2007 dersom de ble gjennomført i henhold til søknadene. Foretakene har budsjettert disse prosjektene til om lag 8,5 mrd. kroner i alt. Erfaringsmessig er det en betydelig del av prosjektene som blir avbrutt, utsatt i tid eller redusert i størrelse. De siste årene har den samlede skatteutgiften utgjort om lag 75 pst. av skattefradragene som lå inne i godkjente søknader.

Kostnadene for eget FoU-personell beregnes etter en sjablonregel som ble begrenset gjennom en

forskriftsendring fra 1. januar 2007. Endringen i kostnadsberegningen sammen med andre tiltak for bedre økonomistyring i Skattefunn ble i statsbudsjettet for 2007 anslått å øke provenyet med om lag 150 mill. kroner. For prosjekter som er godkjent i 2006 eller tidligere, er imidlertid budsjettene satt opp etter den tidligere, mer sjenerøse beregningsmåten. I anslaget for skatteutgiften i 2007 er det korrigert for endret kostnadsberegning i disse årgangene. På dette grunnlaget anslås skatteutgiften til om lag 975 mill. kroner for inntektsåret 2007. Søknader til Norges forskningsråd per 1. september 2008 indikerer en viss reduksjon i bruken av Skattefunn i forhold til i 2007. Skatteutgiften anslås til om lag 950 mill. kroner påløpt i 2008 (bokført i 2009).

En stor del av provenytapet gjennom Skattefunn er utbetaling utover utlignet skatt. Det har vært en svak nedgang fra år til år i andelen av samlet støtte som kommer til utbetaling, noe som trolig skyldes generelt bedre lønnsomhet for næringsvirksomhet i Norge. For inntektsåret 2006 er 74 pst. av det samlede støttebeløpet utbetaling utover utlignet skatt. Det viser at ordningen i hovedsak benyttes av foretak utenfor skatteposisjon. Skattefunn fungerer dermed i det vesentlige som en tilskuddsordning.

Evaluering av resultater, brukertilfredshet og administrativ gjennomføring

Statistisk sentralbyrå (SSB) har gjennomført en bred evaluering av Skattefunn, med hovedvekt på måloppnåelse og resultater. Dessuten inngår et delprosjekt om administrativ gjennomføring, der det gis en vurdering av ordningens tilgjengelighet og brukertilfredshet samt effektiviteten i de administrative rutineene. Evalueringen har også forsøkt å avdekke om det skjer uønsket skattetilpasning. SSB la fram sluttrapporten i januar 2008.

Tabell 2.3 Skatteutgift som følge av Skattefunn, hovedtall

Inntektsår	Frdrag iht. budsjett i godkjente prosjekter Mill. kroner	Herav faktisk til fradrag Pst.	Skatteutgift (skatteoppgjøret) Mill. kroner	Herav utbetalt utover utlignet skatt Pst.
2002 ¹	781	89	696	82
2003	1 566	82	1 282	78
2004	1 787	77	1 384	77
2005	1 687	72	1 215	75
2006	1 539	74	1 134	74
2007 ²	1 402	70 ³	975 ³	

¹ Ordningen omfattet bare små og mellomstore foretak.

² Reglene for kostnadsberegning endret fra 1.1.2007. I prosjekter som ble godkjent i 2006 eller tidligere, er skattefradrag oppgitt en del høyere enn det som vil følge av de gjeldende reglene. Dette er korrigert i anslaget for skatteutgiften.

³ Anslag.

Kilder: Norges forskningsråd, Skattedirektoratet og Finansdepartementet.

Evalueringen omfatter virksomheten i Skattefunn fra etableringen i 2002 t.o.m. inntektsåret 2006. SSB mener at Skattefunn i hovedsak virker etter hensikten. Ordningen utløser mer FoU i foretakene, og avkastningen av denne er positiv og ikke klart mindre enn for annen FoU. Brukerundersøkelser viser at ordningen er godt kjent, og at næringslivet er overveiende positivt til Skattefunn.

Analysen av FoU-statistikken indikerer at Skattefunn fører til økt FoU-innsats for foretak med FoU-kostnader under beløpsgrensen på 4 mill. kroner. SSB anslår som beste estimat at én krone i skatteutgift utløser to kroner i FoU. Dette er høyt i forhold til resultatene fra undersøkelser av tilsvarende ordninger i andre land. Økningen i næringslivets samlede FoU-utgifter har imidlertid vært beskjeden i den perioden som foretakene har hatt mulighet til å få støtte gjennom Skattefunn, og har gått tilbake som andel av BNP. SSBs anslag innebærer at uten Skattefunn ville næringslivets samlede FoU-utgifter vært 2,4 mrd. kroner lavere i 2005 enn de faktisk var.

Bruken av Skattefunn økte fram til 2004, og har deretter gått en del tilbake. Målt i antall prosjekter er reduksjonen markert, mens skatteutgiften er litt lavere nominelt både i 2005 og 2006 sammenliknet med 2003 og 2004. SSB har ikke funnet noen god forklaring på hvorfor bruken av Skattefunn har gått tilbake. Beløpsgrensene er fastsatt nominelt, og derfor redusert reelt over perioden, men fortsatt er det bare hvert femte foretak som utnytter beløpsgrensen på 4 mill. kroner fullt ut. SSB antyder at man kan ha nådd et nivå for hvor mye en ordning av denne typen kan utløse av nye prosjekter på årlig basis.

Resultater av statistiske analyser tyder på at skattefunnprosjekter påvirker produktivitet og produktivitetsvekst positivt og om lag i samme grad som annen FoU-aktivitet. Den bedriftsøkonomiske lønnsomheten øker i gjennomsnitt moderat som følge av at foretak tar i bruk ordningen. Skattefunn ser imidlertid ikke ut til å bidra til innovasjoner i form av nye produkter for markedet eller foretakenes patentering. Det er ikke påvist noen virkning av Skattefunn på forskningsinstituttene strategier, selv om beløpsgrensen er satt høyere for innkjøp fra forskningsinstitusjoner (8 mill. kroner) enn for egenutført FoU (4 mill. kroner).

Skattefunn har lave administrasjonskostnader (tilsvarende om lag 7 pst. av samlet skattefradrag). Det skyldes til dels at Skatteetaten har satt inn beskjedne ressurser på kontroll. Lønnskostnadene som foretakene rapporterer i Skattefunn, sammenholdt med regnskapstall, kan indikere at en del småforetak tilpasser seg gjennom å drive opp be-

regningsgrunnlaget for personellkostnader. Denne vurderingen er basert på data fra før det ble innført tak på timesats og antall timer for eget FoU-personell. SSB mener en støtteordning som Skattefunn bør utformes på en slik måte at skattyteren i minst mulig grad selv skal kunne påvirke beregningsgrunnlaget (annet enn å drive mer FoU). Det innebærer bl.a. bruk av normpriser, eventuelt supplert med utgiftstak per prosjektmedarbeider av den type som ble innført med endringene i regelverket for kostnadsberegningen fra 2007.

FoU er definert annerledes i forskriften til skatteloven enn den definisjonen av FoU som brukes til statistiske formål (Frascati-definisjonen). SSB påpeker at forskriftens definisjon lett kan oppfattes som videre ved å inkludere «informasjon og erfaring» i tillegg til «ny kunnskap». Det mangler også henvisning til «systematisk arbeid» som finnes både i Frascati-definisjonen og i det opprinnelige forslaget til regelverk, jf. NOU 2000: 7 Ny giv for nyskaping. SSB synes det uansett er behov for en oppdatering av ordvalget i FoU-definisjonen i Skattefunn, og anbefaler å følge Frascati-definisjonen.

Spørreundersøkelser har avdekket misnøye med at ordningen administreres gjennom skattesystemet både fra brukerne og Skatteetaten. Brukerne må forholde seg til hhv. Innovasjon Norge, Norges forskningsråd og Skatteetaten. Skatteetaten skal kontrollere kostnadene og at de tilhører det godkjente prosjektet, men har ikke selv ekspertise på FoU. SSB konstaterer at Skattefunn i stor grad fungerer som en tilskuddsordning ved at om lag 75 pst. av støttebeløpet blir utbetalt til foretakene (dvs. de som ikke er i skatteposisjon). Skattefradrag medfører også at betalingen kommer etter at kostnadene er påløpt, mens tilskudd utbetales fortløpende i prosjektperioden.

SSB anbefaler at Skattefunn videreføres uten store endringer. Det innebærer bl.a. at man ikke utvider Skattefunn til å omfatte flere typer aktiviteter som skal kunne falle inn under ordningen, men holder fast på FoU-begrepet slik dette offisielt blir omtalt og brukt. Man bør imidlertid vurdere å omgjøre Skattefunn til en rettighetsbasert tilskuddsordning som forvaltes av Norges forskningsråd (fortsatt med bistand fra Innovasjon Norge). Videre foreslår SSB at beløpsgrensen på 4 mill. kroner økes til 5 mill. kroner for å bringe realverdien av øvre støttebeløp tilbake til 2002-nivå. SSB mener at taket for personellkostnader på 500 kroner per time, som ble innført fra 1. januar 2007, er satt for lavt i dagens situasjon.

SSB har også lagt fram en rapport om skattebaserte ordninger i andre land som skal stimulere næringslivets FoU-innsats. Rapporten viser at skatte-

basert FoU-støtte har blitt mer vanlig i OECD-land, men også at det er land som ikke har skatteincentiver for FoU (bl.a. Sverige, Finland og Tyskland). Ifølge SSB må den norske ordningen isolert sett kunne sies å være ganske sjenerøs i et internasjonalt perspektiv. Dette skyldes at Skattefunn omfatter relativt mange foretak og den samlede skatteutgiften er relativt høy sammenliknet med skattebaserte ordninger i andre land.

Økonomistyringen i Skattefunn

Det er gjennomført flere tiltak for bedre økonomistyring i Skattefunn. Fra 1. januar 2007 er fradraggrunnlaget for eget FoU-personell (lønn og indirekte kostnader) begrenset til 500 kroner per time og maksimalt 1 850 timer årlig per person, mens det tidligere ikke var noen beløps- eller timegrense per person. Norges forskningsråd og Skatteetaten har gjennomført og arbeider med flere andre tiltak som vil styrke økonomistyringen innenfor gjeldende forskrift, bl.a. presiseringer og klargjøringer i skjema med veiledningsmateriell og en nettbasert mal for prosjektregnskap. Tiltakene bidrar også til at ordningen blir lettere tilgjengelig og mer forutsigbar for brukerne.

Bakgrunnen for tiltakene var bl.a. en evaluering av økonomistyringen og administreringen av Skattefunn som ble utført av Senter for statlig økonomistyring (SSØ) etter oppdrag fra Finansdepartementet. Forslagene fra SSØ er beskrevet i St.prp. nr. 1 (2006–2007) Skatte-, avgifts- og tollvedtak, avsnitt 2.3.10.

Finansdepartementets vurdering

SSB anbefaler å vurdere å omgjøre Skattefunn til en rettighetsbasert tilskuddsordning som forvaltes av Norges forskningsråd. Samtidig viser evalueringen at Skattefunn i hovedsak virker etter hensikten, og at brukerne er positive til ordningen. Regjeringen vil videreføre Skattefunn, og fremmer ikke forslag om endringer i ordningen i statsbudsjettet for 2009.

SSB foreslår å heve beløpsgrensen for egenutført FoU fra 4 mill. kroner til 5 mill. kroner. Det tilsvarende lag lønns- og kostnadsveksten siden 2002. Finansdepartementet viser til at fire av fem foretak som benytter Skattefunn, fortsatt har lavere prosjektkostnader enn maksimalt støttegrunnlag for egenutført FoU. Beløpsgrensen på 4 mill. kroner bør bl.a. derfor videreføres.

Evalueringen gir støtte til innføringen av et tak for lønn og indirekte kostnader for egne FoU-ansatte, men SSB mener at 500 kroner per time er for lavt i dagens situasjon. Finansdepartementet vil un-

derstrekke at maksimalsatsen gjelder bare egne ansatte, mens det ikke er fastsatt noen maksimalsats for timelønnen i innkjøpte FoU-tjenester eller for innleid personell. Timelønnstaket er derfor i liten grad begrensende for samarbeidsprosjekter med FoU-institusjoner, og kan i noen grad stimulere slikt samarbeid ved at det begrenser støttenivået for egne ansatte. Finansdepartementet vil også påpeke at foretakene får fradrag i næringsbeskatningen for den lønnen som faktisk utbetales, slik at støtten gjennom Skattefunn er et tilskudd som kommer i tillegg til alminnelig kostnadsfradrag. Skattefunn er heller ikke den eneste kilden næringslivet har for offentlig støtte til sin FoU-satsing. Foretak med høytlønnet FoU-personell har ofte spisskompetanse og solid forskningserfaring og stiller derfor sterkt i konkurransen om FoU-midler fra ulike programmer og satsinger i Norges forskningsråd. Taket på timelønn inkl. indirekte kostnader ble innført fra 2007 for å bedre økonomistyringen i ordningen og hindre misbruk. Den gjeldende satsen bør få virke lenger før effekten av dette tiltaket vurderes. FoU-definisjonen i forskriften til skatteloven har en del svakheter som er påpekt i evalueringen. Finansdepartementet er enig i at det kan være grunnlag for å vurdere en oppdatering av FoU-definisjonen, bl.a. fordi det har skjedd enkelte endringer i EØS-avtalens regelverk for statsstøtte som kan være relevante.

Finansdepartementet mener økonomistyringen i Skattefunn er styrket med endringene i forskriften fra 1. januar 2007 og andre tiltak som Norges forskningsråd og Skatteetaten har gjennomført. Et særtrekk ved Skattefunn som støtteordning er at en annen etat enn den som i utgangspunktet godkjenner prosjektinnholdet (Norges forskningsråd) har ansvar for å kontrollere kostnadene (Skatteetaten). En slik todeling gjør at økonomistyringen av ordningen fortsatt er krevende, og bidrar til at det er nødvendig med en videre oppfølging av bl.a. tildelingskriterier og kontrollrutiner. En god økonomistyring er også viktig for at ressursbruken over tid skal oppfattes som troverdig og berettiget.

2.6 Endringer i kommunale og fylkeskommunale skattører og fellesskatt for 2009

Fastsettingen av skattørene skjer innenfor et samlet opplegg for kommuneøkonomien, og må ses i sammenheng med skattereglene, skattegrunnlagene og fordelingen av inntektsveksten til kommunene på rammeoverføringer og skatter. For 2008 anslås

Tabell 2.4 Skattørene i 2008 og 2009. Prosent

	2008	2009	Endring
<i>Maksimalskattøren for personlige skattytere</i>			
Kommuner	12,05	12,80	+ 0,75
Fylkeskommuner	2,65	2,65	0,00
Fellesskatt til staten	13,30	12,55	- 0,75
Alminnelig inntekt	28,00	28,00	0,00
<i>Skattøren for etterskuddspliktige skattytere</i>			
Fellesskatt til staten	28,0	28,0	0,0
Det felleskommunale skattefondet	0,0	-	-
Alminnelig inntekt	28,0	28,0	0,0

Kilde: Finansdepartementet.

skatteinntektens andel av kommunesektorens samlede inntekter til 47 pst. I Kommuneproposisjonen 2009 ble det signalisert at skattørene for 2009 vil bli fastsatt slik at skatteinntektene utgjør 45 pst. av kommunesektorens samlede inntekter. Dette trekker isolert sett i retning av lavere kommunale og fylkeskommunale skattører og høyere rammeoverføringer. Den kommunale selskapsskatten avvikes fra 2009. Dette fører isolert sett til at kommunene må få en økt andel av skatten fra personlige skattytere fra og med 2009, dvs. til en økning i de kommunale skattørene for personlige skattytere.

Den kommunale skattøren for personlige skattytere foreslås økt fra 12,05 pst. i 2008 til 12,80 pst. i 2009, dvs. med 0,75 prosentpoeng. De fylkeskommunale skattørene foreslås holdt uendret på 2,65 pst. Forslaget innebærer at skattenes andel av kommunesektorens samlede inntekter anslås å utgjøre 45 pst. i 2009. Satsen for fellesskatt til staten foreslås redusert fra 13,30 pst. i 2008 til 12,55 pst. i 2009, dvs. en reduksjon med 0,75 prosentpoeng. Samlet skatt på alminnelig inntekt fra personlige skattytere utgjør dermed 28 pst.

I statsbudsjettet for 2005 ble det besluttet å tilbakeføre en andel av selskapsskatten til kommunene. Selskapsskatten har for årene 2005-2008 blitt utbetalt som en del av rammetilskuddet til kommunene.

Regjeringen Bondevik II la opprinnelig opp til at kommunene fra og med 2007 skulle få tilført selskapsskatten via et felleskommunalt skattefond. Som følge av arbeidet med et nytt inntektssystem for kommunesektoren valgte den nåværende regjeringen å videreføre ordningen med tilføring av selskapsskatt som overføringer i 2007 og 2008. Satsen for det felleskommunale skattefondet ble satt til null. Det er nå avgjort at den kommunale selskapsskatten avvikes fra 2009. Det felleskommunale skattefondet kan dermed tas ut av de årlige skatte-

vedtakene, slik at overskuddsskatten på 28 pst. for selskap og andre etterskuddspliktige skattytere endelig tilfaller staten.

Tabellen nedenfor oppsummerer forslaget til endring i skattørene for personlige og etterskuddspliktige skattytere.

2.7 Avgift på arv og gaver (kap. 5506 post 70)

Regjeringen varslet i Nasjonalbudsjettet 2008 at den ville endre arveavgiften med sikte på å gjøre den mer rettferdig og dermed øke legitimiteten til avgiften. For å oppnå dette vil Regjeringen i større grad likebehandle ulike formuesobjekter, redusere satsene og øke innslagspunktene i arveavgiften.

Arveavgiftssatsene for arvelaters/givers barn og foreldre er 8 pst. på arv og avgiftspliktige gaver mellom 250 000 og 550 000 kroner og 20 pst. på det overskytende, mens satsene for andre mottakere er 10 pst. og 30 pst. Regjeringen foreslår å øke innslagspunktene for trinn 1 til 470 000 kroner og for trinn 2 til 800 000 kroner. Satsene for barn og foreldre foreslås redusert til 6 pst. i trinn 1 og 10 pst. i trinn 2. For øvrige mottakere foreslås satsene redusert til 8 pst. i trinn 1 og 15 pst. i trinn 2. Det vises til §§ 4 og 5 i forslag til vedtak om avgift til statskassen på arv og gaver for budsjetterminen 2009.

På grunn av ulik verdsetting av ulike typer arv og avgiftspliktig gave kan mottakere av reelt like store verdier få svært forskjellig arveavgift. Avgiften vil avhenge av hvilke typer formuesobjekter som mottas, hvordan arv/gave er organisert og om overdratt virksomhet er et aksjeselskap eller enkeltpersonforetak, jf. boks 2.1. Denne forskjellsbehandlingen kommer særlig de rikeste til gode, som ofte har store deler av formuen plassert i ikke-børs-

Boks 2.1 Forskjellsbehandling i arveavgiften

Dagens avgiftsregler forskjellsbehandler både skattytere og ulike organisasjonsformer i vesentlig grad, og de reelle omfordelingsegenskapene til avgiften er vesentlig svakere enn de formelle avgiftssatsene skulle tilsi. Mange med store formuer kan organisere formuene slik at arveavgiften for mottakerne blir svært liten i forhold til mottatte verdier.

Forskjellsbehandlingen av mottakere av aksjer og andeler i ikke-børsnoterte selskaper og mottakere av andre typer formuesobjekter skyldes særlig kombinasjonen av to forhold. For det første har mottakere av ikke-børsnoterte aksjer og andeler i ansvarlige selskap og kommandittselskap mulighet for å velge rabatt på 70 pst. ved verdsetting av aksjene/andelene. For det andre er det eiendommens ligningsverdier som inngår i de skattemessige formuesverdiene, og ligningsverdier av næringseiendom er gjennomgående lave. Det skyldes både at de kan være satt lave i utgangspunktet, og at næringseiendom har økt sterkt i pris uten at ligningsverdiene er oppjustert tilsvarende. Ligningsverdien av næringseiendom anslås i gjennomsnitt til om lag 25 pst. av eiendommens markedsverdi. Det betyr at næringseiendom i ikke-børsnoterte aksjeselskap i gjennomsnitt får et arveavgiftsgrunnlag på 7,5 pst. ($0,25 \cdot 0,3$) av eiendommens markedsverdi når aksjerabatten benyttes, mens arveavgiftsgrunnlaget for kontanter, børsnoterte aksjer mv. som arves direkte (ikke gjennom selskap), settes til 100 pst. av reelle verdier.

Konsekvensene av aksjerabatten og lave ligningsverdier av næringseiendom er omfattende:

- Mange selskap får negativ samlet skattemessig nettoformue (bruttoformue fratrukket gjeld) fordi næringseiendom utgjør en vesentlig andel av samlet verdi i selskapet. Dermed *slipper eierne både arveavgift og formuesskatt*, til tross for at de kan eie betydelige nettoverdier. Om lag 40 pst. av alle ikke-børsnoterte aksjeselskap hadde negativ nettoformue i 2006.
- Aksjerabatten gir *store tilpasningsmuligheter* som særlig de med store formuer vil kunne benytte seg av og tjene på. Ved å legge eiendeler som i utgangspunktet verdsettes til markedsverdi, for eksempel børsnoterte aksjer, kontanter, andre verdipapirer og fast eiendom, inn i ikke-børsnoterte aksjeselskap vil arveavgiften kunne reduseres med inntil 70 pst. sammenliknet med om eiendelene ble mottatt direkte. Den lave verdsettingen av aksjer kan også gi incentiv til å ta opp gjeld utenfor selskapet, skyte midlene inn i selskapet, og deretter overføre gjelden og aksjene i selskapet til mottaker. På denne måten kan arveavgiften reduseres til null, selv ved arv av store verdier.
- *Aksjerabatten favoriserer i vesentlig grad aksjeselskap og deltakerlignede selskap*. Mottakere av verdier i enkeltpersonforetak får ikke 70-prosentrabatten. Videre skal næringseiendom i slike foretak etter dagens regler verdsettes til markedsverdi ved generasjonsskifte. Selv om næringseiendom i enkeltpersonforetak i praksis ofte verdsettes lavere, er det grunn til å tro at de gjennomgående verdsettes høyere enn tilsvarende eiendom i aksjeselskap hvor ligningsverdier legges til grunn. Disse forskjellene i verdsetting kan gi betydelig høyere arveavgift for mottaker av virksomhet som er organisert som enkeltpersonforetak enn for mottaker av virksomhet som er organisert som aksjeselskap.
- Aksjerabatten og de lave ligningsverdiene av næringseiendom *forsterker problemene knyttet til lav samlet beskatning av fast eiendom*. Incentivene til å overinvestere i næringseiendom øker, og avkastningen av samlet sparing reduseres som følge av at sparingen ikke kanaliseres til de samfunnsøkonomisk mest lønnsomme anvendelsene.

De store variasjonene i reelle arveavgiftssatser innebærer stor forskjellsbehandling av skattytere som mottar like store verdier, selv for relativt små arvebeløp. I det følgende gis to eksempler på arveavgift som illustrerer forskjellsbehandlingen (eksemplene forutsetter at aksjerabatten på 70 pst. benyttes, og illustrerer overføring fra én forelder til eget barn):

- Mottakere av kontanter og børsnoterte aksjer til en samlet verdi av 800 000 kroner får 74 000 kroner mer i arveavgift om de arves direkte enn om de arves gjennom et AS.
- Et AS består av en næringseiendom med en ligningsverdi på 25 pst. av eiendommens markedsverdi på 50 mill. kroner samt 1,5 mill. kroner i gjeld. Aksjene i selskapet overføres sammen med 3,5 mill. kroner i gjeld utenfor selskapet. Arveavgiften blir null til tross for at samlet nettoverdi er 45 mill. kroner.

noterte aksjer. I 2006 eide de 10 pst. rikeste (målt etter nettoformue) om lag 90 pst. av verdien av alle unoterte aksjer (målt til skattemessig verdi). Forskjellsbehandlingen av ulike typer formuesobjekter fører til at de reelle omfordelingsegenskapene til avgiften er svake. For å sikre større grad av likebehandling, en mer rettferdig utforming og en bedre fordelingsprofil foreslår Regjeringen endringer i reglene for verdsetting av ikke-børsnoterte aksjer og andeler. Samtidig er det et viktig hensyn for Regjeringen at endringer i arveavgiften ikke medfører en uforholdsmessig ulempe for familieeide bedrifter.

Mottakere av aksjer i ikke-børsnoterte aksjeselskap og andeler i ansvarlige selskap og kommandittselskap får i dag rabatt på 70 pst. ved verdsetting av aksjene/andelene, med mindre de velger å verdsette aksjene/andelene til 100 pst. Rabatten for ikke-børsnoterte aksjer og andeler ble innført i 1992 og satt lik rabatten som da gjaldt for aksjer ved beregning av formuesskatt. Aksjerabatten i formuesskatten er blitt gradvis redusert de senere årene, og er fjernet fra og med 2008, mens aksjerabatten i arveavgiften er holdt uendret. Rabatten beregnes med utgangspunkt i aksjenes andel av de skattemessige formuesverdiene i selskapet, som kan være vesentlig lavere enn reelle verdier. Skattemessig verdi av næringseiendom i aksjeselskap anslås til om lag 25 pst. av markedsverdi i gjennomsnitt.

Regjeringen foreslår å redusere rabatten fra 70 pst. til 40 pst. og å begrense den til et arveavgiftsgrunnlag på 10 mill. kroner knyttet til ikke-børsnoterte aksjer og andeler for den enkelte mottaker. Over denne grensen inngår aksjene i avgiftsgrunnlaget uten rabatt.

Økningen av de skattemessige formuesverdiene av næringseiendom, jf. avsnitt 2.2.4, vil øke arveavgiften for dem som mottar aksjer/andeler i selskap som eier næringseiendom. For aksjer i ikke-børsnoterte aksjeselskap får dette virkning fra og med 1. januar 2009 som en automatisk følge av forslagene til endringer i formuesskatten. Uten spesielle tiltak ville dette imidlertid ikke få virkning for beregning av arveavgift for andeler i ansvarlig selskap og kommandittselskap som er gjenstand for arv og gave i 2009.

Regjeringen foreslår derfor en overgangsordning slik at 40 pst. av markedsverdi i utgangspunktet blir verdsettingsnorm for næringseiendom i slike selskap ved verdsetting av andeler overført fra og med 1. januar 2009. For å oppnå dette foreslås det at eksisterende ligningsverdier for formuesskatteformål oppjusteres med 60 pst. i forbindelse med verdsetting for arveavgiften i 2009. Samtidig får sikkerhetsventilen for næringseiendom i for-

muesskatten, jf. avsnitt 2.2.4, også anvendelse for arveavgiften i 2009 for slik eiendom som eies av ansvarlig selskap og kommandittselskap. Dette innebærer at dersom mottaker kan dokumentere at ligningsverdien som andel av markedsverdien er høyere enn 60 pst., skal ligningsverdien settes ned til dette nivået.

Regjeringen foreslår videre å utvide dagens rentefrie avdragsordning for betaling av arveavgiften ved overføring av familiebedrifter. Den rentefrie avdragsordningen foreslås utvidet fra 7 til 12 år, og størrelsesbegrensningen på hvilke foretak som kan omfattes av ordningen, foreslås fjernet.

Regjeringen foreslår også enkelte andre endringer i arveavgiften fra 2009:

- Ved verdsetting av ikke-børsnoterte aksjer og andeler skal det tas hensyn til eierstyrte kapitalendringer i selskapene mellom 1. januar og tidspunktet for overføring.
- Privatbiler, motorsykler, snøscootere, moped, mopedbiler og campingvogner vil fra 2009 bli verdsatt etter samme metode som i formuesskatten, dvs. til listepreis redusert med sjablonmessig aldersfradrag.
- Det ekstra fradraget ved arv (ikke gave) for avgiftspliktige som ikke har fylt 21 år, økes. Fradraget er i dag 50 000 kroner ganger antall år under 21 år. Beløpet økes til 1G ved årets begynnelse, dvs. p.t. 70 256 kroner per år. Fradrag for ulegitimerte utgifter til begravelse, gravsted og skifte økes fra 35 000 kroner til 0,5G ved årets begynnelse, dvs. p.t. 35 128 kroner. Det vises til § 2 i forslag til vedtak om avgift til statskassen på arv og gaver for budsjetterterminen 2009.

Departementet vil i samarbeid med skatteetaten gjennomgå praksis ved verdsetting av fast eiendom for å sikre likebehandling og bidra til tilfredsstillende etterlevelse av eksisterende arveavgiftsregler.

Det foreslås økt bevilgning til skatteetaten på 25 mill. kroner i 2009 for å følge opp de foreslåtte endringene i arveavgiften, sikre likebehandling ved fastsetting av verdier på fast eiendom ved beregning av arveavgift og for å bygge ned restanser på arveavgiftsområdet, jf. forslag i St.prp. nr. 1 (2008–2009) Finansdepartementet.

De aller fleste vil få redusert arveavgift med de nye reglene. Basert på arveavgiftsundersøkelsen for 2005 anslås det på usikkert grunnlag at om lag 90-95 pst. av alle personer som betalte arveavgift, ville fått lavere avgift med de foreslåtte endringene. Personer som kun mottar ikke-børsnoterte aksjer i selskaper uten fast eiendom, og som benytter rabatten, vil som tidligere få null avgift hvis de skatte-

messige formuesverdiene er lavere enn om lag 783 300 kroner. For høyere verdier vil arveavgiften øke med de nye reglene. Hvis aksjene er i selskaper som eier fast eiendom (eventuelt via underliggende selskaper), vil også dette bidra til å øke arveavgiften. Samtidig vil verdien av avgiften reduseres hvis den utvidede rentefrie avdragsordningen benyttes. Som nevnt eide de 10 pst. rikeste (målt etter nettoformue) om lag 90 pst. av verdien av alle unoterte aksjer (målt til skattemessig verdi) i 2006. Det tyder på at skjerpelsen i arveavgiften særlig vil berøre personer med høye formuer. Mottakere av arv og gave i form av kontanter, bankinnskudd, bolig/fritidsbolig mv. vil komme til dels vesentlig bedre ut som følge av lavere avgiftssatser og økte innslagspunkt.

Virkningene for familiebedrifter av forslagene til endringer i arveavgiften vil bl.a. avhenge av størrelsen på avgiftsendringen for mottaker, mottakers finansielle stilling og i hvilken grad en eventuell avgiftsøkning finansieres gjennom bedriften ved at mottaker tar ut egenkapital/overskudd eller ved at bedriften tar opp gjeld. Også antall arvinger og om generasjonsskiftet skjer brått eller gradvis vil kunne ha betydning. En eventuell avgiftsøkning vil særlig avhenge av om mottaker ønsker å benytte aksjerabatt og av omfanget av næringseiendom med lave ligningsverdier i det enkelte selskap.

For overtakere av aksjer og andeler gjelder kontinuitetsprinsippet, og inngangsverdien vil være den laveste verdien av enten tidligere eiers inngangsverdi eller arveavgiftsgrunnlaget. I tilfeller hvor mottakers arveavgiftsgrunnlag ligger lavere enn tidligere eiers inngangsverdi, vil en økning i arveavgiftsgrunnlaget derfor gi økt inngangsverdi på aksjene på mottakers hånd. Dette vil igjen øke mottakers skjermingsgrunnlag og gi grunnlag for redusert skatt på aksjeutbytte og på eventuell gevinst ved senere salg.

Variasjonen i avgiftsøkning mellom virksomheter vil være stor. De største avgiftsøkningene kommer for dem som arver bedrifter med store reelle verdier, som ville fått svært lav avgift med dagens regler. Arv av slike solide bedrifter gir samtidig større skatteevne. Lite solide bedrifter vil få relativt lav avgift fordi nettoverdiene i bedriften er små.

Ved bruk av den rentefrie avdragsordningen for familiebedrifter blir den årlige avgiftsøkningen ved overføring fra foreldre til barn maksimalt om lag 0,8 pst. av nettoverdiene i virksomheten. Det innebærer at dersom avkastningen etter skatt er minst 0,8 pst. av nettoverdiene i slike virksomheter, kan avgiftsøkningen finansieres gjennom selskapets overskudd i avdragsperioden. Det vil dermed ikke være behov for å ta opp lån eller tære på oppspart egenkapital.

På denne bakgrunn mener Regjeringen at utvidelsen av avdragsordningen i kombinasjon med de betydelige satsreduksjonene vil ivareta hensynet til generasjonsskifte i familiebedrifter.

Endringene i arveavgiften anslås å redusere provenyet med 1 365 mill. kroner påløpt og 410 mill. kroner bokført i 2009. Det vises til omtale i Ot.prp. nr. 1 (2008-2009) Skatte- og avgiftsopplegget 2009 – lovendringer.

2.8 Trygdeavgifter og andre avgifter til folketrygden (kap. 5700 post 71 og 72)

2.8.1 Trygdeavgift mm.

Næringsinntekt ilegges en trygdeavgift på 11 pst., mens satsen er 7,8 pst. på lønnsinntekt. I primærnæringene betaler den enkelte næringsdrivende 7,8 pst. trygdeavgift. Den formelle satsen er imidlertid 11 pst. også her, som for annen næringsinntekt. Mellomlegget dekkes av en særskilt produktavgift i fiskerinæringen, jf. nedenfor, og av staten over jordbruksavtalen for jord- og skogbruksnæringen. Av pensjonsinntekt mv. betales det en trygdeavgift på 3 pst. Den høyere satsen for selvstendig næringsdrivende utenom primærnæringene skyldes at det ikke ilegges arbeidsgiveravgift på næringsinntekt.

Den nedre grensen for å betale trygdeavgift er etter gjeldende regler 39 600 kroner. Deretter trappes trygdeavgiften opp med 25 pst. av lønnsinntekten mellom 39 600 kroner og 57 558 kroner. Fordi det ikke blir innkrevd skatt dersom samlet skatt er under 100 kroner, og trygdeavgiften utgjør 25 pst. av lønnsinntekten, er nedre grense for å betale skatt i praksis 40 000 kroner. Dette omtales gjerne som «frikortgrensen».

Produktavgiften i fiskerinæringen skal dekke forskjellen mellom høy sats og mellomattsats for trygdeavgiften. Med forslaget for 2009 er forskjellen mellom høy sats og mellomattsats 3,2 prosentpoeng. Videre skal produktavgiften dekke arbeidsgiveravgift på hyre, en kollektiv medlemspremie til yrkesskadetrygd (0,2 pst. av inntekten), de faktiske utgiftene som folketrygden har i forbindelse med frivillig tilleggstrygd for sykepenge, samt utgifter i forbindelse med stønad til arbeidsledige i næringen. Regjeringen foreslår i tråd med tilråding fra Fiskeri- og kystdepartementet av 16. september 2008 at produktavgiftssatsen fastsettes til 2,8 pst. i 2009. I brevet fra Fiskeri- og kystdepartementet heter det blant annet:

«Fiskeri- og kystdepartementet har innhentet prognose på førstehandsverdi og pensjonsgi-

vende inntekt fra Fiskeridirektoratet. NAV har kommet med opplysninger om utviklingen i kostnadene ved kollektiv tilleggstrygd til sykepenger for fiskere, samt oversikt over innbetalt produktavgift hittil i 2008. Garantikassen for fiskere har opplyst om utviklingen i utbetalingene av arbeidsledighetstrygd for fiskere så langt i år, og gitt prognose for 2009.

Følgende størrelser ligger til grunn ved fastsetting av nivået på produktavgiften for 2009:

	Mill. kroner
Førstehåndsverdi som det skal betales produktavgift av	12 200,0
Dette gir en pensjonsgivende inntekt på	4 701,0

Fiskeri- og kystdepartementet vil legge til grunn følgende prognoser for det produktavgiften skal dekke i 2009.

Andel medlemsavgift (3,2 pst. av inntekt)	150,4
Yrkesskadetrygd (0,2 pst. av inntekt)	9,4
Dagpenger ved arbeidsledighet	25,0
Kollektiv tilleggstrygd for syketrygd	153,0
Totalt	337,8

Avgiftssatsen for 2008 er på 2,7 %, og det ble ikke vurdert som nødvendig å justere satsen i Revidert nasjonalbudsjett 2008. Foreløpige regnskapstall og prognoser for resten av året viser at avgiftssatsen for hele 2008 skulle vært 2,6 %. Prognosene som lå til grunn for fastsetting av satsen for hele året, ser så langt ut til å være gode estimater.

Beregning ut fra prognosene for 2009 tilsier at riktig sats på produktavgiften vil være **2,8 %** for 2009, som er en oppgang på 0,1 prosentpoeng sammenliknet med satsen for 2008.»

Det vises til forslag til Stortingets vedtak om produktavgift til folketrygden for fiskeri-, hval- og selfangstnæringen for 2009.

2.8.2 Arbeidsgiveravgift

I Stortingets årlige vedtak om fastsetting av avgifter mv. til folketrygden er det behov for å foreta enkelte endringer. Disse endringene er i hovedsak tekniske justeringer som ikke vil ha materielle virkninger.

Innarbeiding av nye næringskoder

I gjeldende vedtak om fastsetting av avgifter mv. til folketrygden § 1 bokstav g annet ledd og bokstav k første ledd knyttes særregler om henholdsvis bagatellmessig støtte og primærnæringer til visse næringsgrupper. ESA har godkjent avgrensningene mht. hvilke næringsgrupper som skulle omfattes av hvilke regler.

De aktuelle næringsgruppene er angitt i vedtaket ved bruk av næringskoder fastsatt av Statistisk sentralbyrå. Kodene som til nå har vært benyttet i vedtaket, tilsvarer Statistisk sentralbyrås Standard for næringsgruppering av 2002 (SN2002). Statistisk sentralbyrå har imidlertid i ettertid erstattet denne standarden med en ny, jf. Standard for næringsgruppering av 2007 (SN2007). Departementet har som en følge av dette, og i samarbeid med Statistisk sentralbyrå, oppdatert de aktuelle henvisningene til næringskodene i vedtaket. En har i dette arbeidet tilstrebet en nøyaktig teknisk oppdatering, slik at det ikke oppstår realitetsendringer i forhold til tidligere vedtak. Det vises til forslag til vedtak om fastsetting av avgifter mv. til folketrygden § 1 bokstav g annet ledd og bokstav k første ledd.

Presisering av hvor en virksomhet anses drevet når arbeidsgiver er privatperson

Gjeldende vedtak om fastsetting av avgifter mv. til folketrygden § 1 bokstav i første ledd bestemmer at en arbeidsgiver anses å drive virksomhet i den kommunen hvor foretaket er registrert. Det er her behov for en supplerende bestemmelse om hva som skal gjelde når arbeidsgiver ikke er et foretak, men en person. Skattemyndighetene har i praksis lagt til grunn at virksomheten i så fall drives i den kommunen hvor arbeidsgiver er folkeregistrert som bosatt. Dette er etter departementets vurdering en hensiktsmessig løsning, som bør framgå av vedtaket. Det vises til forslaget til vedtak om fastsetting av avgifter mv. til folketrygden § 1 bokstav i første ledd.

Endring av vilkår om registrering av underenhet

For å benytte satsen i sonen hvor arbeidet utføres, istedenfor satsen i sonen hvor virksomheten er registrert, er det etter gjeldende regler et vilkår at enhetsregisterreglene på grunn av virksomhetens karakter «ikke tillater» registrering av underenhet i sonen hvor arbeidet utføres. Et slikt vilkår vil imidlertid ikke kunne oppfylles. I visse tilfeller påbyr Enhetsregisterreglene registrering av underenhet, jf. § 4 i lov 3. juni 1994 nr. 15 om Enhetsregisteret. I

andre tilfeller påbyr ikke reglene registrering av underenhet, men reglene inneholder ikke i noen sammenheng noe forbud mot registrering av underenhet. Departementet foreslår at vilkåret endres fra «ikke tillater» til «ikke påbyr». Ordlyden i denne bestemmelsen i vedtaket blir da i samsvar med praksis og regelverket for øvrig. Det vises til forslag til vedtak om fastsetting av avgifter mv. til folketrygden § 1 bokstav i tredje ledd.

Fjerning av bestemmelser om tilskudd til folketrygden fra kommunene og fylkeskommunene

I gjeldende vedtak om fastsetting av avgifter mv. til folketrygden § 3 er det gitt bestemmelser om «tilskudd fra kommunene og fylkeskommunene som

nevnt i folketrygdloven § 23-9». Etter folketrygdloven § 23-9 skal kommuner og fylkeskommuner betale tilskudd til folketrygden, etter satser som fastsettes i det årlige trygdeavgiftsvedtaket. Siden 1992 har imidlertid satsen vært fastsatt til null, og bestemmelsene om slike tilskudd må derfor anses som uaktuelle. Departementet foreslår derfor at denne paragrafen i vedtaket utgår. Gjeldende § 4 i vedtaket foreslås derfor som § 3.

Det foreslås også at den korresponderende bestemmelsen i folketrygdloven § 23-9 oppheves. Det vises til opphevelsesforslag i Ot.prp. nr. 1 (2008-2009) Skatte og avgiftsopplegget 2009 – lovendringer.

3 Indirekte skatter

3.1 Innledning

Indirekte skatter omfatter merverdiavgift, særavgifter og toll. Særavgiftene og merverdiavgiften utgjør mer enn én tredel av de samlede skatte- og avgiftsinntektene fra Fastlands-Norge. Hovedtrekkene i avgiftsopplegget omtales i kapittel 1, mens dette kapitlet gir en nærmere omtale av de enkelte avgiftene. Toll er omtalt i kapittel 4.

Merverdiavgift er en generell avgift på innlands omsetning av varer og tjenester. Det beregnes også merverdiavgift ved import og ved uttak av varer og tjenester fra avgiftspliktig virksomhet. Den generelle avgiftssatsen er på 25 pst. I tillegg er det en redusert sats på 14 pst. for matvarer og en lav sats på 8 pst. for persontransport mv., kinoforestillinger, overnatting og NRKs allmennkringkastingsvirksomhet. Flere tjenesteområder er imidlertid utenfor merverdiavgiftssystemet, bl.a. finansielle tjenester, helsetjenester og en rekke tjenester innenfor kultur- og idrettsområdet. Virksomheter innenfor disse tjenesteområdene skal betale merverdiavgift på anskaffelser til virksomheten, men ikke beregne utgående merverdiavgift på vederlaget for tjenesten. I tillegg har enkelte virksomheter såkalt nullsats, dvs. at virksomheten har full fradragsrett for inngående merverdiavgift selv om det ikke beregnes utgående merverdiavgift på omsetningen.

Merverdiavgiften skal beregnes i alle omsetningsledd. Retten til å fradragsføre inngående merverdiavgift ved kjøp av varer og tjenester medfører at avgiften ikke belastes de avgiftspliktige virksom-

hetene i omsetningskjeden. Merverdiavgiften er derfor i hovedsak en beskatning av forbruk.

Særavgiftene legges på bestemte varer mv. Til forskjell fra merverdiavgiften, som beregnes i alle omsetningsledd og ved innførsel, beregnes de fleste særavgiftene i utgangspunktet kun i ett ledd. Mens merverdiavgiften først og fremst har til hensikt å finansiere offentlige utgifter, benyttes noen av særavgiftene også som virkemiddel for å prise eksterne effekter, f.eks. knyttet til bruk av helse- og miljøskadelige produkter.

Særavgiftene og merverdiavgiftssatsene fastsettes av Stortinget ved plenarvedtak for ett år av gangen i medhold av Grunnloven § 75 bokstav a. Vurderingene av avgiftssatsene inngår i den årlige budsjettbehandlingen. Av plenarvedtakene om særavgiftene framgår også bestemmelser om fritak mv. Bestemmelser om oppkreving, kontroll mv. er gitt i egne forskrifter med hjemmel i særlover som f.eks. lov 19. mai 1933 nr. 11 om særavgifter og lov 19. juni 1959 nr. 2 om avgifter vedrørende motorkjøretøyer og båter. For merverdiavgiften framgår bestemmelsene om fritak, unntak, oppkreving mv. av lov 19. juni 1969 nr. 66 om merverdiavgift med tilhørende forskrifter.

Tabell 3.1 viser gjeldende satser for merverdiavgiften og særavgiftene samt forslag til satser for 2009. Alle særavgiftssatsene er i utgangspunktet justert opp med 3,0 pst. fra 2008 til 2009 for å ta hensyn til forventet prisstigning. Små avvik fra dette skyldes avrundinger.

Tabell 3.1 Avgiftssatser for 2008 og foreslåtte satser for 2009

Avgiftskategori	Gjeldende sats	Forslag 2009	Endring i pst.
<i>Merverdiavgift, pst. av omsetningsverdien¹</i>			
Generell sats	25	25	-
Redusert sats	14	14	-
Lav sats	8	8	-
<i>Avgift på alkoholholdige drikkevarer</i>			
Brennevinsbaserte drikkevarer over 0,7 vol.pst., kr/vol.pst. og liter	5,89	6,07	3,1
Annen alkoholholdig drikk fra 4,7 til og med 22 vol.pst., kr/vol.pst. og liter	3,84	3,96	3,1
Alkoholholdig drikk til og med 4,7 vol.pst., kr/liter			
0,0-0,7 vol.pst.	1,68	2,71	61,3
0,7-2,7 vol.pst.	2,63	2,71	3,0
2,7-3,7 vol.pst.	9,93	10,23	3,0
3,7-4,7 vol.pst.	17,20	17,72	3,0
<i>Avgift på tobakkvarer</i>			
Sigarer, kr/100 gram	192	198	3,1
Sigaretter, kr/100 stk.	192	198	3,1
Røyketobakk, kr/100 gram	192	198	3,1
Snus, kr/100 gram	68	77	13,2
Skrå, kr/100 gram	68	77	13,2
Sigarettpapir, kr/100 stk.	2,93	3,02	3,1
<i>Engangsavgift på kjøretøy</i>			
Personbiler mv. Avgiftsgruppe a ²			
Egenvekt, kr/kg			
første 1 150 kg	34,02	35,04	3,0
neste 250 kg	74,15	76,37	3,0
neste 100 kg	148,31	152,76	3,0
resten	172,48	177,65	3,0
Motoreffekt, kr/kW			
første 65 kW	123,73	127,44	3,0
neste 25 kW	515,53	531,00	3,0
neste 40 kW	1 237,27	1 274,39	3,0
resten	2 577,65	2 654,98	3,0
CO ₂ -utslipp, kr per g/km			
første 120 g/km	41,25	0	-100
neste 20 g/km	195,90	526,00	168,5
neste 40 g/km	515,53	531,00	3,0
neste 70 g/km	1 443,48	1 486,78	3,0
resten	1 443,48	2 500,00	73,2
Fradrag per gram utslipp under 120 g/km. Gjelder bare kjøretøy med utslipp under 120 g/km	-	-500	-
Varebiler klasse 2. Avgiftsgruppe b ³			
pst. av personbilavgift	22	22	-
Campingbiler. Avgiftsgruppe c ⁴			
pst. av personbilavgift	22	22	-
Beltebiler. Avgiftsgruppe e			
pst. av verdiavgiftsgrunnlaget	36	36	-

Tabell 3.1 forts.

Avgiftskategori	Gjeldende sats	Forslag 2009	Endring i pst.
Motorsykler. Avgiftsgruppe f			
Stykkavgift	9 807	10 101	3,0
Slagvolumavgift, kr/cm³			
første 125 cm ³	0	0	-
neste 775 cm ³	33,68	34,69	3,0
resten	73,86	76,08	3,0
Motoreffektavgift, kr/kW			
første 11 kW	0	0	-
resten	436,42	449,51	3,0
Snøscootere. Avgiftsgruppe g			
Egenvekt, kr/kg			
første 100 kg	13,82	14,23	3,0
neste 100 kg	27,65	28,48	3,0
resten	55,27	56,93	3,0
Slagvolum, kr/cm³			
første 200 cm ³	2,89	2,98	3,1
neste 200 cm ³	5,76	5,93	3,0
resten	11,51	11,86	3,0
Motoreffekt, kr/kW			
første 20 kW	36,86	37,97	3,0
neste 20 kW	73,69	75,90	3,0
resten	147,38	151,80	3,0
Drosje. Avgiftsgruppe h⁵			
pst. av personbilavgift	40	40	-
Veteranbiler. Avgiftsgruppe i			
kr	3 229	3 326	3,0
Minibusser. Avgiftsgruppe j⁶			
pst. av personbilavgift	40	40	-
Årsavgift, kr/år			
Alminnelig sats			
Dieslbiler uten fabrikkmontert partikkelfilter	3 090	3 185	3,1
Bensinbiler og dieslbiler med fabrikkmontert partikkelfilter ...	2 660	2 740	3,0
Motorsykler	1 690	1 675	-0,9
Campingtilhengere	995	1 025	3,0
Traktorer, mopeder mv.	380	390	2,6
Vektårsavgift, kr/år	varierer	varierer	3,0
Omregistreringsavgift	varierer	varierer	3,0
Bensinavgift, kr/liter			
Svovelfri ⁷	4,33	4,46	3,0
Lavsvovlet ⁸	4,37	4,50	3,0
Autodieselavgift, kr/liter			
Svovelfri ⁹	3,40	3,50	2,9
Lavsvovlet ¹⁰	3,45	3,55	2,9

Tabell 3.1 forts.

Avgiftskategori	Gjeldende sats	Forslag 2009	Endring i pst.
<i>Avgift på båtmotorer, kr/hk</i>	143,50	147,81	3,0
<i>Avgift på elektrisk kraft, øre/kWh</i>			
Generell sats	10,50	10,82	3,0
Redusert sats	0,45	0,45	-
<i>Smøreoljeavgift, kr/liter</i>	1,72	1,77	2,9
<i>Avgift på mineralske produkter</i>			
Grunnavgift på fyringsolje mv.			
Mineralolje, kr/liter	0,845	0,870	3,0
Mineralolje i treforedlingsindustrien, kr/liter	0,120	0,124	3,3
Mineralolje i produksjon av fargestoffer og pigmenter kr/liter	0,845	0,124	-85,3
CO ₂ -avgift			
Petroleumsvirksomhet, kr/liter el. Sm ³	0,45	0,46	2,2
Mineralolje, kr/liter	0,55	0,57	3,6
Mineralolje i innenriks luftfart, kr/liter	0,65	0,67	3,1
Mineralolje i treforedlings-, sildemel- og fiskemelindustrien, kr/liter	0,28	0,29	3,6
Bensin, kr/liter	0,82	0,84	2,4
Naturgass, kr/Sm ³	0,48	0,49	2,1
LPG, kr/kg	0,62	0,64	3,2
Svovelavgift, kr/liter	0,072	0,074	2,8
<i>Avgift på sluttbehandling av avfall</i>			
Opplagsplasser for avfall, kr/tonn			
Opplagsplasser med høy miljøstandard	434	447	3,0
Opplagsplasser med lav miljøstandard	566	583	3,0
Anlegg for forbrenning av avfall, kr/utslippsenhet	varierer	varierer	3,0
CO ₂ -avgift på avfall til forbrenning, kr/tonn	60,53	62,35	3,0
<i>Avgift på helse- og miljøskadelige kjemikalier</i>			
Trikloretten, kr/kg	59,19	60,96	3,0
Tetrakloretten, kr/kg	59,19	60,96	3,0
<i>Miljøavgift på klimagassene HFK og PFK</i>			
kr/tonn CO ₂ -ekvivalenter	199,02	204,99	3,0
<i>Avgift på utslipp av NO_x, kr/kg</i>	15,39	15,85	3,0
<i>Avgift på sjokolade mv., kr/kg</i>	16,79	17,29	3,0
<i>Avgift på alkoholfrie drikkevarer</i>			
Ferdigvare, kr/liter	1,68	2,71	61,3
Konsentrat (sirup), kr/liter	10,25	16,53	61,3

Tabell 3.1 forts.

Avgiftskategori	Gjeldende sats	Forslag 2009	Endring i pst.
<i>Avgift på drikkevareemballasje, kr/stk.</i>			
<i>Miljøavgift</i>			
a) Glass og metall	4,74	4,88	3,0
b) Plast	2,86	2,95	3,1
c) Kartong og papp	1,18	1,22	3,4
Grunnavgift, engangsemballasje	0,97	1,00	3,1
<i>Sukkeravgift, kr/kg</i>	6,50	6,70	3,1
<i>Dokumentavgift, pst. av salgsverdi</i>	2,5	2,5	-

¹ Endring i merverdiavgift er oppgitt i prosentpoeng.

² Gruppe a: Personbiler, varebiler klasse 1 og busser under 6 meter med inntil 17 seteplasser. For kjøretøy der CO₂-utslipp ikke er oppgitt, brukes slagvolum som avgiftskomponent.

³ Gruppe b: Varebiler klasse 2. Endring oppgitt i prosentpoeng.

⁴ Gruppe c: Campingbiler. Endring oppgitt i prosentpoeng.

⁵ Gruppe h: Drosje og transport av funksjonshemmede. Endring oppgitt i prosentpoeng.

⁶ Gruppe j: Busser under 6 meter med inntil 17 sitteplasser, hvorav minst 10 er montert i fartsretningen. Endring oppgitt i prosentpoeng.

⁷ Bensin som har et svovelinnhold på 10 ppm eller lavere.

⁸ Bensin som har et svovelinnhold mellom 10 ppm og 50 ppm.

⁹ Diesel som har et svovelinnhold på 10 ppm eller lavere.

¹⁰ Diesel som har et svovelinnhold på mellom 10 ppm og 50 ppm.

Kilde: Finansdepartementet.

3.1.1 Endringer i særavgiftsvedtakene

Redaksjonelle endringer i særavgiftsvedtakene

I gjeldende særavgiftsvedtak er inndelingen av paragrafer ikke konsekvent. Dette foreslås endret i særavgiftsvedtakene for 2009 slik at paragrafene i tillegg til ledd, konsekvent først deles inn ved bruk av bokstaver, deretter eventuelt nummer. Dette er i tråd med de generelle retningslinjer som gjelder for utarbeidelse av lovtekster.

I vedtakene om avgift på alkohol, tobakk og engangsavgift er avgiftssatsene lagt inn i tabeller. Dette er forkorting og forenkling av vedtakene, men innebærer ingen materiell endring.

Etter gjeldende særavgiftsvedtak kan departementet gi forskrifter om at skyldig avgiftsbeløp og tilgodebeløp som er under en fastsatt grense, ikke skal betales eller tilbakebetales. Tilsvarende bestemmelse er gitt i skattebetalingsloven § 10-4. Ved iverksettelse av skattebetalingsloven 1. januar 2008 for særavgiftenes vedkommende ble særavgiftsvedtakenes bestemmelse om dette overflødige og disse foreslås ikke videreført i vedtakene for 2009.

Departementet har i tillegg foretatt enkelte mindre redaksjonelle og språklige endringer av vedtakene. Endringene er ikke av materiell karakter.

Endringer som følge av ny tollov

Lov 21. desember 2007 nr. 119 om toll og vareførsel (tolloven) skal tre i kraft 1. januar 2009. Loven vil blant annet erstatte tolltariffens innledende bestemmelser. I forbindelse med høring av ny tollovsforskrift ble det også sendt på høring forslag til nødvendige endringer i særavgiftsregelverket. Det vises til omtalen i avsnitt 4.1.

I flere gjeldende særavgiftsvedtak vises det til tolltariffens innledende bestemmelser og de materielle fritaksregler som er gitt der. Henvisningene fra avgiftsvedtakene til tollregelverket foreslås gjennomført ved at det vises til den aktuelle bestemmelse i tolloven. Henvisningen omfatter da også forskriftsbestemmelser som er gitt med hjemmel i loven. De bestemmelsene det henvises til er tolloven §§ 4-23, 4-30, 5-1, 5-2, 5-3 og 5-9. Det vises til nærmere omtale nedenfor.

Tolloven regulerer innførsel. For de ordinære vareavgiftene oppstår imidlertid plikten til å betale særavgift både ved innførsel og ved innenlands uttak av avgiftspliktige varer fra registrerte virksomheter godkjente lokale (utsatt avgiftsbetaling). En henvisning til et fritak i tolloven vil dermed ikke omfatte fritak ved innenlands omsetning, med mindre det uttrykkelig fastsettes i vedtaket. I forslag til avgiftsvedtak er det uttrykkelig regulert om fritaket gjelder i begge tilfeller eller ikke.

Tolloven § 5-1 fastsetter tollfritak for varer som innføres som reisegods, brukt utstyr tilhørende

norske borgere som har avgått ved døden utenfor tollområdet, flyttegods, premie og gave og arvegods. I dag er det kun fritaket for reisegods som er hjemlet i avgiftsvedtakene. I praksis er det imidlertid gitt fritak ved innførsel på linje med det som er gitt for toll. Denne praksisen foreslås kodifisert i avgiftsvedtakene ved at det gis en generell henvisning til § 5-1. I vedtakene om avgift på tobakk og alkohol gis det kun fritak for reisegods. Dette samsvarer med avgrensningen som gjelder for tollfritaket. Gjeldende vedtak om avgift på smøreolje § 2 første ledd bokstav f foreslås ikke videreført. Bestemmelsen er unødvendig da henvisningen til tolloven § 5-1 om fritak for reisegods vil dekke tilfellet, jf. forslaget § 2 bokstav e.

I gjeldende vedtak om avgift på alkoholfrie og alkoholholdige drikkevarer, sjokolade- og sukkervarer, sukker og tobakk, henvises det til tolltariffens innledende bestemmelser § 24. Bestemmelsen gjelder avgiftsfritak ved utførsel mv. av ufortolde varer, herunder proviant til skip og luftfartøyer. Henvisningen til tolltariffens innledende bestemmelser erstattes av en henvisning til tolloven § 4-30, og er en kodifisering av gjeldende rett.

I flere avgiftsvedtak foreslås det innarbeidet en ny fritaksbestemmelse som henviser til tolloven § 4-23 om varer som leveres til toll- og avgiftsfritt utsalg på lufthavn (tax free). Det foreligger ingen klar hjemmel for avgiftsfritak for slike leveranser i dagens regelverk. Fritaket vil gjelde både ved innførsel og ved levering av varer fra registrert virksomhets lokaler. Det er i praksis kun konsumvarer (alkoholfrie og alkoholholdige drikkevarer, sjokolade- og sukkervarer, sukker) og tobakkvarer som leveres til toll- og avgiftsfritt utsalg på lufthavn. Henvisningen til tolloven § 4-23 er derfor kun tatt inn i disse vedtakene.

I de fleste gjeldende avgiftsvedtak er det gitt fritak for varer som selges til eller innføres av NATO mv., diplomater, styrker fra landene som deltar i Partnerskap for fred eller varer som er nødvendig for Den nordiske investeringsbankens offisielle virksomhet. Disse fritakene videreføres i avgiftsvedtakene for 2009 ved en henvisning til tolloven § 5-3. Tolloven § 5-3 omfatter foruten de nevnte organisasjoner, også en rekke andre konvensjonsbærte fritak for toll som i dag ikke gjelder for særavgiftene. Dette gjelder varer til FN og FNs særorganisasjoner, Organisasjonen for Sikkerhet og Samarbeid i Europa (OSSE), Western European Armament Organisation (WEAO), European Space Agency (ESA), Den sivile internasjonale romstasjon, Inspeksjonsgruppen som er opprettet etter kjemivåpenkonvensjonen og EUMETSAT. En generell henvisning til tolloven § 5-3 vil innebære en

utvidelse av hvilke organisasjoner som får avgiftsfritak. Det foreslås ingen slik utvidelse. I vedtakene nevnes uttrykkelig hvilke av de organisasjoner som er nevnt i tolloven § 5-3 som er berettiget til fritak.

Etter forvaltningspraksis gis det avgiftsfritak for varer av mindre verdi enn 200 kroner. Det foreslås at avgiftsfritaket kodifiseres. Det foreslås derfor en henvisning til tolloven § 5-9 slik at denne gjelder tilsvarende for særavgiftspliktige varer. På grunn av beløpsgrensen vil avgiftsfritaket i første rekke være aktuelt for sukker mv., sjokolade- og sukkervarer, alkoholfrie drikkevarer, drikkevareemballasje og smøreolje. Fritaket er likevel innarbeidet i alle vedtakene.

Særlig om avgift på båtmotorer

Vedtaket om avgift på båtmotorer har en rekke henvisninger til tolltariffens innledende bestemmelser. Henvisningen til tolltariffens innledende bestemmelser § 11 pkt. 12 og pkt. 14 bokstav e innebærer at det gis avgiftsfritak for båtmotorer som innføres som flyttegods. Henvisningen til § 11 pkt. 12 omfatter båtmotorer som innføres separat. For motorer som innføres installert i fartøy, er det gitt fritak i forskrift 21. desember 1982 nr. 1809 (flyttebåtforskriften). Forskriften er gitt med hjemmel i § 11 pkt. 14 bokstav e. Fritakene videreføres gjennom den foreslåtte henvisningen til tolloven § 5-1.

Det gis også fritak ved innførsel av båtmotorer som premier, se gjeldende avgiftsvedtak § 2 bokstav d, jf. tolltariffens innledende bestemmelser § 11 pkt. 14 bokstav b. Henvisningen til tolloven § 5-1 viderefører fritaket.

Fritak for båtmotorer innført som arvegods er fastsatt i gjeldende avgiftsvedtak § 2 første ledd bokstav d, jf. tolltariffens innledende bestemmelser § 11 pkt. 13. Fritaket videreføres gjennom henvisningen til tolloven § 5-1.

Etter forvaltningspraksis gis det avgiftsfritak ved midlertidig innførsel av båtmotorer. Departementet foreslår at fritaket kodifiseres i avgiftsvedtaket ved en henvisning til tolloven kapittel 6.

Særlig om engangsavgiften

Etter forskrift 20. juni 1991 nr. 381 gis det avgiftsfritak ved innførsel og midlertidig bruk av utenlandsregistrert motorvogn i Norge. Det foreslås at fritaket kodifiseres i avgiftsvedtaket § 5 ved en henvisning til tolloven § 6-1 annet ledd. Etter denne bestemmelsen gis det tollfritak uten sikkerhetsstillelse ved midlertidig innførsel av nærmere angitte transportmidler og utstyr.

Særlig om avgift på HFK og PFK

Forskrift 20. juni 1991 nr. 381 om avgiftsfri innførsel og midlertidig bruk av utenlandsregistrert motorvogn i Norge gjelder motorvogn. I praksis er det blitt gitt fritak også for deler av eller utstyr til kjøretøy som inneholder HFK og PFK.

Det foreslås at fritaket kodifiseres i avgiftsvedtaket § 3 ved en henvisning til tolloven § 6-1 annet ledd.

3.1.2 Måling av administrative byrder knyttet til særavgiftene

3.1.2.1 Bakgrunn

I 2005 gjennomførte Nærings- og handelsdepartementet et prosjekt hvor de administrative byrdene som påføres næringslivet ved at de ilegges særavgifter ble målt. Målingene ble gjort av konsulentsekskapet Oxford Research, etter den såkalte standardkostnadsmetoden. I rapporten anslås de samlede administrative byrder for næringslivet til vel 70 mill. kroner årlig. Dette utgjør vel 0,1 pst. av inntektene som særavgiftene innbringer.

I rapporten refereres det avslutningsvis til flere forenklingstiltak som har til hensikt å redusere næringslivets administrative byrder knyttet til særavgiftene. Tiltakene er identifisert gjennom de om lag 40 bedriftsintervjuene som Oxford Research gjennomførte i forbindelse med målingen. Det presiseres at forslagene ikke er utredernes egne, men innspill mottatt under prosessen. Forslagene er gjengitt i rapportens avsnitt 7.3. Herfra siteres:

«Regelverksjusteringer:

- Jo mer detaljerte reglene er med hensyn til ulike satser avhengig av varenes beskaffenhet etc., jo mer arbeid medfører særavgiften. Enkle og grovmaskede regler gir færre administrative kostnader. To eksempler:
 - Alkohol: I avgiftsoversikten er det satt opp vol% klasser, men disse har unntak/avvik så lenge vol% er over 4,75. Avgiftsgrunnlaget beregnes da ut fra den enkelte vares alkoholsats i tillegg til mengde. En klar anbefaling fra bedriftene er at det heller bør være klasser. For eksempel når det gjelder vin, bør det spille mindre rolle om det er 12,2 eller 12,6 vol%. Vin er et levende produkt og samme vin tappet på forskjellig tidspunkt vil, på grunn av gjæringsprosessen, kunne ha noe variasjon i alkoholnivå. I Danmark benyttes i større grad klasser. En anbefaling fra næringen er å se til Danmark.

- Avgift på sjokolade og sukkervarer: Omfanget av avgiftsplikten i § 3-17 kan gjøres enklere for næringsdrivende og for tollvesenet. Klarere definisjoner hadde gjort det enklere og medført mindre rom for feildeklareringer om hva slags sjokolade og sjokoladeholdig kjeks som skal avgiftsbelegges.
- Bedriftene bruker relativt mye tid knyttet til fritak fra avgiftene. Igjen vil et enkelt og grovmasket regelverk være forenklerende.
- Bedre definisjoner av fritaksgrunn er ønskelig. F.eks. foreligger det ikke noen definisjon av hva melkeprodukter er. Mange saker der det er rom for tolkninger blir tolket snevert av tollvesenet, mens bedriftene mener at intensjonen med særavgiften i noen tilfeller ikke var tenkt å være så snever.
- Færre forskrifter har ikke gjort det enklere, for noen heller tvert i mot. I de bransjene hvor det er rom for tolkning blir det nå enda større usikkerhet.
- Regionale avgiftssatser bør unngås (jfr. høyere bensinavgift i Tromsø)
- Ulike avgifter på samme produkt bør kunne slås sammen. To eksempler:
 - I dag består avgift på mineralolje av en grunnavgift, svovelavgift og CO₂-avgift. Sett fra den avgiftspliktiges side bør dette kunne være en avgift, og så kan eventuelt staten heller fordele inntektene på sin side.
 - Alkoholfrie drikkevarer: Grunnavgift engangsemballasjer kan slås sammen med miljøavgiftene.
- Endringer koster penger. Det bør derfor ikke foretas regelverksendringer uten at dette er påkrevd. Ved endringer og nye avgifter bør det være en bedre kommunikasjon med de berørte partene og disse bør trekkes inn i implementeringsprosessen.

Administrative systemer:

- Det er gunstig dersom informasjonskrav som må møtes i forbindelse med særavgiftene er type informasjon som normalt effektive bedrifter allerede har tilgjengelig som følge av sin normale forretningsførsel. Analysen viser at dette i stor grad er tilfelle, men må være oppmerksom på dette også i fortsettelsen.
- En del større bedriftene ønsker en «fast/egen» spesialist på sitt område hos tollvesenet. Generelt er inntrykket som formidles at det er for mange generalister i tollvesenet.

De har blitt bedre de siste årene, men det er fortsatt et stykke å gå.

- Der det er rom for tolkninger i regelverket, blir reglene ofte tolket forskjellig i de enkelte distriktene. Enkelte tolldistrikter har snevrere tolkninger enn andre. Det bør bli bedre samarbeid mellom tolldistrikter for bl.a. å sørge for lik behandling uavhengig hvilken region man hører til. En avgjørelse i et tolldistrikt må kommuniseres med de andre tolldistriktene og dersom det er noe «brukerne» kan dra nytte av bør det publiseres, for eksempel på en nettside. Dette kan for eksempel gjelde et spesifikt produkt hvor det er gjort en tolkningsfeil og hvor en tollrevisjon har avgjort at varen er avgiftspliktig/ fri. Dette er også viktig for å kunne lære av hverandre.
- Bedriftene etterlyser informasjon fra tollvesenet fra konkrete særavgiftssaker av prinsipiell karakter som TAD har avsagt vedtak i eller er blitt avgjort i dommer. Tollvesenet bør informere om dette fortløpende på sine nettsider eller i form av nettavis som de kunne maile til de registrerte særavgiftspliktige med jevne mellomrom. Informasjonen kunne også oppsummert og bli lagt ut sammen med informasjon om de enkelte særavgifter på internett. Informasjonen kan også tas inn i Toll- og avgiftsdirektoratets kommentarer for den enkelte særavgift.»

I rapporten er dette fremstilt som en oppsummering av mottatte innspill, og gjengitt uten nærmere vurdering av Oxford Research. Mange av innspillene er mer generelle betraktninger rundt utformingen av avgiftssystemene, enn forslag til konkrete endringer.

Særavgiftsmålingen ble omtalt i Revidert nasjonalbudsjett 2005 hvor det blant annet fremgår at departementet vil ta stilling til endringsforslagene når Toll- og avgiftsdirektoratet tilbakemelding foreligger. Forenklingstiltakene ble forelagt Toll- og avgiftsdirektoratet for vurdering 21. september 2005. Direktoratets tilbakemelding forelå høsten 2007.

3.1.2.2 Departementets vurderinger Regelverksendringer

Under første strekpunkt uttrykkes ønske om enkle regler med få unntak. Dette er i tråd med de administrative og regeltekniske hensynene som alltid vektlegges ved utformingen av særavgiftssystemene. Ønsket om enkelhet må veies opp mot særlige

hensyn som søkes ivaretatt gjennom særavgiftene, f.eks. dersom en avgift skal ivareta miljøhensyn.

Avgiftene på alkoholholdige drikkevarer og sjokolade- og sukkervarer trekkes fram som eksempler der regelverket er komplisert. Når det gjelder alkoholavgiftene, er det særlig avgiftsleggingen av vin som ifølge bransjen kan by på problemer, og bransjen ønsker derfor en noe grovere inndeling av avgiften. Avgiftsteknisk synes dette å være uproblematisk, og departementet vil vurdere nærmere om dette kan gjennomføres.

Når det gjelder avgiften på sjokolade- og sukkervarer, ønsker bransjen at avgrensningen av de avgiftpliktige varene gjøres enklere. Sjokolade- og sukkervareavgiften har blitt vurdert flere ganger, særlig på bakgrunn av anførsler om at avgiften er en konkurranseulempe for norske virksomheter, se St.prp. nr. 1 (1997-98) Skatte-, avgifts- og tollvedtak side 55-56, hvor det også ble vurdert å utvide avgiften til å omfatte snacks og is. Det ble lagt til grunn at en utvidelse av avgiften ville være komplisert og ikke løse problemene knyttet til avgrensning, men kun forskyve dem. Samme konklusjon ble trukket da avgiften på nytt ble vurdert i 2005, se St.meld. nr. 2 (2004-2005) Revidert nasjonalbudsjett 2005 og St.prp. nr. 1 (2005-2006) Skatte-, avgifts- og tollvedtak. Etter departementets oppfatning er det neppe hensiktsmessig å vurdere dette på nytt nå. Dette er også i tråd med Toll- og avgiftsdirektoratets anbefaling. Særavgiftsutvalget (NOU 2007: 8) har for øvrig foreslått å erstatte avgiften på sjokolade- og sukkervarer, avgiften på alkoholfrie drikkevarer og avgiften på sukker med en generell avgift på sukker i mat- og drikkevarer. Forslaget er omtalt i avsnitt 3.16.

I fjerde strekpunkt vises det til at færre forskrifter ikke har gjort situasjonen enklere. Departementet antar at det med dette siktes til særavgiftsforskriften som trådte i kraft 1. januar 2002. Særavgiftsforskriften samlet alle enkeltforskriftene om de ulike særavgiftene knyttet til varer. Dette var en teknisk revisjon hvor de materielle bestemmelsene i all hovedsak ble videreført. Forenklingseffekten for næringslivet var derfor begrenset, utover at regelverket ble enklere tilgjengelig og bedre avstemt særavgiftene i mellom.

Under femte strekpunkt heter det at regionale avgiftssatser bør unngås, og det vises i denne sammenheng at bensinavgiften er høyere i Tromsø enn ellers i landet. Tromsø har gjennom forskrift om innkreving av finansieringsbidrag til bygging av offentlig veg i Tromsø kommune med hjemmel i Vegloven, innført en egen øremerket avgift på drivstoff. Denne formen for avgifter er ikke særavgifter i egentlig forstand, men øremerkede sektoravgifter

og gebyrordninger hjemlet i regelverk utenfor Finansdepartementets ansvarsområde.

I sjette strekpunkt påpekes det at det ikke bør innføres ulike avgifter på samme produkt. To eksempler trekkes fram. Det første gjelder mineralolje, som er ilagt grunnavgift, svovelavgift og CO₂-avgift. Det andre gjelder engangsemballasje, som både ilegges en grunnavgift og en miljøavgift. Når et produkt ilegges flere særavgifter, skyldes dette at de ulike avgiftene ivaretar ulike hensyn. Enkelte særavgifter er rent fiskalt begrunnet, mens andre brukes som virkemiddel for å prise indirekte virkninger av forbruk og produksjon, som f.eks. miljøskadelige utslipp. En sammenslåing av ulike særavgifter som treffer samme produkter vil derfor være vanskelig å gjennomføre samtidig som det ikke vil synliggjøres hva som er avgiftenes formål. Et eksempel kan illustrere dette. Mineralolje ilegges som nevnt både en hovedsakelig fiskalt begrunnet grunnavgift samt CO₂-avgift og svovelavgift som begge er miljøbegrunnet. Dersom disse avgiftene skulle slås sammen til en avgift, vil det ikke lenger bli synliggjort hva som er avgiftenes fiskale element og hva som er avgiftenes miljøbegrunnede elementer.

Administrative systemer

Innrapportering av særavgiftene skjer i dag manuelt gjennom papirbaserte avgiftsoppgaver. I første strekpunkt bes det om at avgiftsrapporteringen gjøres elektronisk. Toll- og avgiftsdirektoratet har i sin tilbakemelding vist til at et system for elektronisk avgiftsrapportering er under utarbeidelse.

I andre strekpunkt framgår det at en del større bedrifter ønsker en fast eller egen spesialist på sitt område hos tollvesenet. Bedriftene etterlyser også bedre informasjon og tilgang til prinsipielle avgjørelser. Fortløpende publisering av avgjørelser og dommer på direktoratets nettsider nevnes som et tiltak. Toll- og avgiftsdirektoratet opplyser at det nå er etablert et system med kontaktpersoner i de enkelte tollregionene. Direktoratet ser også fordelene ved å gjøre flere avgjørelser tilgjengelige, og vil se på mulighetene for dette framover.

Etter dagens regelverk skjer innrapportering og innbetaling av særavgiftene på månedsbasis. Under undersøkelsen har det fra flere bedrifter kommet ønske om færre terminer. Det er også ønske om lengre betalingsfrist. En forlengelse av betalingsfristen vil ikke nødvendigvis redusere bedriftenes kostnader knyttet etterlevelse av særavgiftsregelverket. Derimot vil utsatt betalingsfrist gi bedriftene en likviditetsgevinst, som motsvares av et tilsvarende tap for staten. Hvorvidt betalingsfristen

bør forlenges, ligger etter departementets syn utenfor rammen av oppfølgingen av særavgiftsmålingen.

En reduksjon av antall avgiftsterminer vil i noen grad kunne redusere bedriftenes tidsbruk. Bedriftene vil imidlertid uansett måtte føre løpende avgiftsregnskaper, og tidsbesparelsen vil derfor begrense seg til selve innrapporteringen. Som nevnt er et system for elektronisk avgiftsrapportering under utarbeidelse i Toll- og avgiftsdirektoratet. Slik rapportering vil ha positive administrative konsekvenser både for etaten og for bransjen.

Under forslagene til forenklingstiltak påpekes viktigheten av at også avgiftsfritak gis utfyllende definisjoner. Det hevdes også at avgiftsmyndighetene tenderer til å tolke fritakene for snevert i forhold til intensjonen bak fritaket. Departementet er ikke enig i det siste. Når det gjelder utformingen av regelverket, herunder avgrensningen av de ulike fritakene, er det viktig at ordlyden utformes slik at den gir minst mulig rom for tolkningstvil. Her som ellers må imidlertid ordlyden tolkes ut fra de øvrige rettskildefaktorene, herunder vil begrunnelsen bak avgiften også være sentral ved tolkningen.

Lave administrasjonskostnader har tradisjonelt vært et viktig hensyn ved utformingen av særavgiftene. Gjennomgående er kostnadene knyttet til særavgiftene vesentlig lavere enn tilfelle er for merverdiavgiften og de direkte skattene. Dette viser seg i særavgiftenes relativt enkle oppbygging og struktur. En god særavgift kjennetegnes i så måte av få avgiftspliktige, få unntak og at de avgiftspliktige varene enkelt lar seg avgrense. Særavgiftene legges gjennomgående på produsent- eller importørleddet, og ikke på sluttbrukeren. På denne måten legges avgiftsplikten på et fåtall store aktører med gode forutsetninger for å håndtere avgiften. Dette er med på å holde de administrative kostnadene nede, både for avgiftsforvaltningen og for de avgiftspliktige.

Målingen av næringslivets regelverkskostnader knyttet til særavgiftene har vært en nyttig gjennomgang. Målingen har gitt økt fokus på administrative kostnader i det løpende regelverksarbeidet.

3.1.3 Toll- og avgiftsfritaket for leveranser til cruiseskip i innenriksfart

Proviant og bunkers til passasjerskip i innenriksfart er som hovedregel underlagt toll- og avgiftsplikt. På 1980-tallet ble det etablert en ordning i Bergen hvor toll-distriktet ga enkelte cruiseskip dispensasjon fra toll- og avgiftsbestemmelsene for å kunne proviantere og bunkre toll- og avgiftsfritt i forbindelse med fjordcruise langs norskekysten. Ordningen ble

iverksatt for at norsk næringsliv skulle få en større del av leveransene til disse skipene. Begrepet snu-havn er brukt om ordningen og innebærer at skipet tar om bord og setter i land passasjerer i Norge uten å gå til utenlandsk havn. Siden 1990 har Finansdepartementet gitt dispensasjoner fra regelverket for toll og avgifter for cruiseskip som benytter snuhavn, slik at skipene har kunnet bunkre og proviantere toll- og avgiftsfritt dersom passasjerene kommer fra utlandet på gruppereise med fly. I forbindelse med behandlingen av St.meld. nr. 2 (1997-1998) Revidert nasjonalbudsjett vedtok Stortinget 19. juni 1998 å innvilge dispensasjon for toll og avgifter for cruiseskip i innenriksfart for ti år framover i tid. Tanken var at denne perioden ville gi tilstrekkelig tid til å se konsekvensene av en eventuell lovendring. Ordningen har imidlertid svært liten betydning i praksis, og har ikke vært benyttet de siste årene når det gjelder proviant. Gjeldende dispensasjon varer ut 2008.

3.2 Merverdiavgift mv. (kap. 5521 post 70)

3.2.1 Merverdiavgift på finansielle tjenester

Merverdiavgiften er en generell avgift på forbruk av varer og tjenester, og avgiftsgrunnlaget bør være bredest mulig. Det er i dag flere unntak fra avgiftsplik i det norske merverdiavgiftsregelverket, bl.a. for finansielle tjenester, helsetjenester og en rekke andre tjenester innenfor kultur- og idrettsområdet.

Mer enn 130 land har i dag et merverdiavgiftssystem, og alle har unntak fra avgiftsplik for finansielle tjenester. Hovedbegrunnelsen er den samme i alle land. Det er i praksis svært vanskelig å finne et egnet avgiftsgrunnlag for å beregne merverdiavgift av slike tjenester. Dette skyldes bl.a. at merverdien som skapes gjennom finansieringstjenester i stor grad ligger skjult i rentemarginen (netto renteinntekter) som finansinstitusjonen opparbeider.

Det norske unntaket for finansielle tjenester er fastsatt i merverdiavgiftsloven § 5 b første ledd nr. 4. Bestemmelsen omfatter et vidt spekter av tjenester innen bank-, finans- og forsikringssektoren. Inn- og utlånstjenester, omsetning av selskapsandeler, valutatransaksjoner, betalingsformidling og forsikringstjenester omfattes. Unntaket omfatter også omsetning av verdipapirer samt forvaltning av verdipapirfond. Videre omfatter unntaket formidling av finansielle tjenester. Det betyr f.eks. at forsikringsmegling, låneformidling, valutamegling og meglertjenester ved omsetning av finansielle instrumenter er unntatt fra avgiftsplik.

Finansielle tjenester skal avgrenses mot tjenes-

ter av ren økonomisk, administrativ og juridisk art. Denne avgrensningen fører til enkelte problemer i praksis, bl.a. knyttet til såkalte corporate finance-tjenester. Corporate finance-tjenester er sammensatte tjenester som ytes med henblikk på eller i forbindelse med børsintroduksjoner, emisjoner, fusjoner og selskapsoverdragelser mv. Spørsmål om grensen mellom ikke-avgiftspliktige finansielle tjenester og avgiftspliktige rådgivnings- eller konsulenttjenester er til domstolsbehandling i flere saker knyttet til corporate finance-tjenester.

I EU har Kommisjonen i COM (2007) 747, 28. november 2007, foreslått å modernisere regelverket for merverdiavgift knyttet til finansielle tjenester og forsikring. Forslaget innebærer bl.a. en oppdatering og presisering av unntaket som gjelder i EU for finansielle tjenester og forsikring. Det foreslås blant annet klarere definisjoner av tjenester som er unntatt fra merverdiavgift.

Departementet mener dagens regelverk på dette området er uheldig både i forhold til prinsippene bak merverdiavgiftssystemet og fordi omfanget av unntaket er uklart etter dagens regelverk. På denne bakgrunn vil departementet vurdere dagens regelverk nærmere, bl.a. i lys av forslaget til modernisering av regelverket i EU. Siktemålet er å klargjøre dagens rettsstilstand på området og eventuelt utvide avgiftsgrunnlaget.

3.2.2 Oppfølgingen av Kulturmommsutvalget og spørsmålet om merverdiavgift og frivillig sektor

3.2.2.1 Innledning og oppsummering

Ved kongelig resolusjon 1. desember 2006 ble det nedsatt et utvalg for å gjennomgå merverdiavgiftsregelverket på kultur- og idrettsområdet, herunder frivillig sektor. Utvalget skulle jobbe med sikte på å utvide avgiftsgrunnlaget og forenkle bestemmelsene i merverdiavgiftsregelverket. Utvalget overleverte sin utredning 26. februar 2008 (NOU 2008: 7 Kulturmommsutvalget – Utvidelse av merverdiavgiftsgrunnlaget på kultur- og idrettsområdet).

Kulturmommsutvalget anbefaler en bred modell for utvidelse av merverdiavgiftsgrunnlaget på kultur- og idrettsområdet. Den foreslåtte modellen, som utvalget kaller breddemodellen, innebærer bl.a. merverdiavgift på billetter til kultur- og idrettsarrangementer og bruk av treningssentre. Utvalget foreslår en sats på 8 pst. Basert på regnskapstall for 2006 anslår utvalget at forslaget vil gi staten et proventap på om lag 640 mill. kroner. For å skjerme små virksomheter i frivillig sektor går utvalget inn for at den særskilte registreringsgrensen for velde-

dige og allmennyttige organisasjoner økes fra 140 000 til 300 000 kroner.

Utredningen ble sendt på alminnelig høring 2. april med frist 30. juni 2008. I forbindelse med høringen ble det opplyst at Regjeringen vil ta stilling til Kulturmommsutvalgets forslag og høringsinnspillene som ledd i framtidige budsjettprosesser, se også omtalen i St.meld. nr. 2 (2007-2008) Revidert nasjonalbudsjett 2008 avsnitt 3.8.3.

I høringsrunden har Finansdepartementet mottatt et stort antall høringsuttalelser som er nyttige innspill i det videre arbeidet. En eventuell omlegging av merverdiavgiftsregelverket på kultur- og idrettsområdet vil kreve en grundig vurdering, og det er flere spørsmål knyttet til Kulturmommsutvalgets forslag som må avklares nærmere. Det gjelder både med hensyn til de økonomiske konsekvensene for ulike aktører og den mer tekniske utformingen av nye regler. Finansdepartementet mener utvalget, sammen med innspillene i høringsrunden, har lagt et godt grunnlag for det videre arbeidet. Regjeringen tar sikte på å komme tilbake til saken i statsbudsjettet for 2010.

Frivillighet Norge er et samarbeidsforum for frivillige virksomheter. Frivillighet Norge har frem satt krav om at frivillige organisasjoner skal unngå merverdiavgiftsbelastning på kjøp av varer og tjenester som organisasjonene benytter i frivillig virksomhet. Den delen av sektoren som er merverdiavgiftspliktig etter dagens regelverk, skal fortsatt forholde seg til det generelle merverdiavgiftsregelverket. Frivillighet Norge har skissert ulike løsninger for hvordan dette kan gjøres.

Finansdepartementet viser til at en ordning i merverdiavgiftsloven som innebærer at frivillige organisasjoner som ikke er merverdiavgiftspliktige, unngår hele avgiftsbelastningen på kjøp av varer og tjenester, i realiteten betyr at organisasjonene får nullsats for store deler av sin virksomhet. Med nullsats menes at organisasjonene får full fradragsrett på sine anskaffelser, men ikke skal legge utgående merverdiavgift på sin omsetning. En slik løsning vil bety at frivillig sektor får bedre økonomiske rammevilkår gjennom merverdiavgiftssystemet med utgangspunkt i hvor store innkjøp og investeringer hver enkelt virksomhet foretar.

Regjeringen vil øke satsingen på frivillig sektor i årene framover. Frivillighet Norge har antydnet at deres forslag vil medføre om lag 1 mrd. kroner i økt støtte til frivillig sektor.

Regjeringen ønsker å trappe opp støtten med opp mot 1 mrd. kroner. Økt støtte kan gis på ulike måter. Et av alternativene som har vært foreslått, og som også ble varslet utredet i Soria Moria-erklæringen, er å omgjøre dagens kompensasjonsord-

ning for frivillige organisasjoner til en varig, generell og rammestyrte ordning som kan trappes opp gjennom gradvise bevilgningsøkninger. I tillegg er det naturlig å vurdere om økt støtte bør skje mer direkte til utvalgte prioriterte områder innenfor frivillig sektor.

I forbindelse med opptrappingen av støtten til frivillig sektor i de enkelte statsbudsjettene, vil Regjeringen også ta stilling til hvordan støtten skal fordeles mellom ulike virkemidler innenfor statsbudsjettet.

3.2.2.2 *Merverdiavgiftsregelverket på kultur- og idrettsområdet herunder frivillige virksomheter*

Siden merverdiavgiften ble innført i Norge 1. januar 1970 har det vært en generell avgiftsplikt på omsetning av varer. Tjenester var opprinnelig merverdiavgiftspliktige i den grad de var uttrykkelig nevnt i loven. Fra 1. juli 2001 ble det innført generell merverdiavgiftsplikt også ved omsetning av tjenester (merverdiavgiftsreformen i 2001). Reformen medførte at Norge fikk et regelverk som i oppbygning er likt det som praktiseres i EØS-området. Det er imidlertid fortsatt merverdiavgift på færre tjenester i Norge enn i EU-landene. Spesielt på kultur- og idrettsområdet har Norge mer omfattende unntak fra merverdiavgiftsplikten.

På kultur- og underholdningsområdet er det en rekke unntaksbestemmelser i merverdiavgiftsloven. Merverdiavgiftsloven § 5 b første ledd nr. 5 fastsetter unntak for inngangsbilletter til ulike kultur- og underholdningsarrangement. Etter bestemmelsens ordlyd skal det bl.a. ikke beregnes merverdiavgift på inngangsbilletter til teater, opera, ballett, sirkus, konsert, utstillinger i museer, fornøylesparker og opplevelsessentra. Dersom et arrangement ikke omfattes av begrepene som er listet opp, vil arrangementet, i samsvar med hovedregelen for omsetning av tjenester, være merverdiavgiftspliktig. Dette gjelder selv om arrangementet kan kalles et kulturarrangement. Begrepenes innhold bestemmes ut i fra alminnelig språklig forståelse, lovforarbeidene, rettspraksis, forvaltningspraksis mv.

Etter gjeldende rett er videre omsetning fra opphavsmann ved egen utnyttelse av opphavsrett til egne litterære og kunstneriske verk unntatt fra merverdiavgiftsplikten, se § 5 første ledd nr. 1 bokstav a. Unntaket omfatter f.eks. salg av en kunstners maleri eller rettighetene til en forfatters eget arbeid. Etter § 5 b første ledd nr. 14 er dessuten omsetning av tjenester i form av kunstnerisk fremføring av åndsverk unntatt. Unntaket omfatter ty-

pisk omsetning fra skuespillere eller musikere ved fremføring.

På idrettsområdet er det også omfattende unntak fra den generelle merverdiavgiftsplikten. For det første er omsetning av rett til å utøve idrettsaktiviteter unntatt, jf. § 5 b første ledd nr. 12. Unntaket retter seg mot tjenester som ytes overfor utøvere, f.eks. tilbud om trening, deltakelse i konkurranser og lignende. Tjenestene omsettes mot ulike kontingenter, f.eks. medlemskontingenter, inngangspenger, startkontingent mv. Tjenesteyterne er først og fremst idrettens egne organer, f.eks. klubber og lag, men det finnes også offentlige og rent kommersielle tilbydere.

Etter § 5 b første ledd nr. 5 er også omsetning av tjenester i form av rett til å overvære idrettsarrangement unntatt. Som eksempler kan nevnes omsetning av inngangsbilletter til en fotballkamp eller et friidrettsstevne. Unntaket retter seg mot omsetning til publikum, og inntektene fra salget tilfaller arrangøren. Det er først og fremst idrettens egne organer som arrangerer, men også rent kommersielle aktører arrangerer stevner og lignende.

Omsetning av avgiftspliktige varer og tjenester fra ulike frivillige organisasjoner og foreninger, vil slik som for alminnelige næringsdrivende, være avgiftspliktige. Merverdiavgiftsloven har imidlertid flere særregler som innebærer at frivillige organisasjoner og foreninger i stor grad ikke skal svare utgående merverdiavgift ved omsetning av varer og tjenester. Motstykket til dette er at organisasjonene i stor grad heller ikke har fradragsrett for inngående merverdiavgift på anskaffelser. Disse vil dermed, i likhet med privatpersoner og annen unntatt virksomhet, anses som sluttforbrukere i merverdiavgiftssystemet. Begrunnelsen for særreglene for frivillige organisasjoner er først og fremst at frivillig virksomhet skal slippe å forholde seg til de ganske omfattende plikter som følger av å måtte registrere virksomheten for merverdiavgift.

En sentral regel er den særskilte registreringsgrensen på 140 000 kroner for veldedige og allmenntilnyttige organisasjoner. Det er videre særskilte unntak for omsetning av varer og tjenester fra frivillig sektor. Det er bl.a. unntak for varer av ubetydelig verdi, varer til betydelig overpris, varer fra bruktbu-tikker, medlemskontingenter, omsetning av tjenester til ledd i samme organisasjon, omsetning av annonser i medlemsblad og lignende, samt mer leilighetsvis omsetning av kioskvarer og serveringstjenester under trening eller på arrangement. Videre er det gitt fritak for uttaksberegning for tjenester som ytes vederlagsfritt på veldedig grunnlag, samt særregler for kortvarige arrangement. For en mer utfyllende beskrivelse av merverdiavgiftsregelver-

ket på kultur- og idrettsområdet, samt for frivillig sektor, vises det til Kultur- og idrettsutvalgets utredning.

Rettsstilstanden for frivillig virksomhet ble ikke vesentlig endret etter merverdiavgiftsreformen i 2001. Frivillige organisasjoner fikk imidlertid, i likhet med all annen unntatt virksomhet, økte utgifter fordi enkelte tjenester gikk opp i pris som følge av avgiftsplikten. På denne bakgrunn ble det innført en ordning med kompensasjon til frivillige organisasjoner for merutgifter som fulgte av merverdiavgiftsreformen i 2001. Kompensasjonsordningen er en direkte tilskuddsordning på statsbudsjettets utgiftsside. Bevilgningen og ansvaret for ordningen ligger hos Kultur- og kirke departementet, mens det er Lotteri- og stiftelsestilsynet som administrerer den. Ordningen er nærmere beskrevet i Kultur- og idrettsutvalgets utredning.

3.2.2.3 Kultur- og idrettsutvalget

Utvalgets mandat

I utvalgets mandat ble det gjort nærmere rede for ulike problemstillinger knyttet til de mange unntakene fra merverdiavgiftsplikten på kultur- og idrettsområdet. Unntakene gjør regelverket komplisert, lite forutsigbart og medfører at en rekke virksomheter har både avgiftspliktig og ikke-avgiftspliktig omsetning (delt virksomhet). Delt virksomheter har kun delvis fradragsrett for inngående merverdiavgift, og regelverket skaper vanskelige grensdragninger som gir administrative problemer og uheldige tilpasninger. Unntak fra den generelle merverdiavgiftsplikten skaper også problemer med skjult avgiftsbelastning og kumulasjon av merverdiavgift ved at avgift på anskaffelser som ikke kan trekkes fra, overveltes i prisene ved salg i neste ledd.

Med dette utgangspunktet ble det i mandatet uttalt at hovedformålet med utredningen er å legge til rette for et mer oversiktlig og helhetlig merverdiavgiftsregelverk som gir mindre byråkrati og lavere administrative kostnader for aktører på kultur- og idrettsområdet, herunder frivillig sektor. Som ledd i arbeidet ble utvalget særskilt bedt om å vurdere en utvidelse av merverdiavgiftsgrunnlaget på kultur- og idrettsområdet. Det stod videre at utvalget skal vurdere effektive omlegginger av merverdiavgiftssystemet på disse områdene og beregne provenyvirkninger av dette. Utvalget ble bedt om å se hen til proveny samt å peke på eksisterende tilskuddsordninger som kan egne seg for å jevne ut økonomiske og budsjettmessige konsekvenser.

Under arbeidet med utredningen ble det fra Fi-

nansdepartementets side presisert at det lå utenfor utvalgets mandat å ta stilling til nivået på statens økonomiske bidrag til frivillig sektor, herunder forslaget fra Frivillighet Norge om merverdiavgiftsfratak for frivillige organisasjoner.

Utvalgets anbefalinger

Kultur- og kirkedepartementet overleverte sin utredning 26. februar 2008. I utredningen la utvalget fram tre alternative modeller for utvidelse av merverdiavgiftsgrunnlaget. Breddemodellen innebærer at unntaket for adgangsbilletter til kultur- og idrettsarrangementer og unntaket for rett til å utøve idrettsaktiviteter oppheves. Subjektmodellen begrenser de to unntakene til kun å omfatte en nærmere avgrenset krets av subjekter. Aktivitetsmodellen begrenser de to unntakene til kun å omfatte en nærmere avgrenset krets av kultur- og idrettsaktiviteter. Utvalgets konklusjoner kan sammenfattes i følgende punkter:

- Utvalget anbefaler breddemodellen med en avgiftssats på 8 pst. Breddemodellen innebærer at unntakene for adgangsbilletter til kultur- og idrettsarrangementer og rett til å utøve idrettsaktiviteter oppheves. Etter forslaget skal derfor inngangsbilletter til bl.a. teater, museum, konserter, festivaler, sirkus, fornøylesparker og idrettsarrangementer avgiftsberegnes (utgående merverdiavgift). Det samme vil gjelde f.eks. vederlaget for bruk av treningssentre eller bowlingbaner. Samtidig får berørte aktører full fradragsrett for merverdiavgift på anskaffelser til slik virksomhet (inngående merverdiavgift).
- Behovet for å skjerme frivillig virksomhet ivaretas gjennom en forhøyelse av den særskilte registreringsgrensen for veldedige og allmenntilgitte organisasjoner. Grensen økes fra dagens 140 000 kroner til 300 000 kroner, men det etableres en frivillig registreringsordning for organisasjoner med avgiftspliktig omsetning mellom 140 000 kroner og 300 000 kroner. Samtidig foreslår utvalget en konkurransevidningsregel som gir avgiftsmyndighetene adgang til likevel å pålegge avgiftsplikt dersom den forhøyde grensen fører til en nærmere angitt konkurransevidning.

Utvalget anslår at breddemodellen gir et proveny- tap for staten på om lag 640 mill. kroner ved innfø- ring av den reduserte satsen på 8 pst. Tallgrunnla- get er basert på regnskapstall for 2006 og samlet inn gjennom tre separate undersøkelser: kultur- virksomheter som får tilskudd fra Kultur- og kirke- departementet, kultur og idrett som ikke får til-

skudd fra Kultur- og kirkedepartementet og den del- en av idretten med størst omsetning. I beregninge- ne er det lagt til grunn at en merverdiavgiftssats på 8 pst. ikke vil gi økte billettpriser. Det betyr at sta- tens proveny- tap motsvares av en tilsvarende ge- vinst for virksomhetene. Utvalget understreket at det er usikkerhet knyttet til anslagene. Tabell 3.2 til 3.4 viser provenyanslagene i de ulike undersøkel- se- ne.

I tillegg til proveny- tapet i tabellene 3.2 til 3.4, gir økningen i registreringsgrensen til 300 000 kroner et ytterligere proveny- tap på rundt 5 mill. kroner.

Det var utenfor utvalgets mandat å anbefale om eller i hvilken grad proveny- tapet skal dekkes inn. Utvalget skulle kun peke på hvordan dette eventu- elt kan gjøres. Utvalget peker på at tapet kan dek- kes inn gjennom trekk i offentlige overføringer, el- ler ved å benytte den ordinære merverdiavgiftssat- sen på 25 pst. for den delen av sektoren som bidrar

Tabell 3.2 Anslått årlig proveny- tap ved innfø- ring av avgiftsplikt for virksomheter som får tilskudd fra Kultur- og kirkedepartementet. Mill. kroner

	Totalt
Museer	110
Festivaler	30
Kunstfeltet	20
Musikk	35
Scenekunst	35
Totalt	230

Kilde: Kultur- og kirkedepartementet.

Tabell 3.3 Anslått årlig proveny- tap ved innfø- ring av avgiftsplikt for kultur og idrett som ikke får støtte fra Kultur- og kirkedepartementet. Mill. kroner

	Totalt
Annen kultur	0
Dans	0
Idrett og sport	120
Konserter	25
Museer	55
Opplevelser	5
Sirkus	0
Teater	10
Trening	80
Totalt	295

Kilde: Kultur- og kirkedepartementet.

Tabell 3.4 Anslått årlig provenytnap ved innføring av avgiftsplikt for den delen av idretten med størst omsetning. Mill. kroner

	Totalt
Særforbund	25
Kretser og regioner	0
Store arrangement	10
Eliteklubber og golf	75
Totalt	110

Kilde: Kulturmomsutvalget.

til det største provenytnapet og som har høy omsetning.

Enkelte av utvalgets medlemmer har særmerknader til innstillingen. Representantene fra Frivillighet Norge og Norges idrettsforbund og olympiske og paralympiske komite (NIF) viser i sin særmerknad til sitt prinsipielle krav om at frivillige ikke-fortjenestebaserte aktører ikke skal belastes merverdiavgift på innkjøp av varer og tjenester, og understreker at de subsidiært slutter seg til utvalgets anbefalinger. Disse medlemmene understreker også at de prinsipielt tar avstand fra satsdifferensiering innen idretten for å dekke statens provenytnap.

Høringsrunden

Kulturmomsutvalgets utredning har vært på offentlig høring med frist 30. juni 2008. Det har kommet inn et stort antall høringsuttalelser. En rekke av høringsinstansene er positive til utvalgets anbefalinger, men det er også mange som er negative. Nedenfor gjengis et sammendrag av enkelte av høringsuttalelsene.

Mange av kulturvirksomhetene som mottar tilskudd fra Kultur- og kirkedepartementet slutter seg til utvalgets forslag. *Norges museumsforbund* er svært positive til utvalgets anbefalinger. Forbundet peker bl.a. på at museene gjennom økt fradragsrett for inngående avgift vil stå styrket økonomisk ved framtidige investeringer, vedlikehold mv. Videre gis det uttrykk for at museene gjennom en breddemodell vil få et enklere regelverk å forholde seg til, samtidig som problemene knyttet til merverdiavgiftskompensasjonsordningen for kommunesektoren vil bli redusert. Forbundet reiser imidlertid spørsmålstegn ved utvalgets provenyberegninger. De enkelte museer som har avgitt høringsuttalelse, støtter også utvalgets forslag. *Norsk Folkemuseum* peker bl.a. på at en breddemodell vil medføre forenklinger, og at man ved en sats på 8 pst. kan holde billettprisene tilnærmet uendret. Norsk Folkemu-

seum gir også uttrykk for at museene vil bli vesentlig økonomisk styrket forutsatt at tilskuddene ikke justeres. En eventuell justering av tilskuddene nødvendiggjør ifølge Norsk Folkemuseum bedre og mer nøyaktige beregninger enn de som er foretatt.

Norges teater- og orkesterforening (NTO) slutter seg også til utvalgets forslag. NTO mener nedskjæringer i bevilgninger til teatre og orkestre vil virke konkurransevridene i forhold til andre kulturinstitusjoner som ikke mottar statlige bevilgninger. NTO fraråder derfor trekk i statlige bevilgninger for å dekke provenytnapet breddemodellen medfører. *Den Norske Opera & Ballett* stiller seg bak høringsuttalelsen fra sin interesseorganisasjon, NTO, og mener det er problematisk å redusere tilskuddene.

Flere aktører i musikkbransjen, f.eks. konsertscenene *Rockefeller Music Hall*, *Sentrum Scene* og *John Dee* og *Norsk Rockforbund* som er konsertarrangørens interesseorganisasjon, er imot utvalgets forslag. De viser til at innføring av merverdiavgift med en sats på 8 pst. på konsertbilletter vil ha store negative konsekvenser, både for aktører som driver på frivillig basis og for profesjonelle aktører. Merverdiavgift på konsertbilletter vil føre til høyere priser for publikum og lavere besøk. Etersom forslaget innebærer store overføringer til offentlige aktører, vises det til at forslaget vil føre til konkurransevridninger mellom privat og offentlig sektor. Andre aktører i musikkbransjen, f.eks. *Goldstar Music*, *GramArt*, *Norsk Artistforbund* og *Musikernes fellesorganisasjon* er også imot utvalgets forslag.

Forening for Norske Temaparker konkluderer med at breddemodellen og en sats på 8 pst. er til å leve med for de fleste opplevelsesbedrifter, selv om et stort antall av bedriftene vil forverre sitt økonomiske resultat. Foreningen gir imidlertid uttrykk for at en sats på 25 pst. vil ha negative konsekvenser for temaparkene.

Næringslivets Hovedorganisasjon (NHO) er positive til utvalgets forslag og peker bl.a. på at det vil føre til et enklere regelverk. Etter NHOs mening er det flere gode grunner for å vurdere en ytterligere utvidelse av avgiftsgrunnlaget enn det utvalget foreslår. Når det gjelder spørsmål om bruk av sats, mener NHO prinsipielt at man i minst mulig grad skal benytte differensierte satser. NHO har imidlertid forståelse for at man på kultur- og idrettsområdet ønsker å benytte lav sats, og mener at det er bedre å utvide avgiftsgrunnlaget med lav sats enn å opprettholde dagens unntak. NHO støtter videre forslaget om en forhøyet registreringsgrense på 300 000 kroner for veldedige og allmenntilrette organisasjoner og stiller seg positiv til den foreslåtte konkurransevridningsregelen.

NHO Reiseliv er enig i at breddemodellen er mest hensiktsmessig, men satsen må maksimalt settes til 8 pst., og den må ikke justeres opp senere. En sats på 25 pst. vil ikke bare medføre et alvorlig resultatapp, men også nedleggelse for enkelte bedrifter. *NHO Reiseliv* mener videre at registreringsgrensen for veldedige og allmenntilgynnsfulle organisasjoner bør settes til 500 000 kroner og at den bør utvides også til å gjeldende virksomheter med driftsøkonomisk målsetting.

Handels- og Servicenæringens Hovedorganisasjon (HSH) er i utgangspunktet fornøyd med den foreslåtte breddemodellen. HSH viser til den ulike behandlingen med hensyn til avgiftsplikt og satsstruktur på kultur- og reiselivsområdet, og mener det er fornuftig med en opprydding med sikte på et mer enhetlig regelverk. HSH trekker særlig fram betydningen av at utvalget legger opp til likebehandling av museer uavhengig av organisasjonsform. HSH etterlyser en nærmere behandling av spørsmålet om merverdiavgift og frivillig sektor, og påpeker viktigheten av at det også for denne sektoren legges opp til enkle og ubyråkratiske ordninger. HSH er i utgangspunktet skeptisk til at det innføres merverdiavgift på vederlaget for bruk av treningssentre og trekker blant annet fram hensynet til folkehelsen.

Treningssentre som *SATS Norge* og *Elixia Nordic AS* er imot utvalgets forslag og viser bl.a. til at treningssentre er viktig for folkehelsen. Treningssentrene viser til egne beregninger og mener at breddemodellen vil medføre økte priser som igjen vil føre til at færre trener. De viser i tillegg til at forslaget vil virke konkurransevridende.

Norges idrettsforbund og olympiske og paralympiske komité (NIF) primære standpunkt er at frivillige ikke-fortjenestebaserte aktører ikke skal belastes merverdiavgift ved innkjøp av varer og tjenester. Subsidiært støtter NIF likevel utvalgets forslag om en breddemodell med en sats på 8 pst. og fullt fradrag. En forutsetning er imidlertid at satsen ikke blir hevet senere. NIF støtter utvalget i at inntaket for medlemskontingenter til ideelle organisasjoner og foreninger videreføres, og fremhever utvalgets forutsetning om at inntekter fra medlemskontingenter ikke vil begrense fradragsretten hvis kontingenten kun går til å dekke organisasjonens ideelle formål. NIF mener videre at registreringsgrensen for veldedige og allmenntilgynnsfulle organisasjoner bør settes til 500 000 kroner, og ikke 300 000 kroner som foreslått av utvalget. NIF motsetter seg ethvert forslag om kutt i overføringene fra spilleoverskuddet til Norsk Tipping for å dekke inn et provenytab. NIF tar videre prinsipiell avstand fra et eventuelt senere forslag om å innføre en sats på 25 pst. på ar-

rangementer i regi av lag og foreninger og lagidretter som har høy omsetning fra adgangsbilletter.

Frivillighet Norge har ved flere anledninger fremmet krav om merverdiavgiftsfritak for frivillige organisasjoner, og organisasjonen gjentar kravet i høringsuttalelsen. *Frivillighet Norge* mener at merverdiavgiften er en frivillighetsskatt bl.a. fordi frivillig sektor betaler merverdiavgift på innkjøp, mens næringslivet og det offentlige slipper. Organisasjonen krever at det må innføres en varig og robust ordning for merverdiavgiftsfritak. Ordningen må knyttes til Frivillighetsregisteret og være tilgjengelig både for små og store organisasjoner. Kravet medfører ikke at organisasjoner som har merverdiavgiftspliktig omsetning skal slippe å beregne utgående merverdiavgift.

Når det gjelder utvalgets forslag om en breddemodell, viser *Frivillighet Norge* til at forslaget vil være positivt for en del aktører på kultur- og idrettsområdet, først og fremst for museene og de kommersielle aktørene, men også for store frivillige idretts- og kulturorganisasjoner. For den øvrige delen av frivillig sektor har forslaget ifølge *Frivillighet Norge* ingen betydning, og det presiseres at forslaget ikke vil føre til forenklinger for frivillige organisasjoner. *Frivillighet Norge* mener videre at registreringsgrensen bør settes til 500 000 kroner for å gjøre det så enkelt som mulig for små lag og foreninger, og forutsetter en høy terskel for bruk av den foreslåtte konkurransevridningsregelen. *Frivillighet Norge* fraråder at provenytabet dekkes inn ved kutt i ulike statlige støtteordninger til frivillige organisasjoner eller overføringene fra Norsk Tipping.

Frivillighet Norge forventer at Regjeringen ikke skyver ytterligere på spørsmålet om merverdiavgift og frivillig sektor. I høringsuttalelsen foreslås det som et første skritt mot fjerning av frivillighetsskatten å utvide dagens kompensasjonsordning i tråd med Kulturmomsutvalgets innstilling fra og med 2009. Det gis uttrykk for at den økonomiske rammen som settes av til en slik utvidet ordning i 2009 må være minst like stor som i 2008.

3.2.2.4 Departementets vurderinger

Videre oppfølging av Kulturmomsutvalgets utredning

Kulturmomsutvalget tilrår at det ved gjennomføring av breddemodellen som hovedregel skal anvendes en merverdiavgiftssats på 8 pst. En omlegging av merverdiavgiftsregelverket på kultur- og idrettsområdet krever imidlertid en større gjennomgang, særlig for å vurdere nærmere de økono-

miske og juridiske konsekvensene, herunder konsekvensene for berørte grupper og aktører. Finansdepartementet ser at forslaget vil virke forskjellig for ulike grupper, og innspillene fra høringsinstansene vil være viktige elementer i en slik gjennomgang. Det vises bl.a. til høringsuttalelsene fra musikkbransjen.

Nedenfor gjøres det rede for enkelte spørsmål. Finansdepartementet vil se nærmere på i det videre arbeidet med oppfølgingen av utvalgets utredning. Regjeringen tar sikte på å komme tilbake til saken i statsbudsjettet for 2010.

Kultur- og avgiftsutvalget har beregnet økonomiske virkninger ved innføring av breddemodellen. Som utvalget understreker er det knyttet stor usikkerhet til beregningene. Usikkerheten er først og fremst knyttet til det innsamlede datamaterialet og forutsetningene i beregningene. I høringsrunden er det kommet flere innspill som er kritiske til tallgrunnlaget. Finansdepartementet vil gå gjennom høringsinnspillene nøye og vurdere nærmere hvilke konsekvenser utvalgets forslag vil ha for de ulike aktørene.

Kultur- og avgiftsutvalget utarbeidet ikke forslag til regelverksendringer. Som ledd i lovforberedelsen er det flere spørsmål som må avklares. En spørsmålsstilling knytter seg til merverdiavgiftsunntaket for medlemskontingenter til ideelle organisasjoner og foreninger som er forutsatt videreført ved innføring av breddemodellen. Blant annet for å unngå vanskelige avgrensninger og uønskede tilpasninger er det nødvendig å utforme klare regler for hva som er avgiftspliktig vederlag for rett til å utøve idrettsaktiviteter og hva som skal anses som et unntatt vederlag for medlemskap.

Finansdepartementet viser videre til at Kultur- og avgiftsutvalget foreslår en konkurransevridningsregel. Departementet vil både vurdere behovet for en slik regel og hvordan den eventuelt kan utformes.

Det er også nødvendig å arbeide med å avgrense området for redusert merverdiavgiftssats under en breddemodell. En sats på 8 pst. vil etter breddemodellen i utgangspunktet omfatte adgangsbilletter til kultur- og idrettsarrangementer mv. og vederlaget som oppkreves ved rett til å utøve idrettsaktiviteter. Breddemodellen legger således opp til at lavsatsområdet i utgangspunktet skal tilsvare dagens avgrensning i merverdiavgiftsloven §§ 5 første ledd nr. 5 og 5 første ledd nr. 12. Finansdepartementet vil i det videre arbeidet kartlegge mulige avgrensningsspørsmål og vurdere om det er behov for ytterligere presiseringer.

Ved den videre oppfølgingen av Kultur- og avgiftsutvalgets utredning, vil Finansdepartementet også vurdere forholdet til EØS-avtalen. Siden nasjonale

skatte- og avgiftsbestemmelser ikke omfattes av EØS-avtalens direkte anvendelsesområde, er det ikke noe krav om harmonisering med EUs sekundærlovgivning (forordninger og direktiver) på skatte- og avgiftsområdet. Andre regelsett i EØS-avtalen kan likevel få betydning for utformingen av skatte- og avgiftsregler. Dette gjelder både regelverket om de fire friheter og EØS-avtalens forbud mot offentlig støtte.

Merverdiavgiftsfritak for frivillige organisasjoner

Tilnærmingen i dagens merverdiavgiftsregelverk er at frivillig arbeid skal unntas merverdiavgiftsplikt slik at frivillige organisasjoner slipper å forholde seg til de ganske omfattende plikter som følger av å måtte registrere en virksomhet i merverdiavgiftsregisteret. Som nevnt under avsnitt 3.2.2.2 er det flere omfattende særregler for aktører innen frivillig sektor. Virksomheter som er unntatt fra merverdiavgift, regnes som sluttbrukere. Det innebærer som nevnt ingen registreringsplikt – dermed ingen plikter, men heller ingen rettigheter, og virksomhetene får ikke fradragsrett på anskaffelser. Dette gjelder i alle land som har innført merverdiavgift og har vært praktisert i Norge fra 1970. Det vises i denne sammenheng til at ordningen som gjør at kommunene får kompensert merverdiavgift på sine anskaffelser, er finansiert av kommunesektoren selv ved at de ble trukket i overføringer fra staten da ordningen ble innført.

Frivillighet Norges krav om at frivillige organisasjoner skal slippe merverdiavgift på kjøp av varer og tjenester som organisasjonene benytter i den frivillige virksomheten, innebærer i realiteten at frivillige organisasjoner får nullsats i merverdiavgiftssystemet for store deler av sin virksomhet. En nullsats er i praksis en støtteordning (subsidiert) gjennom merverdiavgiftssystemet.

Inntektene fra merverdiavgiften anslås til i overkant av 200 mrd. kroner i 2009. Dette utgjør om lag 30 pst. av de samlede skatte- og avgiftsinntektene fra Fastlands-Norge. Merverdiavgiften bidrar derfor i stor grad til å finansiere viktige velferdsordninger. Provenytapet som følge av en eventuell nullsats må på samme måte som en utgiftsbevilgning dekkes inn gjennom økte skatter og avgifter eller gjennom kutt på utgiftssiden i budsjettet.

Økte bevilgninger til deler av frivillig sektor

Regjeringen er opptatt av det betydelige bidraget frivillige organisasjoner yter til samfunnet gjennom tjenesteproduksjon og omfattende ulønnet innsats. I St.meld. nr. 39 (2006-2007) Frivillighet for alle pre-

senteres en rekke tiltak for å bedre rammebetingelsene for frivillige lag og organisasjoner. Stortingsmeldingen om frivillighet følger opp Soria Moria-erklæringens mål om en ny og helhetlig frivillighetspolitikk.

I arbeidet med å følge opp Soria Moria-erklæringens uttalelser om at en vil «utrede mulighetene for en varig ordning for momskompensasjon for frivillige organisasjoner» vurderer Regjeringen ulike handlingsalternativer.

Som et ledd i arbeidet med spørsmålet om nullsats og merverdiavgiftskompensasjon, blir det på vegne av Kultur- og kirke departementet gjennomført en kartlegging av inntekter og utgifter i frivillige organisasjoner. Formålet med kartleggingen er å få fram et bedre faktagrunnlag for hvordan utgifter til merverdiavgift fordeler seg på ulike typer frivillige organisasjoner og hvor stor andel dette utgjør av det totale regnskapet. Det er særlig fokus på hvilken betydning utgifter til merverdiavgift har for mindre lag og organisasjoner.

Videre er det i 2008 etablert et forskningsprogram over tre år på sivilsamfunn og frivillig sektor. Målsettingen med programmet er å øke og utvikle kunnskapen om sektorens betydning og rolle i samfunnet i dag og i fremtiden. Forskningsprogrammet skal blant annet se på hvordan statlige finansieringsordninger og øvrige rammevilkår påvirker utviklingen i frivillig sektor.

Regjeringen vil øke satsingen på frivillig sektor i årene framover. Frivillighet Norge har antydnet at deres forslag vil medføre om lag 1 mrd. kroner i økt støtte til frivillig sektor.

Regjeringen ønsker å trappe opp støtten med opp mot 1 mrd. kroner over noen år. I forbindelse med opptrappingen av støtten til frivillig sektor i de enkelte statsbudsjettene, vil Regjeringen også ta stilling til hvordan støtten skal fordeles mellom ulike virkemidler innenfor statsbudsjettet.

Et alternativ vil være at deler av denne opptrappingen gjennomføres ved å øke rammene og innretningen av dagens ordning med kompensasjon til frivillige organisasjoner for merutgifter som følge av merverdiavgiftsreformen i 2001. Dagens ordning er komplisert ved at det rapporteres inn krav basert på anskaffelser av de tjenester som ble merverdiavgiftspliktig i forbindelse med merverdiavgiftsreformen. Det vil være en klar fordel å gjøre kompensasjonsordningen generell slik at kompensasjonen avhenger av krav basert på alle avgiftspliktige anskaffelser, både varer og tjenester. En slipper da arbeidet med å isolere tjenestene som ble avgiftspliktige etter merverdiavgiftsreformen. Ordningen kan begrenses ved at det etableres en rammestyrte ordning på statsbudsjettets utgiftsside. Bevilgningen

kan fordeles forholdsmessig avhengig av innrapporterte krav basert på anskaffelser av varer og tjenester. Over tid kan bevilgningen økes gradvis, samtidig som en eventuell økt direkte støtte til utvalgte formål innenfor frivillig sektor kan vurderes. Resultatene fra Kultur- og kirke departementets kartlegging av inntekter og utgifter i frivillige organisasjoner vil kunne gi et bedre informasjonsgrunnlag for disse vurderingene.

3.2.3 Tilbakebetaling av merverdiavgiftskompensasjon

EFTAs overvåkningsorgan (ESA) fattet 3. mai 2007 vedtak om at en del av kompensasjonsordningen for kommunesektoren er i strid med statsstøtteregulverket i EØS-avtalen. Dette gjelder den begrensede delen av ordningen som omfatter merverdiavgiftsunntatte virksomhetsområder hvor kommunesektoren driver økonomisk aktivitet i konkurranse med private aktører. Vedtaket innebar at ulovlig utbetalt støtte må tilbakebetales til staten.

I lov 12. desember 2003 nr. 108 om kompensasjon av merverdiavgift for kommuner, fylkeskommuner mv. § 4 annet ledd nr. 4 ble det med virkning fra 1. januar 2008 tatt inn en begrensning som innebærer at kommunesektoren ikke får rett til kompensasjon på de områder som er nevnt ovenfor, se nærmere omtale i St.prp. nr. 1 (2007-2008) Skatte-, avgifts- og tollvedtak avsnitt 3.2.1 og Ot.prp. nr. 1 (2007-2008) Skatte- og avgiftsopplegget 2008 – lovendringer avsnitt 32.1.

Finansdepartementet iverksatte vinteren 2008 en prosess med sikte på å få ulovlig støtte tilbakebetalt fra kommunesektoren. Skatteetaten har håndtert prosessen. I alt 29 virksomheter (kommuner, fylkeskommuner og interkommunale selskap) har rapportert at de har mottatt kompensasjon som må tilbakebetales. Beløpet utgjør til sammen i underkant av 43 mill. kroner inklusive renter. Skattedirektoratet har opplyst at tilbakebetalingsprosessen i det alt vesentlige er avsluttet og at bare mindre beløp, som ennå ikke er forfalt til betaling, gjenstår å tilbakebetale.

3.3 Avgift på alkohol (kap. 5526 post 70)

Ved siden av å skaffe staten inntekter, har alkoholavgiftene som mål å begrense alkoholforbruk som bidrar til helsemessige og sosiale problemer. På den annen side vil høye avgifter på alkohol kunne føre til grensehandel, hjemmebrenning og smugling. Dette svekker kontrollen med forbruket og innebærer tap av avgiftsinntekter.

Avgiften på alkoholholdige drikkevarer omfatter brennevinbaserte drikkevarer over 0,7 volumprosent, annen alkoholholdig drikk fra 4,7 til og med 22 volumprosent, og annen alkoholholdig drikk til og med 4,7 volumprosent. Den første avgiftsgruppen omtales stort sett som brennevin, mens de øvrige omtales som henholdsvis vin og øl.

Avgiftene på brennevin og vin avhenger av alkoholinnholdet. Svakvin, sterkvin og øl over 4,7 volumprosent avgiftsbelegges likt når de har samme alkoholstyrke, mens brennevin avgiftslegges høyere per volumprosent og liter enn de øvrige alkoholholdige drikkevarene.

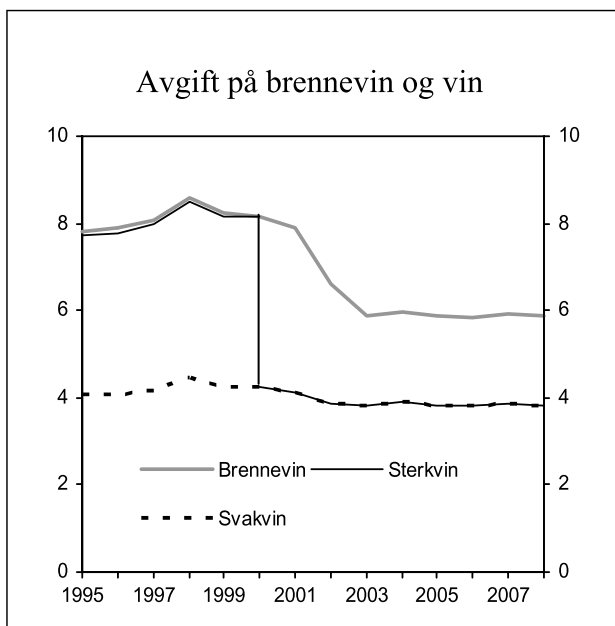
Avgiftsvedtaket § 1 angir de avgiftspliktige produktene og satsene. For å forenkle vedtaket foreslår departementet en redaksjonell endring av § 1 ved at produktene og satsene settes inn i en tabell.

Regjeringen foreslår at avgiftene på alkoholholdige drikkevarer prisjusteres fra 2008 til 2009, se forslag til avgiftsvedtak § 1.

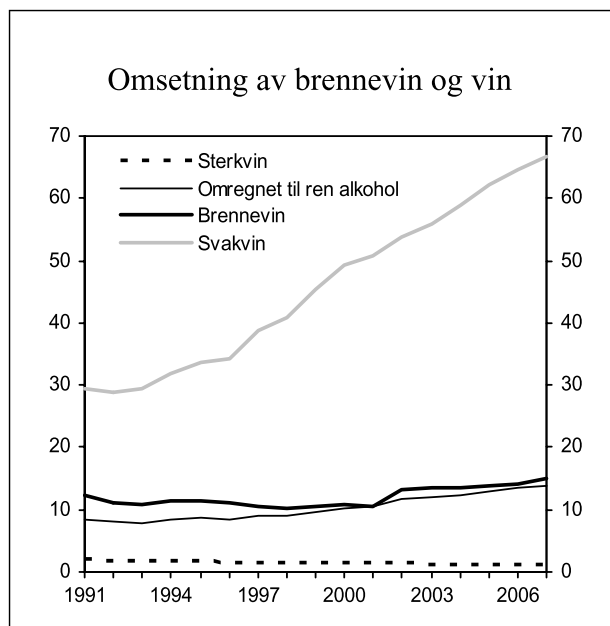
Avgift på brennevin og vin mv.

Figur 3.1 viser utviklingen i reelt avgiftsnivå for brennevin, sterkvin og svakvin fra 1995 til 2008. Det går fram av figuren at etter en økning i begynnelsen av perioden, har avgiftene gått reelt ned eller vært stabile siden 1998. Fra 1. januar 2000 ble avgiften på sterkvin redusert til samme nivå som avgiften på svakvin. Avgiften på brennevin ble redusert med 16,6 pst. reelt og avgiften på vin med 6,8 pst. reelt fra 2001 til 2002. Fra 2002 til 2003 ble avgiften på brennevin redusert med ytterligere 10,9 pst. reelt.

I 2004 ble alkoholavgiftene lagt om, slik at alle brennevinbaserte drikkevarer ble behandlet avgiftsmessig likt. Dette førte til en avgiftsøkning for brennevinbasert rusbrus og brennevinbasert sterkvin. Vin, rusbrus og sterkvin som ikke er brennevinbasert, var upåvirket av denne avgiftsendringen. I 2005 ble alle alkoholavgiftene nominelt videreført, mens de senere bare er prisjustert.

Figur 3.1 Utvikling i reelt avgiftsnivå for brennevin, sterkvin og svakvin i perioden 1995-2008. 2008-kroner per volumprosent og liter
Kilde: Finansdepartementet og Statistisk sentralbyrå.

Figur 3.2 Registrert omsetning av brennevin og vin i perioden 1991-2007. Mill. liter
Kilde: Vinmonopolet.

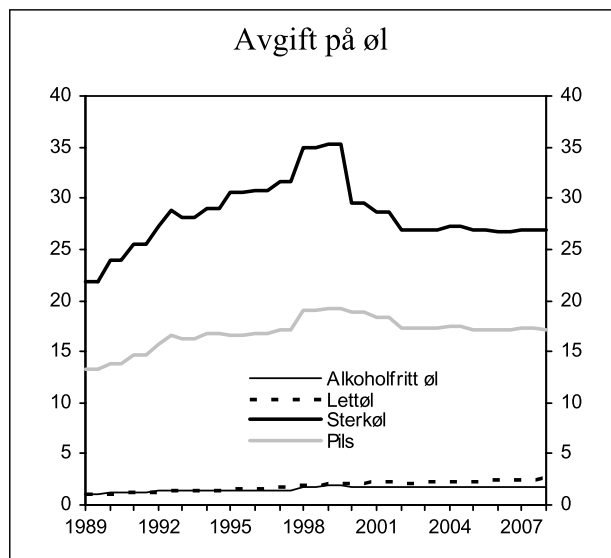
Figur 3.2 viser registrert omsetning av brennevin og vin fra 1991 til 2007. Det framgår at salget av brennevin har økt gjennom hele perioden med unntak av de første årene på 1990-tallet. Økningen de siste årene skyldes trolig avgiftsreduksjonen i 2002 og 2003 og oppmerksomheten rundt metanolholdig smuglersprit. Salget av brennevin i 2007 lå om lag 20 pst. høyere enn salget i 1991. Salget av svakvin er mer enn doblet i perioden og øker stadig. Salget av sterkvin har vært avtakende eller stabilt gjennom hele perioden, med unntak av et oppsving i 2000 da avgiften ble redusert. Figur 3.2 viser også at den registrerte omsetningen av brennevin og vin målt i ren alkohol, har økt siden 1991.

Figur 3.2 viser omfanget av den registrerte omsetningen av brennevin og vin innenlands, dvs. salg gjennom Vinmonopolet og serveringssteder. I tillegg foregår det uregistrert forbruk i form av avgiftsfritt salg (tax free), grensehandel, smugling og hjemmeproduksjon. Det finnes ikke nøyaktige tall for omfanget av uregistrert forbruk av alkohol. Statens institutt for rusmiddelforskning (SIRUS) foretar med jevne mellomrom omfattende intervjuundersøkelser om den norske befolkningens drikkevaner, i tillegg til årlige undersøkelser på mindre utvalg. Siste omfattende undersøkelse er fra 2004 og viser at om lag 30 pst. av samlet forbruk målt i liter ren alkohol, er uregistrert. SIRUS anslår at denne andelen har holdt seg noenlunde uendret. Det skal gjøres en ny, større undersøkelse i 2009.

Avgift på øl mv.

Sterkøl (øl med alkoholstyrke over 4,7 volumprosent alkohol) blir avgiftslagt på samme måte som vin, jf. omtale ovenfor. Alkoholfritt øl (øl med t.o.m. 0,7 volumprosent alkohol) er avgiftslagt etter regelverket for alkoholfrie drikkevarer jf. forslag til avgiftsvedtak § 1, se omtale i avsnitt 3.17. Den foreslåtte økningen i avgiften på alkoholfrie drikkevarer vil ikke omfatte alkoholfritt øl, da slikt øl i all hovedsak produseres uten å tilsette sukker eller søtstoff.

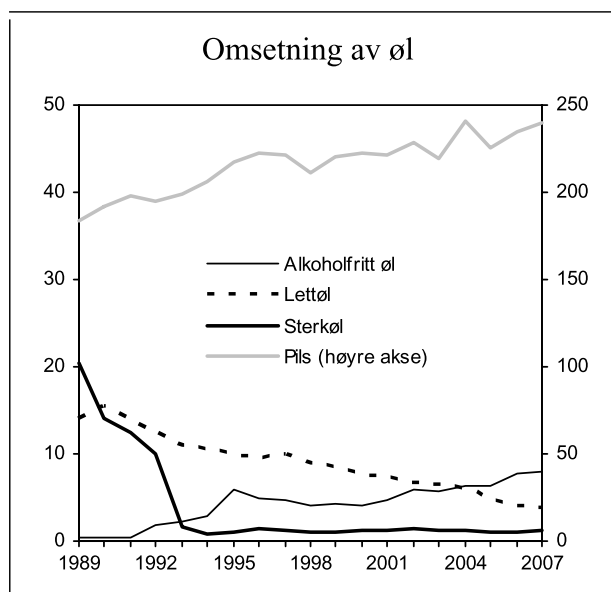
Figur 3.3 viser utviklingen i avgiftssatsene på øl fra 1989 til 2008. For alkoholfritt øl og lettøl (øl med 0,7 til 2,7 volumprosent alkohol) har det reelle avgiftsnivået vært tilnærmet uendret i hele perioden. For pils (øl med 3,7 til 4,7 volumprosent alkohol) var det en reell avgiftsøkning mellom 1989 og 1992. Etter 1992 flatet avgiftsnivået noe ut, mens avgiften ble økt i 1998. I 2002 ble avgiften satt ned med 6,8 pst. reelt. Deretter har det reelle avgiftsnivået vært omtrent uendret, med unntak av i 2001 og 2005 da ølavgiftene ble nominelt videreført. Avgiften for sterkøl (øl med alkoholinnhold over 4,7 volumpro-

Figur 3.3 Utvikling i reelt avgiftsnivå på øl i perioden 1989-2008. 2008-kroner per liter
Kilde: Finansdepartementet og Statistisk sentralbyrå.

sent) var reelt uendret fram til 1999, mens avgiften ble forholdsvis kraftig redusert da det ble innført et felles avgiftsnivå med vin i forbindelse med budsjettet for 2000.

Figur 3.4 viser utviklingen i omsetning av øl i perioden 1989 til 2007. Av figuren går det fram at omsetningen av lettøl har sunket. Omsetningen av alkoholfritt øl har økt svakt de siste årene. Det selges langt mer pils enn lettøl, alkoholfritt øl og sterkøl. Omsetningen av pils var om lag 30 pst. høyere i 2007 enn i 1989. Omsetningen av sterkøl er betydelig redusert siden 1989. Den største nedgangen kom i 1993, da salg av sterkøl ble overført til Vinmonopolet.

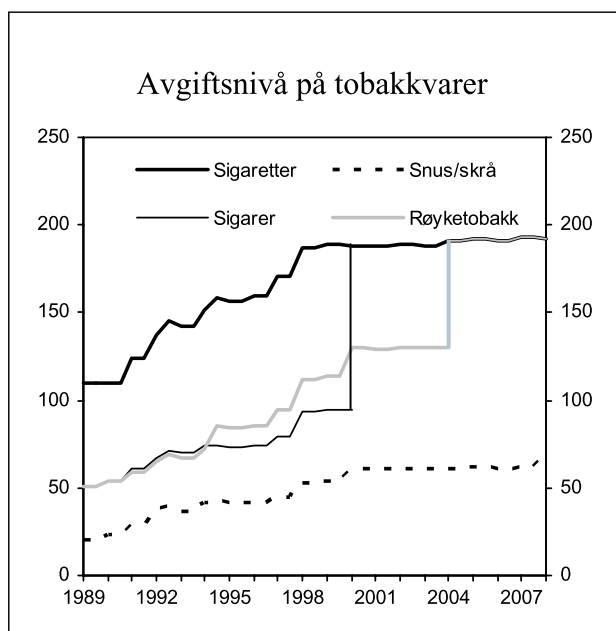

Figur 3.4 Registrert omsetning av øl i perioden 1989-2007. Mill. liter
Kilde: Bryggeri- og drikkevareforeningen.

3.4 Avgift på tobakkvarer (kap. 5531 post 70)

Avgiften på tobakkvarer er en kvantumsavgift som er delt inn i seks avgiftsgrupper: sigarer, sigaretter, røyketobakk, snus, skrå og sigarettpapir/hylser. Tabell 3.1 viser avgiftssatsene for tobakk i 2008 og de foreslåtte satsene i 2009.

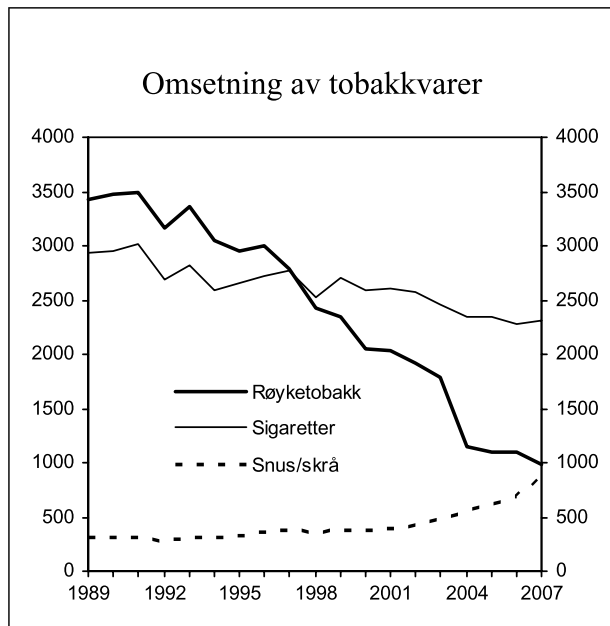
Figur 3.5 viser utviklingen i de reelle avgiftssatsene på tobakkvarer fra 1989 til 2008. Det reelle avgiftsnivået har økt betydelig for alle tobakkproduktene i løpet av perioden. Avgiften på sigarer ble økt kraftig fra 1. juli 2000 og opp til samme nivå som sigaretter. Fra 1. januar 2004 ble avgiften på røyketobakk økt med 45 pst., slik at avgiften ble like høy som for sigaretter. De siste årene er tobakkavgiftene prisjustert med unntak av avgiften på snus og skrå som ble økt med 10 pst. utover prisjustering i 2008.

Figur 3.5 Utvikling i reelt avgiftsnivå for tobakkvarer i perioden 1989-2008. 2008-kroner per 100 gram/stk.

Kilde: Finansdepartementet og Statistisk sentralbyrå.

Figur 3.6 viser utviklingen i salg av tobakkvarer fra 1989 til 2007. Det går fram av figuren at det har vært en langt større reduksjon i salg av røyketobakk enn i salg av sigaretter gjennom perioden. Etter 1998 har omsetningen av sigaretter vært høyere enn omsetningen av røyketobakk. Omsetningen av snus og skrå har økt etter 1993, og økningen de siste årene har vært kraftig. Samtidig har det vært en overgang fra bruk av skrå til snus. Samlet sett har utviklingen i tobakkforbruket vist en nedadgående trend helt siden 1989, og omsetningen i dag er nes-

Figur 3.6 Registrert omsetning av sigaretter, røyketobakk, snus og skrå i perioden 1989-2007. 1000 kg

Kilde: Tobakkindustriens felleskontor.

ten 40 pst. lavere enn i 1989. De siste fire årene har imidlertid samlet omsetning økt svakt.

Figur 3.6 viser omfanget av den registrerte omsetningen av tobakkvarer. I tillegg til den registrerte omsetningen foregår det uregistrert omsetning i form av grensehandel, avgiftsfritt salg (tax free) og smugling. Tall fra Statens institutt for rusmiddel-forskning (SIRUS) viser at det uregistrerte forbruket av sigaretter og røyketobakk har økt siden begynnelsen av 1990-årene og utgjorde i perioden 1997-2001 om lag en firedel av forbruket.

Avgiften på snus og skrå ble økt med 10 pst. ut over prisjustering fra 1. januar 2008. Figur 3.5 viser at avgiften på snus og skrå (68 kroner per 100 gram i 2008) fortsatt er betydelig lavere enn avgiften på sigaretter og røyketobakk (192 kroner per 100 gram/stk. i 2008). Tall fra Helsedirektoratet viser at i den voksne befolkningen er det om lag 6 pst. som bruker snus daglig og 4 pst. som bruker snus av og til. Det er særlig unge menn som bruker snus, og andelen gutter mellom 16 og 24 år som bruker snus daglig eller hver uke har økt fra 18,5 pst. i 2004 til 24,8 pst. i 2007. Også blant unge kvinner har snusbruken steget. I 2004 snuste 2,4 pst. av jentene daglig eller hver uke, og i 2007 er denne andelen økt til 7,3 pst. I samme periode økte det registrerte salget av snus med over 50 pst.

Fordi det er relativt nytt at mange unge benytter snus, vet en ikke nok om langtidsvirkningen av snusbruk. En vitenskapelig komité under EU la i februar 2008 fram en rapport om helseeffekter av to-

bakkvarer som ikke røykes (som snus). Rapporten slår fast at alle tobakkvarer er vanedannende og inneholder ulike nivåer av kreftframkallende stoffer. Alle snusprodukter forårsaker forandringer i munnhulen, og det er i flere studier påvist en økt risiko for kreft i munnslimhinnen selv om andre studier ikke finner en slik sammenheng. Verdens helseorganisasjon mener snus er kreftframkallende for mennesker.

Det er grunn til å tro at økt avgift på snus vil redusere snusforbruket i befolkningen og særlig blant ungdom. Regjeringen foreslår derfor å øke avgiften på snus og skrå med 10 pst. ut over prisjustering. Det anslås at forslaget vil gi et merproveny på 35 mill. kroner påløpt og 30 mill. kroner bokført i 2009. De øvrige tobakkavgiftene foreslås prisjustert fra 2008 til 2009, se forslag til avgiftsvedtak § 1.

Avgiftsvedtaket § 1 angir de avgiftspliktige produktene og satsene. For å forenkle vedtaket foreslår departementet en redaksjonell endring av § 1 ved at produktene og satsene settes inn i en tabell.

3.5 Motorvognavgifter (kap. 5536)

3.5.1 Innledning

Regjeringen gjorde i budsjettene for 2007 og 2008 endringer i engangsavgiften, årsavgiften og vrakpanten for å gi incentiver til endringer i sammensetningen av bilparken som kan redusere globale og lokale utslipp fra veitrafikken. Innføringen av en CO₂-komponent i engangsavgiften fra 2007 har ført til en reduksjon i gjennomsnittlig CO₂-utslipp fra både dieseler og bensiner, og omleggingen av motorvognavgiftene har samlet sett hatt en positiv effekt på miljøet, jf. avsnitt 3.5.3.

Regjeringen vil fortsette omleggingen av motorvognavgiftene i miljøvennlig retning. Det legges derfor opp til å endre satsene i CO₂-komponenten for ytterligere å stimulere til kjøp av lavutslippsbiler og for å øke kostnadene ved kjøp av biler med høyt CO₂-utslipp. Regjeringen er også opptatt av veitrafikkens uheldige virkninger på klima og miljø, for å kunne innrette bruken av virkemidler slik at skadelige utslipp kan reduseres mest mulig effektivt.

Motorvognavgiftene omfatter seks avgifter. Disse avgiftene har til dels ulik begrunnelse og formål. Avgiftene kan deles inn i to hovedgrupper, bruksavhengige og ikke-bruksavhengige avgifter. De bruksavhengige avgiftene er avgiftene på bensin og diesel. Nivået på de bruksavhengige avgiftene skal i prinsippet være slik at brukeren stilles overfor de veibruks-, kø-, ulykkes- og miljøkostnadene som bruk av bil medfører. De øvrige motorvognavgiftene (engangsavgift, årsavgift, vektårsavgift og omre-

gistreringsavgift) er ikke-bruksavhengige og er hovedsakelig fiskalt begrunnet.

3.5.2 Utredning av veipricing for tunge kjøretøy

Bilbrukere bør stilles overfor de eksterne marginale kostnadene som bilkjøring medfører (ulykker, kø, støy, miljøskadelige utslipp og veislitasje). I prinsippet burde bilavgiftssystemet ta hensyn til at disse kostnadene varierer langs mange dimensjoner. De eksterne marginale kostnadene knyttet til kø og støy vil avhenge av hvor man kjører, og av når på døgnet man kjører. De eksterne marginale kostnadene ved lokale utslipp vil variere med motorteknologi. I tillegg vil ulempene ved disse utslippene verdsettes ulikt avhengig av om utslippene skjer i byer og tettsteder eller i mer spredtbygde strøk. Drivstoffavgifter vil generelt ikke kunne ta hensyn til slike variasjoner i de eksterne marginale kostnadene.

En korrekt utformet avgift bør ta hensyn til *hvor langt* man kjører, *når* man kjører og *hvor* man kjører. Avgiften må i tillegg være knyttet til en del karakteristika ved kjøretøyet, som bl.a. drivstofftype og -forbruk, motorteknologi og vekt. En slik avansert form for veipricing vil trolig være teknisk mulig med dagens GPS-teknologi, og kan i utgangspunktet omfatte all veitrafikk. Et slikt system vil også likebehandle utenlandske og norskregistrerte kjøretøy. Praktiske hensyn gjør det imidlertid lite realistisk å innføre et slikt system for hele kjøretøyparken, men det kan være aktuelt for tunge kjøretøy. For personbiler er de eksterne kostnadene i tettbygde strøk hovedsakelig knyttet til kø. Dette kan prises gjennom køprising, der man betaler mer i rushtiden enn ellers. Rent teknisk kan en slik avgift utformes som en tidsdifferensiert bompengavgift, slik som i Stockholm.

Særagiftsutvalget (NOU 2007: 8) foreslår at ulike systemer for veipricing, både for personbiler og nyttetransport, utredes nærmere med sikte på å oppnå løsninger som kan gjennomføres raskt. Høringsinstansene er også positive til veipricing. På denne bakgrunn vil Finansdepartementet starte en prosess hvor det utredes veipricing for tunge kjøretøy. Veipricing for tunge kjøretøy vil ha enkelte felles trekk med den tidligere kilometeravgiften som ble avløst av autodieselavgiften og vektårsavgiften fra 1. september 1993. Veipricing for tunge kjøretøy må derfor ses i sammenheng med autodieselavgiften og vektårsavgiften. Hensikten er å gi et mer treffsikkert system, og ikke å øke den samlede avgiftbelastningen for transportnæringen. Basert på resultatet av utredningen vil det vurderes om det på

et senere tidspunkt skal fremmes et forslag om vei-prising for tunge kjøretøy.

3.5.3 Kartlegging av lokale helse- og miljøproblemer ved diesel- og bensinbiler

De siste årene har det skjedd relativt store endringer i sammensetningen av nyregistrerte biler i Norge, jf. avsnitt 3.5.4. Endringer i avgiftene i miljøvennlig retning må antas å være en av årsakene til dette. Over tid vil disse endringene også påvirke sammensetning av hele bilparken.

Omleggingen av engangsavgiften fra 2007 hvor CO₂-utslipp ble tatt inn i beregningsgrunnlaget, førte raskt til en betydelig reduksjon i gjennomsnittlig CO₂-utslipp for nyregistrerte biler. Som følge av at nye dieselbiler i 2006 i gjennomsnitt hadde lavere CO₂-utslipp enn bensinbiler, førte omleggingen til at dieselbiler gjennomgående kom bedre ut enn bensinbiler. Dette har bidratt til at antall dieselbiler som andel av nyregistrerte biler samlet økte fra knapt 50 pst. i 2006 til knapt 75 pst. i 2007.

Fra 2008 ble årsavgiften miljødifferensiert ved at alle kjøretøy som ilegges ordinær årsavgift fikk redusert avgiftssats med unntak av dieselkjøretøy uten fabrikkmontert partikkelfilter. Disse endringene aktualiserte spørsmålet om miljøkonsekvensene av økt antall dieselbiler generelt og virkningene av partikkelfilter i dieselbiler spesielt. På bakgrunn av dette har Regjeringen tatt initiativ til en kartlegging av lokale helse- og miljøproblemer ved diesel- og bensinbiler.

Dette arbeidet ble videre aktualisert med oversendelsesforslag fra Stortinget ifm. behandlingen av Dok 8:45 den 29. april i år. Stortinget ba Regjeringen om å komme tilbake senest i statsbudsjettet for 2009 med en utredning av utslipp fra bensin- og dieselkjøretøy, og hvilke effekter ettermontering av partikkelfilter i dieselbiler har, knyttet til reduksjon av lokal forurensing og eventuelle skadelige helseeffekter fra økt NO₂.

Følgende analyser og vurderinger baserer seg i stor grad på en rapport skrevet av Statens forurensningstilsyn (SFT) med innspill fra Vegdirektoratet, Nasjonalt folkehelseinstitutt og Helsedirektoratet.

Veitrafikkens betydning for helse og miljø

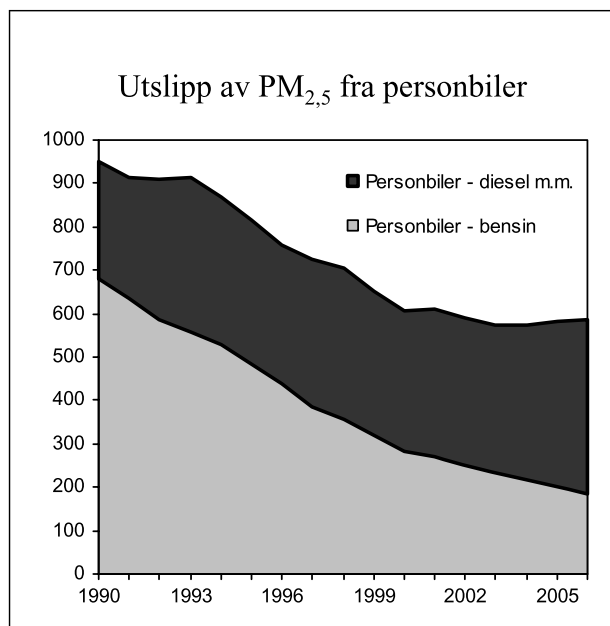
I rapporten fra SFT pekes det på at klimagassutslipp fra veitrafikk utgjorde 18 pst. av de nasjonale utslippene i 2006, og at veitrafikk dermed er den største utslippskilden av klimagasser innenfor transportsektoren i Norge. Utslipp av klimagasser fra veitrafikken består hovedsakelig av CO₂. Klima-

gasser øker drivhuseffekten og noen av gassene bryter ned ozonlaget.

Veitrafikk er også den viktigste kilden til dårlig luftkvalitet i større tettsteder og byer, hovedsakelig gjennom utslipp av NO₂ (nitrogendioksid) og svevestøv. I tillegg gir veitrafikk utslipp av CO (karbonoksid), HC (hydrokarboner som bl.a. PAH og benzen), tungmetaller og dioksin.

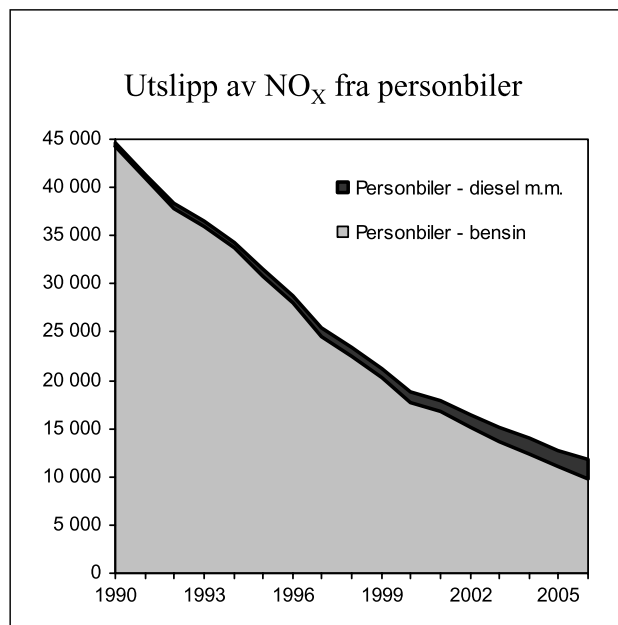
Svevestøv er en betegnelse på partikler som holder seg i lufta over en viss periode og betegnes PM (Particular Matter). Større partikler som PM₁₀ kan pustes inn og avsettes i øvre luftveier. Mindre partikler som PM_{2,5} kan gå helt ned i lungene. Nanopartikler (PM_{0,1}) bidrar lite til veksten av støvet, men dominerer totale antall partikler i lufta. Det er mangelfull kunnskap om måledata, eksponering og mulige effekter av nanopartikler.

Kilden til svevestøv fra veitrafikken er eksos og veistøv som dannes og virvles opp langs veibanen. I en by som Oslo bidrar eksos til mellom 15 og 70 pst. av partikler avhengig av tid og sted. Det er satt i verk tiltak for å redusere veistøv i enkelte større byer, bl.a. piggdekkavgift. Konsentrasjonen av PM_{2,5} er imidlertid ikke endret i særlig grad de senere årene, jf. figur 3.7. Figur 3.7 viser også at dieselbiler står for en stadig større andel av utslipp av PM_{2,5} i takt med økningen av andelen dieselbiler i bilparken. Med tiden vil imidlertid strengere krav til partikkelutslipp fra nye biler redusere utslipp og konsentrasjonen av denne type partikler.

Figur 3.7 Utslipp av PM_{2,5} fra diesel- og bensindrevne personbiler 1990 -2006. Tonn

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Statens forurensningstilsyn.

Figur 3.8 Utslipp av NO_x fra diesel- og bensindrevne personbiler 1990-2006. Tonn

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Statens forurensningstilsyn.

Utslipp av svevestøv medfører risiko for helseskader i form av økt forekomst av ulike former for luftveislidelser. Svevestøv kan også medføre hjerte- og karsykdommer og økt dødelighet.

I mange sammenhenger, bl.a. i utformingen av EUs krav til utslipp fra kjøretøy, de såkalte EURO-kravene, måles ulike nitrogenoksider kun ved den generelle betegnelsen NO_x, jf. figur 3.8. NO_x består imidlertid av både nitrogenmonoksid (NO) og nitrogendioksid (NO₂), der NO₂ er den delen som er helseskadelig.

Selv om veitrafikken øker, er det registrert en reduksjon i de samlede utslippene av NO_x fra veitrafikken. Dette skyldes stadig strengere eksoskrav til lette kjøretøyer. For bensindrevne biler ble det krav om NO_x-reduserende katalysator fra 1989. I 2003 var det katalysator på om lag 3/4 av alle bensindrevne personbiler.

Selv om NO_x-utslippene nasjonalt har gått ned, har konsentrasjonen av NO₂ vært stabil eller svakt økende siden først på 1990-tallet i de største norske byene. Målinger viser at den forskriftsfestede grenseverdien for NO₂ i forurensingsforskriften overskrides i flere byer.

Utslipp fra bensinbiler versus dieselbiler

Utslippene fra bensin- og dieselbiler har vært og er fremdeles ulike, jf. også figur 3.7 og 3.8.

Tabell 3.5 viser utviklingen i EURO-krav til utslipp av ulike stoffer for både diesel- og bensinbiler. EURO V-kravene som gjelder fra 2009, vil for bensinbiler fremdeles være dobbelt så strenge som for dieselbiler med hensyn til utslipp av klimagasser. For partikler vil det være samme utslippskrav til bensin- og dieselbiler fra 2009.

Kravene til utslipp av NO_x er i dag tre ganger så strenge for bensinbiler som for dieselbiler, men kravene vil langt på vei bli de samme for bensin- og dieselbiler ved innføringen av EURO VI fra 2014.

Rapporten *Trends in Primary Nitrogen Dioxide in the UK (Air Quality Expert Group, 2007)*, som har fått stor internasjonal oppmerksomhet, viser at utslipp av NO₂ som andel av NO_x synes å ha økt betydelig og spesielt for dieselbiler. Introduksjonen av EURO III dieselkjøretøy med oksiderende katalysator og bruk av partikkelfiltre hevdes å kunne forklare noe av dette. Rapporten peker også på at utslippet av NO₂ som andel av NO_x er høyere for nye dieselbiler enn for nye bensinbiler.

SFT finner ved å se på sammenliknbare nye bilmodeller (EURO V) med hhv. diesel- og bensinmotor, at CO₂-utslippet er betydelig større for bensinbiler. På den annen side er utslippet av NO_x og partikler større for disse dieselbilene enn for bensinbilene. SFTs analyse viser at for de utvalgte bilene er miljøgevinsten av lavere CO₂-utslipp ved overgang til dieselbil, større enn helse- og miljøkostnaden ved økte utslipp av NO_x og partikler. Resultatet av-

Tabell 3.5 Eurokrav for dieselbiler og for bensinbiler. Utslipp i gram/km

Klasse	År	Partikler		CO		HC	NO _x	HC	NO _x
		Diesel	Bensin	Diesel	Bensin	Bensin		Diesel	
EURO I	1992	0,18	-	3,16	2,72		0,97 ¹		1,13 ¹
EURO II	1996	0,08	-	1,00	2,2		0,5 ¹		0,70 ¹
EURO III	2000	0,05	-	0,64	2,3	0,20	0,15	0,56	0,50
EURO IV	2005	0,025	-	0,50	1,0	0,10	0,08	0,30	0,25
EURO V	2009	0,005	0,005	0,50	1,0	0,10	0,06	0,25	0,18
EURO VI	2014	0,005	0,005	0,50	1,0	0,10	0,06	0,17	0,08

¹ Kravene gjelder for HC og NO_x samlet.
Kilde: Statens forurensningstilsyn.

henger av forutsetningene om kostnadene ved utslippene. Departementet vil peke på at SFT i beregningen har forutsatt at utslippet av NO₂ som andel av NO_x er lik for bensinbiler og dieslbiler. Andre studier, jf. avsnittet over, tyder på at dette ikke er tilfelle. Dette innebærer trolig at miljøkostnadene ved NO_x-utslipp fra dieslbiler undervurderes i forhold til bensinbiler. I tillegg gir veitrafikken utslipp av flere stoffer som ikke er tatt med i analysen fordi de er vanskelig å verdsette.

Denne type analyser er nyttige om man ønsker å se på de ulike egenskapene til to sammenliknbare biler drevet av hhv. bensin og diesel. Om en derimot ønsker å peke på egenskapene til diesel- og bensinbiler som er representative for det norske bilmarkedet i dag, må en ta i betraktning at bensinbilene i dagens nybilsalg i gjennomsnitt har en noe mindre motor. Det viser seg at dieslbiler og bensinbiler som selges på det norske markedet i gjennomsnitt har om lag samme CO₂-utslipp. Dermed vil en gjennomsnittlig bensinbil solgt i 2008 gi lavere samlede utslippkostnader enn en gjennomsnittlig dieselbil solgt i 2008.

Tabell 3.6 Gjennomsnittlig CO₂-utslipp per kjøretøy fra 2006 til og med august 2008. Gram per km

	Gjennomsnittlig CO ₂ -utslipp (g/km) per kjøretøy		
	Diesel	Bensin	Alle
2006	173	181	177
2007	159	161	160
2008	158	160	159

Kilde: Opplysningsrådet for veitrafikken og Statens forurensningstilsyn.

Virkningen av omleggingen av avgiftene

SFT konkluderer med at helse- og miljøgevinstene ved redusert CO₂-utslipp som følge av endringene i bilparken etter 2006, er høyere enn kostnaden ved økte lokale utslipp av partikler og NO_x. Denne netto gevinsten må antas å bli større etter hvert som nye dieslbiler, som oppfyller strengere krav til utslipp av NO_x og partikler, overtar markedet. Dette peker i retning av at Regjeringens omlegging av bilavgiftene har vært vellykket. Det må presiseres at resultatene bl.a. påvirkes av hvordan virkningen på helse og miljø verdsettes, f.eks. er framtidig anslag på CO₂-pris beheftet med stor usikkerhet.

Strengere krav til utslipp av NO_x og partikler fra nye kjøretøy fra og med 2009 gjør at det er lite å hente ved å innføre ytterligere tiltak for å begrense utslipp av partikler og NO_x fra nye dieslbiler. Fra

2014 vil kravene til NO_x nesten være på samme nivå for bensin- og dieslbiler. Selv om det skulle være større forskjell på NO₂-nivået enn det kravene til NO_x tilsier, er det likevel ikke mulig å bruke NO₂ som kriterium for beregning av engangsavgiften. Det eksisterer per i dag ikke opplysninger om utslipp av NO₂ for kjøretøy, og utslipp av NO₂ kan derfor ikke legges til grunn for avgiftsberegning.

Partikkelfilter

Som det allerede er pekt på, bidrar eldre biler til langt større luftforurensning enn nye biler. Det har derfor vært en diskusjon rundt behovet for å gi støtte til ettermontering av partikkelfilter på eldre dieslbiler.

I senere tid har det kommet enkelte studier som viser at utslippet av NO₂ øker som følge av ettermontering av partikkelfiltre, jf. rapporten *Trends in Primary Nitrogen Dioxide in UK*, Transportøkonomisk institutt (Rapport nr 940/2008 Dieslbiler. Partikkelfilter – ettermontering og kostnader) peker imidlertid på at selv om katalysator- /renseteknologi kan medføre høyere NO_x-utslipp, så mangler en kunnskap om hvordan utslippet av NO₂ som andel av NO_x endres ved montering av partikkelfiltre. En undersøkelse i 2008 gjennomført av AVL Motorsenter i Sverige på oppdrag av SFT, konkluderte også med at det var stor usikkerhet rundt sammenhengen mellom ettermonterte filtre og NO₂-utslippet. Visse typer teknologier benyttet i partikkelfiltre synes ikke å øke NO₂-utslippene.

SFT viser imidlertid til at det er avdekket høyere kostnader og lavere tilgjengelighet for ettermontering av partikkelfiltre enn det som tidligere er antatt. Det er derfor grunn til være tilbakeholden med å gi generell støtte til ettermontering av slike filtre. SFT peker på at det trolig vil være mer hensiktsmessig med en direkte tilskuddsordning som målrettes mot bestemte kjøretøygrupper, for eksempel busser.

Lokale utslipp

Kartleggingen viser at det er utfordringer ved lokal forurensning, spesielt når det gjelder konsentrasjon av NO₂ i større byer. Det er også behov for mer kunnskap om helsevirkningene av nanopartikler.

Etter departementets oppfatning er verken en egen komponent for lokale utslipp i engangsavgiften eller generell støtte til ettermontering av partikkelfiltre i personbiler egnede tiltak for å begrense lokale utslipp.

Det kan derimot være aktuelt å vurdere andre

tiltak som i større grad regulerer trafikken i områder der problemene med lokal forurensing er særlig store. Eksempler på slike tiltak er etablering av lavutslippssoner og vegprising. Andre tiltak som hastighetsreduksjoner og tiltak for å øke piggfriandelen har også vist seg å være vellykket for å redusere lokale miljøproblemer.

3.5.4 Engangsavgift på motorvogner mv. (kap. 5536 post 71)

Engangsavgiften har først og fremst til hensikt å skaffe staten inntekter. Avgiften beregnes på grunnlag av mest mulig objektive kriterier og skal ivareta hensynet til miljø og sikkerhet. I tillegg skal kostnadene ved å administrere avgiften holdes på et lavest mulig nivå. Gjennom en progressiv satsstruktur er det også lagt vekt på fordelingshensyn.

Engangsavgiften betales ved førstegangsregistrering i det sentrale motorvognregisteret. Den pålegges alle biler unntatt lastebiler og busser med lengde over 6 meter og med mer enn 17 seteplasser. De avgiftspliktige kjøretøyene er delt inn i 9 avgiftsgrupper med til dels ulike satser og/eller beregningsgrunnlag.

For kjøretøy i avgiftsgruppe a (hovedsakelig personbiler) beregnes engangsavgiften som hovedregel på grunnlag av kjøretøyenes CO₂-utslipp, motoreffekt og egenvekt. For kjøretøy i gruppe a som ikke omfattes av plikten til å dokumentere drivstofforbruk eller CO₂-utslipp, beregnes avgift på grunnlag av slagvolum som alternativ til CO₂-utslipp. Slagvolumkomponenten har forskjellige satser avhengig av om motorvognen er bensindreven eller ikke.

For kjøretøy i avgiftsgruppene b, c, h og j (varebiler klasse 2, campingbiler, drosjer og minibusser) beregnes engangsavgiften som en prosentvis andel av avgiften i avgiftsgruppe a. Fra 1. januar 2008 beregnes avgiften for de fleste varebiler klasse 2 etter CO₂-utslipp, og ikke etter slagvolum som tidligere. Denne forsinkede omleggingen skyldes at varebilene først ble omfattet av plikten til å dokumentere CO₂-utslipp i 2008. I avgiftsgruppe e (beltebiler) beregnes avgiften på grunnlag av tollverdien. For kjøretøy i avgiftsgruppe f (motersykler) benyttes slagvolum og motoreffekt som beregningsgrunnlag, sammen med en stykkavgift. I avgiftsgruppe g (beltemotersykler) beregnes engangsavgiften ut fra kjøretøyenes slagvolum, motoreffekt og egenvekt. For kjøretøy i avgiftsgruppe i (veteranbiler), ilegges det kun en stykkavgift. Avgiftsgruppe d (kombinerte biler) ble avviklet fra 1. januar 2007.

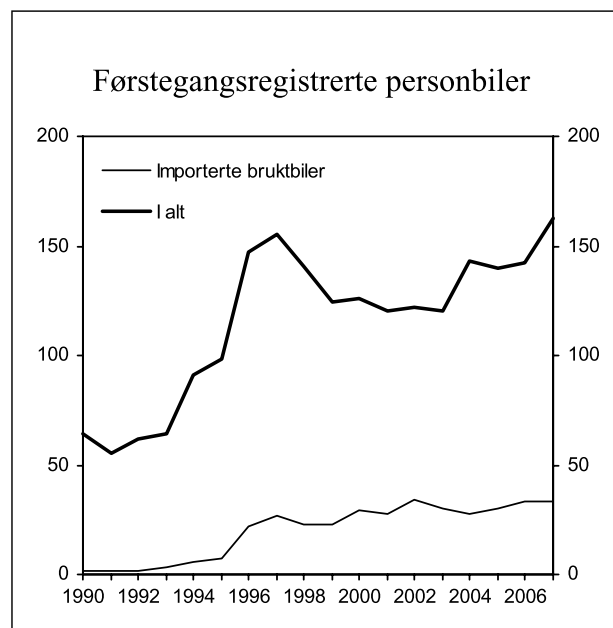
Det er til dels store forskjeller i avgiftsnivået

mellom de ulike avgiftsgruppene. Avgiftssatsene er gjengitt i tabell 3.1 og fremgår av avgiftsvedtak § 2.

Utvikling i registrerte kjøretøy

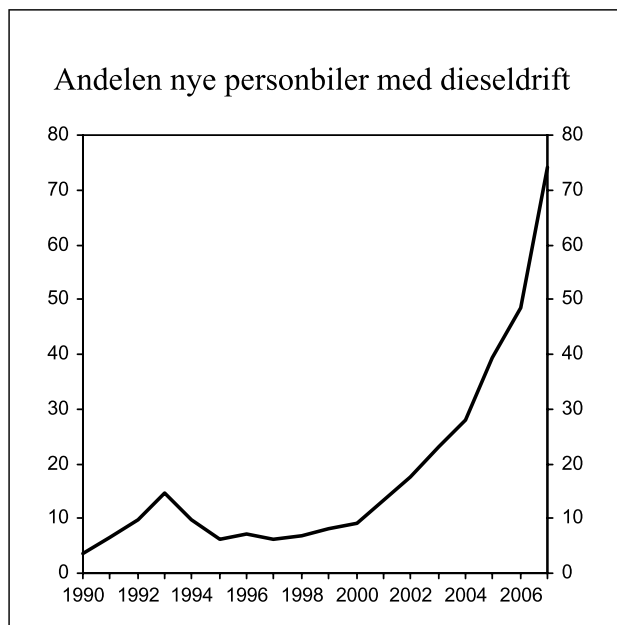
Figur 3.9 viser at antall førstegangsregistrerte personbiler i perioden 1990-2007 har variert betydelig fra år til år. Antallet førstegangsregistreringer lå relativt stabilt rundt 120 000 biler i begynnelsen av 2000-tallet. Deretter steg antallet til over 140 000 biler årlig i årene 2004-2006, og videre til over 162 000 personbiler i 2007. I perioden januar-august 2008 har antallet førstegangsregistreringer gått ned med nesten 10 pst. sammenliknet med samme periode i fjor. Nedgangen må ses i sammenheng med at antallet førstegangsregistreringer i 2007 var historisk høyt. Hittil i 2008 viser det seg at stadig flere velger biler med lavt CO₂-utslipp. I årets åtte første måneder ble det registrert om lag 7 300 nye biler med utslipp på 120 g/km eller lavere. Dette er en økning på 44 pst. i forhold til samme periode i fjor i et marked som har hatt en betydelig reduksjon fra 2007 til 2008.

Figur 3.10 viser hvor stor andel av nye førstegangsregistrerte personbiler som er dieselmotorer. Denne andelen har økt kraftig de siste årene, og i 2007 var nesten 75 pst. av nye personbiler som ble solgt i Norge dieselmotorer. Hittil i 2008 har andelen nye dieselmotorer også ligget over 70 pst. Økningen i salget av dieselmotorer fra og med 2007 må bl.a. ses i sammenheng med omleggingen av engangsavgiften fra 1. januar 2007.

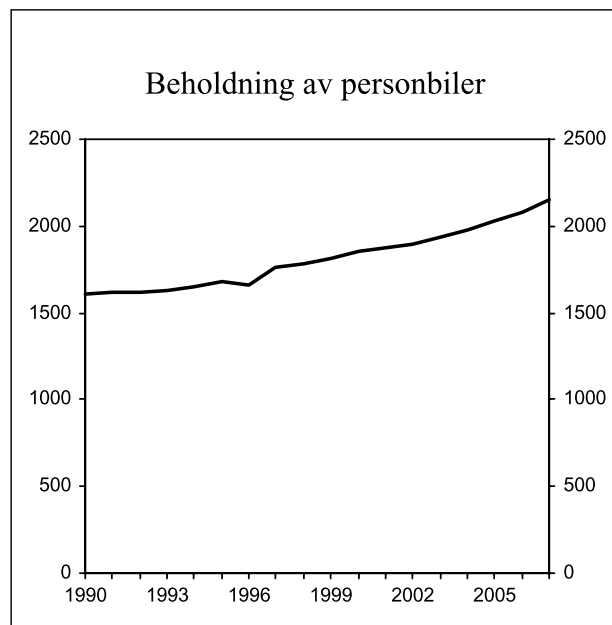
Figur 3.9 Antall førstegangsregistrerte personbiler. 1990-2007. Antall i 1000

Kilde: Opplysningsrådet for Veitrafikken.

Figur 3.10 Andel førstegangsregistrerte nye personbiler med dieseldrift. 1990-2007. Prosent

Kilde: Opplysningsrådet for Veitrafikken.

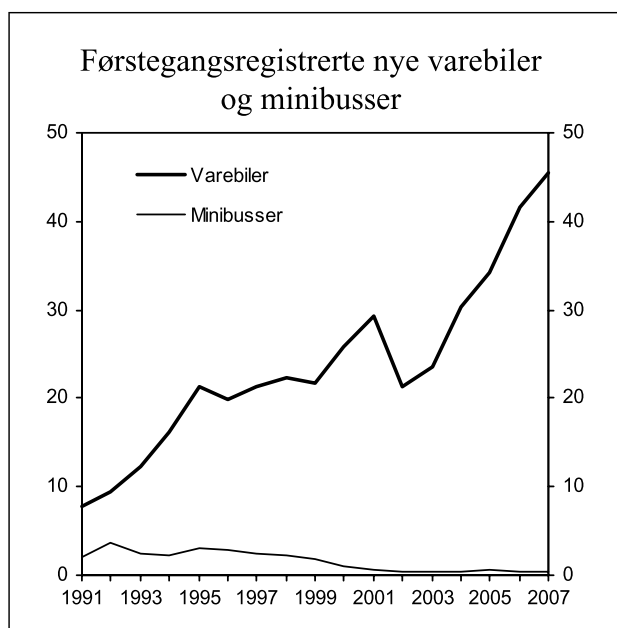

Figur 3.12 Beholdning av personbiler. 1990-2007. Antall i 1000

Kilde: Opplysningsrådet for Veitrafikken.

Figur 3.11 viser at antallet nye førstegangsregistrerte varebiler har økt fra i overkant av 21 000 i 2002, til en foreløpig topp på over 45 000 i 2007.

Figuren viser også utviklingen i antall nye førstegangsregistrerte minibusser, som det er registrert svært få av de senere årene.

Figur 3.11 Antall førstegangsregistrerte nye varebiler og minibusser 1991-2007. Antall i 1000

Kilde: Opplysningsrådet for Veitrafikken.

Figur 3.12 viser at beholdningen av personbiler har vokst relativt jevnt siden 1990. Nedgangen i beholdningen av personbiler i 1996 skyldes at mange eldre biler ble vraket som følge av ordningen med midlertidig forhøyet vrakpant dette året. Denne ordningen har trolig ikke hatt noen varig virkning på beholdningen av biler.

Justeringer i CO₂-komponenten i engangsavgiften

Med virkning fra 1. januar 2007 ble engangsavgiften for førstegangsregistrering av kjøretøy i Norge lagt om ved at CO₂-utslipp som hovedregel erstattet slagvolum som et av beregningsgrunnlagene. Engangsavgiften beregnes i dag som hovedregel ut fra CO₂-utslipp, motorvolum og egenvekt. Omleggingen har medført at gjennomsnittlig CO₂-utslipp fra nye kjøretøy er redusert fra over 170 g/km til et nivå i underkant av 160 g/km. Det siste året er det imidlertid ikke observert ytterligere nedgang i gjennomsnittlig CO₂-utslipp fra nye kjøretøy.

Regjeringen har en målsetting om at gjennomsnittlig CO₂-utslipp i nybilparken i 2012 skal være 120 g/km. For å nå dette målet mener Regjeringen det er viktig å stimulere til at flere velger kjøretøy med ekstra lave CO₂-utslipp. Avgiftsincentivet ved å velge en bil med utslipp under 120 g/km er i dagens regelverk for liten.

Regjeringen foreslår derfor at satsstrukturen i CO₂-komponenten endres ved at det innføres et fast fradrag i avgiften på 500 kroner per gram CO₂ un-

Tabell 3.7 Regjeringens forslag til satser for 2009 og gjeldende satser 2008. Kroner per gram CO₂

Kroner per gram	Første 120 g/km	121-140 g/km	141-180 g/km	181-250 g/km	Over 250 g/km
Gjeldende avgiftssatser 2008	41,25	195,90	515,53	1 443,48	1443,48
Forslag til avgiftssatser 2009	0 ¹ (-500)	526,00	531,00	1 486,78	2500,00

¹ Det gis et fradrag på 500 kroner per gram utslipp under 120 g/km. Dette fradraget gis kun til kjøretøy med utslipp under 120 g/km.
Kilde: Finansdepartementet.

der 120 g/km. Dette fradraget gis kun til kjøretøy med utslipp under 120 g/km. I tillegg foreslås det å sette avgiftssatsen som gjelder i intervallet mellom 0 og 120 g/km til 0 kroner per gram, se forslag til avgiftsvedtak § 2.

Med et betydelig fradrag for kjøretøy med lave CO₂-utslipp kan samlet beregnet engangsavgift for enkelte motorvogner kunne bli negativ. Det forelås lagt inn begrensninger slik at ingen kjøretøy kan få fastsatt negativ engangsavgift.

Det er også viktig å forsterke incentivene til å redusere utslippene for bilene med høyest CO₂-utslipp. Det foreslås derfor å innføre et nytt trinn i CO₂-komponenten i engangsavgiften med en sats på 2 500 kroner per gram for CO₂-utslipp over 250 g/km. Dette omfatter store biler med svært høye utslipp.

Regjeringen legger opp til å gjennomføre endringene i engangsavgiften innenfor en proveny- nøytral ramme. Innføringen av et fradrag i CO₂-komponenten i engangsavgiften må derfor motsvar- es av økt sats på et høyere trinn. Det foreslås å øke

satsen mellom 121 og 140 g/km til 526 kroner. Det foreslås å prisjustere de øvrige satsene i CO₂-kom- ponenten. Forslag til avgiftsstruktur i CO₂-kompo- nenten framgår av tabell 3.7.

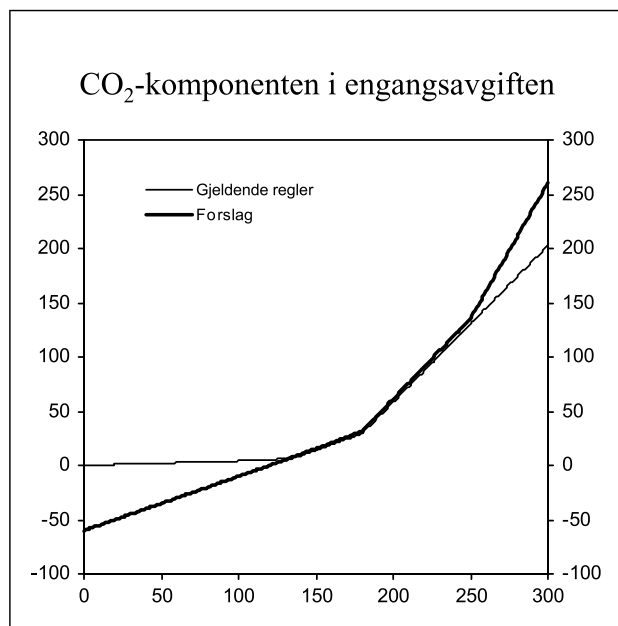
Forslaget innebærer at man sparer 500 kroner i avgift per gram redusert utslipp ved kjøp av biler med CO₂-utslipp lavere enn 120 g/km. I intervallet mellom 121 og 140 g/km sparer man 526 kroner per gram redusert utslipp. Dette er en betydelig hø- yere avgiftsbesparelse per gram enn i dagens sys- tem. De foreslåtte endringene er dermed et mål- rettet tiltak for å øke incentivet for kjøp av kjøretøy med lave utslipp. Forslaget innebærer at biler med utslipp mellom 140 og 250 g/km får en reell avgifts- økning på nesten 1 400 kroner. For kjøretøy med la- ve utslipp vil det bli betydelig avgiftslettelse. Ek- sempelvis får en bil med utslipp på 110 g/km en re- ell lettelse på om lag 9 700 kroner og en bil med ut- slipp på 100 g/km får en reell lettelse på om lag 14 200 kroner. I figur 3.13 er avgiftsbelastningen fra CO₂-komponenten ved de foreslåtte endringene sammenliknet med avgiftsbelastningen med da- gens avgiftsstruktur.

Etterhvert som gjennomsnittlig CO₂-utslipp går ned, vil forslaget til nye satser i CO₂-komponenten gi et større proveny- tap enn dagens regelverk. Re- gjeringen mener likevel at disse endringene er nød- vendige for å stimulere til fortsatt nedgang i gjenn- snittlig CO₂-utslipp fra nye kjøretøy. Nyregi- strerte biler i dag må antas å ha en levetid på 15-20 år, slik at miljøgevinsten gjennom reduserte utslipp vil ha stor betydning i framtiden.

Vrakpantavgift

Oppsamlingssystemet for bilvrak skal sørge for inn- samling og gjenvinning av kjøretøy. Ordningen ble iverksatt i 1978 og omfatter i dag bl.a. personbiler og campingbiler, snøscootere og minibusser. Opp- samlingssystemet skal gi en økonomisk motivasjon til å levere inn biler til vraking.

Vrakpantavgiften inngår i engangsavgiften, jf. forslag til avgiftsvedtaket § 2, og er i 2008 på 1 300 kroner. Ved levering av kjøretøy til vraking utbeta- les en vrakpant, som i 2008 er på 1 500 kroner per kjøretøy. For de av kjøretøyene med tillatt totalvekt

Figur 3.13 Avgiftsbelastningen fra CO₂-komponenten ved ulike CO₂-utslipp i g/km. 1 000 kroner

Kilde: Finansdepartementet.

under 7 500 kg som har høyest miljøkostnad knyttet til utslipp av NO_x og partikler, er vrakpanten midlertidig forhøyet i 2008 til 5 000 kroner. Foreløpige tall for vraking så langt i 2008 indikerer kun en svak økning i vrakingen av eldre biler sammenliknet med 2007. Ordningen med forhøyet vrakpant videreføres ikke i 2009.

Det foreslås ingen endringer i vrakpantavgiften for 2009. Vrakpantordningen er beskrevet i St.prp. nr. 1 (2008-2009) Miljøverndepartementet.

Bruksfradragene

Engangsavgiften betales ved førstegangsregistrering av motorvogner i det sentrale motorvognregisteret. Ved registrering av kjøretøy som importeres brukt, gis det et fradrag i avgiften basert på kjøretøyets alder. Fradragene er ment å avspeile det gjennomsnittlige verdifallet et tilsvarende kjøretøy har hatt på det norske bruktbilmarkedet.

Reglene for fastsettelse av engangsavgift ved registrering av bruktimporterte kjøretøy ble endret med virkning fra 1. mai 2007. Endringen besto i at systemet med prosentvis fradrag, ble supplert med en mulighet til å be om en alternativ avgiftsberegning basert på en mer individuell vurdering av verdifallet for det enkelte kjøretøy.

Bakgrunnen for omleggingen var at EFTAs overvåkningsorgan (ESA) i en grunnlagt uttalelse (reasoned opinion) konkluderte med at metoden for fastsettelse av de norske bruksfradragene var i strid med EØS-avtalen. ESA begrunnet dette med at det tidligere systemet ikke med tilstrekkelig presisjon gjenspeilet det faktiske verdifallet for det enkelte kjøretøy, og at det derfor ikke kunne utelukkes at den beregnede avgiften i enkelttilfeller oversteg den «gjenværende» avgiften på en tilsvarende bil på det norske bruktbilmarkedet.

Toll- og avgiftsdirektoratet har på oppdrag fra Finansdepartementet evaluert den nye ordningen. I sin oppsummering konkluderer direktoratet med at ordningen slik den foreligger i dag, fungerer tilfredsstillende, og at det kun er behov for mindre justeringer. ESA har i brev av 6. august 2008 meddelt at de ikke finner grunnlag for å gå videre med saken, og at saken derfor avsluttes fra deres side.

Nye krav til avgiftsmessig klassifisering av campingbiler

Campingbiler ilegges i dag 22 pst. av engangsavgiften på personbiler. Den gunstige avgiftsmessige behandlingen av campingbiler har gitt et visst press for å få registrert ombygde personbiler som campingbiler. Ofte er dette biler med helt minimal bos-

tandard. Avgrensingen av hvilke kjøretøy som regnes som campingbiler følger av engangsavgiftsfor-skriften. Det har vært en del tvil rundt praktiseringen av disse bestemmelsene, noe som henger sammen med at gjeldende regelverk har få konkrete målkrav.

Toll- og avgiftsdirektoratet har på denne bakgrunnen utarbeidet forslag til ny avgrensning. Forslaget har vært på høring, og bransjen samt andre berørte parter er gjennomgående positive til forslaget, som vil bli gjennomført i forskrift. Forslaget har ikke vesentlige provenyvirkinger.

Redaksjonelle endringer i engangsavgiftsvedtaket

Avgiftsvedtaket § 2 inneholder avgiftsgrupper og satser, differensiert etter ulike avgiftskomponenter (egenvekt, motoreffekt, CO₂-utslipp og slagvolum). Bestemmelsen er omfattende, og departementet forslår ut fra forenklingshensyn en redaksjonell endring av § 2 ved at avgiftsgruppene og satsene settes inn i en tabell. Det foreslås også enkelte andre redaksjonelle endringer i engangsavgiftsvedtaket.

3.5.5 Årsavgift på motorvogner mv. (kap. 5536 post 72)

Årsavgiften er en fiskal avgift som pålegges ulike typer kjøretøy med tillatt totalvekt under 7 500 kg. Avgiften er delt inn i fire avgiftsgrupper med ulike satser, avhengig av type kjøretøy. Inndelingen er gitt i avgiftsvedtaket § 1 og er som følger (gjeldende satser i parentes):

1. Personbiler, varebiler, campingbiler, minibuser, kombinerte biler, lastebiler, trekkbiler med tillatt totalvekt fra og med 3 500 kg og årsprøvekjennermerker for kjøretøy (3 090 kroner for dieselskjøretøy uten fabrikkmontert partikkelfilter per år i 2008. 2 660 kroner for de øvrige kjøretøyene i denne klassen, samt årsprøvekjennermerker for kjøretøy),
2. campingtilhengere med egenvekt over 350 kg (995 kroner per år i 2008),
3. motorsykler (1 690 kroner per år i 2008),
4. traktorer, mopeder, veterankjøretøy mv. (380 kroner per år i 2008).

Med virkning fra 1. januar 2008 ble årsavgiften miljødifferensiert, ved at dieselsbiler uten fabrikkmontert partikkelfilter fikk 430 kroner høyere årsavgift enn andre kjøretøy i avgiftsgruppe 1. Differensieringen er i første rekke innført for å redusere utslipp av partikler.

Det foreslås at årsavgiften på motorsykler i avgiftsgruppe 3 reduseres slik at satsen tilsvarer halv-

parten av gjennomsnittlig avgift for personbiler. Denne lettelsen anslås å gi et provenytnap på om lag 7 mill. kroner påløpt og bokført i 2009. Det foreslås at de øvrige satsene i årsavgiften prisjusteres for 2009, se forslag til avgiftsvedtak § 1.

3.5.6 Vektårsavgift (kap. 5536 post 73)

Vektårsavgiften består av en vektgradert årsavgift og en miljødifferensiert årsavgift. Avgiften gjaldt tidligere alle kjøretøy og kombinasjoner av kjøretøy med tillatt totalvekt på 12 tonn og over, men fra 1. januar 2006 ble avgiften utvidet til å gjelde alle kjøretøy og kombinasjoner av kjøretøy med tillatt totalvekt på 7 500 kg og over.

1. Vektgradert årsavgift

Den vektgraderte årsavgiften er gradert etter kjøretøyets totalvekt, fjæringssystem og antall aksler. Denne graderingen er utformet slik at det tas hensyn til veislitasje.

2. Miljødifferensiert årsavgift

Den miljødifferensierte årsavgiften graderes ut fra vekt og utslippskrav kjøretøyene oppfyller. Utslippskravene følger kjøretøyforskriftens EURO-klassifisering, som stiller krav til maksimalt utslipp av blant annet nitrogendioksider og partikler.

Det foreslås at satsene prisjusteres for 2009, se forslag til avgiftsvedtaket § 1.

3.5.7 Omregistreringsavgift (kap. 5536 post 75)

Det skal ikke betales merverdiavgift ved omsetning av kjøretøy som tidligere har vært registrert her i landet (brukte kjøretøy). Det betales imidlertid en særavgift ved omregistrering av slike kjøretøy. Kjøretøyene som omfattes av denne avgiftsplikten er delt i fire grupper:

- a) Mopeder, motorsykler mv.
- b) Personbiler og busser
- c) Lastebiler, varebiler, kombinerte biler, campingbiler mv.
- d) Biltillhengere, semitrailere mv.

Avgiften er gradert etter vekt og alder.

Redusert omregistreringsavgift for eldre biltillhengere

Med virkning fra 1989 ble det innført en ny aldersklasse for motorsykler, personbiler og busser eldre enn 12 år, hvor omregistreringsavgift ble redusert.

I 1993 ble den reduserte satsen utvidet til også å omfatte eldre lastebiler, varebiler mv. med egenvekt til og med 3 tonn. Biltillhengere har ikke fått en slik reduksjon, noe som innebærer at omregistreringsavgiften for eldre biltillhengere er betydelige høyere enn bl.a. for eldre personbiler. Det foreslås å rette opp i denne skjevheten, ved at omregistreringsavgiften for biltillhengere eldre enn 12 år med egenvekt fra 350 kg til og med 3 000 kg får samme sats som like gamle personbiler. Påløpt provenytnap av dette forslaget utgjør om lag 8 mill. kroner i 2009, mens bokført provenytnap utgjør om lag 7 mill. kroner.

Det foreslås at de øvrige satsene prisjusteres for 2009. Se forslag til avgiftsvedtak for en oversikt over avgiftssatsene.

Arbeidet med å erstatte omregistreringsavgiften med avansemoms

Finansdepartementet har i en tid arbeidet med den avgiftsmessige behandlingen av kjøretøy i merverdiavgiftsregelverket. Blant annet har et forslag om å erstatte omregistreringsavgiften med merverdiavgift på omsetning av brukte kjøretøy (avansemoms) vært på høring, jf. brev 22. desember 2008 – Høring – Forslag til endring av omregistreringsavgift og beregning av merverdiavgift ved omsetning av kjøretøy.

I høringsrunden kom det inn flere motforestillinger mot forslaget, bl.a. at forslaget kan vri omsetningen av brukte biler fra salg gjennom avgiftspliktige forhandlere og over til salg mellom privatpersoner. Det har også kommet flere innvendinger knyttet til manglende nøytralitet ved avgiftsleggingen av personkjøretøy.

Dagens merverdiavgiftsregelverk er ikke nøytralt ved anskaffelse og omsetning av personkjøretøy. Som flere av høringsinstansene har påpekt, vil imidlertid forslaget om avansemoms bare delvis løse disse problemene.

Forslaget om å erstatte omregistreringsavgiften med avansemoms er omtalt i Revidert nasjonalbudsjett 2008, se St.meld. nr. 2 (2007–2008) Revidert nasjonalbudsjett 2008 avsnitt 3.8.5. I omtalen heter det at etter departementets foreløpige vurdering synes det ikke hensiktsmessig å gjennomføre forslaget i den form det ble sendt på høring. I omtalen er det også vist til flere forslag som har kommet etter høringsrunden. Forslagene er ment å gi en mer nøytral avgiftslegging av kjøretøy.

I omtalen pekes det på at disse forslagene innebærer omfattende endringer, og at det er nærliggende å se problemstillingene knyttet til den avgiftsmessige behandlingen av personkjøretøy i

sammenheng med forslaget om å erstatte omregistreringsavgiften med avansemoms. Et sentralt element i innspillene gjelder spørsmålet om å innføre fradragsrett for personkjøretøy til bruk i avgiftspliktig virksomhet. Den lovhjemlede avskjæringen av fradragsretten for personkjøretøy er blant annet begrunnet i muligheten for fradrag for merverdiavgift for kjøretøy som også brukes privat. Det framgår at departementet vil vurdere innspillene nærmere før en tar endelig stilling til om det skal fremmes et forslag for Stortinget om å erstatte omregistreringsavgiften med avansemoms.

Skattedirektoratet, som er blitt forelagt spørsmålet om generell fradragsrett ved anskaffelse av personkjøretøy til avgiftspliktig virksomhet, viser til at spørsmålet er blitt vurdert flere ganger i årenes løp, bl.a. av Storvikutvalget i NOU 1990: 11, se avsnitt 7.6.7.1. Utvalget mente det ville være betydelige kontrollmessige problemer ved å skille mellom private og virksomhetsrelevante utgifter. Utvalget viste her særlig til de vanskeligheter som eksisterte på skatteområdet i forbindelse med bruk av personkjøretøy i næring og privat. Ut i fra disse erfaringene fant utvalget ikke å ville tilrå en slik fradragsrett.

Finansdepartementet inntok samme standpunkt til spørsmålet i Ot.prp. nr. 2 (2000-2001) Om lov om endringer i lov 19. juni 1969 nr. 66 om merverdiavgift (Merverdiavgiftsreformen 2001), se avsnitt 6.2.2.5.3. Departementet viste til kontrollproblemene og at en fradragsrett ville åpne for uberettigede fradrag for privat forbruk.

Skattedirektoratet uttaler at det isolert sett ikke foreligger grunnlag for å vurdere dette spørsmålet annerledes i dag. Direktoratet viser også til at det heller ikke i Sverige eller Danmark foreligger generell fradragsrett for registrerte næringsdrivendes anskaffelse av personkjøretøy.

Overfor departementet er det også foreslått å innføre en sjablonmessig uttaksmerverdiavgift etter prinsippene som ligger til grunn for firmabilbeskatningen. Dette innebærer at beregningsgrunnlaget for merverdiavgiften vil være den private fordel etter beregningsmetoden i firmabilbeskatningen korrigert for kostnader som ikke er merverdiavgiftspliktige. Dette forslaget må ses i sammenheng med forslaget om å innføre generell fradragsrett for personkjøretøy til bruk i avgiftspliktig virksomhet. Skattedirektoratet peker på at firmabilbeskatningen bygger på andre prinsipper enn merverdiavgiftssystemet, og som ikke uten videre lar seg innpasse uten å komplisere regelverket betydelig. Direktoratet påpeker også at regelverket for firmabilbeskatningen er relativt omfattende og med flere skjønnsmessige begreper.

Skattedirektoratet er videre usikker på om de positive effektene ved et mer nøytralt system vil veie opp for de negative sidene ved forslaget. I denne sammenheng vises det til at det aldri har foreligget generell rett til fradrag for inngående merverdiavgift på personkjøretøy i det norske merverdiavgiftssystemet.

Bortsett fra forhold regulert i merverdiavgiftsforskriftene nr. 69 og 90, er direktoratet ikke kjent med at det er tatt opp særlige problemstillinger knyttet til nøytralitet og med begrunnelse i manglende fradragsrett ved anskaffelse og drift av personkjøretøy. Direktoratet vil på bakgrunn av ovenstående ikke tilrå at det innføres fradragsrett for personkjøretøy.

Etter departementets oppfatning vil innspillene som er omtalt i Revidert nasjonalbudsjett 2008 i prinsippet være egnet til å gi en mer nøytral avgiftsmessig behandling av personkjøretøy. Departementet deler imidlertid Skattedirektoratets vurderinger når det gjelder de praktiske sider ved gjennomføringen av forslagene. I likhet med direktoratet er departementet usikker på om virkningene av uheldige vridninger pga. manglende kontrollmuligheter vil overstige gevinsten ved å innføre mer nøytrale regler. Etter en samlet vurdering er det etter departementets oppfatning ikke hensiktsmessig å gå videre med forslaget på dette tidspunkt. Departementet vil imidlertid vurdere hvorvidt det er hensiktsmessig å se nærmere på forslaget om å erstatte omregistreringsavgiften med merverdiavgift på omsetning av brukte kjøretøy i en noe endret form.

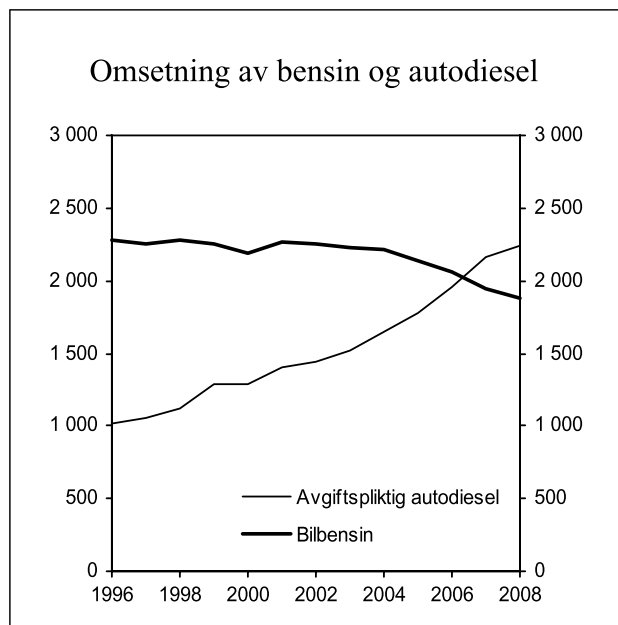
3.5.8 Avgift på bensin (kap. 5536 post 76)

Bensinavgiften ble innført i 1933 og har til hensikt å stille brukeren overfor de eksterne kostnadene knyttet til ulykker, kø, støy, veislitasje samt helse- og miljøskadelige utslipp til luft (eksklusive utslipp av CO₂) som bruk av bil medfører.

Avgiftsplikten omfatter bensin. Videre omfattes blandinger dersom bensin er hovedbestanddelen, og blandingen kan benyttes som motordrivstoff. Avgiftsplikten oppstår som hovedregel ved uttak fra godkjent lager eller ved innførsel.

Det gis avgiftsfritak for bl.a. bensin som anvendes i fly, til tekniske og medisinske formål, i tilknytning til utnyttelse av naturforekomster i havområdene utenfor norsk territorialgrense samt i båter og snøscootere i veiløse strøk.

Avgiftssatsene i 2008 er 4,33 kroner per liter for svovelfri bensin (under 10 ppm svovel) og 4,37 kroner per liter for lavsvovlet (under 50 ppm svovel) og annen bensin.

Figur 3.14 Omsetning av bensin og avgiftspliktig autodiesel i perioden 1996–2008. Mill. liter

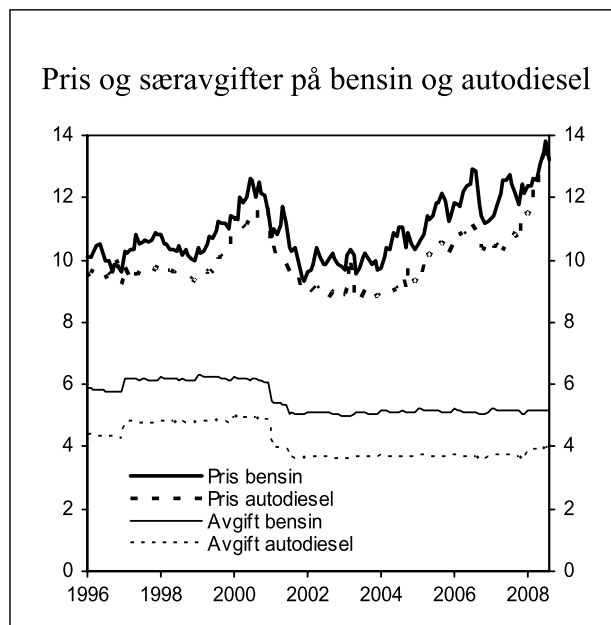
Kilde: Norsk Petroleumsinstitutt, Statistisk sentralbyrå og Finansdepartementet.

Det foreslås å prisjustere avgiftssatsene for 2009, se forslag til avgiftsvedtak § 1.

Figur 3.14 viser utviklingen i omsetningen av bensin og avgiftspliktig autodiesel fra 1996 til 2008. Anslaget for omsetningen i 2008 er basert på omsetningen siste 12 måneder. Omsetningen av bensin var om lag uendret fram til 2004, men har falt hvert år siden 2002. Fra og med 2005 har fallet i omsetningen vært betydelig, og omsetningen av bensin er nå om lag 17 pst. lavere enn for 10 år siden. Denne utviklingen skyldes først og fremst overgang fra bensindrevne til dieseldrevne personbiler, jf. omtale under avsnitt 3.5.4 og figur 3.10.

Figur 3.15 viser utviklingen i gjennomsnittlig reell pris og særavgifter på bensin og autodiesel i perioden fra 1996 til 2008 målt i faste 2008-kroner. Realprisen på bensin økte moderat gjennom siste halvdel av 1990-årene før prisveksten tiltok i 1999 og 2000. Avgiftsreduksjonene i 2001 bidro til at prisene falt tilbake til nivået fra midten av 1990-årene. Fra 2004 har bensinprisen økt og realprisen på bensin var i juli 2008 knapt 10 pst. høyere enn i juni 2000.

Særavgiftene på bensin (bensinavgiften og CO₂-avgiften) ble økt flere ganger i midten av 1990-årene, før de ble redusert i 2001. Fra 2001 til 2008 var særavgiftene på bensin reelt uendret fram til bensinavgiften ble økt med 5 øre per liter fra 1. juli 2008.

Figur 3.15 Gjennomsnittlig utsalgspris og særavgiftssatser på bensin og avgiftspliktig autodiesel i perioden 1996–2008. 2008-kroner per liter

Kilde: Norsk Petroleumsinstitutt, Statistisk sentralbyrå og Finansdepartementet.

Alternative drivstoff

De siste årene har det kommet en rekke alternativer til bensin og diesel på markedet, deriblant bioetanol, biodiesel, biogass, autogass (LPG), naturgass (CNG og NGL), hydrogen, hytan og elektrisitet. I tillegg tilbys noen av disse drivstoffene som blandingsprodukter. Omsetningen av alternative drivstoff er foreløpig begrenset, men økende.

På prinsipielt grunnlag bør alle trafikanter betale avgift som tilsvarer de kostnadene de påfører samfunnet i form av ulykker, kø, støy, utslipp til luft og veislitasje. Det meste av kostnadene ved bruk av personbil er knyttet til ulykker, kø og støy. Dette er kostnader som i liten grad varierer med valg av drivstoff. Dette taler for at også alternative drivstoff, som i dag er avgiftsfrie, bør ilegges drivstoffavgifter.

Det foreslås ikke nå å innføre drivstoffavgifter på alternative drivstoff, hovedsakelig for å stimulere til bruk av mer klimavennlige drivstoff.

3.5.9 Avgift på mineralolje til framdrift av motorvogn (autodieselavgift) (kap. 5536 post 77)

Autodieselavgiften avløste kilometeravgiften i 1993 og har, i likhet med bensinavgiften, til hensikt å stille brukeren overfor de eksterne kostnadene knyttet

til ulykker, kø, støy, veislitasje samt helse- og miljøskadelig utslipp til luft (eksklusive utslipp av CO₂) som bruk av bil medfører.

Avgiftsplikten omfatter mineralolje til framdrift av motorvogn (autodiesel). Som mineralolje anses bl.a. parafin, fyringsparafin, gassolje, diesololje og fyringsolje. Som mineralolje til framdrift av motorvogn anses all mineralolje som ikke er merket på det tidspunktet avgiftsplikten oppstår. Avgiftsplikten oppstår som hovedregel ved uttak fra godkjent lager eller ved innførsel. Merket olje kan benyttes i enkelte motorvogner, herunder traktorer, anleggsmaskiner og motorredskaper. Slik olje er ikke ilagt autodieselavgift, men ilegges grunnavgift på fyringsolje.

Innblandet biodiesel i mineralolje inngår ikke i avgiftsgrunnlaget for autodieselavgiften.

Avgiftssatsene i 2008 er 3,40 kroner per liter for svovelfri autodiesel (under 10 ppm svovel) og 3,45 kroner per liter for lavsvovlet autodiesel (under 50 ppm svovel) og annen autodiesel.

Det foreslås å prisjustere avgiftssatsene for 2009, se forslag til avgiftsvedtak § 1.

Figur 3.14 viser en sterk vekst i omsetningen av avgiftspliktig autodiesel. Omsetningen av avgiftspliktig autodiesel er nå om lag 100 pst. høyere enn for 10 år siden. Denne utviklingen skyldes først og fremst overgang fra bensindrevne til dieseldrevne personbiler, jf. omtale under avsnitt 3.5.4 og figur 3.10.

Figur 3.15 viser at realprisen på autodiesel økte moderat gjennom siste halvdel av 1990-årene før prisveksten tiltok i 1999 og 2000. Avgiftsreduksjonene i 2001 bidro til at prisene falt tilbake til nivået fra midten av 1990-årene. Fra 2004 har prisen på autodiesel økt. Realprisen på autodiesel var i juli 2008 om lag 16 pst. høyere enn i september 2000.

Særavgiftene på autodiesel (autodieselavgift og CO₂-avgift) ble økt flere ganger i midten av 1990-årene, før de ble redusert i 2001.

I St.prp. nr. 1 (2006-2007) Skatte-, avgifts- og tollvedtak ble det signalisert at avgiftsforskjellen mellom bensin og autodiesel burde reduseres over tid. Dette ble fulgt opp i statsbudsjettet for 2008 da autodieselavgiften ble økt med 20 øre per liter utover prisjustering. I Revidert nasjonalbudsjett 2008 ble avgiftsforskjellen ytterligere redusert ved at autodieselavgiften, i tråd med klimaforliket, ble økt med 5 øre per liter mer enn bensinavgiften. Forskjellen mellom bensinavgiften og autodieselavgiften er likevel fremdeles 93 øre per liter.

3.6 Avgift på båtmotorer (kap. 5537 post 71)

Særavgiften på båtmotorer ble innført i 1978. Avgiften skal bl.a. bidra til å redusere ulempene knyttet til støy og stor fart ved at den skal vri etterspørselen over til mindre motorer.

Avgiftsplikten omfatter båtmotorer (framdriftsmotorer) med minst ni hestekrefter, herunder motorer som er innmontert i båt. Avgiftsplikten oppstår som hovedregel ved uttak fra godkjent lager eller ved innførsel.

Det gis fritak for avgiften for bl.a. motorer som leveres til bruk i fartøy registrert i fiskebåtregisteret, fartøy registrert i skipsregisteret (med unntak av fritidsbåter) samt Forsvarets marinefartøy.

Avgiften er i 2008 på 143,50 kroner per hk. Det foreslås at avgiftssatsen prisjusteres for 2009, se forslag til avgiftsvedtak § 1.

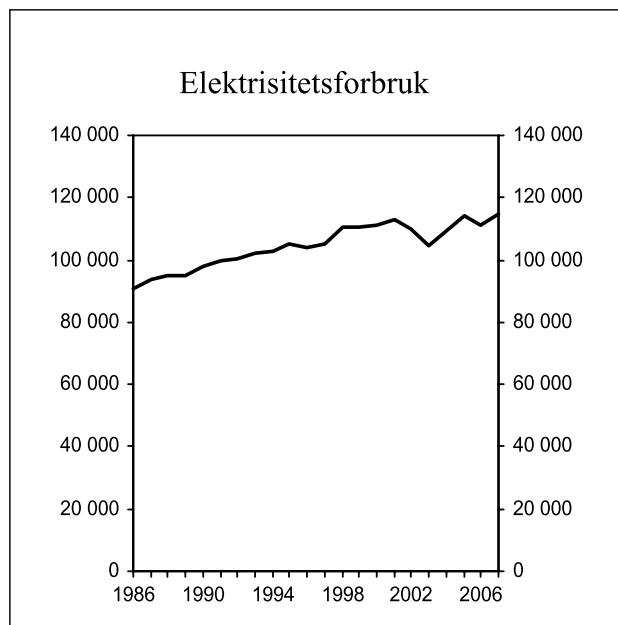
3.7 Avgift på elektrisk kraft (kap. 5541 post 70)

Forbruksavgiften på elektrisk kraft omfatter all elektrisk kraft som forbrukes i Norge, enten den er produsert innenlands eller importert. Den generelle satsen i el-avgiften er 10,50 øre per kWh i 2008.

Industri, bergverk og fjernvarmeproduksjon ilegges el-avgift med redusert sats på 0,45 øre per kWh. Etter EFTAs overvåkningsorgan (ESA) sitt vedtak 30. juni 2004 kan den reduserte satsen ikke settes lavere enn 0,5 euro per MWh fastsatt i nasjonal valuta per første virkedag i oktober i året før budsjettåret. Dette samsvarer med minimumssatsen i EUs Rådskolektiv 2003/96/EF (energiskattedirektivet).

Leveranser til flere kraftintensive industriprosesser er fritatt for el-avgift. Disse prosessene er kjemisk reduksjon, elektrolyse, metallurgiske og mineralogiske prosesser. I praksis innebærer dette at produksjonsprosessene i metallindustrien, sementindustrien og deler av kjemisk råvareindustri ikke betaler avgift. Veksthusnæringen betaler heller ikke avgift.

I utgangspunktet omfattes kraftkrevende prosesser i treforedlingsindustrien av den reduserte satsen på 0,45 øre per kWh. ESAs retningslinjer om miljøstøtte (miljøstøtteretningslinjene) åpner for fritak fra minstesatsen for energiintensive bedrifter dersom disse gjennomfører miljøtiltak som tilsvarende effekten av avgiftssatsen, f.eks. gjennom et energieffektiviseringsprogram. I regi av Olje- og energidepartementet er det derfor utarbeidet et

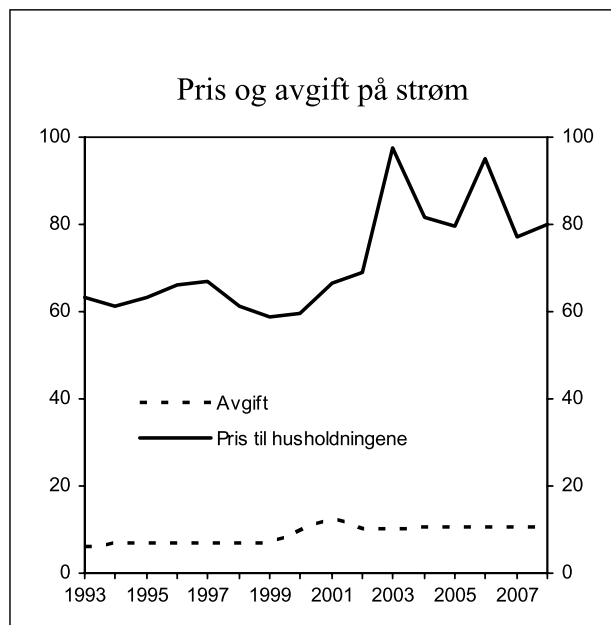
Figur 3.16 Totalt nettoforbruk av elektrisitet i perioden 1986-2007. GWh. Tallene for 2007 er foreløpige

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

program for energieffektivisering for treforedlingsbedrifter. Programmet ble godkjent av ESA i juni 2005 med virkning fra 1. juli 2004. Norges vassdrags- og energidirektorat har etablert en søknadsprosedyre for treforedlingsbedrifter som ønsker å delta i programmet. Flere bedrifter har søkt om deltakelse og fått sin søknad godkjent. I 2006 står disse bedriftene for om lag 95 pst. av forbruket i treforedlingsindustrien. Årlig besparelse av elektrisk energi som bedriftene legger opp til gjennom deltakelse i programmet er om lag 73 GWh.

Næringsvirksomhet i tiltakssonen (Finnmark og enkelte kommuner i Nord-Troms) er ilagt den reduserte satsen på 0,45 øre per kWh. Tidligere betalte denne gruppen i praksis ikke el-avgift fordi statsstøtteregele for bagatellmessig støtte ble utnyttet fullt ut. Fra 1. januar 2008 ble imidlertid slik bruk av bagatellmessig støtte ulovlig, og ordningen med fullt el-avgiftsfritak for næringslivet i tiltakssonen ble avvirket, jf. St.prp. nr. 1 (2007-2008) Skatte-, avgifts- og tollvedtak. Næringsvirksomhet i tiltakssonen betaler derfor redusert sats i dag. Offentlig forvaltning og husholdninger i tiltakssonen er fritatt for el-avgift.

Foreløpige forbrukstall fra 2007 viser at i underkant av 40 pst. av det totale nettoforbruket av elektrisk kraft er fritatt for el-avgift. Figur 3.16 viser totalt nettoforbruk av elektrisk kraft i perioden 1986 til 2007. I løpet av perioden har forbruket økt med i overkant av 25 pst. Figur 3.16 viser at forbruket falt

Figur 3.17 Gjennomsnittlig pris (inkludert nettleie, merverdiavgift og forbruksavgift) på elektrisk kraft for husholdninger og forbruksavgift på elektrisk kraft i perioden 1993-2008.¹ 2008-øre per kWh

¹ Prisen i 2008 er gjennomsnittet av prisen i 1. og 2. kvartal 2007.

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Finansdepartementet.

fra 2001 til 2003 og fra 2005 til 2006. Foreløpige tall antyder at forbruket i 2007 vil bli litt høyere enn i 2005. Fallet i forbruket i 2003 og 2006 må ses i sammenheng med høye strømpriser og økt bruk av andre energikilder, som fyringsolje.

Figur 3.17 viser utviklingen i gjennomsnittlig pris på elektrisitet til husholdninger inkludert nettleie og avgifter og utviklingen i den generelle avgiftssatsen. I perioden etter 1993 har kraftprisene til husholdningene variert betydelig – med pristopper i 2003 og 2006. Etter siste pristopp i fjerde kvartal 2006 falt prisene i de første kvartalene av 2007, men økte i fjerde kvartal. Prisøkningen fortsatte i første kvartal 2008, men en ser en viss avdemping i andre kvartal. Gjennomsnittlig pris til husholdninger inkludert nettleie og avgifter i andre kvartal 2008 er om lag 4,5 pst. høyere enn samme kvartal i 2007.

Det foreslås at den generelle satsen prisjusteres fra 2008 til 2009, se forslag til avgiftsvedtak § 1.

Krav om tilbakeføring av ulovlig støtte

EFTAs overvåkningsorgan (ESA) fattet 30. juni 2004 vedtak om at industriens fritak for el-avgift var å anse som ulovlig offentlig støtte, jf. St.prp. nr. 63 (2003-2004) Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i Statsbudsjettet medregnet folketrygden 2004. Som omtalt i St.prp. nr. 1 (2004-2005) Skatte-, avgifts- og tollvedtak, brakte Regjeringen ESAs vedtak inn for EFTA-domstolen. I sin avgjørelse 21. juli 2005 ga EFTA-domstolen ESA medhold i at industriens tidligere fritak for el-avgift var offentlig støtte. I tillegg fikk ESA medhold i at støtten ble ulovlig fra 1. januar 2002, som var fristen for å tilpasse eksisterende støtteordning til de nye miljøstøtteretningslinjene. Avgjørelsen endrer ikke ESAs tidligere aksept av at industrien har vært i såkalt god tro fram til 6. februar 2003. Det er derfor bare støtte mottatt etter dette tidspunktet og fram til 1. januar 2004, da alt næringsliv ble fritatt for el-avgift, som skal tilbakeføres (med renter).

Toll- og avgiftsdirektoratet igangsatte i siste halvdel av 2006 en kartlegging av om lag 10 500 potensielle støttemottakerne. Vedtak om tilbakeføring av ulovlig støtte ble fattet av tollregionene i 2007. Totalt er det fattet vedtak om at om lag 126 mill. kroner inklusive renter skal tilbakeføres. Kravene gjelder 65 bedrifter. 17 bedrifter påklaget tollregionens vedtak til Toll- og avgiftsdirektoratet i 2007. Toll- og avgiftsdirektoratet har i 2008 fattet endelig vedtak i samtlige klagesaker. Totalt gjenstår om lag 67,5 mill. kroner inklusive renter som ikke er tilbakeført.

Redusert sats for fjernvarmeproduksjon i næringsparker

Etter Stortingets vedtak om forbruksavgift på elektrisk kraft § 1 annet ledd bokstav a skal det bl.a. for elektrisk kraft som benyttes til produksjon av fjernvarme betales avgift med redusert sats (0,45 øre per kWh). Nærmere bestemmelser om redusert sats for fjernvarmeprodusenter er gitt i forskrift 21. desember 2001 nr. 1451 om særavgifter § 3-12-5 hvor det blant annet er vilkår om at virksomheten skal være registrert innenfor Statistisk sentralbyrås næringsgruppe 40.3 (SN2002). Vilkåret har medført at næringsparker med egen fjernvarmeproduksjon ikke kan få levert kraft med redusert sats. Dette skyldes at næringsparkens registrering er knyttet til en annen kode. Departementet tar sikte på å utvide den reduserte satsen til også å omfatte fellesleverandører til næringsparker, slik at disse likestilles med andre produsenter av fjernvarme, uavhengig av registreringen. De øvrige vilkårene om bruk

av energikilde og sluttbruker av fjernvarmen vil også omfatte disse produsentene. Et utkast til endringer i regelverket vil i løpet av høsten bli sendt på alminnelig høring. Forslaget må notiseres og godkjennes av ESA før det kan tre i kraft.

3.8 Grunnavgift på fyringsolje mv. (kap. 5542 post 70)

Grunnavgiften på fyringsolje mv. ble innført i 2000. Avgiften ble begrunnet med at økningen i el-avgiften i 2000 ikke skulle bidra til en miljømessig uheldig overgang fra bruk av elektrisitet til bruk av fyringsolje til oppvarming.

Avgiftsplikten omfatter mineralolje. Som mineralolje anses bl.a. parafin, fyringsparafin, gassolje, dieselolje og fyringsolje. Avgiftsplikten oppstår som hovedregel ved uttak fra godkjent lager eller ved innførsel.

Unntatt fra avgiftsplikten er flyparafin samt olje som pålegges autodieselavgift. Det gis fritak for avgiften for bl.a. mineralolje til bruk i skip i utenriks fart, gods- og passasjertransport i innenriks sjøfart, fiske og fangst i nære og fjerne farvann, anlegg på kontinentalsokkelen, forsyningsflåten samt silde- og fiskemelindustrien.

Den generelle avgiftssatsen i 2008 er 0,845 kroner per liter mineralolje. Mineralolje som leveres til treforedlingsindustrien er ilagt en lav sats på 0,12 kroner per liter mineralolje. Den lave satsen for treforedlingsindustrien ble godkjent av EFTAs overvåkningsorgan (ESA) 16. juli 2008 og trådte i kraft 1. september 2008.

Det foreslås å prisjustere avgiftssatsene for 2009, se forslag til avgiftsvedtak § 1.

Lav sats for produksjon av fargestoffer og pigmenter

Det foreslås å utvide den reduserte satsen som omfatter mineralolje levert til treforedlingsindustrien til også å omfatte mineralolje levert til produksjon av fargestoffer og pigmenter. Den nærmere avgrensning vil bli fastsatt i forskrift. Forslaget vil gi et provenytnap på om lag 15 mill. kroner påløpt og om lag 14 mill. kroner bokført i 2009. Forslaget må notiseres til og godkjennes av ESA før det kan tre i kraft. Det foreslås at Finansdepartementet gis fullmakt til å iverksette den reduserte satsen, se forslag til avgiftsvedtak II.

3.9 Avgift på smøreolje mv. (kap. 5542 post 71)

Særagiften på smøreolje ble innført i 1988. Avgiften skal bidra til å redusere uheldig disponering/forbrenning av spillolje («brukt» smøreolje) og dermed redusere skadevirkningene på helse og miljø.

Avgiftsplikten omfatter motor- og girsmøreoljer, industrielle smøreoljer, hydrauliske oljer, mineraloljebaserte smøreoljer samt tilsvarende produkter av annen opprinnelse. Avgiftsplikten oppstår som hovedregel ved uttak fra godkjent lager eller ved innførsel.

Det gis fritak for avgiften for bl.a. smøreolje som anvendes i utenriks fart, fiske og fangst i fjerne farvann, anlegg på kontinentalsokkelen, forsyningsflåten og i fly.

Avgiftssatsen i 2008 er 1,72 kroner per liter.

Det foreslås å prisjustere avgiftssatsen for 2009, se forslag til avgiftsvedtak § 1.

Miljøverndepartementet innførte i 1994 en ordning for refusjon av smøreoljeavgift for spillolje som leveres til godkjent innsamler. Refusjonsordningen administreres av Statens forurensningstilsyn og er nærmere omtalt i St.prp. nr. 1 (2008-2009) Miljøverndepartementet.

3.10 CO₂-avgift (kap. 5508 post 70 og kap. 5543 post 70)

CO₂-avgiften på mineralske produkter ble innført i 1991 og ble i 1999 skilt ut i et eget avgiftsvedtak. Avgiftens formål er å bidra til kostnadseffektive reduksjoner av utslipp av klimagassen CO₂. Avgiftsplikten omfatter mineralolje, bensin, naturgass og LPG og oppstår som hovedregel ved uttak fra godkjent lager eller ved innførsel.

Avgiften på utslipp av CO₂ i petroleumsvirksomheten på kontinentalsokkelen ble innført i 1991. Avgiftens formål er å redusere utslipp av klimagassen CO₂ fra petroleumsvirksomheten på kontinentalsokkelen.

CO₂-avgiften på mineralolje, bensin og gass er hjemlet i vedtaket om CO₂-avgift på mineralske produkter, mens CO₂-avgiften på sokkelen er hjemlet i vedtaket om CO₂-avgift i petroleumsvirksomheten på kontinentalsokkelen. Avgiftene oppkreves etter henholdsvis lov 19. mai 1933 nr. 11 om særagifter og lov 21. desember 1990 nr. 72 om avgift på utslipp av CO₂ i petroleumsvirksomhet på kontinentalsokkelen.

De ulike elementene i CO₂-avgiften er omtalt nedenfor.

CO₂-avgift på mineralolje

Som mineralolje anses bl.a. parafin, fyringsparafin, gassolje, diesololje og fyringsolje.

Det gis fritak for avgiften bl.a. for mineralolje som brukes i skip i utenriks fart, i fiske og fangst i fjerne og nære farvann og i fly i utenriks fart. I forbindelse med budsjettet for 2008 ble det vedtatt fritak for CO₂-avgift for mineralske produkter som leveres til bruk som gir kvotepliktige utslipp etter klimavoteloven. Fritaket ble godkjent av EFTAs overvåkingsorgan (ESA) 16. juli 2008 og trådte i kraft 1. september 2008.

Avgiftssatsen i 2008 er 0,55 kroner per liter mineralolje. For mineralolje til bruk i innenriks luftfart er avgiftssatsen 0,65 kroner per liter mens avgiftssatsen for mineralolje til bruk i treforedlingsindustrien, sildemel- og fiskemelindustrien er 0,28 kroner per liter.

Det foreslås å prisjustere avgiftssatsene for 2009, se forslag til avgiftsvedtak § 1 første ledd bokstav a.

CO₂-avgift på bensin

Avgiftsplikten omfatter bensin og blandinger dersom bensin er hovedbestanddel og blandingen kan benyttes som motordrivstoff.

Det gis fritak for avgiften for bl.a. bensin brukt i fly i utenriks fart og bensin gjenvunnet i VRU-anlegg (Vapour Recovery Unit).

Avgiftssatsen i 2008 er 0,82 kroner per liter bensin.

Det foreslås å prisjustere avgiftssatsen for 2009, se forslag til avgiftsvedtak § 1 første ledd bokstav b.

CO₂-avgift på naturgass og LPG

I forbindelse med budsjettet for 2007 ble det vedtatt å innføre CO₂-avgift på gass til oppvarming av bygg fra 1. juli 2007.

Avgiftssatsene i 2008 er 0,48 kroner per Sm³ naturgass og 0,62 kroner per kg LPG.

Det foreslås å prisjustere avgiftssatsene for 2009, se forslag til avgiftsvedtak II § 1 første ledd bokstav c og d.

CO₂-avgiften på gass til oppvarming av bygg er vedtatt som en generell avgift på gass, men med et fritak for gass som benyttes til annet enn oppvarming. Dette fritaket må godkjennes av EFTAs overvåkingsorgan (ESA) før det kan tre i kraft. ESA åpnet formell undersøkelse i saken 23. november 2007 og avgiften har derfor ikke trådt i kraft som forutsatt. ESA skal om mulig fatte en beslutning innen 18 måneder etter iverksettelsen av undersøkelsen.

Det foreslås at Finansdepartementet gis fullmakt til å iverksette avgiften, se forslag til avgiftsvedtak II.

CO₂-avgiften i petroleumsvirksomheten

Avgiftssatsene i 2008 er 0,45 kroner per Sm³ gass og 0,45 kroner per liter olje eller kondensat.

Fra 2008 ble CO₂-utslipp fra petroleumsvirksomheten inkludert i kvotesystemet. I Ot.prp. nr. 66 (2006-2007) Om lov om endringer i klimakvoteloven m.m. framgikk det at:

«Regjeringen har som utgangspunkt at de samlede utslippskostnadene for petroleumssektoren forutsettes videreført på tilnærmet dagens nivå. Dermed vil de økonomiske incentivene for utslippsreduksjoner på sokkelen opprettholdes. (...) CO₂-avgiften vil bli sett i sammenheng med kostnadene petroleumindustrien blir pålagt ved å måtte kjøpe kvoter, slik at den totale utslippskostnaden blir videreført på tilnærmet dagens nivå.»

På dette grunnlaget ble CO₂-avgiften på sokkelen nedjustert med 35 øre per Sm³/liter, tilsvarende en forventet kvotepris på 160 kroner per tonn CO₂.

Departementet legger til grunn at formuleringen «videreført tilnærmet på dagens nivå» innebærer at utslippskostnadene skulle holdes om lag uendret ved overgangen til kvotesystemet. For at kvotesystemet skal få virke i størst mulig grad, bør også petroleumsnæringen eksponeres for variasjoner i kvoteprisen på linje med annen næringsvirksomhet. Det legges derfor ikke opp til å endre CO₂-avgiften for å motvirke endringer i kvoteprisen.

Det foreslås å prisjustere avgiftssatsene for 2009, se forslag til avgiftsvedtak første ledd bokstav a og b.

I dag skal det ikke betales slik CO₂-avgift for olje og kondensat som er avgiftsbelagt etter Stortingets vedtak om CO₂-avgift på mineralske produkter. Etter at EFTAs overvåkingsorgan (ESA) har godkjent fritaket for CO₂-avgift for mineralske produkter som leveres til bruk som gir kvotepliktige utslipp etter klimakvoteloven, kan unntaksbestemmelsen for CO₂-avgift i petroleumsvirksomhet på kontinentalsokkelen oppheves.

Utslipp av klimagasser og CO₂

Norge skal etter Kyotoprotokollen sørge for at klimagassutslippene i perioden fra 2008 til 2012 i gjennomsnitt ikke overskrider summen av de kvoter Norge ble tildelt i Kyotoprotokollen og de kvoter Norge skaffer via de såkalte Kyoto-mekanismene,

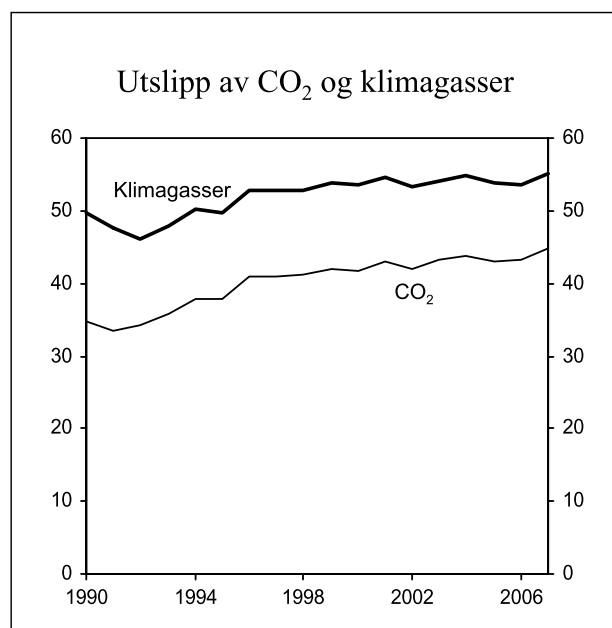
Tabell 3.8 Forslag til CO₂-avgiftssatser for 2009

	Kr per l/Sm ³ /kg	Kr per tonn CO ₂
Bensin	0,84	363
Mineralolje, høy sats	0,67	263
– jetparafin		263
Mineralolje	0,57	
– lett fyringsolje, diesel		214
– tunge fyringsoljer		182
Mineralolje, redusert sats ...	0,29	
– lett fyringsolje, diesel		109
– Tunge fyringsoljer		92
Innenlandsk bruk av gass ...		
– naturgass	0,49	209
– LPG	0,64	213
Kontinentalsokkelen	0,46	
– lett fyringsolje, diesel		173
– tunge fyringsoljer		147
– naturgass		197

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Finansdepartementet.

herunder kjøp av utslippskvoter og utslippsreduksjoner i andre land.

I Kyotoprotokollen fikk Norge tildelt en årlig kvotemengde som i gjennomsnitt er 1 pst. høyere enn utslippene i 1990. Dette tilsvarer om lag 50,1 mill. tonn CO₂-ekvivalenter i gjennomsnitt per år. Kvoteplikten gjelder samlet for 5-årsperioden under ett.

Figur 3.18 Utslipp av CO₂ og klimagasser samlet. 1990-2007. Mill. tonn CO₂-ekvivalenter

Tallene for 2006 og 2007 er foreløpige

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Statens forurensningstilsyn.

De samlede norske klimagassutslippene var 55,0 mill. tonn CO₂-ekvivalenter i 2007. Dette er en økning på 2,8 pst. fra 2006. I perioden 1990 til 2007 har utslippene økt med drøyt 10 pst. Det meste av veksten skjedde i perioden fram til 1999, mens utslippene etter dette har vært relativt stabile.

Kvoteprisen

EUs kvotedirektiv (2003/87/EF) etablerte fra og med 2005 et system for kvotehandel med klimagasser i EU med formål å redusere EUs utslipp av klimagasser på en kostnadseffektiv måte. Handel med CO₂-kvoter startet opp i løpet av første halvår 2005.

Det har vært store variasjoner i kvoteprisen på kvoter med levering i andre handelsperiode (Kyoto-perioden 2008-2012). Prisen på kvoter med levering i desember 2008 (EUADEC08) har variert mellom 98 kroner per tonn CO₂ i februar 2007 til 235 kroner per tonn CO₂ i juli 2008. Det siste året har kvoteprisen i hovedsak ligget mellom 150 og 200 kroner per tonn CO₂. Kvoter med levering i desember 2009 (EUADEC09) har i august 2008 blitt omsatt for om lag 200 kroner per tonn CO₂.

I figur 3.19 sammenliknes utviklingen i kvoteprisen med CO₂-avgiftssatsene. Kvoteprisen har siden 2007 ligget på om lag samme nivå som CO₂-avgiften på mineralolje, men vesentlig under CO₂-avgiften på bensin. Petroleumsvirksomheten er siden 1. januar 2008 ilagt både CO₂-avgift og kvoteplikt. Som en konsekvens av økningen i kvoteprisen har dette gitt en moderat økning av marginalkostnaden ved CO₂-utslipp for denne næringen.

3.11 Svovelavgift (kap. 5543 post 71)

Svovelavgift på mineralske produkter ble innført i 1970 og ble i 1999 skilt ut i et eget avgiftsvedtak. Avgiften er miljømessig begrunnet og skal bidra til å redusere utslippene av svovel.

Avgiftsplikten omfatter mineralolje. Som mineralolje anses bl.a. parafin, fyringsparafin, gassolje, dieselolje og fyringsolje. Avgiftsplikten oppstår som hovedregel ved uttak fra godkjent lager eller ved innførsel.

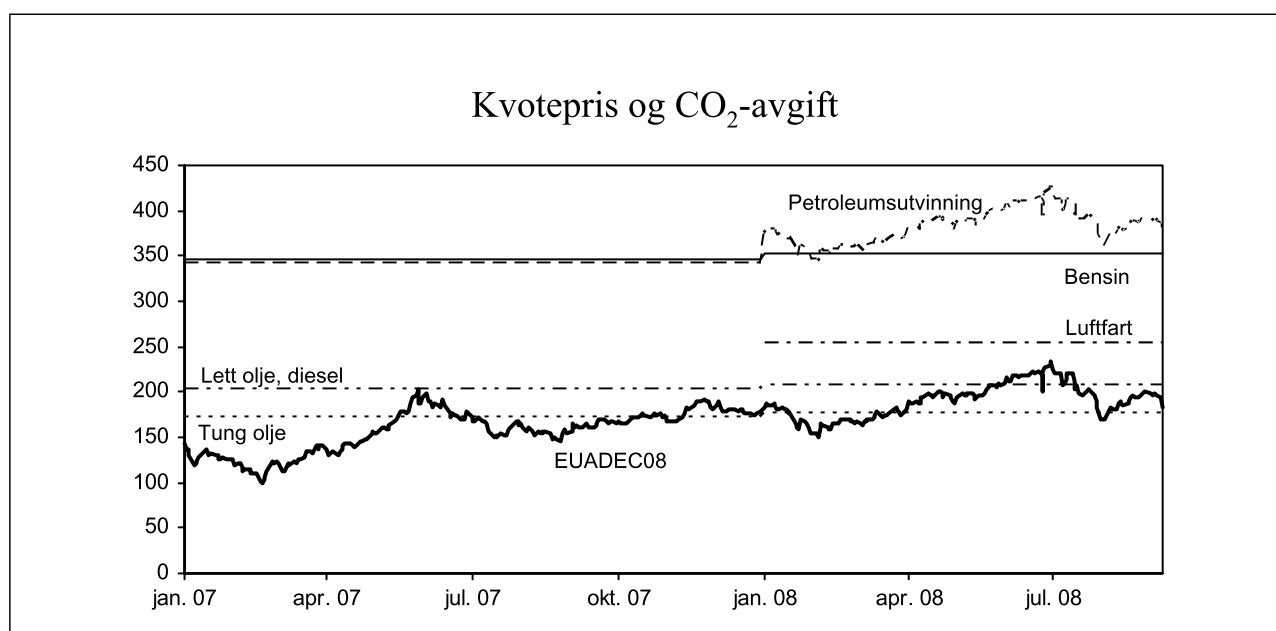
Det gis avgiftsfritak for bl.a. bruk av mineralolje i skip i utenriks fart, fiske og fangst i fjerne farvann og fly i utenriks fart. I tillegg kan hele eller deler av avgiften refunderes dersom utslippet av svovel til atmosfæren er mindre enn svovelinnholdet i de benyttede produktene skulle tilsi.

Avgiftssatsen i 2008 er 7,2 øre per liter mineralolje for hver påbegynt 0,25 pst. vektandel svovel i olje som inneholder over 0,05 pst. vektandel svovel.

Det foreslås å prisjustere avgiftssatsen for 2009, se forslag til avgiftsvedtak § 1.

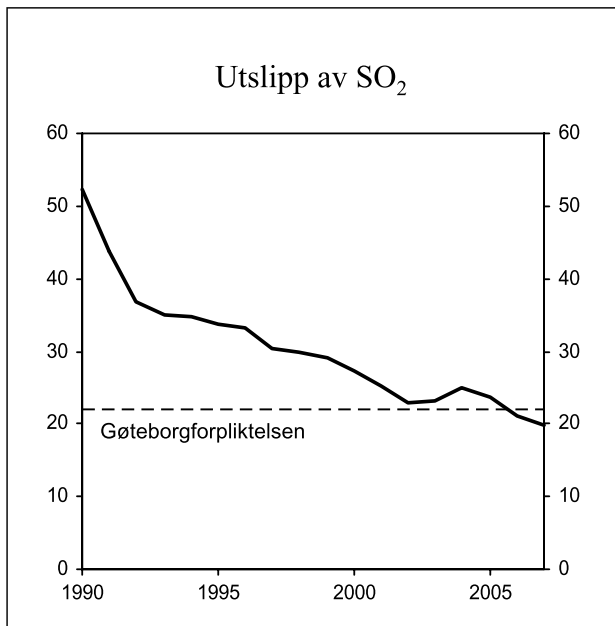
Utslipp av SO₂

Norge er i henhold til Gøteborgprotokollen av 1999 forpliktet til å redusere de årlige utslippene av svoveldioksid (SO₂) til maksimalt 22 000 tonn fra og med 2010. I de siste tiårene har det vært en markant nedgang i de norske utslippene av SO₂. I 2007 var utslippene på 19 700 tonn, noe som er en reduksjon på 62 pst. siden 1990. I henhold til foreløpige

Figur 3.19 Kvotepriser (EUADEC08) og CO₂-avgift på ulike produkter og anvendelser. Kroner per tonn CO₂

Kilde: European Climate Exchange, Norges Bank og Finansdepartementet.

Figur 3.20 SO₂-utslipp. 1980-2007. 1000 tonn

Tall for 2006 og 2007 er foreløpige

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Statens forurensningstilsyn.

tall gikk utslippene ned med 1 200 tonn fra 2006 til 2007. Utslippene ligger dermed 2 300 tonn eller om lag 10 pst., under utslippsforpliktelsen etter Gøteborgprotokollen.

3.12 Avgift på utslipp av NO_x (kap. 5509 post 70 og kap. 5549 post 70)

Avgiften på utslipp av NO_x ble innført i 2007. Avgiftens formål er å bidra til kostnadseffektive reduksjoner i utslippene av nitrogenoksider (NO_x) og sammen med andre virkemidler bidra til å oppfylle Norges utslippsforpliktelse etter Gøteborgprotokollen. Avgiftsplikten omfatter utslipp av NO_x ved energiproduksjon fra

- framdriftsmaskineri med samlet installert motoreffekt på mer enn 750 kW,
- motorer, kjeler og turbiner med samlet installert innfyrt effekt på mer enn 10 MW, og
- fakler på offshoreinstallasjoner og anlegg på land. Avgiftsplikten oppstår ved utslipp av NO_x.

Det gis fritak for avgiften for bl.a. utslipp fra fartøy som går i direkte fart mellom norsk og utenlandsk havn, luftfartøy som går i direkte fart mellom norsk og utenlandsk lufthavn, fartøy som brukes til fiske og fangst i fjerne farvann samt utslippskilder omfat-

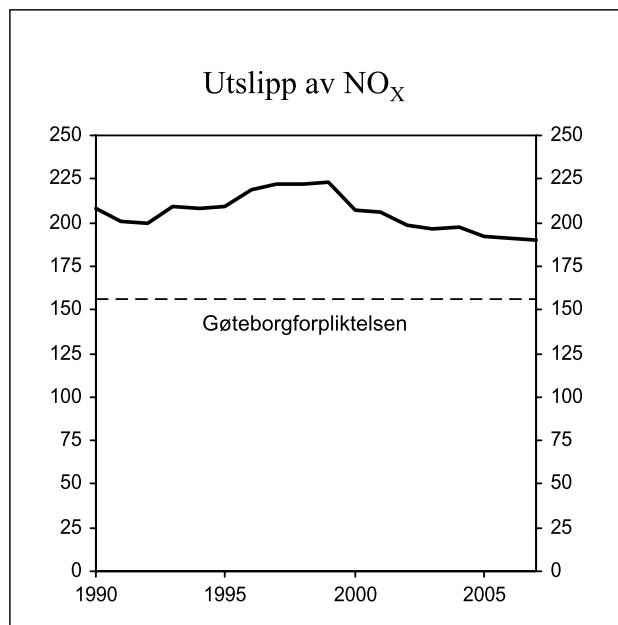
tet av miljøavtale med staten om gjennomføring av NO_x-reduserende tiltak i samsvar med et fastsatt miljømål. Miljøverndepartementet og 14 næringsorganisasjoner inngikk 14. mai 2008 en slik miljøavtale. EFTAs overvåkingsorgan (ESA) godkjente 16. juli 2008 avgiftsfritaket for virksomheter som er omfattet av miljøavtalen som lovlig statsstøtte. Virksomheter som har tilsluttet seg miljøavtalen innen 1. juli 2008 kan etter søknad til Toll- og avgiftsetaten få refundert avgift for 2008. Det vises til nærmere omtale av miljøavtalen i St.prp. nr. 1 (2008-2009) Miljøverndepartementet.

Avgiftssatsen i 2008 er 15,39 kroner per kg utslipp av NO_x. Det foreslås å prisjustere avgiftssatsen for 2009, se forslag til avgiftsvedtak § 1.

Ved innføringen av avgiften på utslipp av NO_x i 2007 ble det lagt vekt på at utslippene skulle reduseres uten at den økonomiske belastningen for næringene skulle bli for høy. Det ble derfor lagt til grunn drøyt 400 mill. kroner i NO_x-avgiftskompensasjoner. Ved inngåelsen av miljøavtalen faller grunnlaget for en stor del av kompensasjonene bort. I forbindelse med Revidert nasjonalbudsjett 2008 ble derfor kompensasjonene redusert med om lag 130 mill. kroner samtidig med at inntektene fra avgiften ble justert ned. Det ble samtidig varslet at det kunne bli behov for ytterligere reduksjoner i kompensasjonene. Det foreslås derfor å redusere kompensasjonsordningene ytterligere med om lag 60 mill. kroner i budsjettet for 2009. Forslag til reduksjoner i kompensasjonene er nærmere beskrevet i de respektive departementers fagproposisjoner for 2009-budsjettet.

Utslipp av NO_x

Norge er i henhold til Gøteborgprotokollen av 1999 forpliktet til å redusere de årlige utslippene av NO_x til maksimalt 156 000 tonn fra og med 2010. I de siste tiårene har det vært en moderat reduksjon i de norske utslippene av NO_x. I henhold til foreløpige utslippstall for 2007 er utslippene redusert med 9 pst. siden 1990. Utslippene av NO_x var i 2007 på 189 600 tonn. Dette er en reduksjon på 1 200 tonn siden 2006. Utslippene ligger dermed 33 600 tonn eller om lag 22 pst., over utslippsforpliktelsen etter Gøteborgprotokollen.

Figur 3.21 NO_x-utslipp 1980-2007. 1 000 tonn
Tall for 2006 og 2007 er foreløpige.

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Statens forurensningstilsyn.

3.13 Avgift på sluttbehandling av avfall (kap. 5546 post 70)

Særagiften på sluttbehandling av avfall ble innført i 1999. Avgiften består av en avgift på deponering av avfall og en avgift på forbrenning av avfall. Avgiften skal prise miljøkostnadene ved sluttbehandling av avfall og stimulere til økt gjenvinning og reduserte avfallsmengder. Forbrenningsavgiften skal i tillegg stimulere til rensing av utslipp og utsortering av utslippintensive avfallsfraksjoner.

Avgift på deponering av avfall

Avgiftsplikten omfatter avfall innlevert til sluttbehandling ved deponi og oppstår ved innlevering av avfallet til deponiet. Det gis fritak for deponiavgiften for farlig avfall, avfall som innleveres til anlegg for ombruk, gjenvinning eller sortering for gjenvinning, avfall som består av uorganisk materiale og som legges på særskilt opplagsplass, avfall som er restavfall fra utnyttelse av returfiber i treforedlingsindustrien samt avfall som består av forurensede jord- og løsmasser.

Deponiavgiften er differensiert ut fra deponiets miljøstandard. Avgiftssatsen i 2008 er 434 kroner per tonn avfall som leveres til anlegg med høy miljøstandard. For andre anlegg er avgiftssatsen i 2008 566 kroner per tonn avfall. Det foreslås å prisjustere avgiftssatsene for 2009, se forslag til avgiftsvedtak § 2.

Miljøverndepartementet har i forskrift fastsatt at det fra 1. juli 2009 vil være forbudt å deponere nedbrytbart avfall, jf. St.prp. nr. 1 (2008-2009) Miljøverndepartementet. Forbudet innebærer at biologisk nedbrytbare fraksjoner som papir, tre, våtorganisk avfall, tekstiler og slam må behandles på andre måter enn deponering. Avfall som deponeres etter at forbudet har trådt i kraft, vil derfor ha en vesentlig annen sammensetning enn tidligere, slik at utslippene av klimagasser og miljøgifter per tonn avfall vil bli redusert. Deponiavgiften, som ble innført for å prise miljøkostnadene ved deponering, bør justeres for å reflektere denne endringen. Regjeringen vil komme tilbake med en vurdering av nivået på avgiftssatsene i forhold til miljøkostnadene i forbindelse med Revidert nasjonalbudsjett 2009.

Avgift på forbrenning av avfall

Avgiftsplikten omfatter utslipp av støv, gassene hydrogenfluorid (HF), hydrogenklorid (HCl), nitrogenoksider (NO_x) og svoveldioksid (SO₂), dioksiner, tungmetallene kvikksølv (Hg), kadmium (Cd), bly (Pb), krom (Cr), mangan (Mn), arsen (As) og nikkel (Ni) samt karbondioksid (CO₂) ved forbrenning av avfall innlevert til sluttbehandling ved forbrenningsanlegg. Avgiftsplikten oppstår ved utslipp til luft av avgiftspliktige stoffer ved forbrenning av avfall. CO₂-komponenten i avgiften er knyttet til avfallet, ikke selve utslippet, og avgiftsplikten oppstår ved innlevering av avfall til forbrenning. Energianlegg i industrien som kun benytter avfallsbaserte brenslere i produksjonen, anses som gjenvinningsanlegg og omfattes derfor ikke av avgiftsplikten. Anlegg som brenner avfall som inneholder fossilt materiale, skal betale avgift for utslipp av CO₂. Avfallsfraksjonene til forbrenning skal være positivt utsortert, og det må dokumenteres at avfallet ikke inneholder fossilt materiale.

Avgiftssatsene på utslipp av de enkelte stoffene varierer og er fastsatt ut fra beregnet miljøskade. Det foreslås å prisjustere avgiftssatsene for 2009, se forslag til avgiftsvedtak § 3.

3.14 Avgift på helse- og miljøskadelige kjemikalier (kap. 5547 post 70 og 71)

Avgiften på de helse- og miljøskadelige kjemikalierne trikloreten (TRI) (post 70) og tetrakloreten (PER) (post 71) ble innført i 2000. Avgiftens formål er å redusere bruken av disse kjemikalierne.

Avgiftsplikten omfatter TRI og PER, herunder gjenvunnet TRI og PER. Videre omfattes TRI og

PER som inngår som bestanddel i andre produkter dersom mengden av TRI og PER overstiger henholdsvis 1 pst. og 0,1 pst. av produktets totale vekt. Avgiftsplikten oppstår som hovedregel ved uttak fra godkjent lager eller ved innførsel. Det gis fritak for avgiften bl.a. for TRI og PER som er gjenvunnet til eget bruk.

Avgiftssatsene i 2008 er 59,19 kroner per kg ren TRI eller PER. For varer hvor kun en del av innholdet er TRI eller PER, blir det beregnet en forholdsmessig avgift. Satsene avspeiler innholdet av TRI eller PER i produktene.

Det foreslås å prisjustere avgiftssatsene for 2009, se forslag til avgiftsvedtak § 1.

Miljøverndepartementet har etablert en refusjonsordning for avfall som inneholder TRI og som innleveres til godkjent mottak eller behandlingsanlegg for farlig avfall. Refusjonsordningen administreres av Statens forurensningstilsyn og er nærmere omtalt i St.prp. nr. 1 (2008-2009) Miljøverndepartementet.

3.15 Avgift på visse klimagasser (kap. 5548 post 70)

Avgiften på klimagassene hydrofluorkarboner (HFK) og perfluorkarboner (PFK) ble innført i 2003. Avgiftens formål er å redusere utslippene av HFK og PFK gjennom å stimulere til bruk av alternative gasser og til utvikling av ny teknologi som ikke bruker HFK og PFK.

Avgiftsplikten omfatter alle blandinger av HFK og PFK, både innbyrdes blandinger og blandinger med andre stoffer, samt HFK og PFK som inngår som bestanddel i andre varer. Avgiftsplikten oppstår som hovedregel ved uttak fra godkjent lager eller ved innførsel. Det gis fritak for avgiften bl.a. for HFK og PFK som gjenvinnes.

Avgiftssatsene er gradert ut fra gassenes globale oppvarmingspotensiale (GWP) og tilsvarende i 2008 om lag 199 kroner per tonn CO₂-ekvivalent. Dette innebærer at de ulike HFK- og PFK-forbindelsene har ulike satser avhengig av hvor kraftig klimaeffekt de antas å ha. Det foreslås å prisjustere avgiftssatsene for 2009, se forslag til avgiftsvedtak § 2.

Miljøverndepartementet har etablert en refusjonsordning for HFK og PFK som innleveres for destruksjon til godkjent destruksjonsanlegg. Refusjonsordningen administreres av Statens forurensningstilsyn og er nærmere omtalt i St.prp. nr. 1 (2008-2009) Miljøverndepartementet.

3.16 Avgift på sjokolade- og sukkervarer mv. (kap. 5555 post 70)

Avgiften på sjokolade- og sukkervarer ble innført i 1922. Avgiften er først og fremst fiskalt begrunnet, men avgiften er også gitt en helsemessig begrunnelse.

Avgiftsplikten omfatter sukkervarer, herunder hvit sjokolade, tyggegummi, karameller, pastiller, sukkertøy og drops. Avgiftsplikten omfatter også sjokolade og andre næringsmidler som inneholder kakao. Ulike typer kjeks som søte kjeks, småkaker, vafler og vaffelkjeks er avgiftspliktig når de enten er helt overtrukket (eventuelt unntatt bunnen) med sjokolade-, kakao- og/eller sukkerholdig masse, eller er delvis overtrukket og/eller har mellomlag av sjokolade-, kakao- eller sukkermasse, og hvor vekten av massen utgjør mer enn 50 pst. av kjeksens samlede vekt. Avgiftsplikten omfatter også drops, tyggegummi og andre godterier, herunder pastiller mv., uten innhold av sukker. Avgiftsplikten oppstår som hovedregel ved uttak fra godkjent lager eller ved innførsel. Det gis fritak for avgiften bl.a. for varer som brukes som råstoff mv. ved framstilling av varer.

I 2008 er sjokolade- og sukkervareavgiften 16,79 kroner per kg av varens avgiftspliktige vekt. Det foreslås at avgiftssatsen prisjusteres for 2009, se forslag til avgiftsvedtak § 1.

En generell avgift på sukker

Sjokolade- og sukkervareavgiften byr på avgrensingsproblemer og innebærer ulik avgiftsbehandling av søtsaker og snacks. Hensynet til et enklere regelverk og likebehandling av avgiftspliktige varer og nære substitutter, taler for å avvikle avgiften på sjokolade- og sukkervarer.

Særavgiftsutvalget (NOU 2007: 8 En vurdering av særavgiftene) anbefalte på prinsipielt grunnlag at avgiften på sjokolade- og sukkervarer, avgiften på alkoholfrie drikkevarer og avgiften på sukker erstattes med en generell sukkeravgift gradert etter tilsatt sukker i mat- og drikkevarer. En gradert avgift betyr at varer med lite sukker avgiftslegges lavere enn varer med mye sukker. Dette kan oppnås ved at produktet avgiftslegges etter antall gram tilsatt sukker.

Utvalget mente imidlertid at det ville være betydelige administrative problemer med en slik avgift. Utvalget fant også at en omlegging kan være problematisk etter EØS-avtalen. Utvalget anbefalte derfor at dagens merkeregler endres før en avgift

etter sukkerinnhold i mat- og drikkevarer innføres. Det bør da vurderes om en avgift skal omfatte alle mat- og drikkevarer, eller bare omfatte utvalgte varer.

Departementet slutter seg i utgangspunktet til Særagiftsutvalgets prinsipielle syn om at avgiften på sjokolade- og sukkervarer, avgiften på alkoholfrie drikkevarer og avgiften på sukker bør erstattes med en generell sukkeravgift. En gradert avgift forutsetter blant annet at begrepet «sukker» lar seg hensiktsmessig avgrense, og at det kan fastslås og kontrolleres hvor mye sukker som er tilsatt varen. Videre må avgiften utformes i samsvar med EØS-avtalens regler om det frie varebyttet.

Etter departementets oppfatning knytter det seg usikkerhet til om disse forutsetningene kan oppfylles. Det skyldes bl.a. at begrepet «sukker» ikke er entydig. For eksempel kan ulike konsentrater av frukt og bær tilsettes varer som søtning. Det vil være vanskelig å skille mellom sukker som er tilsatt og sukker som forekommer naturlig i varen. Ikke minst vil det ved kontroll av varen være vanskelig å fastslå mengden tilsatt sukker. Administrative konsekvenser av å innføre avgift på alle eller større grupper mat- og drikkevarer tilsatt sukker, vil være betydelige. Departementet mener derfor at administrative og avgiftstekniske hensyn tilsier at det først må være på plass et merkeregulverk som angir tilsatt sukkerinnhold før det arbeides videre med en gradert sukkeravgift. Dagens merkeregulverk er basert på harmoniserte EU-direktiver. Det er ikke rom for at det fastsettes nasjonale regler på et område som er harmonisert etter EØS-avtalen. Sammen med Helse- og omsorgsdepartementet vil departementet prøve å påvirke EUs arbeid med nytt merkeregulverk slik at det kan danne grunnlag for en ny, gradert sukkeravgift.

3.17 Avgift på alkoholfrie drikkevarer (kap. 5556 post 70)

Avgiften på alkoholfrie drikkevarer ble lagt om fra 1. januar 2007. Dagens avgift omfatter drikkevarer som er tilsatt sukker eller søtstoff. Det innebærer at brus, lettbrus, nektar, saft, melkeprodukter mv. avgiftslegges dersom drikkevarene er tilsatt sukker eller søtstoff. Drikkevarer som naturlig inneholder sukker, f.eks. presset fruktjuice, avgiftslegges ikke. Varene avgiftslegges med en avgift per liter salgsvare, og satsen er 1,68 kroner for 2008. Sirup tilsatt sukker eller søtstoff til ervervsmessig framstilling av alkoholfrie drikkevarer i dispensere mv., omfattes også av avgiften. Melkeprodukter som kun er tilsatt en mindre mengde sukker (til og med 15

gram sukker per liter), og varer i pulverform er fritatt for avgiften.

Avgiftsplikten omfatter også alkoholholdige drikkevarer med alkoholstyrke til og med 0,7 volumprosent alkohol. Drikkevarer som f.eks. alkoholfritt øl, avgiftslegges derfor kun dersom de er tilsatt sukker eller kunstig søtstoff. I all hovedsak produseres alkoholfritt øl uten at sukker eller søtstoff tilsettes.

Tilgjengelighet, informasjon og pris er virkemidler som kan påvirke kostholdsvanene. Brus er en av de viktigste årsakene til overforbruk av sukker som igjen er en medvirkende årsak til overvekt og fedme. Økt pris på sukkerholdig og søtet drikke kan bidra til å redusere forbruket. For å øke prisforskjellen mellom sukret/søtet drikke og andre alkoholfrie drikkevarer foreslås det å øke avgiften på alkoholfrie drikkevarer opp til nivået for lettøl, dvs. opp til nivået for øl med alkoholinnhold mellom 0,7 og 2,7 volumprosent. Forslaget innebærer en avgiftsøkning utover normal prisjustering på vel 55 pst. Satsen for konsentrat (sirup) økes tilsvarende. Det anslås at avgiftsøkningen vil gi et merproveny på om lag 600 mill. kroner påløpt og om lag 550 mill. kroner bokført i 2009. Se forslag til avgiftsvedtak § 1.

For omtale av Særagiftsutvalgets (NOU 2007: 8) forslag om en generell avgift på sukker, vises det til avsnitt 3.16.

3.18 Avgift på sukker mv. (kap. 5557 post 70)

Avgiften på sukker ble innført i 1981. Avgiften er først og fremst fiskalt begrunnet, men avgiften er også gitt en helsemessig begrunnelse.

Avgiftsplikten omfatter sukker (roe- og rørsukker) samt sirup og sukkeroppløsninger. Avgiftsplikten oppstår som hovedregel ved uttak fra godkjent lager eller ved innførsel. Det gis fritak for avgiften bl.a. for sukker som nyttes til ervervsmessig framstilling av varer.

I 2008 er avgiften på sukker 6,50 kroner per kg. Det foreslås at avgiftssatsen prisjusteres for 2009, se forslag til avgiftsvedtak § 1.

For omtale av Særagiftsutvalgets (NOU 2007: 8) forslag om en generell avgift på sukker, vises det til avsnitt 3.16.

3.19 Avgift på drikkevareemballasje (kap. 5559 post 70-74)

Grunnavgiften på engangsemballasje for drikkevarer (post 70)

Drikkevareemballasje som ikke kan brukes om igjen i sin opprinnelige form (engangsemballasje), blir ilagt en grunnavgift. Grunnavgiften på engangsemballasje for drikkevarer ble innført 1. januar 1994. I 2008 er avgiftssatsen 0,97 kroner per enhet.

I forbindelse med Revidert nasjonalbudsjett 2005 ble grunnavgiften på PET-flasker (plastflasker) vedtatt fjernet fra 1. juli 2005. Bondevik II-regjeringen foreslo å avvikle grunnavgiften helt fra 1. januar 2006. I St.prp. nr. 1 Tillegg nr. 1 (2005-2006) Om endring av St.prp. nr. 1 om statsbudsjettet 2006 reverserte Regjeringen dette forslaget og gjeninnførte samtidig grunnavgiften på plastflasker.

EFTAs overvåkningsorgan (ESA) åpnet 13. juni 2007 formell sak mot Norge om at grunnavgiften på engangsemballasje er i strid med EØS-avtalen artikkel 14. Bestemmelsen forbyr diskriminerende avgiftsbehandling mellom innenlandske og utenlandske produkter. ESAs begrunnelse er at avgiften i hovedsak rammer importerte drikkevarer. Importerte drikkevarer er av praktiske årsaker tappet på engangsemballasje og er dermed avgiftspliktige. Norske produsenter kan unngå avgiften ved å bruke ombruksemballasje. ESA hevder videre at grunnavgiften ikke kan opprettholdes med en miljøbegrunnelse etter EØS-avtalen, og at det uansett ikke kan dokumenteres at ombruksemballasje er mer miljøvennlig enn engangsemballasje som kan gjenvinnes. Norge fastholdt i brev 13. september 2007 til ESA at grunnavgiften kan opprettholdes etter EØS-avtalen som en miljøavgift.

Finansdepartementet mottok 16. april 2008 grunnlagt uttalelse hvor ESA opprettholder sitt syn om at avgiften er i strid med diskrimineringsforbudet. ESAs uttalelse omfatter engangsemballasje til brus og vann. Uttalelsen ble besvart 23. juni 2008. I svarbrevet fastholdes tidligere syn om at grunnavgiften kan opprettholdes som en miljøavgift etter EØS-avtalen.

Det foreslås at avgiftssatsen prisjusteres fra 2008 til 2009, se forslag til avgiftsvedtak § 3.

Miljøavgift på drikkevareemballasje (post 71-74)

Miljøavgiften på drikkevareemballasje skal prise kostnadene ved at drikkevareemballasje havner som søppel i naturen. Avgiften er utformet slik at emballasje av henholdsvis glass, metall og plast/kartong har ulike avgiftssatser. Differensieringen

er begrunnet med at ulike type emballasje gir ulike miljøskade i naturen. Miljøavgiften er også gradert etter returandel, slik at emballasje som inngår i godkjente retursystemer får redusert miljøavgiftssats etter returandelen. Ved returandel på 95 pst. eller høyere faller avgiften bort. Det er Statens forurensningstilsyn (SFT) som godkjenner retursystemer og fastsetter returandel.

Avgiftsvedtaket § 8 gir hjemmel til å fastsette overgangsordninger ved systemomlegging av avgiftene. Bestemmelsen foreslås ikke videreført da det ikke lenger er behov for den, jf. Budsjett-innst. S. nr. 1 (1999-2000).

Det foreslås at avgiftssatsene prisjusteres fra 2008 til 2009, se forslag til avgiftsvedtak § 2.

3.20 Dokumentavgift (kap. 5565 post 70)

Dokumentavgiften avløste stempelavgiften i 1976. Avgiften er fiskalt begrunnet og har til hensikt å skaffe staten inntekter. Størrelsen på avgiften er derfor ikke ment å dekke statens kostnader ved tinglysning. Disse kostnadene dekkes av tinglysningsgebyret.

Avgiftsplikten inntreder ved tinglysning av dokument som overfører hjemmel til fast eiendom, herunder bygning på fremmed grunn og tilhørende festerett til tomta. Avgiften utgjør 2,5 pst. av eiendommens salgsv verdi, men minst 250 kroner. Ved tinglysning av første gangs overføring av hjemmel til eierseksjon eller til fysisk del av eiendom i forbindelse med oppløsning av borettslag og boligaksjeselskaper, betales en fast avgift på 1 000 kroner per hjemmelsoverføring.

Det foreslås ingen satsendringer i avgiften for 2009, se forslag til avgiftsvedtak § 1.

Departementet foreslår å utvide fritaket for dokumentavgift ved overføring av felles bolig, i de tilfeller samboerskapet opphører som en følge av den ene partens død. Fritaket utvides slik at det ikke lenger stiller krav om felles folkeregistrert adresse de siste to år før samboerskapet opphører. For nærmere omtale se Ot.prp. nr. 1 (2008-2009) Skatte- og avgiftsopplegget 2009 – lovendringer.

3.21 Avgifter i telesektoren (kap. 5583 post 70)

Frekvensavgifter

Prising av frekvenser for mobiltelefoni ble foreslått i St.prp. nr. 70 (1995–1996) Om avvikling av reste-

Tabell 3.9 Frekvensavgifter 2008 og forslag 2009. Kroner

	2008	Forslag 2009	
900 og 1 800 MHz-båndene	240 000	247 000	per duplex-kanal
450 MHz båndet	1 050 000	1 082 000	per MHz (duplex)
3G-mobiltelefoni	22 000 000	22 600 000	per konsesjon

Kilde: Finansdepartementet.

rende eneretter i telesektoren, og fikk tilslutning i Stortinget, jf. Innst. S. nr. 284 (1995–1996). Samferdselsdepartementet stilte krav om en årlig frekvensavgift for første gang i 1998, ved tildelingen av frekvenser i 1 800 MHz-båndet (DCS/GSM 1 800). Det er senere blitt stilt vilkår om årlig frekvensavgift ved nye tillatelser på mobilområdet.

For disponering av frekvenser i 450, 900 og 1 800 MHz-båndene bestemmes frekvensavgiften av tildelt frekvensmengde. For disponering av frekvenser i 900 og 1 800 MHz-båndene ble avgiften fastsatt til 200 000 kroner per duplex-kanal (2 x 200 kHz) da den ble tildelt for første gang i 1998. For disponering av frekvenser i 450 MHz-båndet ble avgiften fastsatt til 1 mill. kroner per MHz (duplex) da den ble fastsatt første gang i 2005.

For disponering av frekvenser til etablering og drift av tredje generasjons mobilsystemer (3G) ble det i forbindelse med Revidert nasjonalbudsjett 2000 bestemt å stille vilkår om betaling av en årlig frekvensavgift på 20 mill. kroner per konsesjon fra 2001. Opprinnelig ble det tildelt fire konsesjoner for 3G i Norge, men to av konsesjonene er senere levert tilbake til staten. I forbindelse med ny utlysning av de to ledige konsesjonene sluttet Stortinget seg til forslaget om at frekvensavgiften på 20 mill. kroner per konsesjon skulle videreføres i nye konsesjoner, jf. St.meld. nr. 32 (2001–2002), St.meld. nr. 18 (2002–2003) og Innst. S. nr. 192 (2002–2003). Alle de fire konsesjonene for 3G i Norge er nå tildelt.

Frekvensavgiftene for mobiltelefoni var til og med 2007 nominelt videreført fra tidligere år, noe som førte til en reell reduksjon i avgiftssatsene. Andre særavgifter prisjusteres normalt årlig i forbindelse med budsjettene, med anslått utvikling i konsumprisindeksen. For 2008 ble det vedtatt at frekvensavgiftene skulle oppjusteres på grunnlag av historisk og anslått konsumprisutvikling fra det tidspunkt avgiften ble fastsatt første gang, jf. Budsjett-innst. S. nr. 1 (2007–2008) avsnitt 4.8.25. Det ble videre vedtatt at frekvensavgiftene skulle prisjusteres årlig på linje med andre særavgifter, og at avgiftssatsene skal fastsettes i plenarvedtaket.

På dette grunnlaget foreslås det at frekvensavgiftene økes med anslått prisutvikling i 2009. Gjeldende

satser for frekvensavgiftene og forslag for 2009 framgår av tabell 3.9.

For 2008 utgjør totale frekvensavgifter vel 170 mill. kroner. For 2009 anslås totale frekvensavgifter etter inflasjonsjustering til om lag 180 mill. kroner. Det vises til forslag til vedtak om avgift på frekvenser.

Nummeravgifter

Fra 1999 har Post- og teletilsynet lagt ut femsifrede telefonnummer for salg direkte til sluttbrukere. En sluttbruker som får tildelt et femsifret nummer, skal betale en årlig avgift for retten til å inneha og bruke nummeret. De femsifrede numrene er delt inn i forskjellige priskategorier. Avgift per nummer varierer fra 25 000 kroner til 100 000 kroner per år. For 2008 er inntekten fra nummeravgifter anslått til drøyt 23 mill. kroner. Provenyet fra nummeravgifter anslås til om lag 23,5 mill. kroner i 2009. Det vises til forslag til vedtak om avgift på frekvenser.

3.22 Inntekter ved tildeling av konsesjoner (kap. 5309 post 29)

Staten kan kreve betaling ved tildeling av eksklusive rettigheter til en ressurs, f.eks. frekvenstillatelser og tillatelser til oppdrett av laks og ørret. Betalingen kan være fastsatt på forhånd eller bestemmes gjennom bruk av auksjon. Når tildelingen skjer ved auksjon vil størrelsen på disse inntektene variere avhengig av selskapenes betalingsvilje for de tillatelser som utlyses.

Den fjerde ledige 3G-frekvenstillatelsen ble lyst ut i 2006, men det meldte seg ingen budgivere til selve auksjonen. Samferdselsdepartementet mottok i 2007 søknad på den fjerde ledige 3G-tillatelsen. Samferdselsdepartementet gjennomførte derfor en auksjon av frekvensene hvor det kom inn ett bud pålydende 47 mill. kroner. Post- og teletilsynet gjennomførte i februar 2008 en auksjon av frekvenser i båndet 2680–2690 MHz. Tilsynet mottok ett bud pålydende 2,7 mill. kroner. Samferdselsdepartementet har fullmakt fra Stortinget til å innhente

inntekter for 2008 ved tildeling av konsesjoner for frekvenser.

Det foreligger på dette tidspunkt planer om å gjennomføre to auksjoner for å tildele konsesjoner og frekvenser i 2008. Post- og teletilsynet har varslet at det vil gjennomføres en auksjon av frekvensene i båndet 10 GHz. Videre er det varslet at det vil tildeles ressurser ved auksjon i båndet 23 GHz. Det kan derfor forventes inntekter i disse auksjonene. Det kan likevel oppstå flere situasjoner der det er hensiktsmessig å tildele mot betaling for enkelte frekvenstillatelser. Det foreslås derfor at vedtaket om inntekter ved tildeling av konsesjoner under Samferdselsdepartementet videreføres for 2009.

Etablering av oppdrettsanlegg er konsesjonsregulert. Antall tillatelser er imidlertid begrenset bare for kommersiell matfiskoppdrett av laks, ørret og regnbueørret og for havbeite. Det betales et vederlag til staten ved tildeling av nye lakse- og ørretkonsesjoner.

I 2002 og 2003 ble til sammen 90 nye tillatelser for oppdrett av laks og ørret utlyst med forhåndsfastsatt vederlag. Til den fastsatte prisen var det imidlertid ingen kjøpere for de 10 konsesjonene som var utlyst i Finnmark. Først i 2006 ble konsesjonene tildelt i Finnmark, men da etter en lukket budrunde med prekvalifisering.

Innenfor de eksisterende lakse- og ørretkonsesjonene er potensialet for videre produksjonsøkning nå nær fullt utnyttet. Regjeringen har bestemt at det skal tildeles nye tillatelser for oppdrett av laks og regnbueørret i 2009. Det foreslås derfor et vedtak om inntekter ved tildeling av konsesjoner under Fiskeri- og kystdepartementet for 2009.

3.23 Avgifter i matforvaltningen (kap. 5576 post 70)

Ved etablering av Mattilsynet ble det etablert et tredelt system for finansiering ved hjelp av gebyr og avgifter. Systemet består av gebyr for særskilte ytelser som tilsynet utfører overfor individuelle brukere, gebyr for enkelte tilsyns- og kontrolloppgaver der disse entydig over tid retter seg mot individuel-

le brukere og avgifter for tilsyn og kontroll som ikke entydig retter seg mot individuelle brukere. Med virkning fra 2007 ble det opprettet et skille mellom inntekter fra gebyr og avgifter under Mattilsynet. Inntekter fra gebyr bevilges på kap. 4115 post 01, mens avgifter i matforvaltningen ble skilt ut i nytt kap. 5576 post 70.

Disse avgiftene er en form for skattlegging som følger prosedyrene i Grunnloven § 75 bokstav a, dvs. at de vedtas av Stortinget for ett år av gangen. I plenarvedtaket er det inntatt hva som avgiftslegges og for de fleste avgiftene også avgiftssatsene. Avgiftene oppkreves av Landbruks- og matdepartementet med hjemmel i særlovgivningen.

Matproduksjonsavgiftene dekker tilsyn og kontroll langs hele matproduksjonskjeden etter matloven. Ordningene dekker også tilsyn og kontroll med dyrevelferd, dyrehelsepersonell og avl knyttet til dyr som inngår i produksjon av næringsmidler.

Matproduksjonsavgiftene er inndelt i 11 ulike avgifter. Avgiftsnivået avhenger av om det er norsk eller importert vare. For de norskproduserte varene avhenger avgiftsnivået av om varene er animalia (varer fra dyreriket) eller vegetabilia (varer fra planteriket). For animalia avhenger avgiftsnivået i tillegg av om det er landbaserte varer eller fisk/sjømat. Satsene i forslaget til avgiftsvedtak er i pst. av verdi, med unntak for kjøtt, melk og fisk. Disse har avgiftssatser basert på vekt/volum. For importerte varer skiller avgiftene mellom råvarer og halvfabrikata/ferdigvarer.

Det innkreves i tillegg egne avgifter for tilsyn og kontroll med drikkevann (vannverk), kosmetikk, fôr til dyr utenom matproduksjon og planter som ikke er mat.

Stortingets vedtak gir Landbruks- og matdepartementet myndighet til å oppkreve matproduksjonsavgift opp til et maksimalt nivå. Avgiftssatsene i matforvaltningen fastsettes med sikte på å nå budsjetterte inntektskrav. Det vises til forslag til vedtak om avgifter i matforvaltningen.

For nærmere omtale av avgiftene vises det til St. prp. nr. 1 (2008-2009) Landbruks- og matdepartementet.

4 Toll

4.1 Innledning

Ved innførsel av varer skal det svares toll etter tolltariffens ordinære satser vedtatt av Stortinget, med mindre det er innrømmet tollfrihet i henhold til preferanseavtaler eller -ordninger, eller det er gitt tollfritak med hjemmel i stortingsvedtak. Toll oppkreves i hovedsak bare på viktige landbruksprodukter, samt klær og andre tekstilvarer. Tolltariffen angir, i tillegg til de ordinære tollsatsene, også preferansetollsats i henhold til inngåtte handelsavtaler. Preferansetollbehandling forutsetter at krav til varens opprinnelse er oppfylt og dokumentert. Det samme gjelder for den ensidige preferanseordningen overfor utviklingsland.

Lov 21. desember 2007 nr. 119 om toll og vareførsel (tolloven) trer i kraft fra 1. januar 2009. Loven vil erstatte de materielle regler i tolltariffens innledende bestemmelser om blant annet preferansetollbehandling, tollverdi, tollfrihet, tollnedsettelse og -reduksjon, handelstiltak mv. Forslaget til vedtak om toll er derfor noe nedkortet i forhold til gjeldende vedtak, ved at det viser til bestemmelser i loven. Forslaget bygger på utkastet til vedtak om toll i Ot.prp. nr. 58 (2006-2007) Om lov om toll og vareførsel, se avsnitt 7.2 og vedlegg 2 og 3. Det vises til forslag til vedtak § 1 hvor tollsatsene for 2008 foreslås videreført med de endringer som følger av vedleggene 3 og 4.

4.1.1 Om toll og tollsats

Toll bidrar til å beskytte enkelte norske varer – i all hovedsak landsbruksprodukter – fra utenlandsk konkurranse på det norske markedet. Tolltariffen inneholder også tollsats som er historisk begrunnet, og som ikke gir nevneverdig beskyttelse for norsk produksjon av tilsvarende varer.

Av industrivarene er for tiden bare enkelte klær og tekstilvarer pålagt toll. Dette gjelder i alt 299 varenumre. Disse tollsatsene ligger mellom 5,6 pst. og 13,7 pst. av varens verdi. Regjeringen foreslår å fjerne toll på en del klær som undertøy, nattøy, badekåper mv. for damer og herrer. Forslaget bidrar til å fjerne vilkårlige forskjeller i tollsatsene for enkelte av disse varene. I tillegg gir dette u-landene

en mulighet til å konkurrere på like vilkår som Norges frihandelspartnere.

Tollbeskyttelse på landbruksvarer står sentralt i norsk landbrukspolitikk. Importvernet bidrar til å sikre omsetning av norske landbruksvarer til priser fastsatt i jordbruksavtalen. Tollbeskyttelsen er en viktig del av den samlede støtten til norsk jordbruk, og utgjør en overveiende del av skjermingsstøtten, som ifølge OECDs beregninger for 2007 er på 5,3 mrd. kroner. I tillegg kommer skjermingsstøtte som følge av tollbeskyttelsen av den landbruksbaserte næringsmiddelindustrien.

Tollsatsene for landbruksvarer varierer sterkt, bl.a. avhengig av beskyttelsesbehovet. Satsene er dels spesifikke, dels verdibaserte (såkalte *ad valorem*-sats). De høyeste tollsatsene er på viktige landbruksvarer som også produseres i Norge, f.eks. storfekjøtt og melkeprodukter. For bearbejdede landbruksvarer, som f.eks. pizza, bakervarer og sjokolade er tollnivået moderat, mens det er tollfrihet for landbruksvarer som ikke produseres i Norge, eksempelvis sitrusfrukter, bananer, kaffe og ris.

For landbruksvarer gis det gjennom året et stort antall administrative tollnedsettelse. Den faktiske tollbelastningen vil derfor ofte være betydelig lavere enn de tollsatsene som følger av tolltariffen. For en nærmere oversikt over de administrative tollnedsettelsene vises det til tabell 2.1 i vedlegg 2 og omtale i avsnitt 4.5.1.

Tollsatsene er bundet gjennom internasjonale avtaler. Gjennom flere forhandlingsrunder i GATT/WTO har Norge forpliktet seg til å redusere toll, sist ved WTO-avtalen i 1994. Foruten en viss nedtrapping av toll på industrivarer, medførte WTO-avtalen forpliktelser med hensyn til markedsadgang, internstøtte og eksportstøtte for landbruksvarer. De multilaterale forhandlingene i regi av WTO omtales under avsnitt 4.2.

I tillegg til forpliktelsene knyttet til WTO-avtalen, har Norge ved EØS-avtalen og ved handelsavtaler med tredjeland i regi av EFTA forpliktet seg til ytterligere tollreduksjoner, i form av preferansetoll. Handelsavtalene er omtalt under avsnitt 4.4.1.

Overfor utviklingslandene er det etablert et generelt tollpreferansesystem (Generalized System of

Preferences, GSP) slik at import fra disse landene oppnår særlige lempninger i tollene. Fra 1. januar 2008 er det gitt toll- og kvotefrihet til 14 nye utviklingsland. I alt 64 av de fattigste landene i verden har nå tollfri markedsadgang til Norge.

Swaziland har i dag dårligere markedsadgang til Norge enn andre land i det sørlige Afrika, som Botswana og Namibia. For å få større grad av likebehandling mellom disse landene foreslås det at den eksisterende særordningen i GSP for Botswana og Namibia utvides til å omfatte Swaziland. Dette vil gi tollfri import fra Swaziland for alle varer, med de unntak som er angitt for visse landbruksvarer. Når det gjelder storfekjøtt, foreslås det å etablere et eget indikativt tak på 500 tonn per år for import fra Swaziland. GSP-ordningen og forslaget om tollettelsen for Swaziland er nærmere omtalt under avsnitt 4.3.

4.1.2 Tollinntekter

Inntektene fra toll beløp seg til 2 126 mill. kroner i 2007, noe som utgjør om lag 0,3 pst. av statens samlede inntekter fra skatter, avgift og toll. Av totale deklarererte tollinntekter sto landbruksvarer (inkl. bearbejdede landbruksvarer som bakervarer, sjokolade og sukkervarer – såkalte RÅK-varer) for nesten 70 pst., mens industrivarer sto for i overkant av 30 pst. Figur 4.1 viser deklarerert toll fra landbruksvarer og industrivarer i 2007. Figuren skiller mellom EU, utviklingsland og øvrige land, og det framgår at det er utviklingslandene som betaler en stor del av tollene på industrivarer, mens EU står for det meste av tollene på landbruksvarer.

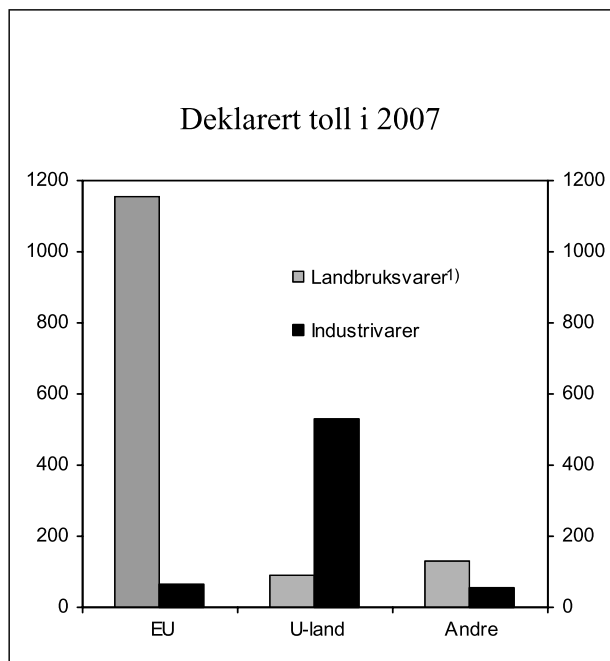
Inntekter fra auksjon av tollkvoter på en del landbruksvarer regnes også som del av tollinntektene. Inntektene fra auksjoner utgjorde 112 mill. kroner i 2007. Forvaltningen av tollkvoter for landbruksvarer er nærmere omtalt under avsnittene 4.5.2 og 4.5.4.

4.2 Multilaterale forhandlinger i WTO

4.2.1 Doha-runden

Norge deltar aktivt i den pågående forhandlingsrunden i Verdens handelsorganisasjon (WTO). Runden kalles «Doha Development Agenda» og skal, som navnet indikerer, ha en utviklingsprofil. Et stort flertall av medlemslandene i WTO er utviklingsland.

I Doha-runden forhandles det om videreutvikling av eksisterende avtaler, inngåelse av nye avtaler og binding av nye forpliktelser på til sammen 9 hovedområder: landbruk, markedsadgang for indu-

Figur 4.1 Deklarert toll i 2007 fordelt på landbruksvarer, industrivarer og region. Mill. kroner.

¹⁾ Inkludert råvare toll

Kilde: Toll- og avgiftsdirektoratet og Statistisk sentralbyrå

strivarer inkludert fisk og fiskeprodukter, handel med tjenester, regelverk (som omhandler antidumpingtiltak, subsidier inkludert fiskerisubsidier og frihandelsområder/tollunioner), immaterialrett (Trade Related Intellectual Property Rights, TRIPS), handelsforenklinger (handelsfasilitering), tvisteløsningsavtale, handel og miljø, og endelig handel og utvikling. I forhandlingene har en særlig vært opptatt av tollreduksjoner som skal avtales for henholdsvis landbruks- og industrivarer, og hvilke forpliktelser medlemslandene skal påta seg med hensyn til å begrense landbruksstøtten.

I tillegg til å ivareta norske næringsinteresser er Regjeringen særlig opptatt av at hensynet til utviklingslandene, spesielt de minst utviklede landene, bør ivaretas i forhandlingene. Generelt legger Regjeringen stor vekt på at Norge skal være en aktiv og konstruktiv deltaker i forhandlingene, med sikte på å videreutvikle det regelbaserte, multilaterale handelssystemet som et redskap for rettferdig global orden. Multilaterale avtaler er et viktig virkemiddel mot vilkårlighet, diskriminering og proteksjonisme. Åpne, stabile og forutsigbare rammer for verdenshandelen er av avgjørende betydning for å sikre økonomisk vekst og velstandsutvikling. Helheten i systemet må vektlegges selv om Norge ikke får gjennomslag for alle synspunkter og krav.

Forhandlingsmandatet gitt av WTOs ministerkonferanse i Doha i 2001 la til grunn at forhandlingene skulle avsluttes innen utgangen av 2004. Det har imidlertid vist seg svært vanskelig å komme til enighet om hovedelementene i en avtale, og tidskjemaet har måttet revideres flere ganger. I juli 2007 ble det framlagt nye avtaleutkast på de to hovedområdene landbruk og industrivarer/fisk. Etter forhandlinger på teknisk nivå, ble det avholdt et uformelt ministermøte i juli 2008 uten at det ble oppnådd enighet. Det viktigste stridsspørsmålet var hvordan sikkerhetsmekanismen som skal gjøre det mulig for utviklingsland å heve tollsatsene på landbruksvarer ved kraftige prisfall eller kraftig importøkning, konkret skal utformes.

4.2.2 Tollfrihet for farmasøytiske produkter

Under forhandlingene i Uruguay-runden, jf. St.prp. nr. 3 (1994–1995), ble Norge og en rekke andre land enige om en overenskomst om tollfri markedsadgang for farmasøytiske produkter (Pharma-overenskomsten). Overenskomsten ble revidert i 1996 og i 1998, og ble gjennomført fra budsjetterminen 1998, se St. prp. nr. 1 (1997–98) Skatte-, avgifts- og tollvedtak.

Tredje revisjon av produktlistene ble påbegynt i 2001 og ferdigstilt i 2006, og notifisert til de øvrige WTO-medlemmene 19. mars 2007. Partene til overenskomsten (Norge, Canada, EU, Japan, Sveits, USA og Macao-Kina) har forpliktet seg til å gjennomføre tollnedsettelse for produkter på den reviderede produktlisten og notifisere WTO-sekretariatet så snart de nasjonale prosedyrer er gjennomført. EU har gjennomført overenskomsten i 2007, se Rådsforordning 129/2007 av 12. februar 2007. Revisjonen berører produkter som hører under tolltariffens kapitler 28, 29, 30, 35, 38 og 39.

Fordi forpliktelsene i Pharma-overenskomsten gjelder spesifikke produkter til særskilt angitt bruk (og ikke en definert kategori produkter som klassifiseres samlet i tolltariffen), er forpliktelsene i henhold til Pharma-overenskomsten bundet i separate lister knyttet til overenskomsten og ikke innarbeidet i Norges generelle tollbindingsliste i WTO. De aktuelle vareposisjoner i HS-nomenklaturen, med tilhørende tekniske betegnelser, framgår av uttrykk vedlegg.

Det anvendes allerede tollfrihet på de produktene som er omfattet av revisjonen, selv om tollsatsen for enkelte av produktene er bundet på et høyere nivå i henhold til Uruguay-rundens kjemikalieavtale. Gjennomføring av revisjonen vil derfor ikke ha noen reell betydning for tollbehandlingen av varene. Revisjonen vil heller ikke ha provenyvirksomheter.

Såfremt Stortinget samtykker, vil Utenriksdepartementet underrette de øvrige partene til overenskomsten samt WTO-sekretariatet om at de nevnte produktene bindes som tollfrie. Det vises til forslag til vedtak § 5.

4.2.3 WTO – Handelspolitisk gjennomgang av Norge

Hvert fjerde år gjennomfører WTO en såkalt handelspolitisk gjennomgang av Norge (WTO Trade Policy Review, TPR). I regi av WTO-sekretariatet utarbeides en omfattende rapport, der alle sider ved den norske toll- og handelspolitikken blir beskrevet i detalj. Gjennomgangen ble sist foretatt i 2004, og ny gjennomgang skjer i år.

Norge har i flere runder fått anledning til å kommentere sekretariatets tekstutkast, slik at de faktiske forhold blir gjengitt korrekt. Sekretariatets rapport for 2008 vil først foreligge i oktober, og vil bli behandlet i den særskilte WTO-komiteén for handelspolitiske gjennomganger.

Samtidig vil det fra norsk side framlegges en egen nasjonal rapport, som trekker fram visse emner som antas å ha særlig interesse og som man fra norsk side ønsker å framheve.

Formålet med den handelspolitiske gjennomgangen er å gi en sammenfattet beskrivelse av den toll- og handelspolitikk som faktisk føres, og gi de øvrige WTO-medlemmene anledning til å gi sine kommentarer. Så vel rapporter som referater blir gjort offentlig tilgjengelige på WTOs hjemmesider.

4.3 Tollpreferansesystemet for utviklingslandene – GSP

Norge gir, i likhet med andre industriland, tollpreferanser til utviklingsland gjennom GSP-ordningen (Generalized System of Preferences, GSP). Ordningen går ut på at de enkelte industriland ensidig gir bedret markedsadgang for utviklingslandenes varer. Tollpreferansene under ordningen kan derfor i prinsippet trekkes tilbake eller endres. Ordningen er ulikt utformet i de enkelte industrilandene. Norges ordning har siden 2002 gitt toll- og kvotefri adgang for alle varer fra de minst utviklede landene (MUL). Øvrige utviklingsland innvilges nedsatt toll for de industri- og landbruksvarene som ellers er tollbelagt, med unntak for en del tekstilvarer og klær.

GSP-ordningen inneholder opprinnelsesregler som bl.a. bestemmer i hvilken grad produkter fra utviklingsland kan benytte innsatsvarer fra tredjeland uten å miste tollpreferanser. EU, Sveits og

Norge har samordnet opprinnelsesreglene i sine respektive GSP-systemer. Dette åpner bl.a. for at materialer (unntatt de som klassifiseres i tolltariffens kapittel 1–24) med opprinnelse i EU, Sveits eller Norge kan anvendes i produksjonen i et utviklingsland, uten at utviklingslandet mister sin markedsadgang ved eksport av ferdigvaren. Med unntak for landbruksprodukter, vil dermed innsatsvarer fra EU, Sveits eller Norge telle på lik linje med utviklingslandets egne produkter når det gjelder tollpreferanser. For å sikre ensartet anvendelse av opprinnelsesreglene har EU, Sveits og Norge blitt enige om et sett av forklarende anmerkninger. EU arbeider for tiden med revisjon av sine GSP-opprinnelsesregler, og norske tollmyndigheter vil vurdere behovet for endringer i det norske systemet.

Den norske GSP-ordningen ble etablert i 1971 og er siden endret flere ganger. Regjeringen besluttet å foreta en ny gjennomgang i 2005, og et forslag ble fremmet for Stortinget i 2007. På grunnlag av Stortingets vedtak høsten 2007 ble en rekke endringer iverksatt fra 1. januar 2008. Endringene innebærer bl.a. at den norske GSP-ordningen skal gjelde for de landene som til enhver tid står på OECDs såkalte «DAC-liste» (fastsatt av OECDs Development Assistance Committee, DAC) over land som er godkjent som mottaker av offisiell utviklingshjelp. Dette har ført til at 11 nye land fra tidligere Sovjetunionen er inkludert i ordningen, mens en del andre land er tatt ut. Videre er den særlige ordningen for toll- og kvotefri markedsadgang utvidet til å omfatte 14 nye lavinntektsland med en befolkning under 75 millioner. Det er også gjort forenklinger i dokumentasjonskrav for opprinnelse for varer med verdi under 100 000 kroner. Hovedformålet med endringene er å øke norsk import fra utviklingsland, og særlig fra MUL.

Utenriksdepartementet gjennomfører i nært samarbeid med NORAD, Toll- og avgiftsdirektoratet og utenriksstasjonene visse tiltak for å sikre at GSP-ordningen tas i bruk i praksis, bl.a. gjennom intensivt, handelsrettet utviklingssamarbeid. I tillegg arbeides det med informasjonstiltak for å øke interessen for GSP, særlig i de land som er inkludert i nulltoll-ordningen. For å gjøre regelverket mer åpent og brukervennlig, vil preferansetollsatserne for varer fra GSP-land fra 1. januar 2009 kunne leses i den norske tolltariffen.

Det vises til forslag til vedtak § 2 første ledd.

Tollettelse for Swaziland

Innenfor rammen av GSP-ordningen har Norge etablert en særordning for Botswana og Namibia som innebærer nulltoll ved eksport til Norge, med

unntak for enkelte varer. For storfekjøtt er det satt et indikativt tak for samlet import fra Botswana og Namibia på 2 700 tonn per år. I tillegg har Botswana og Namibia en tollfri kvote på 500 tonn storfekjøtt per år innenfor rammen av handelsavtalen mellom EFTA og SACU.

Da Stortinget høsten 2007 behandlet Regjeringens forslag om endringer i den norske GSP-ordningen, ba Utenrikskomiteen om at: «Regjeringen ser på muligheten for å sikre likere behandling mellom små økonomier i det sørlige Afrika». Finanskomiteen behandlet våren 2008 et representantforslag om å innføre tollfrihet for import fra Swaziland. Komiteen sluttet seg ikke til forslaget, men uttalte i Innst. S. nr. 187 (2007 – 2008): «Flerparten ser likevel at det er gode grunner for at Swaziland gis økt markedsadgang og legger til grunn at Regjeringen kommer tilbake til Stortinget med dette.»

For å imøtekomme dette foreslås at den eksisterende særordningen i GSP for Botswana og Namibia utvides til å omfatte Swaziland. Dette vil gi tollfri import for alle varer, med de unntak som er angitt for visse landbruksvarer. Når det gjelder storfekjøtt, foreslås at det etableres et eget indikativt tak på 500 tonn per år for import fra Swaziland. Taket vurderes på nytt ved reforhandling av landbruksavtalen mellom SACU og Norge (som er del av EFTA/SACU-avtalen). Forslaget antas å ha beskjeden provenyeffekt i 2009. Det vises til forslag til vedtak § 2 tredje ledd.

4.4 EØS-avtalen og de øvrige handelsavtalene

4.4.1 Nye handelsavtaler

EFTAs handelsavtaler er et viktig supplement til Norges medlemskap i WTO. Avtalene bidrar til å sikre norske bedrifter markedsadgang og motvirker diskriminering av norsk eksport i de landene som det inngås slike avtaler med.

EFTA har inngått handelsavtaler med 18 land eller grupper av land. Handelsavtalen med Den sørafrikanske tollunion (South African Customs Union, SACU), som består av Sør-Afrika, Namibia, Botswana, Lesotho og Swaziland, trådte i kraft 1. mai 2008. Handelsavtalen mellom EFTA og Canada ble undertegnet i januar 2008, og avtalen forventes å tre i kraft så snart den er ratifisert. I tillegg har Norge og EFTA i løpet av året ferdigforhandlet handelsavtaler med Gulf-statene (Gulf Cooperation Council, GCC) Bahrain, De forente arabiske emirater, Kuwait, Oman, Qatar og Saudi-Arabia, og med Colombia. Avtalene er for tiden til juridisk gjen-

nomgang, og vil deretter kunne undertegnes og ratifiseres. Norge er gjennom EFTA også i forhandlinger med Peru og Algerie.

En handelsavtale med India er høyt prioritert for Norge og EFTA. Første forhandlingsrunde mellom EFTA og India vil sannsynligvis finne sted i løpet av høsten.

Norge og Kina avsluttet i desember 2007 arbeidet med en felles studie for å vurdere muligheten for bilaterale handelsavtaleforhandlinger. Forstudien konkluderte med at slike forhandlinger ville være fordelaktige for begge parter. Handelen mellom Norge og Kina har et betydelig omfang og har vært økende. Kina er nå vår tredje viktigste handelspartner, etter EU og Nord-Amerika. Bilaterale forhandlinger med Kina, vil være ressurskrevende og vil bli høyt prioritert. Oppstart og første forhandlingsmøte fant sted i Oslo 18. september 2008.

EFTA og Russland startet i januar 2008 arbeidet med en tilsvarende forstudie. Arbeidet med rapporten ble slutført på et møte mellom partene 16. september i Genève, men det gjenstår redigering som skal skje ved skriftlig korrespondanse. Norge leder dette arbeidet på EFTA-siden, og fra norsk side er det prioritert å styrke relasjonene mellom EFTA og Russland med tanke på en handelsavtale. Russisk medlemskap i WTO er lagt til grunn som en forutsetning for en handelsavtale.

Asia er et satsingsområde for EFTA og Norge, og det arbeides med sikte på forhandlinger med Indonesia og Malaysia.

Et sentralt mål er å hindre at EFTAs eksportbedrifter diskrimineres i forhold til eksportører fra andre land. Ettersom EU har inngått handelsavtaler med en rekke land, har EFTA prioritert å sikre like god markedsadgang som EUs eksportbedrifter har oppnådd. I tråd med dette arbeides det for å etablere handelsavtaler med land på Vest-Balkan, som Serbia og Albania. Videre tas det sikte på å intensivere dialogen med Ukraina nå som landet er blitt medlem i WTO.

I tilfelle iverksettingstidspunktet for nye handelsavtaler faller i budsjettperioden, foreslås det at departementet gis fullmakt til å iverksette de tollmessige sider ved disse avtalene. Det vises til forslag til vedtak § 2 annet ledd.

4.4.2 Forhandlinger med EU på landbruksområdet

Etter EØS-avtalen artikkel 19 skal avtalepartene med to års mellomrom gjennomgå vilkårene for handelen med basis landbruksvarer (melk, kjøtt, grønnsaker mv.) med sikte på en gradvis gjensidig fordelaktig liberalisering innenfor rammen av par-

tenes respektive nasjonale landbrukspolitikk. Forrige artikkel 19-avtale ble iverksatt 1. juli 2003. En ny runde med artikkel 19-forhandlinger mellom Norge og EU ble startet i mai 2006. Hittil er det avholdt fem forhandlingsmøter med Europakommisjonen. Fra norsk side blir artikkel 19-forhandlingene sett i sammenheng med WTO. Nye møter vil finne sted høsten 2008.

4.4.3 EUs forslag om forhåndsvarsling ved inn- og utførsel av varer

Som et ledd i kampen mot helse- og miljøfarer og terrorisme, ble EUs felles tollregelverk endret i 2006 for å sikre forsvarlige risikoanalyser ved inn- og utførsel av varer over EUs yttergrenser. Endringene er i samsvar med anbefalinger fra Verdens tollorganisasjon (World Customs Organization, WCO) om et rammeverk for å sikre en trygg og effektiv global handel (WCO SAFE Framework of Standards). De viktigste endringene innebærer:

- krav om forhåndsvarsling av varer før disse kan passere EUs yttergrenser,
- etablering av et system med autoriserte økonomiske operatører (Authorized Economic Operators, AEO), som blant annet kan gis visse lettelser fra varslingsplikt/kontroll, og
- samordning av de kriterier som skal legges til grunn for risikovurdering.

Autorisering av økonomiske operatører ble iverksatt i EU 1. januar 2008. Europakommisjonens mål er å iverksette kravet om forhåndsvarsling av varer fra 1. juli 2009.

I dialog med tollmyndighetene har norsk næringsliv uttrykt bekymring for at kravet om forhåndsvarsling av varer mellom Norge og EU kan bli en unødvendig handelshindring. Aktørene frykter forsinkelser ved grensepassering mellom Norge og EU. Norge har i flere møter med Kommisjonen tatt til orde for viktigheten av å søke praktiske løsninger for å hindre at kravet om forhåndsvarsling blir en barriere i samhandelen mellom EU og Norge. På et forhandlingsmøte i juni 2008 åpnet Kommisjonen for at Norge, på visse vilkår knyttet til sikkerhet, kan gis unntak fra EUs regler om forhåndsvarsling av varer mellom EU og tredjeland.

Kommisjonens hovedvilkår er at Norge innfører:

- forhåndsvarsling av varer mellom Norge og andre land enn EU-land, etter EUs modell,
- en ordning med autoriserte økonomiske operatører etter EUs retningslinjer, og
- risikoanalyse tilsvarende EUs modell.

Unntak fra forhåndsvarsling ved vareførsel mellom Norge og EU kan nedfelles i en avtale med hjemmel i EØS-avtalens Protokoll 10. Dette er tema for videre forhandlinger med EU høsten 2008. Det vises for øvrig til omtale i Ot.prp. nr. 1 (2008–2009) med forslag om endringer i lov 21. desember 2007 nr. 119 om toll og vareførsel (tolloven) og St.prp nr. 1 (2008-2009) Finansdepartementet.

4.4.4 Laksestriden med EU – behandling av saken i WTO

EU innførte handelstiltak mot norsk laks 27. januar 2006. Tiltaket var en fortsettelse av de midlertidige anti-dumpingtiltakene mot norsk laks fra april 2005, som igjen avløste beskyttelsestiltak mot norsk laks iverksatt i 2004. EUs tiltak fastsatte seks ulike minstepriser for forskjellige lakseprodukter. En avgift lik differansen mellom importpris og minstepris slo inn dersom importprisen på laks gikk under fastsatt minstepris.

Norge gikk våren 2006 til WTO-sak mot EU, og vant fram for WTO-panelet. WTO vedtok panelrapporten 15. januar 2008. Rapporten ga Norge medhold i at EU hadde brutt WTO-regelverket på 22 punkter. Norge og EU ble senere enige om at EU skal endre sitt regelverk senest innen 15. november 2008.

Mens tvistesaken pågikk i WTO, satte EU i gang en såkalt «nyvurdering» av laksetiltakene i april 2007. Basert på denne vurderingen foreslo Kommisjonen i mai overfor medlemslandene å oppheve tiltakene mot norsk laks. Rådet i EU besluttet i juli 2008 å avvikle tiltakene.

4.4.5 Kontroll av fiskeeksport til EU

Det foreligger et forslag fra EU om å innføre fangst- og landingssertifikater for all fisk som importeres, transitteres eller eksporteres til eller fra EU. Målsettingen er at slike sertifikater skal bekrefte at fisken er lovlig fanget av flaggstaten og dermed forhindre ulovlig fiske, jf. forslag i Rådsforordning 17. oktober 2007 (COM(2007) 602 final). Ordningen skal etter planen tre i kraft fra 1. januar 2010.

Fiskeri- og kystdepartementet vil følge opp EUs initiativ, og har i den forbindelse påbegynt et arbeid med mulig sporing av fisk.

4.4.6 Revisjon av opprinnelsesreglene i Europa

Opprinnelsesregler (Rules of Origin, RoO) kan kort beskrives som regler som avgjør om en gitt handelsvare kan anses å ha rett til preferansetollbe-

handling innen et frihandelsområde. Opprinnelsesreglene bestemmer i hvilken grad det kan anvendes innsatsvarer fra et tredjeland i en produksjon, uten at produktet dermed mister sin opprinnelsesstatus. Betegnelsen kumulasjon benyttes gjerne om det forhold at virksomheter i flere land kan samarbeide ved framstillingen av en frihandelsvare, og at denne beholder sin preferansestatus ved reeksport i uendret stand. Etablering av et kumulasjonsområde innebærer følgelig at produkter og arbeidsinnsats fra flere land kan benyttes, og det legges dermed til rette for økt internasjonal arbeidsdeling og samhandel.

I prosessen med å etablere en konvensjon for opprinnelsesreglene i EuroMed-området (EU, EFTA, Færøyene, Tyrkia og alle Middelhavslandene som er en del av Barcelona-prosessen (det vil si Algerie, Egypt, Israel, Jordan, Marokko, Syria, Tunisia og Vestbanken/Gaza-stripen)), har Europakommisjonen presentert et utkast til konvensjonstekst som har vært på høring. Etter innspill fra de berørte land er et nytt utkast distribuert, for vurdering i løpet av høsten 2008. Deretter vil arbeidet med de mer detaljerte opprinnelsesbestemmelsene påbegynnes. Konvensjonen vil etter planen erstatte de individuelle opprinnelsesreglene i den enkelte frihandelsavtale som omfatter dette området. En slik konvensjon vil gjøre eventuelle endringer av opprinnelsesreglene enklere for administrasjonene, samtidig som reglene blir mer oversiktlige og forutsigbare for brukerne.

4.4.7 Middelhavskumulasjon og utvidelse med Balkan-landene

Opprinnelsesreglene i henholdsvis EØS-avtalen, EFTA-konvensjonen og i de andre aktuelle frihandelsavtalene er i løpet av de senere år erstattet med nye EuroMed-protokoller. Den nye EuroMed-kumulasjonsordningen mellom EU (27), EFTA (4), Færøyene, Tyrkia og de 8 landene eller områdene rundt Middelhavet er en del av Barcelona-prosessen. Ordningen forutsetter at det er inngått avtaler med likelydende opprinnelsesregler mellom minst tre avtaleparter. Industri og næringsliv har dermed anledning til å benytte seg av ordningen iverksatt mellom henholdsvis EFTA/EU/Færøyene, EFTA/EU/Israel/Jordan, EFTA/EU/Israel/Tyrkia og EFTA/EU/Tunisia/Marokko/Jordan/Egypt, EFTA/EU/Marokko/Egypt/Tunisia/Tyrkia.

Denne ordningen for kumulasjon vil utvides ytterligere etter hvert som nye frihandelsavtaler iverksettes eller formelle endringer i opprinnelsesprotokollene i de eksisterende avtaler blir gjennomført.

Europakommisjonen har i den senere tid arbeidet for å inkludere landene på Vest-Balkan i Euro-Med-kumulasjonen, men dette er ennå ikke fullført. Det er imidlertid enighet om at landene på Vest-Balkan skal innlemmes i kumulasjonsordningen. Da EFTA-landene allerede har iverksatt frihandelsavtaler med henholdsvis Makedonia og Kroatia, er det av størst betydning for EFTA at dette kumulasjonssamarbeidet iverksettes for disse to frihandelspartnere. Imidlertid er EU foreløpig ikke klar til å iverksette kumulasjon med disse landene på grunn av visse uoverensstemmelser vedrørende opprinnelsen på sukker eksportert til EU. EFTA-landene avventer her en avklaring.

Departementets fullmakt til å iverksette de nevnte tekniske endringene er tidligere gitt i tolltariffens innledende bestemmelser. Fullmakten er videreført i tolloven § 8-4 annet ledd. Toll- og avgiftsdirektoratet vil kunngjøre endringene.

4.5 Forvaltning av tollregimet for landbruksvarer

Statens landbruksforvaltning forvalter importvernet for landbruksvarer med hjemmel i tolltariffens innledende bestemmelser §§ 5 og 6, jf. Kgl.res. 30. juni 1995 nr. 600 og forskrifter fastsatt med hjemmel i denne. Fullmaktene videreføres i lov om toll og vareførsel §§ 9-1 til 9-4. I forslag til vedtak § 3 henvises det til disse bestemmelsene.

Tollsats for RÅK-varer (bearbeidede jordbruksvarer med frihandelsstatus eller såkalt råvarepriskompensasjonsvarer, blant annet bakevarer, sjokolade og sukkervarer), er underlagt et eget handelsregime der tollsatsene skal utjevne forskjeller i prisene på råvarer som inngår i de bearbeidede varene. Import av RÅK-varer utgjorde om lag 6,3 mrd. kroner i 2007.

I forbindelse med endringene i GSP-ordningen fra 1. januar 2008, ble ansvaret for å overvåke all import av landbruksvarer overført fra tollmyndighetene til Statens landbruksforvaltning. Endringen innebærer at Statens landbruksforvaltning har fått ansvaret for å rapportere til Landbruks- og matdepartementet hvis det oppstår, eller det er fare for at det kan oppstå, markedsforstyrrelser som følge av import under GSP-ordningen.

Statens landbruksforvaltning har utviklet en internettløsning for søknader om tollnedsettelse, kvotesalg og uttak og om registrering av auksjonsdeltakere. Løsningen vil bli lansert for ordinær bruk høsten 2008, og vil innebære vesentlige forenklinger for brukerne, blant annet ved at de vil kunne simulere og beregne nedsatte tollsats og samtidig

sende inn søknader og motta svar via nettet. Importører som benytter løsningen vil ha full oversikt over egne søknader, svar og saksgang.

4.5.1 Administrative tollnedsettelse

Tolltariffens satser vil kunne nedsettes der Statens landbruksforvaltning er gitt fullmakt til dette ved stortingsvedtak og lovhjemmel. Forskrift 22. desember 2005 nr. 1723 om administrative tollnedsettelse for landbruksvarer fastsetter hvordan tollnedsettelsene skal beregnes.

Generelle tollnedsettelse, jf. tolloven § 9-2, gis i hovedsak på varer innenfor målprissystemet i jordbruksavtalen og gjøres gjeldende for alle aktører som importerer i perioden med tollnedsettelse. Informasjon om de generelle tollnedsettelsene blir lagt ut som en nyhet på Statens landbruksforvaltnings nettsted, som det også kan abonneres på. I 2007 ble det gitt over 300 generelle tollnedsettelse.

Individuelle tollnedsettelse kan gis til bedrifter eller personer etter søknad, jf. tolloven § 9-3. Adgang til å gi tollnedsettelse er regulert i ulike forskrifter, se tabell 2.1 i vedlegg 2. Tollnedsettelsene gis for en bestemt vare i en gitt periode. Nivået på den nedsatte toll avhenger bl.a. av hvilket produkt det gis tollnedsettelse for og det innenlandske prisnivået på tilsvarende produkt. Statens landbruksforvaltning innvilget om lag 3 500 individuelle tollnedsettelse i 2007.

4.5.2 Fordeling av tollkvoter

Statens landbruksforvaltning forvalter en rekke tollkvoter for landbruksvarer. Disse er dels fastsatt i internasjonale avtaler, dels hører de under tollpreferanseordningen for utviklingsland (GSP) og dels andre ensidige fastsatte kvoter. Det vises til tolloven § 9-4 om tildeling av tollkvoteandeler for landbruksvarer. Kvotene er hjemlet i ulike forskrifter fra Landbruks- og matdepartementet. Toll- og avgiftsdirektoratet forvalter 5 tollkvoter for tollfri innførsel fra EU hvor importmengden er fastsatt i verdi. Disse tollkvotene fordeles fortløpende etter søknadstidspunkt ved tolldeklarerer i Tvinnsystemet.

Kvotene som fordeles av Statens landbruksforvaltning er tollfrie, eller har en redusert tollsats i forhold til de ordinære tollsatsene. De fleste tollkvotene fordeles ved auksjon. Prisen som betales for en kvote ved auksjonering, kommer i tillegg til en eventuell tollsats på kvoten og vil variere avhengig av etterspørselen i markedet. De tollkvotene som ikke auksjoneres, fordeles i hovedsak ut fra historisk import eller søknadstidspunkt.

Auksjon som fordelingsmetode for importkvo-

ter tilfredsstillende kravet om lik og god informasjon til alle. Auksjonene gjennomføres via nettet og resultatene blir umiddelbart tilgjengelig for alle. Metoden sikrer dermed en åpen prosess der alle markedsaktører får lik tilgang. Inntektene fra auksjon av tollkvoter utgjorde 112 mill. kroner i 2007. Auksjonsprovenyet tilfaller statskassen. Budgivere som får tilslag ved auksjonen, må innbetale auksjonsbeløpet før de kan benytte importrettigheten (kvoteandelen). Den enkelte aktørs andel av kvoten er omsettelig. Den faktiske utnyttelse av de enkelte kvotene varierer imidlertid sterkt og avspeiler markedssituasjonen for produktet i det enkelte år, se tabell 2.2 i vedlegg 2.

Importtillatelse for tollkvoter gis i utgangspunktet til norskregistrerte foretak etter søknad. Foretaket må innvilges kvote før tillatelse kan utstedes. Innenfor kvoteordningene er tollsatsene faste. Statens landbruksforvaltning innvilget totalt 1 585 importtillatelser i 2007 under disse ordningene.

4.5.3 Fastsettelse av tollsats for bearbejdede jordbruksvarer

For bearbejdede jordbruksvarer, hvor det gjennom inngåtte frihandelsavtaler ikke er satt en spesifikk tollsats, verditollsats eller tollsats på grunnlag av standardresept, fastsetter Statens landbruksforvaltning tollsatsen. Tollsatsen beregnes ut fra råvareinnhold i den enkelte vare, og er basert på innmeldte råvaredeklarasjoner. I 2007 ble det fastsatt om lag 7 400 slike tollsats overfor enkeltimportører. Det var registrert om lag 44 500 slike tollfastsettelse i Statens landbruksforvaltnings database ved utgangen av 2007, noe som er en økning på i overkant av seks pst. fra året før.

4.5.4 Tollvernet for korn

Forvaltningen av tollvernet for korn, mel og kraftfôr består både av administrering av tollkvoter (matkorn, oljefrø og karbohydratråvarer til kraftfôr) og administrering av generelle tollnedsettelse (matmel, proteinråvarer og fett til kraftfôr).

Det kan fastsettes kvoter til redusert toll i henhold til bestemmelse i forskrift 22. desember 2005 nr. 1723 om administrative tollnedsettelse for landbruksvarer § 22. Kvoteimporten skal supplere den norske avlingen, og kvotekvantumet fastsettes slik at markedsbalanse kan oppnås. Kvotenes størrelse fastsettes på bakgrunn av årlige prognoser for norsk produksjon og forbruk, samtidig som det tas hensyn til forventet tollfri import fra land under nulltollordningen. Norske Felleskjøp har som markedsregulator ansvaret for løpende å utarbeide

prognoser. Også disse kvotene fordeles ved auksjon.

4.6 Regelverksendringer

Forskrift om sikkerhetsmekanisme ved import av landbruksvarer fra utviklingsland omfattet av GSP-ordningen

Ved Kgl. res. er det fastsatt forskrift 7. mars 2008 nr. 228 om sikkerhetsmekanisme ved import av landbruksvarer fra utviklingsland omfattet av ordningen for generelle tollpreferanser (Generalized System of Preferences for goods imported from developing countries – GSP). Sikkerhetsmekanismen er utformet i samsvar med WTO-avtalen. Den bygger på lignende utløsningskriterier som gjelder for den spesielle sikkerhetsmekanismen i WTOs landbruksavtale artikkel 5, og får anvendelse på generelle tollpreferanser gitt under GSP-ordningen. Formålet med ordningen er å unngå innenlandske markedsforstyrrelser, eller fare for slike forstyrrelser, forårsaket av preferansetollbehandling ved import av landbruksvarer fra utviklingsland. Samtidig skal GSP-ordningens målsetting om å legge til rette for økt import fra utviklingslandene ivaretas.

Sikkerhetsmekanismen skal bare benyttes dersom det kan påvises en årsakssammenheng mellom markedsforstyrrelsen og import fra utviklingslandene. Som grunnlag for vurderingen av om sikkerhetsmekanismen skal settes i verk, skal Statens landbruksforvaltning observere faktisk import av landbruksvarer. Observasjonene skal skje på grunnlag av importstatistikk fra tollmyndighetenes TVINN database.

4.7 Endringer i tolltariffen

4.7.1 Avvikling av tollsats for enkelte industrivarer

Generelt vil en avvikling av tollsats kunne bidra til lavere importpriser, samt fremme den økonomiske gevinsten ved handel knyttet til utnyttelse av et lands relative fortrinn i produksjon av varer og tjenester. Dagens regelverk er dessuten administrativt krevende og gir opphav til forskjellsbehandling.

For industrivarer gjenstår det toll kun på klær og enkelte ferdige tekstilvarer som håndklær, duker og gardiner. Tollen er begrenset til i all hovedsak å gjelde import fra utviklingsland. Tollsatsene for disse varene varierer mellom 5,6 pst. og 13,7 pst. Innenfor flere av varegruppene er det forskjeller i tollsatsene som framstår som vilkårlige. Dette gjelder blant annet tollsatsen for enkelte undertøy,

nattøy og badekåper for damer, som er lavere enn for tilsvarende varer for herrer.

Regjeringen foreslår å avvikle tollene på undertøy, nattøy, badekåper mv. for herrer og damer. Varene som omfattes av forslaget og tollsatsene i 2008 er vist i vedlegg 4. Tollettelsene kan bidra til reduserte priser for disse varene.

Avvikling av tollsatter på industrivarer vil spesielt komme utviklingslandene til gode ved at disse gis mulighet til å konkurrere på like vilkår som Norges frihandelspartnere om salg av varene til Norge. Import fra utviklingslandene sto i 2007 for over 80 pst. av tollinntektene fra industrivarer, til tross for at Norge gjennom et tollpreferansesystem (GSP-ordningen) gir de minst utviklede landene (MUL-landene) tollfri adgang for alle varer, mens øvrige utviklingsland innvilges tollfrihet for de fleste industrivarer. Den høye andelen fra utviklingslandene skyldes dels at Norge allerede gir tollfrihet til en rekke land gjennom frihandelsavtaler (deriblant til EU), og dels at spesielle krav om opprinnelsesregler kompliserer bruken av GSP-ordningen.

Gjennom en slik tollreduksjon fjernes den vilkårlige forskjellsbehandlingen som gjelder enkelte typer undertøy mv. Tollettelsene er anslått å gi et påløpt provenytap på om lag 40 mill. kroner og et bokført tap på om lag 37 mill. kroner i 2009. Det vises til forslag til vedtak § 1 annet ledd og vedlegg 4.

4.7.2 Nye oppdelinger i tolltariffen

Poteter

For perioden fra 16. juli til 14. mai skiller ikke tolltariffen mellom nypoteter (som går til konsum) og lagringspoteter (som brukes av industrien). I enkelte tilfeller kan det i perioden før 15. mai være ønskelig å administrere ned tollsatsen for lagringspoteter, samtidig som det beholdes full toll for nypoteter. En slik administrativ nedsettelse er imidlertid ikke mulig så lenge varene ligger under samme varenummer. Dagens ordning skaper dermed ekstra kostnader for industrien. For å rette opp i dette foreslås det at skillet i tolltariffen mellom nypoteter og lagringspoteter innføres allerede fra 1. april. Det vises til forslag til vedtak § 1 annet ledd og vedlegg 3.

Egne varenummer for storøyet tunfisk og makrellstørje

Toll- og avgiftsdirektoratet har i forbindelse med forberedelsene til utarbeidelse av tolltariffen gjeldende fra 1. januar 2009 mottatt henvendelser om nye oppdelinger fra landbruksmyndighetene og fra Fiskeridirektoratet. Som et hjelpemiddel i et program som er iverksatt for å kontrollere ulovlig fiske av tunfisk i Atlanterhavet, har Fiskeridirektoratet bedt om at det opprettes egne varenummer for storøyet tunfisk (*Thunnus obesus*) og makrellstørje (*Thunnus thynnus*) under tolltariffens posisjon 03.04. Departementet har ingen innvendinger mot opprettelse av egne varenummer for de angjeldende fiskeslag. Av tekniske årsaker er det imidlertid ikke mulig at de gis hvert sitt varenummer. Direktoratets forslag til løsning er derfor at de nevnte fiskeslag gis ett felles varenummer for de ulike kategorier fiskeprodukter som hører under posisjon 03.04. Det vises til forslag til vedtak § 1 annet ledd og vedlegg 3.

4.7.3 Tekniske endringer i tolltariffen

I Stortingets vedtak om tollavgifter for budsjettåret 2008 er Finansdepartementet gitt fullmakt til å innarbeide nye tariffoppdelinger eller endre gjeldende oppdelinger i tolltariffen. Også for budsjetterminen 2009 kan det være behov for endringer, bl.a. som følge av at det vil kunne oppdages feil som må rettes opp, eller at ord og uttrykk bør endres for å gjøre tolltariffen mer korrekt og entydig i forhold til den engelske og franske originalteksten. Felles for de aller fleste tekniske endringene er at de ikke, eller kun i helt ubetydelig grad, vil innvirke på varens tollbelastning. Det vises til forslag til vedtak § 6 annet ledd.

Statens landbruksforvaltning har bedt om at teksten for posisjonen som omfatter issalat endres i tolltariffen fra 2009. Dagens tekst er issalat, men også isbergsalat omfattes av denne posisjonen. Det er for tiden stor handel med isbergsalat, og det vil være hensiktsmessig at denne betegnelsen også benyttes i tolltariffen, ved at teksten «(herunder isbergsalat (*lactuca sativa* var. *capitata*))» tilføyes gjeldende posisjonstekst. Departementet legger til grunn at fullmakten i vedtaket § 6 annet ledd omfatter endringen.

5 Fordelingsvirkninger av skatte- og avgiftsopplegget for 2009

5.1 Innledning

Fordelingspolitikken handler om hvordan *velferd* fordeles i befolkningen. I en del fordelingsstudier brukes også forskjeller i *levestandard* som en indikator på fordeling av velferd. Ettersom både velferd og levestandard er begreper som er vanskelige å definere og tallfeste, benyttes ofte inntekt som mål på velferd. Regjeringen har nedsatt et eget fordelingsutvalg som skal se nærmere på utviklingen i fordeling over tid. Utvalget skal legge fram resultatene av arbeidet våren 2009. I dette kapitlet bruker vi *inntekt og formue* for å beskrive fordelingsvirkningene av skatte- og avgiftsopplegget.

Skjevfordelingen av formue gir opphav til de største inntektsforskjellene, og det har i denne regjeringensperiode vært en prioritert oppgave å rette opp i disse skjevhetene. Dette har en blant annet gjort gjennom å fjerne aksjerabatten, øke ligningsverdier på fast eiendom og stramme inn i 80-prosentregelen. Disse endringene har bidratt til at personer med store formuer har fått økt skatt, mens økte bunnfradrag har sikret lettelser eller uendret formuesskatt for personer med små formuer. Med årets budsjett går Regjeringen enda lenger i denne retningen gjennom å øke ligningsverdier på næringsseiendom, fjerne 80-prosentregelen og øke bunnfradraget ytterligere. I tillegg bidrar årets forslag til endringer i arveavgiften til at de aller fleste vil få redusert arveavgift, mens et lite, velstående mindretall vil få økt arveavgift.

Skatt er ett av flere virkemidler for å utjevne inntektsforskjeller og bedre situasjonen for dem med lave inntekter. Bruken av skattesystemet i fordelingspolitikken må ses i sammenheng med innsatsen på andre områder. Direkte støtteordninger er ofte mer målrettede enn skattesystemet for å tilgodese bestemte vanskeligstilte grupper (lavinntektsgrupper, uføre, enslige forsørgere mv.) eller husholdninger som befinner seg i bestemte livsfaser (småbarnsfamilier, studenter, pensjonister mv.).

En effektiv omfordeling av inntekt via skattesystemet forutsetter at alle inntekter skattlegges. Dersom skattepliktig inntekt ikke samsvarer med faktisk inntekt, svekkes den reelle omfordelingen

av inntekt mellom personer på ulike inntektsnivåer. Svakt begrunnede fradragssystemer, særregler og mangelfulle skattegrunnlag vil i mange tilfeller be-
gunstige grupper med høye inntekter.

Den progressive skattleggingen av arbeids- og pensjonsinntekter gjennom toppskatt og bunnfradrag bidrar til å omfordele inntekt. I kapitalbeskatningen av personer er det lagt vekt på at alle netto kapitalinntekter skal være skattepliktige uten spesielle fradrag. Kapitalbeskatningen har likevel et visst progressivt element gjennom bunnfradraget i formuesskatten.

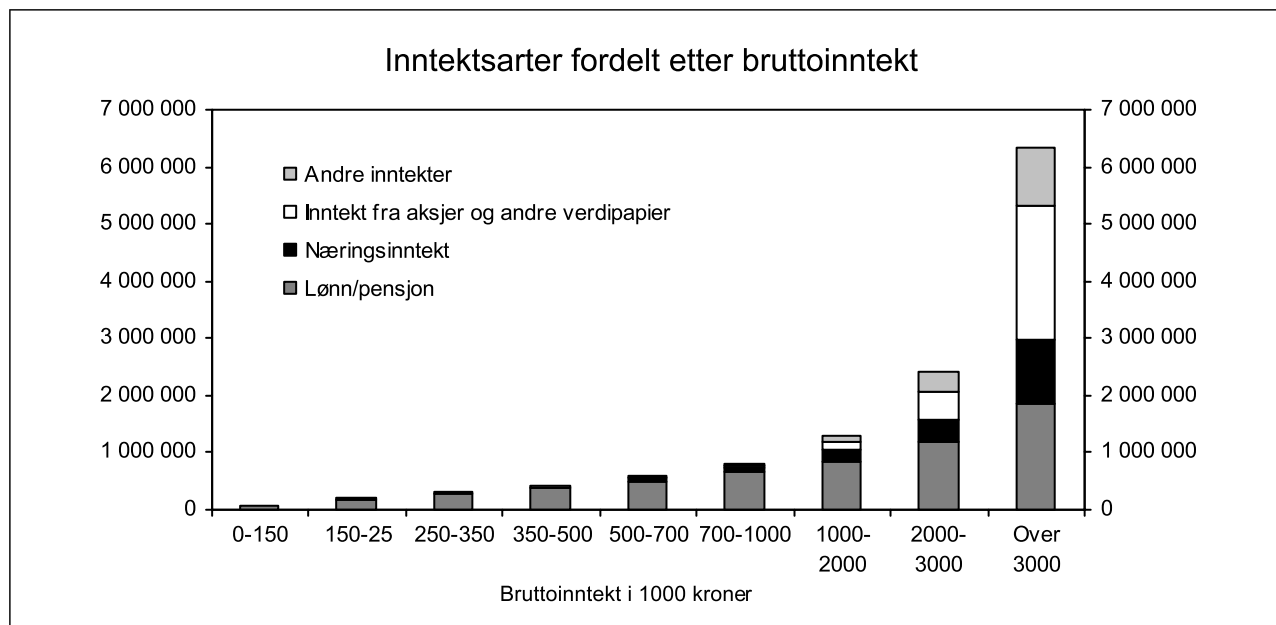
Fordelingspolitikk gjennom avgiftssystemet er normalt mindre treffsikkert enn gjennom bruk av direkte skatter. Det er vanligvis mer effektivt å rette fordelingspolitikken direkte mot forskjeller i inntekt enn mot forbruk av spesielle varer og tjenester. Avgiftssystemet har derfor en mindre sentral rolle i fordelingspolitikken enn de direkte skattene.

I avsnitt 5.2 presenteres statistikk over innteks- og formuesfordelingen samt progressiviteten i dagens skattesystem. I avsnitt 5.3 presenteres fordelingsvirkninger av Regjeringens forslag til skatteopplegg for 2009. I avsnitt 5.4 presenteres fordelingsvirkningene av Regjeringens skatteforslag for regjeringensperiode sett under ett. I avsnitt 5.5 gjøres det rede for hvordan skatte- og avgiftsopplegget påvirker husholdningenes forbruksmuligheter.

5.2 Innteks- og formuesfordelingen og skattesystemets progressivitet

Ulike inntektsarter og formuesobjekter skattlegges ulikt. Sammensetningen av inntekt og formue i befolkningen har derfor betydning for hvordan endringer i skattesystemet påvirker fordelingen.

Figur 5.1 viser hvordan ulike inntektsarter i gjennomsnitt fordeles seg etter nivået på bruttoinntekten. Tallene er basert på selvangivelsesstatistikken for 2006. Sammensetningen av inntekt er vesentlig annerledes for personene med høyest bruttoinntekt enn for personer med lavere inntekter. Mens personer med lavere inntekter først og fremst har lønns- og pensjonsinntekt, domineres de høyere inntektene av nærings- og kapitalinntekter

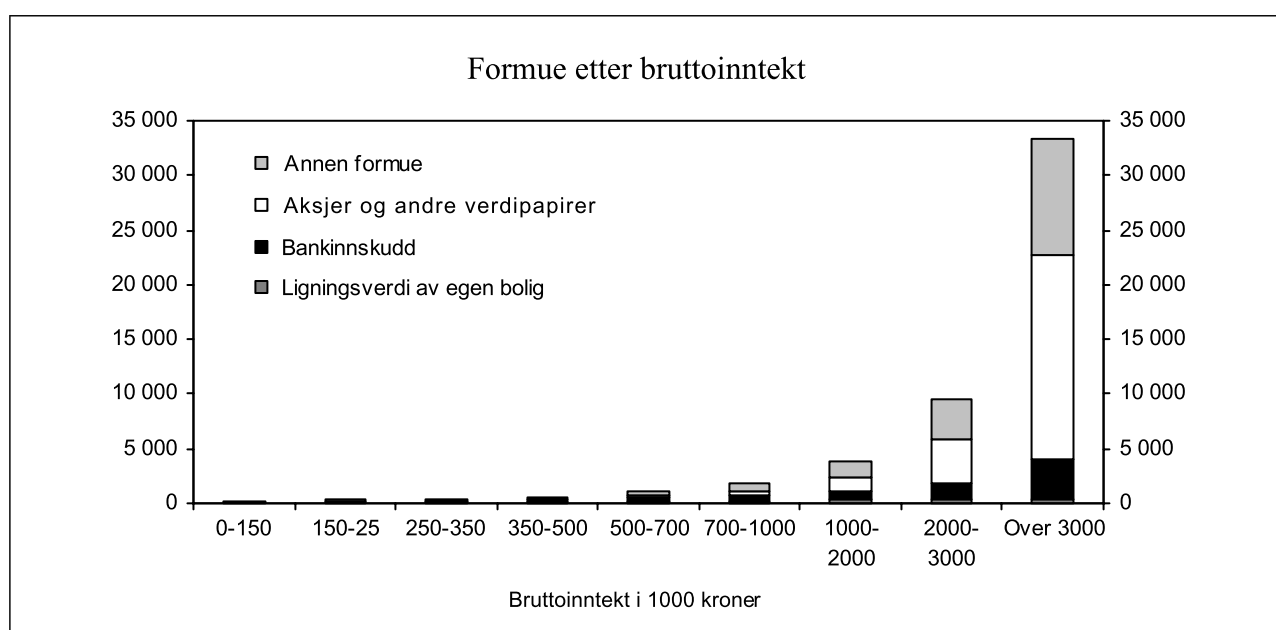
Figur 5.1 Inntektsarter fordelt etter bruttoinntekt. 2006. Kroner

Kilde: Statistisk sentralbyrå (selvangivelsesstatistikken 2006) og Finansdepartementet.

og særlig aksjeinntekter. Selv om aksjeinntektene er betydelig redusert sammenliknet med 2005, da tilpasninger til utbytteskatten resulterte i svært høye utbytter, utgjør aksjeinntektene nesten 40 pst. av de samlede inntektene for dem med inntekt over 3 mill. kroner. For en nærmere vurdering av hvordan aksjeeiere tilpasset seg skattereformen i 2006, vises det til nærmere omtale i kapittel 6.

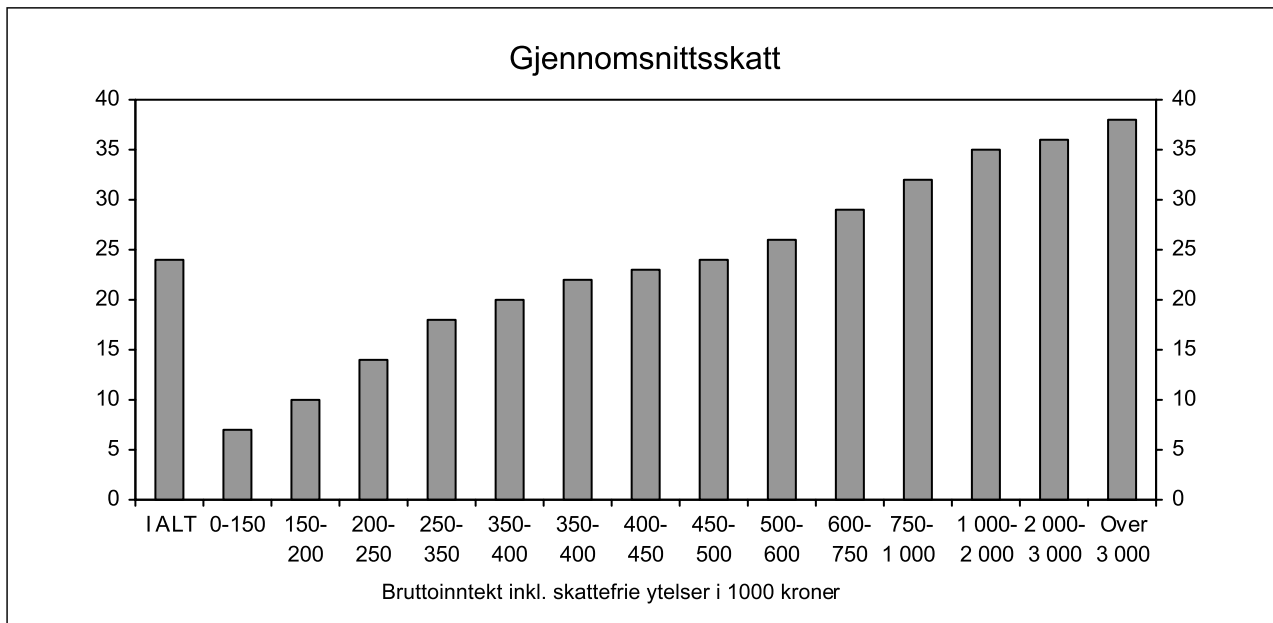
Figur 5.2 viser hvordan ligningsverdien av ulike formueskomponenter fordeler seg etter bruttoinntekt. Figuren viser at det er sterk samvariasjon mel-

lom skattemessig bruttoformue og bruttoinntekt. Bruken av skattemessige verdier gjør imidlertid at formuen undervurderes i figuren ettersom enkelte formuesobjekter verdsettes vesentlig lavere enn reelle verdier. Særlig er ligningsverdiene av bolig fastsatt langt lavere enn markedsverdiene, og avviket mellom ligningsverdi og markedsverdi er i gjennomsnitt størst for boliger med høye markedsverdier. I 2006 gjaldt dessuten fortsatt aksjerabatten, som reduserte den skattemessige verdien av ak-

Figur 5.2 Gjennomsnittlig bruttoformue (ligningsverdier) fordelt etter bruttoinntekt. 2006. Tusen kroner

Kilde: Statistisk sentralbyrå (selvangivelsesstatistikken 2006) og Finansdepartementet.

Figur 5.3 Skatt som andel av bruttoinntekt inkludert skattefrie ytelser, lønnsjusterte 2008-regler. Prosent

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Finansdepartementet.

sjer mv. Figuren viser at aksjer og andre verdipapirer utgjør den største formueskomponenten for de aller rikeste. Denne skjevfordelingen er en viktig del av forklaringen på de store årlige inntektsforskjellene. Ved å fjerne aksjerabatten har Regjeringen bidratt til at den reelle formuen til de aller rikeste skatlegges i langt større grad enn tidligere. Lave ligningsverdier på nærings eiendom innebærer imidlertid at mange ikke-børsnoterte aksjer fortsatt får til dels vesentlig lavere formuesverdi enn den reelle verdien av aksjen.

Figur 5.3 gir et bilde på hvordan skattebyrden (skatt som andel av bruttoinntekt inkludert skattefrie ytelser) er fordelt mellom personer på ulike inntektsnivå. Figuren viser at skattesystemet er progressivt, dvs. at gjennomsnittsskatten øker med inntekten. Progressivitet i skattesystemet er et sentralt virkemiddel for å nå fordelingspolitiske mål.

5.3 Fordelingsvirkninger av skatteopplegget for 2009

Regjeringens forslag til skatteopplegg for 2009 styrker omfordelingen og bidrar til at de med størst skatteevne bidrar mer til fellesskapet. De foreslåtte skatteskjerpelsene vil i hovedsak berøre få personer med høy skatteevne. Spesielt gjelder dette endringene i formuesskatten og arveavgiften.

For 2009 foreslår Regjeringen å fjerne 80-prosentregelen. Det er i all hovedsak de mest velstående som får redusert skatt som følge av denne rege-

len. I tillegg foreslår Regjeringen å øke bunnfradraget i formuesskatten fra 350 000 kroner til 470 000 kroner for enslige, og fra 700 000 kroner til 940 000 kroner for ektepar. Dette vil redusere formuesskatten for dem med små formuer. Av forenklingshensyn foreslås det samtidig at den lave satsen i formuesskatten fjernes. Ligningsverdiene på nærings eiendom foreslås økt med i gjennomsnitt 60 pst. fra 2008 til 2009. Ligningsverdiene på bolig og fritidsbolig økes med 10 pst.

Samlet sett vil anslagsvis 680 000 personer få redusert formuesskatt med Regjeringens forslag, og om lag 110 000 færre personer vil betale formuesskatt som følge av forslaget. Samtidig vil om lag 200 000 personer, med jevnt over store formuer, få økt formuesskatt.

Endringene i arveavgiften vil også ha gode fordelingsvirkninger. Alle unntatt de som mottar ikke-børsnoterte aksjer, vil få redusert arveavgift med forslaget. De 10 pst. rikeste (målt etter nettoformue) eide om lag 90 pst. av verdien av alle ikke-børsnoterte aksjer i 2006. Det tyder på at skjerpelsen i arveavgiften særlig vil berøre personer med høye formuer.

Tabell 5.1 viser gjennomsnittlig endring i skatt som følge av Regjeringens forslag til skatteopplegg for 2009, fordelt etter bruttoinntekt. Beregningene er utført på Statistisk sentralbyrås skattemodell, LOTTE. Modellen er basert på et utvalg skattytere fra Inntektsstatistikken for husholdninger for 2006, framført til 2009. Dette innebærer at beregningene er usikre, jf. boks 5.1 for en nærmere beskrivelse av

LOTTE og referansesystemet. Departementet vil i samarbeid med Statistisk sentralbyrå vurdere enkelte tekniske endringer i referansesystemet for skatt, som eventuelt vil bli gjort gjeldende fra budsjettet for 2010.

Beregningene viser at fordelingsprofilen styrkes med forslaget til skatteopplegg for 2009 sammenliknet med lønnsjusterte 2008-regler. De med bruttoinntekt under 750 000 kroner får i gjennomsnitt uendret eller redusert skatt, mens de med bruttoinntekt over 1 mill. kroner i gjennomsnitt får en markert skjerpelse. Personer med bruttoinntekt mellom 750 000 kroner og 1 mill. kroner får i gjennomsnitt en liten skjerpelse. Den tydelige forde-

lingsprofilen av forslaget skyldes først og fremst endringene i formuesskatten.

For vanlige lønnstgere uten formue av betydning, vil skatten forbli om lag uendret som følge av forslaget, ettersom de sentrale grensene og fradragene lønnsjusteres i 2009. Forslaget vil heller ikke gi skatteendringer for de sosioøkonomiske gruppene trygdede og selvstendig næringsdrivende som avviker vesentlig fra de endringene en finner i tabell 5.1.

Som vi ser av tabell 5.1 har om lag 17 pst. av skattyterne inntekt under 150 000 kroner. Denne gruppen er svært sammensatt, og representerer ikke nødvendigvis den delen av befolkningen hvor

Boks 5.1 Skattemodellene LOTTE og LOTTE-Konsum

Statistisk sentralbyrås skattemodell, LOTTE, består av et referansesystem for skatteregler og et datagrunnlag. Ved å endre skattereglene sammenliknet med referansesystemet kan LOTTE beregne virkninger på proveny og fordeling for ulike grupper i befolkningen, inndelt etter inntekt eller formue.

Referansesystemet i LOTTE for 2009 består av et sett med skatteregler som er framført fra år 2008. Hovedregelen ved framføring er at grenser og fradrag i skattereglene oppjusteres med anslått lønnsvekst. Dermed vil en lønnstaker uten andre inntekter (f.eks. renteinntekter, aksjeinntekter mv.) og med gjennomsnittlig lønnsvekst ha uendret skatt målt i pst. av inntekten i referansesystemet. På denne måten opprettholdes den gjennomsnittlige skatteprosenten for ulike grupper i referansesystemet. For 2009 er det benyttet en gjennomsnittlig lønnsvekst på 5 pst. for å framskrive beløpsgrenser mv. fra 2008 til 2009.

Referansesystemet for 2009 brukes på et datagrunnlag som er framskrevet fra 2006 til 2009 ved at de fleste inntekts- og fradragposter er justert med anslått lønnsvekst per normalårsverk i perioden. Antallet lønnstakere og selvstendig næringsdrivende er oppjustert fra 2006 til 2009 med anslått økning i antall normalårsverk. Datagrunnlaget for 2006 tar utgangspunkt i et representativt utvalg selvangivelser for personlige skattytere fra Statistisk sentralbyrås inntektsstatistikk for husholdninger for 2006 (IF-06).

I inntektsstatistikken for husholdninger inngår opplysninger om skattefrie inntekter som stipend, bostøtte og sosialhjelp. I tillegg foreligger det opplysninger om husholdningssammensetning. En husholdning omfatter her alle personer som bor og spiser minst ett måltid om dagen sammen (kostholdning).

I LOTTE-Konsum kan en beregne hvordan husholdningenes forbruksmuligheter påvirkes av avgiftene. Modellen beregner forbruksmønster, prisindekser og levestandard for husholdningene, og kan eksempelvis anslå fordelingsvirkningen av å endre merverdiavgiften. Referansesystemet for avgifter representerer forventet proveny dersom avgiftene holdes reelt uendret, dvs. dersom de prisjusteres. Referansebanen for avgifter i 2009 består av anslått bokført proveny for hver enkelt avgift i 2008 framført med pris- og volumvekst fra 2008 til 2009. Finansdepartementet anslår at prisveksten (konsumprisindeksen) fra 2008 til 2009 blir 3 pst., mens volumveksten (vekst i varekonsum utenom biler) anslås til 2,5 pst.

Beregningene i LOTTE og LOTTE-Konsum er usikre, bl.a. som følge av at de bygger på utvalg og på usikre beregninger av prisvirkninger. I tillegg er datamaterialet skjønnsmessig framskrevet til 2009. Modellene er statiske, dvs. at de ikke tar hensyn til eventuelle tilpasninger over tid som følge av forslagene til regelendringer. Ikke alle inntekter og andre kilder til forbruk fanges opp av selvangivelsene som ligger til grunn for beregningene. Det kan derfor være avvik mellom en persons faktiske forbruksmuligheter og det statistikken gir uttrykk for.

Tabell 5.1 Gjennomsnittlig endring i skatt i ulike intervaller for bruttoinntekt.¹ Skatteopplegget for 2009 sammenliknet med lønnsjusterte 2008-regler (referansesystemet). Alle personer 17 år og eldre. Kroner

Bruttoinntekt (tusen kroner)	Antall personer	Gjennomsnittlig skatt i referansesystemet for 2009	Gjennomsnittlig endring i skatt med forslaget	Herav endring i formuesskatt ²	Gjennomsnittlig skatt med forslaget. Prosent	Endring i gjennomsnittlig skatt. Prosentpoeng
0- 150	647 000	5 600	-100	0	6,9	-1,8
150- 200	384 000	17 200	-200	-100	9,7	-1,2
200- 250	379 000	31 300	-300	-100	13,8	-1,0
250- 300	358 000	48 300	-300	-100	17,5	-0,6
300- 350	375 000	65 600	-200	-100	20,1	-0,3
350- 400	376 000	81 400	-200	-100	21,7	-0,2
400- 450	322 000	97 000	-100	0	22,9	-0,1
450- 500	255 000	115 100	-100	0	24,3	-0,1
500- 600	301 000	142 900	-100	0	26,3	-0,1
600- 750	200 000	191 500	0	100	28,8	0,0
750-1000	130 000	269 800	300	400	31,6	0,1
1000-2000	86 000	448 300	1 500	1 600	34,8	0,3
2000-3000	10 000	859 600	6 800	6 800	36,1	0,8
Over 3000	8 000	2 488 100	49 300	49 000	38,4	2,0
Alle	3 829 000	88 300	0	100	23,9	0,0

¹ Omfatter ikke avgiftsendringer. Avrundet til nærmeste 100 kroner.

² For ektefeller, som lignedes for felles formue og får doble bunnfradrag, blir formuesskatteendringen fordelt etter ektefellenes andel av samlet formue.

³ Inkluderer ikke fjerningen av 80-prosentregelen.

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Finansdepartementet.

den lave inntekten er permanent eller utgjør et levekårsproblem. Det kan være en rekke årsaker til at enkelte personer har lav inntekt i enkelte år. Flere av personene i denne gruppen er skoleelever som fortsatt bor hjemme hos sine foreldre. For andre kan lav inntekt for en periode være planlagt, f.eks. i forbindelse med utdanning eller permisjon. Dessuten kan en del skattytere ha lav inntekt, men likevel ha betydelige midler til disposisjon uten at dette kommer fram i den årlige inntektsstatistikken, f.eks. fordi de har valgt å avstå fra å ta ut utbytte i enkeltår. Det er derfor viktig å skille mellom lav inntekt i et enkelt år og varig lav inntekt. Som et mål på vedvarende årlig lav inntekt har Statistisk sentralbyrå benyttet gjennomsnittlig inntekt over treårsperioder. Det viser seg at mange som har lav inntekt ett år, ikke har lav inntekt over en treårsperiode. Det tidligere omtalte fordelingsutvalget vil studere disse sammenhengene nærmere.

Tabell 5.2 viser gjennomsnittlig endring i skatt som følge av Regjeringens forslag til endringer i formuesskatten for 2009, fordelt etter skattepliktig nettoformue. I denne tabellen er virkningen av å fjerne 80-prosentregelen vist i egen kolonne. Grunnlagsutvidelser og økt bunnfradrag gir ingen eller liten gjennomsnittlig endring i skatt for personer med nettoformue under 5 mill. kroner, og øker gjennomsnittlig skatt for dem med formuer over 5 mill. kroner. Fjerningen av 80-prosentregelen vil gi en betydelig skatteskjerpelse for de aller mest formuende. I gjennomsnitt anslås skatten for personer med formue over 100 mill. kroner å øke med over 15 pst. som følge av de samlede endringene i formuesskatten, noe som tilsvarer en gjennomsnittlig økning på vel 1,2 mill. kroner per person. Personer med små og mellomstore formuer vil i gjennomsnitt ha tilnærmet uendret skatt som følge av forslaget fordi bunnfradraget øker betydelig.

Tabell 5.2 Gjennomsnittlig endring i formuesskatt i ulike intervaller for nettoformue. Skatteopplegget for 2009 sammenliknet med lønnsjusterte 2008-regler (referansesystemet). Endringene som følger av 80-prosentregelen er beregnet utenfor skattemodellen LOTTE. Alle personer 17 år og eldre. Kroner

Skattepliktig nettoformue i 2009	Antall personer	Gjennomsnittlig skatt i referansesystemet	Gjennomsnittlig endring i skatt som følge av grunnlagsutvidelser og økt bunnfradrag	Gjennomsnittlig endring i skatt som følge av fjerning av 80-prosentregelen
< 0	1 586 000	88 300	0	0
0 – 500 000	1 539 000	56 600	0	0
500 000 – 1 mill.	376 000	96 400	-200	0
1 mill. – 5 mill.	298 000	166 400	200	0
5 mill. – 10 mill.	18 000	434 500	4 500	0
10 mill. – 50 mill.	11 000	910 900	16 900	0
50 mill. – 100 mill.	1 000	2 481 300	66 000	40 000
Over 100 mill.	600	7 904 200	422 100	800 000
I ALT	3 829 200	88 300	100	0

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Finansdepartementet.

Tabell 5.3 Gjennomsnittlig endring i skatt i ulike intervaller for bruttoinntekt.¹ Skatteoppleggene for 2006, 2007 og 2008 sammenliknet med lønnsjusterte 2005-regler, omregnet til 2009-kroner. Skatteopplegget for 2009 sammenliknet med lønnsjusterte 2008-regler. Alle personer 17 år og eldre. Negative tall betyr lettelser. Kroner

Bruttoinntekt inkl. skattefrie ytelser. Tusen kroner	Gjennomsnittlig skatt i referansesystemet for 2009	Endring i skatt 2006–2008 ^{2,3}	Endring i skatt 2009 ³	Endring i skatt 2006–2009 ³
0- 150	5 600	-300	-100	-400
150- 200	17 200	-1 200	-200	-1 400
200- 250	31 300	-800	-300	-1 100
250- 300	48 300	-200	-300	-500
300- 350	65 600	-200	-200	-400
350- 400	81 400	-100	-200	-300
400- 450	97 000	300	-100	200
450- 500	115 100	1 000	-100	900
500- 600	142 900	-100	-100	-200
600- 750	191 500	-1 900	0	-1 900
750-1 000	269 800	-1 900	300	-1 600
1 000-2 000	448 300	800	1 500	2 300
2 000-3 000	859 600	43 700	6 800	50 500
Over 3 000	2 488 100	299 500	49 300	348 800
Alle	88 300	500	0	500

¹ Omfatter ikke avgiftsendringer. Avrundet til nærmeste 100 kroner.

² Beregningen er gjennomført med utgangspunkt i et referansesystem for 2008 (framførte 2005-regler). Skatteendringene er justert til 2009-kroner med anslått prisvekst på 3 pst. fra 2008 til 2009.

³ Inkluderer ikke endringer i 80-prosentregelen.

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Finansdepartementet.

5.4 Fordelingsvirkninger av skatteopplegget i perioden 2006-2009

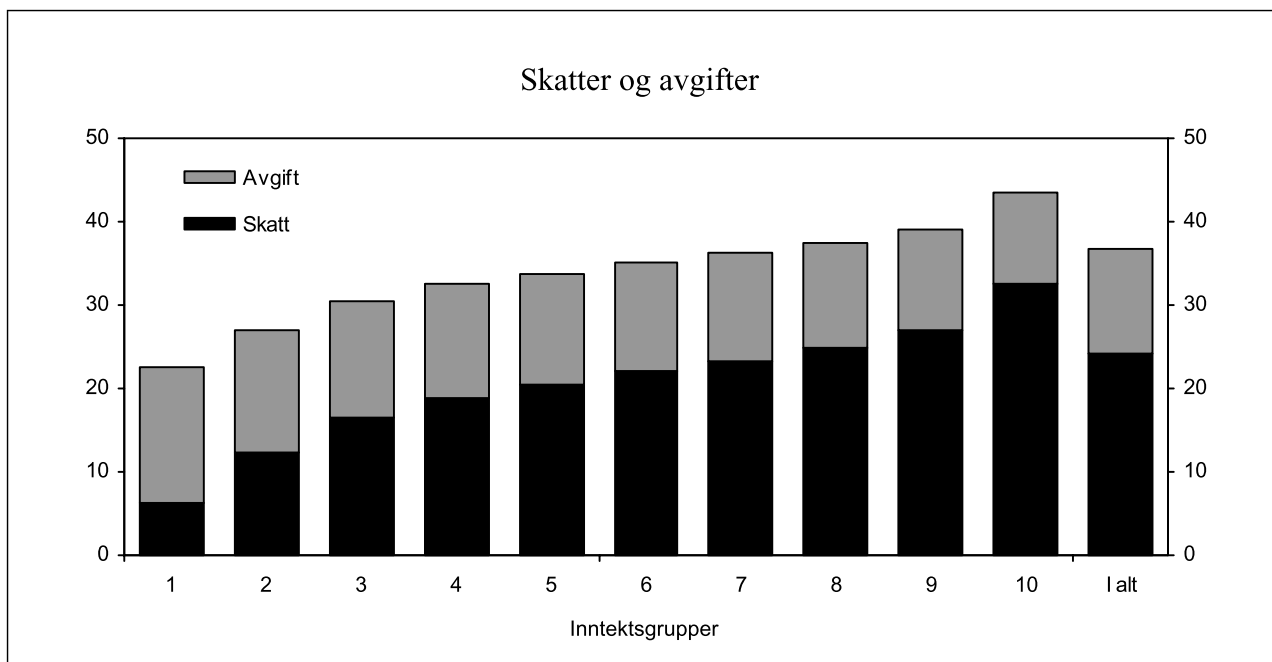
Regjeringen har i hele stortingsperioden lagt stor vekt på omfordeling gjennom skattesystemet ved bl.a. å innføre utbytteskatt, gjøre formuesskatten mer rettferdig og øke minstefradragene. Tabell 5.3 viser at det i perioden har vært betydelige samlede innstramminger for gruppene med høyest inntekt. De aller rikeste målt etter bruttoinntekt har fått økt skatten med nærmere 350 000 kroner i løpet av stortingsperioden, og dette har blitt brukt til å gi lettelser til gruppene med lavest inntekt. Tabellen inkluderer ikke innstramningen og fjerningen av 80-prosentregelen. Dette forsterker de gode fordelingsvirkningene av Regjeringens skattepolitikk, da det i all hovedsak berører de aller rikeste, jf. tabell 5.2.

5.5 Betydningen av skatte- og avgiftsopplegget for husholdningenes velferd

I dette avsnittet presenteres beregninger som også tar hensyn til størrelsen på husholdningen og den samlede husholdningsinntekten. Videre tas det hensyn til at også avgiftsendringer påvirker konsummulighetene.

Husholdninger med flere personer trenger som regel lavere inntekt per person for å ha samme forbruksmuligheter som en énpersonhusholdning. Dette har sammenheng med at det er stordriftsfordeler knyttet til en rekke utgifter i husholdninger, f.eks. lys og oppvarming, hvite- og brunevarer, kommunale avgifter m.m. Samtidig vil forbruksmulighetene per person bli lavere når én eller flere av medlemmene i husholdningen er uten inntekt. I de følgende beregningene tas det hensyn til dette ved å korrigere for antallet personer i husholdningene. Beregningene tar også hensyn til stordriftsfordeler i husholdninger med flere personer ved å beregne en persons *ekvivalentinntekt*, jf. boks 5.2.

Figur 5.4 viser det samlede *nivået* på skatter og avgifter per person med dagens regler, målt i pst. av ekvivalentinntekten og fordelt på ulike inntektsgrupper. Befolkningen er rangert etter stigende ekvivalentinntekt i ti like store grupper (inntektsdesiler). Husholdningsmedlemmene i eksempel 1 i boks 5.2 vil f.eks. havne i inntektsgruppe 7, og husholdningsmedlemmene i eksempel 2 vil havne i inntektsgruppe 9. Figuren viser at personer med lave forbruksmuligheter (lav ekvivalentinntekt) også har lavere skatte- og avgiftsbelastning enn personer med høye forbruksmuligheter. Mens figur 5.3 illustrerer progressiviteten i skattesystemet som skatt i pst. av skattbar bruttoinntekt, illustrerer figur 5.4 skatt og avgift i forhold til ekvivalentinntekten, som altså i større grad er ment å gi et bilde av en persons forbruksmuligheter.

Figur 5.4 Skatt og avgift per person i prosent av ekvivalentinntekt. Lønns- og prisjusterte 2008-regler. Prosent

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Finansdepartementet

Boks 5.2 Forbruksmuligheter og ekvivalentinntekt

En persons forbruksmuligheter viser hvilke ressurser den enkelte har til rådighet, og dermed i hvilken grad ressursene er likt eller ulikt fordelt. Forbruksmuligheter inkluderer bl.a. inntekt etter skatt, netto formue, verdi av offentlige varer og tjenester og hjemmeproduksjon. På grunn av målevanskeligheter er det mest vanlig å basere seg på inntekt.

I beregningsmetoden som er brukt i avsnitt 5.3, benyttes skattepliktig bruttoinntekt som inntektsbegrep og grunnlag for inndeling i inntektsgrupper. Det gir ikke et fullstendig uttrykk for hvordan skatteendringene slår ut i endrede forbruksmuligheter og velferd. En persons forbruksmuligheter har sammenheng med den husholdningen personen tilhører. Personer som bor sammen, kan dele på faste kostnader, f.eks. til bolig, bil og strøm (stordriftsfordeler), og personer uten egen inntekt kan likevel ha forbruksmuligheter hvis de tilhører en husholdning hvor andre har inntekter (forsørgeransvar). I avsnitt 5.5 presenteres beregninger som tar hensyn til dette.

For å ta hensyn til stordriftsfordeler og forsørgeransvar tilordnes hvert medlem av husholdningen en såkalt ekvivalentinntekt. Ekvivalentinntekten skal i prinsippet uttrykke inntekten et husholdningsmedlem måtte hatt som enslig for å ha samme forbruksmuligheter som et medlem av en større husholdning.

For å beregne ekvivalentinntekten benyttes ulike ekvivalensskalaer. I beregningene i dette kapitlet benyttes den såkalte kvadratrotskalaen, som blant annet har vært mye brukt i en rekke offentlige utredninger. Hver person i husholdningen tilordnes en forbruksvekt tilsvarende kvadratrotten av antall personer i husholdningen. Det innebærer f.eks. at en husholdning på fire personer bare trenger dobbel så høy inntekt som en énpersonshusholdning for å ha like forbruksmuligheter.

Eksemplene i tabell 5.4 viser beregnet ekvivalentinntekt for hhv. en husholdning på fire og en husholdning på to.

Tabell 5.4 Eksempler på beregnet ekvivalentinntekt for hhv. en husholdning på fire og to

Eksempel 1: Par med to barn

	Inntekt (kroner)
Voksen med inntekt	450 000
Voksen med inntekt	350 000
Barn	0
Barn	0
Sum	800 000
Ekvivalentinntekt pr. person ($800\,000/\sqrt{4}$)	400 000

Eksempel 2: Par uten barn

	Inntekt (kroner)
Voksen med inntekt	450 000
Voksen med inntekt	350 000
Sum	800 000
Ekvivalentinntekt pr. person ($800\,000/\sqrt{2}$)	565 685

Kilde: Finansdepartementet.

Som det framgår av figuren, bidrar avgiftene til å svekke progressiviteten i skatte- og avgiftssystemet. Dette skyldes delvis at bruttoinntekt benyttes som inntektsbegrep i beregningene. Personer med høy bruttoinntekt betaler en større andel av bruttoinntekten i skatt enn personer med lav bruttoinntekt, og har dermed en mindre andel disponibelt til forbruk. Det er inntekten etter skatt (og sparing) som kan forbrukes, og dermed belastes med avgifter. For en person med høy bruttoinntekt vil dermed avgiftene utgjøre en mindre andel av bruttoinntekten enn for en person med lav bruttoinn-

tekt. Dersom beregningene var basert på inntekt etter skatt (disponibel inntekt), ville avgiftsbelastningen fordelt seg forholdsvis likt i de ulike inntektsgruppene.

Beregningene er statiske og fanger dermed ikke opp utviklingen over tid. Studier viser at livsinntekten er mye jevnere fordelt enn årsinntekten, og at antall personer med særlig lav inntekt et enkelt år er langt høyere enn antall personer med særlig lav inntekt over flere år.

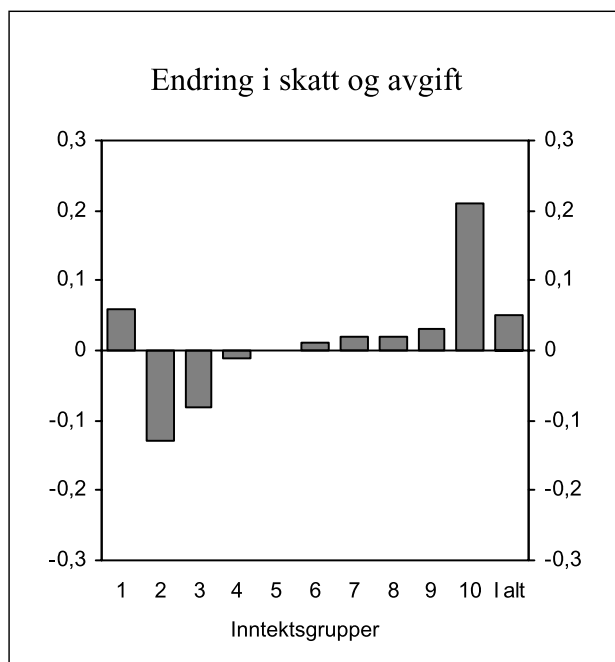
Ekvivalentinntektsbegrepet er ment å gi uttrykk for en persons forbruksmuligheter. En per-

son kan eksempelvis ha lav ekvivalentinntekt fordi hennes egen bruttoinntekt er lav, eller fordi hun har forsørgeransvar for andre medlemmer av husholdningen som ikke har inntekt.

Figur 5.5 viser endring i skatt og avgift per person i pst. av ekvivalentinntekten, fordelt på inntektsgrupper. I figuren er befolkningen rangert etter stigende ekvivalentinntekt i ti like store grupper (inntektsdesiler). Inntektsgruppe 1 representerer de 10 pst. med lavest forbruksmuligheter, mens inntektsgruppe 10 representerer de 10 pst. med høyest forbruksmuligheter.

De fleste skatte- og avgiftsforslagene som direkte berører husholdningene, er innarbeidet i beregningene bak figur 5.5. Avgiftsforslagene omfatter husholdningenes andel av de økte avgiftene på snus og alkoholfrie drikkevarer, og husholdningenes andel av avgiftslettelsene for industritoll, årsavgiften for motorsyklar og omregistreringsavgiften. Det er betydelig usikkerhet knyttet til å beregne fordelingsvirkninger av avgiftsendringer. En slik analyse krever at det tas hensyn til avgiftenes virkning på priser på ulike forbruksvarer, hvordan forbruket er sammensatt i husholdninger på ulike inntektsnivåer og eventuelle endringer i forbruksmønsteret som følge av prisendringer.

Figur 5.5 illustrerer at de foreslåtte endringene i skatte- og avgiftsopplegget samlet sett gir små utslag i alle inntektsgruppene. Endringene gir i gjennomsnitt en netto skatte- og avgiftsskjerpelse på 0,05 pst. av ekvivalent bruttoinntekt. Inntektsgruppe 2 til 4 får netto lettelse, mens de øvrige inntektsgruppene får skjerpelse. Inntektsgruppe 1 får en liten netto skatte- og avgiftsskjerpelse fordi netto skattelettelse for denne gruppen ikke veier opp for avgiftsøkningene. Den lave gjennomsnittlige skattelettelsen i inntektsgruppe 1 har bl.a. sammenheng med at det i denne inntektsgruppen også vil være enkelte personer med så høy formue at de får økt formuesskatt. Dette motvirker de skattelettelsene andre personer i gruppen får. For inntektsgruppe 10 er det særlig formuesskatten som gir en større innstramming enn de øvrige inntektsgruppene, målt i prosent av ekvivalentinntekten.

Figur 5.5 Gjennomsnittlig endring i skatt og avgift per person i prosent av ekvivalentinntekt. 2009-opplegget sammenliknet med lønns- og prisjusterte 2008-regler. Prosent

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Finansdepartementet.

6 Evaluering av skattereformen

6.1 Innledning

Regjeringen er opptatt av at skattesystemet skal være rettferdig, virke omfordelende og ha legitimitet i befolkningen. For å sikre dette må en unngå hull i systemet som gjør det mulig å redusere skatten.

Skattereformen ble gjennomført i budsjettene 2004-2006 etter en bred politisk prosess basert på anbefalinger i NOU 2003: 9 Skatteutvalget. Hovedhensikten var å løse det stigende problemet med inntektsskifting, hvor faktiske arbeidsinntekter ble kamuflert som kapitalinntekter gjennom tilpasninger til delingsmodellen. Siden kapitalinntekter ble skattlagt vesentlig lavere enn arbeidsinntekter på marginen, var slike tilpasninger svært lønnsomme.

De sentrale endringene i reformen var:

- å innføre skatt på aksjeinntekter over det som tilsvarende en risikofri avkastning på personlige eieres hånd
- å redusere skatten på arbeidsinntekter
- å fjerne skatt på aksjeinntekter til selskapsaksjonærer for å unngå kjedebeskatning

På denne måten ble de marginale skattesatsene på eierinntekt og arbeidsinntekt utjevnet, og delingsmodellen kunne avvikles. Endringen av aksjeinntektsbeskatningen løste dessuten problemet med at de tidligere reglene trolig var i strid med EØS-reglene. For personlig næringsdrivende ble delingsmodellens prinsipp om å dele næringsinntekten i hhv. inntekt fra arbeid og inntekt fra kapital, erstattet med skjermingsmodellens prinsipp om ekstra skatt på næringsinntekt som overstiger det som tilsvarende en risikofri avkastning av kapitalen.

For øvrig ble de grunnleggende prinsippene fra den forrige store skattereformen i 1992 videreført og til dels styrket. Det betyr blant annet at skattegrunnlagene så langt som mulig skal gjenspeile de faktiske økonomiske forholdene, og at en så langt som mulig skal likebehandle ulike eierformer, finansieringsformer, investeringer og næringer. Disse prinsippene har vist seg å være robuste og bidrar til stabilitet. Brede skattegrunnlag og likebehandling er viktig for å sikre høye skatteinntekter til en lavest mulig samfunnsøkonomisk kostnad, for å unngå skattetilpasninger, og for å oppnå de fordelingspolitiske målene med beskatningen.

Prinsippet om likebehandling av finansieringsformer ligger bak skjermingsfradraget i utbytte- og gevinstbeskatningen. Skjermingen skal sikre at utbytteskatten ikke øker finansieringskostnaden ved ny, norsk egenkapital sammenliknet med andre finansieringskilder. Dette er spesielt viktig for ny-startede og små selskap som ikke kan finansiere nye investeringer med tilbakeholdt overskudd, eller som har begrenset tilgang til kredittmarkedene eller internasjonale kapitalmarkeder.

Finansdepartementet legger i det videre arbeidet opp til en bred evaluering av skattereformen, der en involverer både relevante fagmiljøer og organisasjoner. Viktige spørsmål i en slik evaluering vil være om en har lyktes i å fjerne de tidligere tilpasningsmulighetene og om det har oppstått nye, hvordan reformen har virket på inntektsfordelingen etter skatt, om reformen er godt tilpasset økt internasjonalisering med mer mobile skattegrunnlag over landegrensene, om en gjennom utformingen av aksjeinntektsbeskatningen har lyktes i å innføre utbytteskatt uten realøkonomiske skadevirkninger og om de administrative kostnadene for skattemyndighetene og skattyterne knyttet til det nye systemet er akseptable.

Skattereformen er nå inne i sitt tredje år, men en har foreløpig kun statistikk for det første året skattereformen var fullt gjennomført, inntektsåret 2006. Det foreligger derfor ikke et tilstrekkelig datagrunnlag til å kunne trekke konklusjoner om virkningene av reformen. Det er imidlertid ønskelig å oppsummere erfaringene så langt. I dette kapitlet presenteres derfor analyser basert på datamateriale fram til og med 2006.

Mange aksjonærer tilpasset seg reformen på forhånd. Særlig tok mange i den mest formuende delen av befolkningen ut store, skattefrie utbytter før den varslede skatteøkningen. Mesteparten av de ekstraordinære utbyttene ble trolig tilbakeført til selskapene som egenkapital eller lån. Det er derfor ikke grunn til å tro at tilpasningene har påvirket selskapenes soliditet, drift og investeringer. De reinvesterte midlene kan utbetales til eierne som nedskrivning av egenkapital eller som tilbakebetalig av lån, uten at det blir ilagt utbytteskatt. Dette innebærer at utbytteskatten trolig vil være lavere de første årene etter reformen enn årene framover.

Utbyttene i 2006 var særlig lave som følge av tilpasningene, men allerede i 2007 begynte utbyttenivået å stige noe igjen. Samtidig ser man at meste parten av utbyttet som ble tatt ut i 2006, faktisk var skattepliktig. Benyttet skjermingsfradrag utgjorde om lag 10 pst. av utbetalte utbytter til personer dette året. Personlige aksjonærers utbytter i 2006 var svært moderate i forhold til de store overskuddene i selskapene. Det er imidlertid knyttet en betydelig latent skatteplikt til overskuddene som ble holdt tilbake i selskapene, dvs. at de ikke kan utbetales til personlige aksjonærer uten skatt på den delen som overstiger skjermingsfradraget.

Også blant personlig næringsdrivende har det vært tilpasninger til skattereformen. En viktig endring for denne gruppen er at gevinster som tidligere ble skattlagt med 28 pst., nå inngår ved beregningen av personinntekt og dermed kan få en vesentlig høyere skatt på marginen. Mange personlig næringsdrivende valgte derfor å realisere gevinster før reformen. Også for denne gruppen kan altså tilpasningene innebære at datagrunnlaget for 2005 og 2006 er lite representativt. For personlig næringsdrivende som ble definert som passive under delingsmodellen, dvs. at hele næringsinntekten ble skattlagt som kapitalinntekt, har imidlertid reformen betydd en entydig innstramning. Også personlig næringsdrivende som ble definert som aktive under delingsmodellen og dermed fikk beregnet en personinntekt, kan ha fått et bredere personinntektsgrunnlag. Disse kan samtidig ha fått en lettelse gjennom reduserte toppskattesatser.

I vurderingen av fordelingsvirkningene av skattereformen vil det være relevant også å se på virkningene av en forbedret formuesskatt. Regjeringen ser formuesskatten som et supplement til skattereformen, blant annet ved at formuesskatten sikrer at aksjeeiere skattlegges løpende, også i år hvor det ikke tas ut utbytte. I løpet av stortingsperioden har formuesskatten økt mye for dem med store aksjeformuer. Dette er en kursendring i fordelingspolitikken sammenliknet med Bondevik II-regjeringen, som mente skattereformen burde kombineres med en nedtrapping og deretter fjerning av formuesskatten. Det vises til kapittel 5 for en oversikt over fordelingsvirkningene av endringene i formuesskatten.

I dette kapitlet gjøres det først rede for bakgrunnen for og hovedelementene i skattereformen 2006. Deretter presenteres de empiriske resultatene basert på datamateriale fram til og med 2006 for henholdsvis aksjonærer og personlig næringsdrivende. Tilpasningene ved overgangen til det nye systemet preger datamaterialet, og er derfor vektlagt i drøftingen. Så ses skattereformens endringer i lys av internasjonale trender i kapital- og selskapsbeskatning.

Til slutt orienteres det om administrative sider ved skattereformen.

6.2 Skattereformen 2006 – bakgrunn og hovedtrekk

6.2.1 Skattereformen i 1992

Det norske skattesystemet bygger på prinsippene fra skattereformen i 1992. Skattereformen 1992 var en gjennomgripende og prinsipielt fundert reform, som i tråd med den internasjonale trenden i begynnelsen av 1990-årene gikk i retning av bredere skattegrunnlag og lavere satser. Et uoversiktlig system med høye formelle skattesatser og omfattende fradrag og unntak ble erstattet med lavere satser og grunnlag som i større grad gjenspeilte de økonomiske realitetene.

Skattesystemet, særlig selskapsbeskatningen, var overbelastet med til dels motstridende politiske mål. Dette bidro til en mindre effektiv ressursbruk og åpnet for omfattende skatteplanlegging, særlig blant høyinntektsgruppene. Et viktig prinsippvalg ved 1992-reformen var å redusere antall mål for selskapsbeskatningen. Etter reformen ble selskapskattens oppgave først og fremst å gi skatteinntekter, og den skulle utformes slik at ressursene ble brukt effektivt. Det skattepliktige overskuddet skulle så langt som mulig tilsvare det faktiske økonomiske overskuddet. Dette krevde blant annet at ulike næringer, eierformer, finansieringsformer og investeringer ble likebehandlet (nøytralitet), og at inntekter og tilhørende utgifter var gjenstand for samme skattesats og ble periodisert riktig. Slik likebehandling er nødvendig for at beslutninger som gir høyest mulig privatøkonomisk lønnsomhet, også skal være samfunnsøkonomisk lønnsomme. Prinsippene som ble lagt til grunn for selskapsbeskatningen i 1992-reformen, har vist seg å være robuste og bidratt til stabile og forutsigbare rammebetingelser for næringslivet. Endringene i bedriftsbeskatningen har også bidratt positivt til økonomisk vekst og gitt økte skatteinntekter.

Personbeskatningen gjennomgikk også omfattende endringer i 1992 ved at skattegrunnlag ble utvidet og satser redusert. Før reformen skulle personlige skattytere svare mange ulike skatter (medregnet trygdeavgift), som ble utlignet på til dels ulike grunnlag. Høye formelle skattesatser og sjenerøse fradragsordninger ga opphav til skatteplanlegging og kunne gi urettferdige utslag. Verdien av fradrag ble bestemt av marginalsattesatsen til skattyteren, slik at verdien av for eksempel rentefradraget var større for en person med høy inntekt enn for en person med lav inntekt. Dette svekket

fordelingsvirkningene av skattesystemet, og bidro til å svekke incentivene til å spare.

Innføringen av et klarere skille mellom arbeidsinntekter og kapitalinntekter, det såkalte duale inntektsskattesystemet, sto sentralt i 1992-reformen. Med det duale inntektsskattesystemet ble fordelingshensyn ivaretatt gjennom en progressiv skattlegging av brutto arbeids- og pensjonsinntekter, mens hensynet til effektiv ressursbruk ble førende for skattleggingen av kapitalinntekter til personer, som i likhet med selskapsoverskudd ble ilagt en flat skatt på 28 pst. på et nettogrunnlag. Det duale systemet bestod av to skattegrunnlag, alminnelig inntekt og personinntekt. Alle skattepliktige, både personer og bedrifter, ble ilagt en flat skatt på 28 pst. på alminnelig inntekt. Alminnelig inntekt for personer består av alle typer skattepliktige inntekter, også arbeidsinntekter, fratrukket standardfradrag og fradragsberettigete utgifter som gjeldsrenter mv. Den flate skattesatsen på alminnelig inntekt sikret at alle fradrag, herunder fradrag for kapitalkostnader, fikk lik skattemessig verdi for alle skattytere. Personlige skattytere skulle i tillegg betale trygdeavgift og ev. toppskatt av personinntekten. Personinntekten omfatter inntekt fra arbeid og pensjon uten fradrag av noen art. For å unngå at inntekter som var skattlagt på selskapsnivå også ble skattlagt på personnivå (dobbelbeskatning), ble godtgjørelsesfradraget for utbytter og RISK-systemet for aksjevinster innført.

Det duale inntektsskattesystemet innebar en stor forskjell i marginalsattesatser på inntekter fra arbeid og inntekter fra kapital, jf. figur 6.1. For eiere som både hadde skutt inn kapital og arbeidet i egne virksomheter, ble delingsmodellen innført for å skille næringsinntekten i en kapitalinntektsdel og en personinntektsdel. Modellen gjaldt for enkeltpersonforetak, aktive eiere i aksjeselskap og deltakere i deltakerlignede selskap. Gjennom delingsmodellen ble kapitalinntekten fastsatt ved å multiplisere kapitalen i virksomheten med en kapitalavkastningsrate. Kapitalavkastningsraten skulle tilsvare markedsrenten pluss et risikotillegg. Denne beregnede kapitalavkastningen ble trukket fra netto næringsinntekt for å komme fram til arbeidsavkastningen, eller såkalt beregnet personinntekt. Beregnet personinntekt inngikk i personinntektsgrunnlaget og ble ilagt trygdeavgift og eventuell toppskatt.

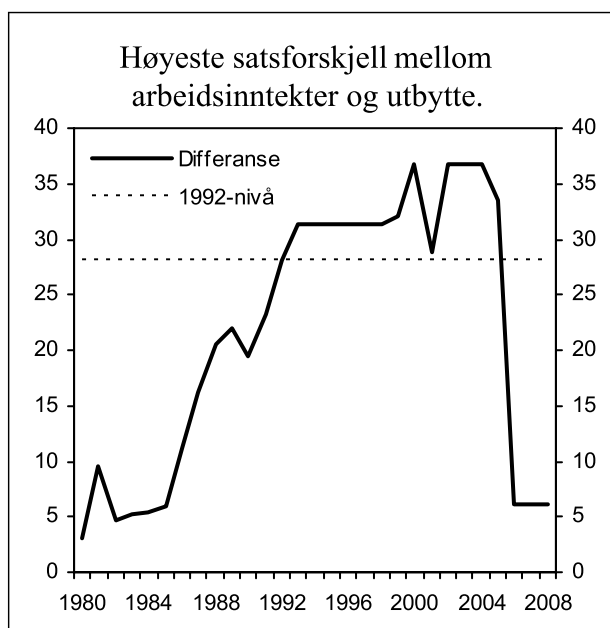
Skattereformen 1992 var primært en reform av inntektsbeskatningen, og særlig innenfor selskaps- og kapitalinntektsbeskatningen gikk en langt i å renndyrke de overordnede prinsippene.

6.2.2 Utviklingen etter 1992 – inntektsskifting og behov for ny reform

Delingsmodellen var svært viktig i 1992-reformen, og kunne betraktes som en bro mellom de ulike delene i det duale inntektsskattesystemet. Aarbakkegruppen, som utredet grunnlaget for reformen i 1992, pekte på at forskjellen i marginalsattesatser ikke måtte bli for stor dersom en skulle unngå sterke motiver til å omdanne arbeidsinntekter til kapitalinntekter (inntektsskifting). Gruppen antydte at forskjellen ikke burde overstige 20 prosentpoeng.

Figur 6.1 viser utviklingen i den marginale satsforskjellen på arbeidsinntekter (inkludert arbeidsgiveravgift) og utbytter fra 1980 til 2008. Figuren viser at forskjellen i marginalsatt økte betydelig etter 1992. I 2004 var høyeste marginalsattesatt på arbeidsinntekt 55,3 pst. uten arbeidsgiveravgift og 64,7 pst. inklusiv arbeidsgiveravgift. Maksimal marginalsatt på utbytter var 28 pst. i 2004. Reduksjonen i satsforskjellen i 2001 skyldes den midlertidige utbytteskatten på 11 pst. som gjaldt for inntektsåret 2001.

Den store satsforskjellen på arbeidsinntekter og kapitalinntekter ga sterke incentiver til å omdanne reelle arbeidsinntekter til utbytte. Særlig eiere som arbeidet i egen virksomhet hadde mulighet til å foreta inntektsskifting. Delingsmodellen, som skulle håndtere dette, ble etter hvert for liberal både når det gjaldt reglene for å avgjøre delingsplikten og

Figur 6.1 Forskjell i høyeste marginalsatt på arbeidsinntekter (inkl. arbeidsgiveravgift) og utbytte, 1980-2008. Prosentpoeng

Kilde: Finansdepartementet.

reglene for å fastsette beregnet personinntekt. Det gjaldt blant annet liberale takregler som fikk en intervallpreget utforming og behandlet virksomheter ulikt.

Kriteriet for delingsplikt var at eieren eller eierne som ble klassifisert som aktive, til sammen eide minst 2/3 av selskapet. En utbredt lovlig tilpasning var å selge 1/3 av selskapets aksjer til en ikke-nærstående passiv eier. Det er grunn til å tro at det også skjedde ulovlige tilpasninger, for eksempel ved at aksjene ble overdratt passive eiere, og at hele eller deler av utbyttet ble ulovlig tilbakebetalt til de opprinnelige aktive eierne. En kunne også unngå

delingsplikt ved å rapportere en arbeidsinnsats i virksomheten som ikke overskred 300 timer i året.

Den liberale utformingen av delingsreglene førte til omfattende tilpasninger av den typen som er beskrevet i eksemplet i boks 6.1. Andelen delingspliktige aksjeselskap sank fra 55 pst. i 1992 til 32 pst. i 2002. Først og fremst virksomheter med lav eller negativ inntjening ble værende i delingsmodellen. Hele 80 pst. av delingspliktige næringsdrivende hadde negativ beregnet personinntekt i 2002. Omgåelsene av delingsmodellen er dokumentert av Skatteutvalget i NOU 2003: 9 og i en rapport utarbeidet av Riksrevisjonen.

Boks 6.1 Inntektsskifting

Tabellen nedenfor viser at skattesystemet før reformen (2004-regler) kunne gjøre det svært lønnsomt for eksempel for en konsulent å opprette sitt eget firma framfor å være ansatt.

	Inntjening utbetalt som utbytte. Kroner	Inntjening utbetalt som lønn. Kroner
Økt inntekt før skatt	1 000	1 000
Skatt	280	647
herav:		
– Arbeidsgiveravgift	0	210
– Inntektsskatt	280	437
Økt inntekt etter skatt	720	353

Som ansatt i konsulentselskapet mottok konsulenten i eksemplet lønn over 16G (830 000 kroner). Selskapet bestemte seg for å bruke 1 000 kroner mer på lønn til konsulenten. Siden de måtte betale ordinær arbeidsgiveravgift på 14,1 pst. og ekstra arbeidsgiveravgift på 12,5 pst. på lønnsinntekter over 16G, kunne de tilby konsulenten kun 790 kroner i økt lønn når arbeidsgiveravgiften på 210 kroner var betalt. Av dette beløpet måtte konsulenten betale en skatt på 55,3 pst., dvs. 437 kroner. Av bedriftens økte lønnskostnader på 1 000 kroner gikk dermed 64,7 pst. eller 647 kroner til arbeidsgiveravgift og inntektsskatt. Konsulentens inntekt etter skatt ble på 353 kroner.

Dersom konsulenten i stedet opprettet et eget konsulentfirma, kunne han unngå delingsmodellen ved å ta inn passive aksjonærer som fikk rett på minst 1/3 av utbetalt aksjeutbytte. En økt inntekt på 1 000 kroner i dette selskapet ble regnet som en kapitalinntekt, og skattlagt med 28 pst. Selskapets inntekt etter skatt ble 720 kroner. Inntekt etter skatt økte dermed med 367 kroner som følge av tilpasningen. Dersom den passive aksjonæren betalte markedspris for aksjene, ville ikke den opprinnelige eieren tape noe på å dele overskuddet med den passive eieren, fordi prisen ville reflektere nåverdien av den fremtidige utbyttestrømmen. For inntekter under 16G ville imidlertid inntektsomdannelsen ha betydning for opparbeiding av pensjonsrettigheter for den aktive.

Ikke bare marginalsakten har betydning i dette eksemplet, men også endringen i den samlede skattebelastningen (gjennomsnittsskatt) etter en ev. tilpasning og kostnadene forbundet med å gjennomføre selve skattetilpasningen. Det er likevel ikke til å komme bort fra at de store forskjellene i marginal skatt mellom arbeidsinntekter og kapitalinntekter hadde en avgjørende innvirkning på motivet for å gjennomføre skattemessige tilpasninger.

Boks 6.2 Reformprosessen

Reformprosessen startet med Stoltenberg I-regjeringen som drøftet mulige løsninger på delingsproblemet i St.prp. nr. 1 (2000-2001), og varslet at den ville komme tilbake med forslag til nytt system for næringsbeskatning i statsbudsjettet for 2002. Ifm. statsbudsjettet for 2001 ble en midlertidig utbytteskatt på 11 pst. innført. Denne ble fjernet av Bondevik II-regjeringen ifm. statsbudsjettet for 2002.

Bondevik II-regjeringen nedsatte Skatteutvalget samt en bredt sammensatt referansegruppe fra organisasjons- og næringslivet for å utrede en ny skattereform. Skatteutvalget avga sine anbefalinger i NOU 2003: 9 i februar 2003. Bondevik II-regjeringen fulgte opp flere sentrale anbefalinger fra Skatteutvalget i skattemeldingen (St.meld. nr. 29 (2003-2004)), som ble lagt fram i mars 2004. I Stortingets behandling av skattemeldingen ble det besluttet å nedsette et utvalg som skulle vurdere skattereglene for næringsdrivende nærmere. Spesielt skulle det vurderes om det var mulig å innføre uttaksbeskatning for næringsvirksomheter som ikke var organisert som aksjeselskap. Uttaksutvalget la fram sin innstilling i januar 2005, og denne ble fulgt opp av Bondevik II-regjeringen i Ot.prp. nr. 92 (2004-2005).

Skattereformen ble gjennomført gradvis i budsjettene fra 2004 til 2006. Metoden for skattefrihet for aksjeinntekter opptjent av aksjeselskap (fritaksmetoden) trådte i kraft fra og med framleggelsen av skattemeldingen i mars 2004. Stoltenberg II-regjeringen tok over høsten 2005 og videreførte de viktigste endringene med noen justeringer, blant annet i formuesskatten.

6.2.3 Skattereformen 2006 – hovedtrekk

Hovedproblemet skattereformen skulle løse, er beskrevet i mandatet til Skatteutvalget som utredet reformforslaget:

«Den store satsforskjellen i beskatningen av arbeids- og kapitalinntekter skaper spenninger i skattesystemet. Problemene har økt etter 1992 som følge av at marginals-katten på høye arbeidsinntekter har økt betydelig, dels i form av økt toppskatt og dels i form av økt arbeidsgiveravgift på høye lønnsinntekter. Samtidig har delingsmodellen blitt endret flere ganger etter

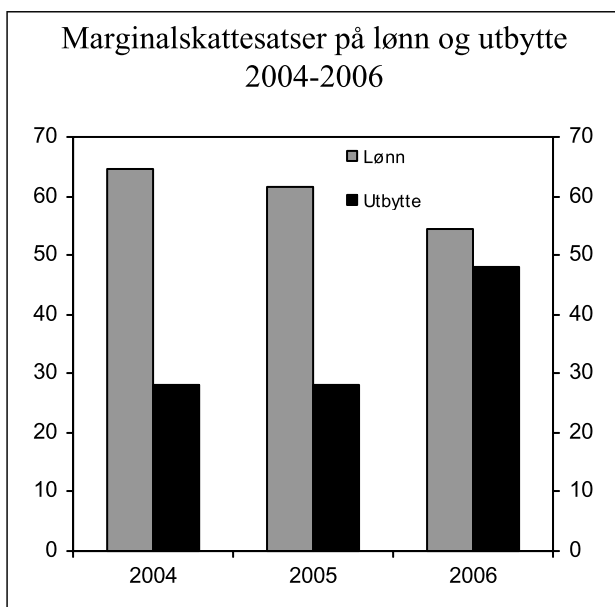
1992, hovedsakelig i lempelig retning. Resultatet er at både motivene og mulighetene til tilpasninger til delingsmodellen har økt, gjennom å få det som reelt sett er arbeidsavkastning til å bli skattlagt som kapitalinntekt. Det er samfunnsøkonomisk uheldig dersom det brukes store ressurser på tilpasninger hvis viktigste formål er å spare skatt. Det fører dessuten til en skattemessig forskjellsbehandling av høy arbeidsavkastning, blant annet avhengig av om den enkelte driver slik skattetilpasning eller ikke, og til å svekke den faktiske inntektsutjevningen gjennom skattesystemet.»

Utvalgets mandat var for øvrig bredt og omfattende, og det var mange problemstillinger som skulle behandles i tillegg til inntektsskiftingen. Særlig hadde de internasjonale rammebetingelsene endret seg fra 1992, og utvalget ble bedt om å vurdere om skattesystemet var godt nok tilpasset denne utviklingen, samt om systemet var forenlig med kravene EØS-avtalen stiller, blant annet krav til skattemessig likebehandling av borgere og virksomheter i Norge og EØS. Videre ble utvalget bedt om å vurdere formuesskatten særskilt. I utformingen av forslaget skulle det legges vekt på stabilitet, forutsigbarhet og forenkling av skattesystemet.

Problemet med inntektsskifting ble løst ved å jevne ut forskjellen i marginals-kattesatser mellom lønn og aksjeinntekter (utbytter og gevinster), samtidig som en så langt som mulig videreførte prinsippene i det duale inntektsskattesystemet om skattemessig likebehandling av finansieringskilder, organisasjonsformer, investeringer og næringer (nøytralitet).

Det ble innført en utbytte- og gevinstskatt med et skjermingsfradrag som regnes ut på grunnlag av aksjenes kostpris (aksjonærmodellen). Skjermin-gen innebar at bedriftenes marginale finansieringskostnader ikke ble påvirket. Hele aksjeinntektsbeskatningen kunne baseres på informasjon knyttet til den personlige aksjonæren.

Aksjonærmodellen ble kombinert med at de høyeste skattesatsene på arbeidsinntekter ble redusert. Aksjonærmodellen innebærer 28 pst. skatt på utbytter og gevinster på personnivå (utover skjermingsfradraget). På marginen blir aksjeinntekter med dette skattlagt med 48,16 pst. Fra 2004 til 2006 ble høyeste skattesats på arbeidsinntekter gradvis redusert. Ved innføring av utbytteskatten i 2006 var høyeste skattesats på arbeidsinntekt 47,8 pst. ekskl. arbeidsgiveravgift og 54,3 pst. inkl. arbeidsgiveravgift, jf. figur 6.2.

Figur 6.2 Marginalskattesatser på lønn og utbytte 2004-2006. Inklusiv høyeste arbeidsgiveravgift. Prosent

Kilde: Finansdepartementet.

Utjevningen av marginalskattesatser på arbeidsinntekter og aksjeinntekter gjorde det mulig å fjerne delingsmodellen. For personlige aksjonærer erstattet aksjonærmodellen i tillegg de tidligere godtgjørings- og RISK-reglene. Godtgjørings- og RISK-reglene skulle sikre at selskapsoverskudd ikke ble dobbeltbeskattet når det ble tatt ut som utbytte eller realisert som gevinst, men kun skattlagt med 28 pst. i selskapet i likhet med alle andre kapitalinntekter. For selskapsaksjonærer ble godtgjørings- og RISK-reglene erstattet av et fullstendig fritak for skatt på aksjeinntekter for å unngå kjedebeskatning i selskapssektoren (fritaksmetoden). Innføringen av aksjonærmodellen krevde et velfungerende aksjonærregister for å holde rede på kostpriser, skjermingsbeløp mv., og det har vært administrative problemer ved å gå over til et nytt system, jf. avsnitt 6.6. Likevel må det anses som en forenkling at delingsmodellen, godtgjøringsmetoden og RISK-systemet samtidig ble avviklet.

Prinsippet om skjerming ble også gjort gjeldende for enkeltpersonforetak og deltakerlignede selskap. For enkeltpersonforetak er metoden for å beregne personinntekt i stor utstrekning videreført fra delingsmodellen, men prinsippet om deling etter inntektens kilde (arbeidsinnsats eller kapital) er erstattet av et prinsipp om å skjerme den risikofrie avkastningen av investeringen. Dette innebærer en noe strengere definisjon enn i delingsmodellen av hvor stort fradrag man skal få på basis av den inves-

terte kapitalen i virksomheten ved beregning av personinntekten. For deltakerlignede selskap ble Uttaksutvalgets anbefaling om uttaksbeskatning fulgt opp. Det innebærer at deltakerlignede selskap beskattes om lag likt som aksjeselskap. I avsnitt 6.4 er det gjort nærmere rede for endringene for enkeltpersonforetak og deltakerlignede selskap.

Rent praktisk tar skjermingsgrunnlaget i aksjonærmodellen utgangspunkt i aksjens kostpris, regulert med eventuelle negative eller positive RISK-beløp som skattyter måtte ha opparbeidet i det gamle systemet. Skjermingsfradraget er tilordnet den enkelte aksje og tilfaller av praktiske årsaker aksjonæren som eier aksjen 31.12. i inntektsåret. Dersom aksjen realiseres i løpet av inntektsåret, mister selgeren skjermingsfradraget til kjøper, noe som normalt vil reflekteres i aksjens realisasjonsvederlag. Ubenyttet skjerming kan benyttes i senere år for samme aksje. I tillegg legges ubenyttet skjerming til skjermingsgrunnlaget. På den måten bevares nåverdien av ubenyttet skjerming ved at det framføres med en rente tilsvarende skjermingsrenten.

Skjermingsfradraget skal sørge for at investeringens sikre alternativavkastning, for eksempel det som tilsvarer avkastningen ved sparing i bank eller obligasjoner, ikke blir skattlagt. Det overskytende, gjerne betegnet som renprofitt, kan skattlegges uten at investeringenes nivå og sammensetning påvirkes, jf. boks 6.3. Skjermingsfradraget skal sikre at samfunnsøkonomisk lønnsomme investeringer ikke blir privatøkonomisk ulønnsomme. Det har vært et viktig hensyn at ikke innføring av utbytteskatt skulle føre til at tilgangen på ny, norsk risikokapital ble svekket. Dette ville særlig kunne ramme nystartede og små selskap som ikke kan finansiere nye investeringer med tilbakeholdt overskudd, som er kredittrasjonerte, eller som har begrenset tilgang til internasjonale kapitalmarkeder.

Av praktiske hensyn, og for å unngå skattemotiverte tilpasninger, kan ikke skjermingsfradraget knyttet til den enkelte aksje benyttes til å skjerme inntekter fra andre aksjer for skatt. Uten denne regelen ville en personlig skattyter hatt motiv til å kjøpe aksjer av et selskap, en skattefri institusjon eller en utenlandsk statsborger som ikke er utbytteskattepliktig, rett før årsskiftet for å selge dem tilbake igjen rett etter årsskiftet. Gjennom slike årsskiftetandler ville skattyteren kunne øke sitt skjermingsbeløp, uten at den opprinnelige aksjonæren ville tapt noe. Som følge av at adgangen til å samordne skjermingsfradrag på tvers av aksjer avskjæres, vil skjermingsfradraget gå tapt dersom en aksje realiseres og det ikke er tilstrekkelig gevinst til å bruke

Boks 6.3 Aksjonærmodellen og nøytralitet i finansieringen av bedrifter

I økonomisk litteratur er det gjennomført ulike analyser av hvordan dobbeltbeskatning av utbytte påvirker kapitalkostnaden. Kapitalkostnaden betyr i denne sammenheng den avkastningen et prosjekt må gi for å finansiere bruken av kapital i prosjektet. Et selskap har ulike kilder til finansiering, blant annet gjeld, ny aksjekapital (emisjon) og tilbakeholdt overskudd. I praksis vil mange investeringer finansieres ved en kombinasjon av disse. Bedrifter i ulike faser, for eksempel etablerte versus nye, vil ha ulik tilgang til disse finansieringsformene. Hvis ulike finansieringsformer har ulik kostnad, vil et selskap først søke å finansiere mest mulig av prosjektet ved hjelp av den rimeligste finansieringsmetoden, så den nest rimeligste osv. Man kan derfor se for seg at gjennomføringen av en investering er avhengig av kostnaden på marginen ved den dyreste finansieringsmåten som må benyttes, som tilsvarer den marginale investors avkastningskrav.

Dobbeltbeskatning av utbytte vil øke kapitalkostnaden særlig for prosjekter som helt eller delvis finansieres ved aksjeemisjoner. Dette vil påvirke nivået og sammensetningen av investeringer (og derav næringsstruktur) samt bedriftenes soliditet.

Bedrifter med tilgang på internasjonal kapital vil i prinsippet ikke få økt sine finansieringskostnader av en norsk ubytteskatt. Dette skyldes at kapitalavkastningskravet til den marginale investor her vil være bestemt på verdensmarkedet. Derimot vil en utbytteskatt øke avkastningskravet til norske investorer, slik at selskap som er avhengig av norsk kapital, vil få økte finansieringskostnader på marginen. Dette kan for disse selskapene medføre at investeringer som er lønnsomme før en utbytteskatt, ikke vil være lønnsomme etter en utbytteskatt. Det kan dermed oppstå et velferdstap som følge av at samfunnsøkonomisk lønnsomme investeringer ikke gjennomføres. Dette vil også kunne øke andelen utenlandsk eierskap i norske bedrifter.

Dersom bedrifter i ulik grad er kredittrasjonerte, vil en utbytteskatt medføre at de stilles overfor ulike avkastningskrav for sine investeringer. Nyetablerte bedrifter er trolig i større grad avhengige av norsk egenkapital som finansieringskilde enn større, børsnoterte selskap med tilgang til internasjonale kapitalmarkeder, mer etablerte kundeforhold mot finansinstitusjoner og mer tilbakeholdt overskudd i bedriftene. Siden en full utbytteskatt øker kapitalkostnaden ved aksjeemisjon i forhold til gjeldsfinansiering, må nyetablerte bedrifter stille høyere avkastningskrav til investeringen enn etablerte bedrifter. Det kan svekke nyskapingen i næringslivet. Vridninger i finansieringsformer kan også svekke soliditeten i næringslivet ved at gjeldsandelen øker på bekostning av egenkapitalandelen.

Skjermingsfradraget i aksjonærmodellen sikrer at en unngår de uheldige virkningene for investeringer mv. som en dobbeltbeskatning av utbytte medfører. Siden alternativavkastningen, definert som den avkastningen investoren alternativt kan oppnå ved en risikofri plassering i for eksempel obligasjoner eller bankinnskudd, fritas for skatt, øker ikke det marginale avkastningskravet til å investere i aksjer som følge av utbytteskatten. Dermed øker heller ikke selskapenes kapitalkostnad ved å velge ny norsk egenkapital som finansieringskilde. Det er nærmere redegjort for dette i vedlegg nr. 1 i NOU 2003: 9 Skatteutvalget.

opp resterende ubenyttet skjerming. Denne restriksjonen svekker aksjonærmodellens nøytralitetsegenskaper.

6.3 Foreløpige virkninger av aksjeinntektsbeskatningen

Aksjonærer får inntekter fra selskapene i form av utbytter og gevinster/tap ved salg av aksjer. Dette avsnittet vil i hovedsak se på utviklingen i utbyttenivå og fordelingen av utbytte til personlige aksjonærer. Det er her en har sett de største tilpasningene til skattereformen. De ekstraordinært høye utbytter

ne før 2006 ble ifølge anslag fra Statistisk sentralbyrå trolig i stor grad reinvestert som egenkapital og lånekapital i selskapene. Tilpasningene hos aksjonærene har derfor i liten grad påvirket kapital situasjonen for bedriftene.

Det har vært store endringer i utbytteutbetalingen til personlige aksjonærer de siste årene, slik det framgår av figur 6.3. Den midlertidige utbytteskatten i 2001 medvirket til de lave utbetalingene dette året. Inntektsåret 2005 var det siste året personlige aksjonærer kunne motta utbytte skattefritt. Som en tilpasning til de varslede skatteøkningene tok mange aksjonærer ut store, skattefrie utbytter i

årene før 2006. I 2006 og 2007 har utbyttene til personlige aksjonærer som ventet vært langt lavere.

De ekstraordinære utbyttene i perioden 2002–2005 ble i stor grad skutt inn som ny egenkapital eller lånekapital i selskapene, jf. tabell 6.1. Statistisk sentralbyrå har anslått husholdningenes reinvesteringer av ekstraordinære utbytter de seneste årene ved å vurdere husholdningenes ekstraordinære utbytter i forhold til historiske utbyttene. I anslaget tas det hensyn til aksjonærenes tilgang på kreditt, målt som forskjellen mellom låneopptak og endring i bankinnskudd. Av de reinvesterte midlene i perioden 2002–2005 anslår Statistisk sentralbyrå at om lag 2/3 er reinvestert som ny innskutt egenkapital mens 1/3 er reinvestert som endringer i lån mellom aksjonær og selskap. De reinvesterte midlene vil i senere år gi aksjonærene mulighet til uttak av innskutt egenkapital og lånekapital uten beskatning på aksjonærens hånd.

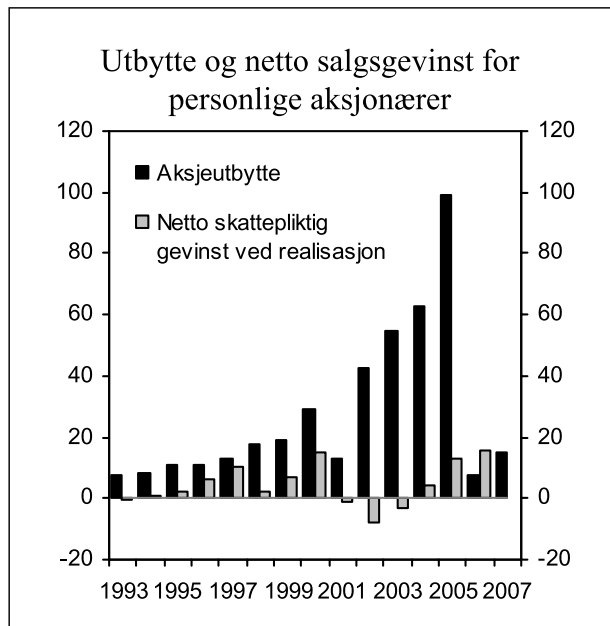
I 2006 og 2007 har mange personlige aksjonærer tatt ut tidligere innskutt egenkapital og lånekapital. Dersom en inkluderer reinvesterte midler og uttak av kapital, har husholdningenes årlige netto uttak fra aksjeselskap ligget mellom 20 og 30 mrd. kroner i perioden 2000–2007

Tilpasningsmulighetene ble omtalt i Ot. prp. nr. 1 (2004–2005):

«I utgangspunktet må det kunne ansees akseptabelt at skattlagt selskapsverskudd i det gamle skatteregimet utdeles som utbytte med godtgjørelse før overgang til aksjonærmodellen.»

Tilpasningene kan redusere utbytteskatten i de første årene etter reformen, men beholdningen av innskutt kapital er for mange begrenset. Dessuten vil et uttak av innskutt egenkapital redusere skjermingsgrunnlaget, slik at en større del av framtidige utbytter og realisasjonsgevinster vil bli skattepliktige. I et stabilt skattesystem vil dermed uttak av innskutt kapital i stedet for skattepliktig utbytte ikke gi en skattebesparelse for aksjonæren, men kun en utsettelse av skattebetalingen.

Aksjonærene kan i tillegg til utbytte ha gevinster og tap ved salg av aksjer. Figur 6.3 viser utviklingen i netto skattepliktig realisasjonsgevinst for

Figur 6.3 Utvikling i mottatt utbytte og netto salgsgevinst for personlige aksjonærer 1993–2007. Mrd. kroner løpende.

¹ For 2007 foreligger kun foreløpige tall for aksjeutbytte.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

personlige aksjonærer. I 2006 var disse gevinstene 15,8 mrd. kroner, og den utlignede skatten var om lag 4,4 mrd. kroner. Salg av aksjer har gjennom årene gitt både netto gevinst og tap for aksjonærene siden verdiutviklingen for aksjene varierer sterkt fra år til år. Dessuten vil salgsgevinstene være avhengige av hvor store deler av aksjeporteføljen som realiseres, og hvilke aksjer som blir realisert. Skattereformen vil over tid gi større andel skattepliktig realisasjonsgevinst for personlige aksjonærer. Den skattemessige inngangsverdien for aksjene vil etter 2006 bli oppjustert med ubenyttet skjermingsfradrag, og denne justeringen vil over tid være lavere enn RISK-justeringen av inngangsverdien som ble gjort fram til 2005. Skattereformen sikrer at aksjeinntekt utover benyttet skjermingsfradrag skatlegges med 28 pst. på personens hånd uavhengig av om inntekten kommer fra utbytte eller fra realisasjonsgevinster.

Tabell 6.1 Anslag for aksjeutbytte og reinvesterte midler/uttak av kapital for husholdninger. Mrd. kroner

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Mottatt aksjeutbytte	30	13	43	55	63	103	7	15
Reinvesterte midler ¹	12	-3	21	37	39	75	-16	-18

¹ Negative tall betyr netto uttak av lånekapital og innskutt egenkapital.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

De personlige aksjonærene mottok bare 7,4 mrd. kroner i utbytte i 2006, mens de mottok over 40 mrd. kroner i utbytte i gjennomsnitt i årene 2000-2004. Aksjonærene hadde i 2006 rom for utbytter innenfor skjermingsfradraget på mer enn 5 mrd. kroner. Skjermingsfradraget er knyttet til den enkelte aksje. Fordelingen av utbytteuttaket både mellom aksjonærer og mellom aksjer vil dermed innvirke på hvor stor del av skjermingsfradraget som benyttes det enkelte året. Skjermingsfradrag som ikke benyttes et år, vil framføres og komme til fradrag i senere år. I 2006 ble kun 0,6 mrd. kroner av skjermingsfradraget fradragsført mot mottatt utbytte. Det skattepliktige utbyttet for personene utgjorde dermed om lag 6,8 mrd. kroner, og den utlignede skatten om lag 1,9 mrd. kroner. En stor del av mottatt utbytte var dermed skattepliktig til tross for det lave utbyttensnivået.

I 2006, som i tidligere år, mottok de fleste aksjonærer ingen eller lave utbytter. I de siste årene har 80 til 90 pst. av de aksjonærene som mottok utbytter, mottatt beløp under 50 000 kroner per aksjonær. Det er særlig reduksjoner blant de aksjonærene som mottok mer enn 50 000 kroner i utbytte, som forklarer reduksjonen i utbyttensnivå for 2006. For det første var det en sterk reduksjon i antall aksjonærer som mottok utbytte over 50 000 kroner. I 2006 var det 21 000 aksjonærer som mottok utbytter over dette nivået, mens tilsvarende antall i årene 2002-2005 lå på mellom 48 000 og 73 000 aksjonærer. Dessuten er gjennomsnittlig utbytteutbetaling vesentlig redusert for dem som mottok de største utbyttene. For de aksjonærene som mottok mer enn 500 000 kroner, var gjennomsnittlig utbytte for denne gruppen i perioden 2002-2005 lå på mellom 2,7 og 3,6 mill. kroner.

Siden aksjonærenes uttak i 2006 var moderate, kan en få et bedre inntrykk av opptjent aksjeinntekt og latent aksjebeskatning ved å se på personlige aksjonærers andel av årsresultatet i selskapene. Ved å koble opplysninger i aksjonærregisteret og regnskapsstatistikk for ikke-finansielle aksjeselskap kan en anslå personlige aksjonærers andel av selskapenes årsresultat etter skatt. Anslaget tar utgangspunkt i årsresultatet i selskap der personer har direkte eierskap. Personenes andel av overskuddet vil dermed undervurderes dersom de direkte eide selskapene ikke har resultatført det fulle overskuddet i bakenforliggende aksjeselskap. Uttrekket viser at personlige aksjonærer i gjennomsnitt bare tok ut om lag 10 pst. av årsresultatet etter skatt for 2005 som utbytte i 2006. Aksjonærene kan utsette skatteplikten så lenge de ikke tar ut inntekter gjennom utbytte eller salgsgevinst, men da vil de heller

ikke kunne disponere selskapsresultatene i sin personlige økonomi. For 2006 valgte personlige aksjonærer å la over 50 mrd. kroner av årsresultatet bli stående i selskapene. Det tilbakeholdte overskuddet vil bli investert og kan gi grunnlag for høyere utbytter eller salgsgevinster i framtidige år. Ubenyttet skjermingsfradrag i 2006 var på om lag 4,6 mrd. kroner. Det vil si at tilbakeholdte overskudd i 2006 langt overstiger skjermingsfradraget, og at det foreligger en latent skatteplikt som vil utløses når overskuddet tas ut av selskapet. Som vist i neste avsnitt vil den mest formuende delen av befolkningen stå for det meste av denne skatteforpliktelsen ettersom de eier hoveddelen av aksjekapitalen.

Fordelingseffekter

Eierskapet til aksjeselskapene er skjevt fordelt i befolkningen. Over tid utgjør aksjeinntekter en stor andel av samlede inntekter for de mest formuende personene. Derfor er det ønskelig å vise fordelingen av aksjeinntekten mellom ulike deler av befolkningen. For dette formålet kan det tas utgangspunkt i fordelingen av brutto skattbar formue. Størrelsen på formuen er viktig for personenes forbruksmuligheter over tid, både fordi formuen vil generere en årlig avkastning og fordi personene kan velge å forbruke deler av formueskapitalen. Dessuten vil fordeling etter formue gi mer stabile grupper fra år til år enn ved fordeling etter det enkelte års inntekter.

En fordeling etter brutto formue viser at de mest formuende personene eier det meste av aksjeverdiene. Dersom alle personer over 17 år fordeles i 10 like store grupper (desiler) etter størrelsen på samlet brutto formue, står de 9 første formuesgruppene kun for 11 pst. av skattemessig formuesverdi av aksjer og aksjefond. Den 10. formuesgruppen har 89 pst. av formuesverdien av aksjer, og av dette har den siste prosenten med høyest formuer 68 pst. av de samlede aksjeverdiene. Enda finere fordelt står den mest formuende 0,1 pst., dvs. de vel 3 600 personene med høyest skattepliktig bruttoformue, for 47 pst. av den samlede formuesverdien av aksjer og aksjefond. Dermed vil skattereglene for aksjeformue og aksjeinntekter bety mye for inntektsfordelingen.

Figur 6.4 viser fordelingen av skattepliktig utbytte og netto skattepliktig gevinst fra realisasjon av aksjer for 2006. I figur A er alle skattepliktige personer fordelt i 10 like store formuesgrupper etter størrelsen på brutto skattemessig formue. Personer i de 9 laveste formuesgruppene mottok kun 15 pst. av skattepliktige utbytter og salgsgevinster i 2006, og den 10. formuesgruppen mottok 85 pst. av

skattepliktige utbytter og salgsgevinster i 2006. Figur B, der den 10. formuesgruppen er fordelt finere etter persentiler, viser en sterk opphopning av skattepliktig utbytte og salgsgevinst for personer med høyest bruttoformue. Den siste prosenten av personene rangert etter formue mottok 50 pst. av skattepliktige utbytter og salgsgevinster i 2006.

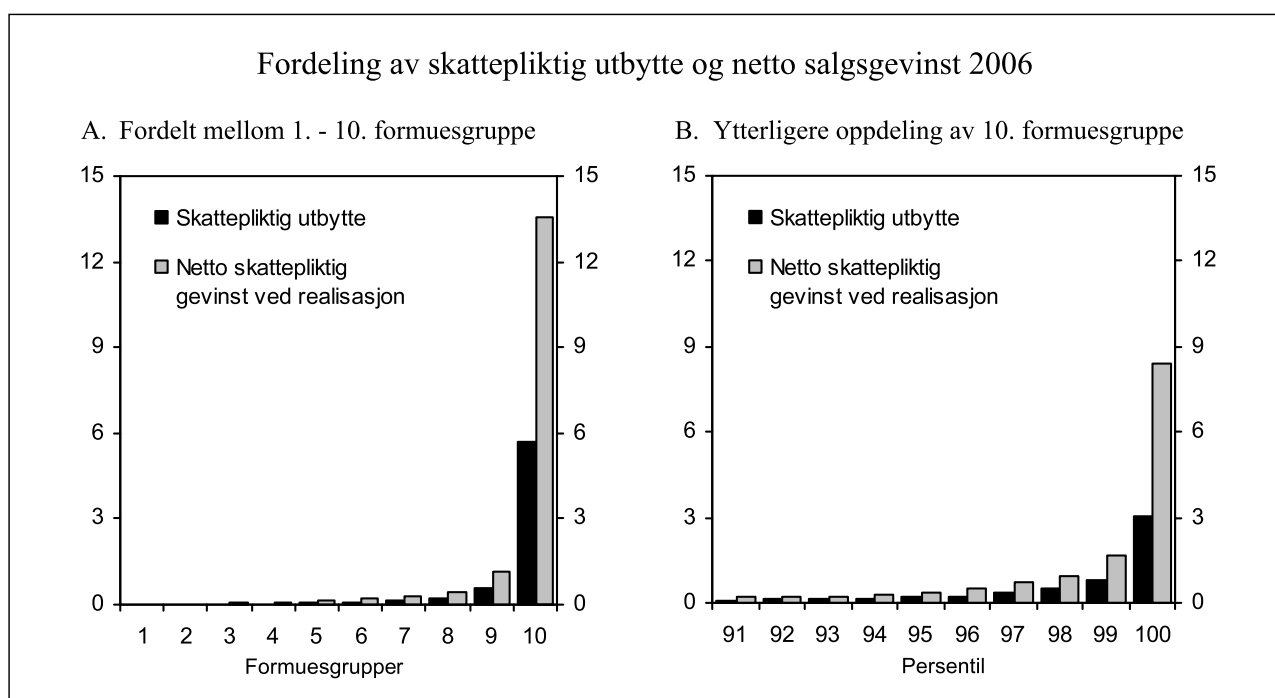
Mottatt utbytte i forhold til størrelsen på aksjeformue var i 2006 om lag lik i alle formuesgrupper, med unntak av siste persentil som mottok klart mindre utbytte ift. aksjeverdier. Personene i siste persentil tok imidlertid ut betydelige verdier gjennom tilbakebetaling av tidligere innskutt egenkapital. Av et samlet uttak av innskutt egenkapital på 8,5 mrd. kroner, mottok personene i siste persentil 7,3 mrd. kroner. De mest formuende personene har altså forskjøvet skattebetalingen ved å redusere uttaket av skattepliktig utbytte i 2006 og i stedet ta ut tidligere innskutt egenkapital som ikke er skattepliktig på personens hånd.

Virkingen av skattereformen for aksjeinntekter kan illustreres ved å se på utviklingen i gjennomsnittlig skatteprosent før og etter reformen. Gjennomsnittlig skatteprosent regnes her som utlignet skatt i forhold til skattepliktig bruttoinntekt. I figur 6.5 er befolkningen delt i grupper etter størrelsen på bruttoinntekt, og linjene viser gjennomsnittlig skatteprosent for 2005 og 2006. I figuren vises skatteprosenten på personens hånd i stiplede

linjer. Resultatene som har gitt grunnlag for utbyttet, har blitt beskattet i selskapene. De heltrukne linjene inkluderer derfor selskapsskatt relatert til det mottatte utbyttet. Bruttoinntekten er tilsvarende oppjustert med selskapsskatten for det mottatte utbyttet.

For 2005 viser figuren svært lav gjennomsnittlig skatteprosent for personene med høyest inntekt. Det skyldes at denne gruppen mottok ekstraordinært høye utbytter, som ikke ble beskattet på personenes hånd. De høye utbyttene i 2005 økte bruttoinntekten for personene uten at utlignet skatt økte. Gjennomsnittsskatten ble derfor lav for personene med høyest inntekt. Når en inkluderer selskapsskatten, øker gjennomsnittlig skatteprosent for dem med høyest inntekt i 2005 vesentlig. Imidlertid viser også den heltrukne linjen for 2005 at gjennomsnittsskatten faller med inntekten for de øverste inntektsgruppene, siden disse mottok store utbytter som ikke ble beskattet på personens hånd.

Endringen i gjennomsnittlig skatteprosent fra 2005 til 2006 skyldes hovedsakelig endring i utbytteatferden. Den store reduksjonen i mottatt utbytte gjorde at bruttoinntektene i høyinntektsgruppene falt vesentlig fra 2005 til 2006. Samtidig var utlignet skatt om lag den samme for disse personene siden de høye utbyttene i 2005 ikke ble beskattet på personens hånd. Som følge av dette økte gjennomsnittlig skatteprosent vesentlig fra 2005 til 2006 for per-

Figur 6.4 Skattepliktig utbytte og netto realisasjonsgevinst for 2006 etter størrelse på personenes skattemessige bruttoformue. Mrd. kroner

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

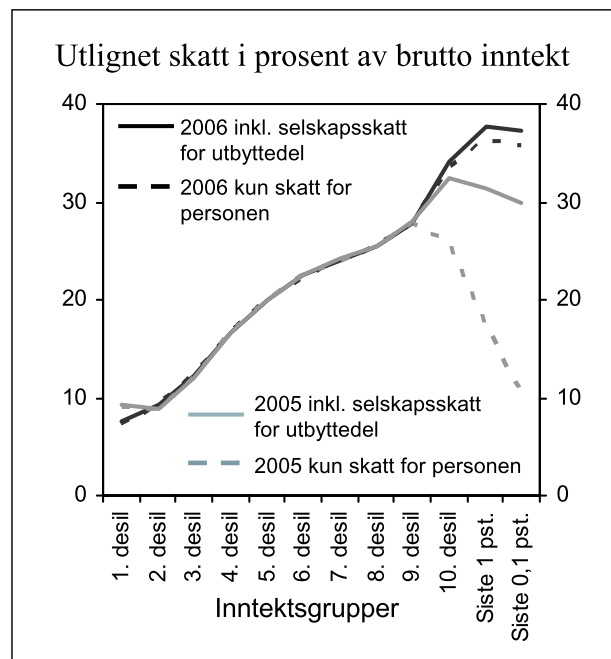
sonene med høyest inntekt. For 2006 er effekten av å inkludere skatten på selskapets hånd mindre siden mottatt utbytte dette året var lavt. Siden uttakene var så lave i 2006, har økt skattesats for aksjeinntekter utover skjerming så langt kun i mindre grad bidratt til økt beskatning for eiere med høye aksjeinntekter.

Utviklingen i gjennomsnittsskatten for de rikeste framover vil avhenge av aksjeinntekten til personlige eiere og hvor stor del av denne inntekten som blir tatt ut innenfor skjermingsfradraget. I det ekstremtilfellet at personene kun mottar aksjeinntekter innenfor skjermingsfradraget, vil aksjeinntekten bare beskattes på selskapets hånd med 28 pst. skatt. På den andre siden vil samlet skattesats på selskapets og aksjonærens hånd for aksjeinntekter utover skjerming være 48,16 pst. Som tidligere omtalt viser statistikk fra Statistisk sentralbyrå at personenes andel av årsresultatet i ikke-finansielle aksjeselskap var opp mot 60 mrd. kroner i 2005. Det beregnede skjermingsfradraget for 2006 var til sammenlikning vel 5 mrd. kroner. Dersom aksjonærene hadde tatt ut hele sin andel av årsresultatet som aksjeinntekt i 2006, ville dermed den gjennomsnittlige skatteprosenten for aksjeinntektene ha blitt om lag 46 pst. Utbytteskatten vil over tid bidra til å øke progressiviteten i skattesystemet ved at personene med høyest aksjeinntekt vil måtte betale en vesentlig høyere skatt ved et normalt uttak enn det de gjorde tidligere. Dette har i vesentlig grad bidratt til å forbedre skattesystemets omfordelende egenskaper.

6.4 Foreløpige virkninger av skjermingsmetoden for personlig næringsdrivende

6.4.1 Enkeltpersonforetak

Næringsinntekten i et enkeltpersonforetak skattlegges som alminnelig inntekt med 28 pst. Med skjermingsmetoden trekkes deretter et beregnet skjermingsfradrag fra i næringsinntekten for å komme fram til personinntekten, som ilegges trygdeavgift og eventuell toppskatt. Skjermingsfradraget framkommer ved å multiplisere skjermingsgrunnlaget med skjermingsrenten. Skjermingsgrunnlaget fastsettes med utgangspunkt i den skattemessige verdien av eiendelene i foretaket, på tilsvarende måte som kapitalavkastningsgrunnlaget i delingsmodellen. Skjermingsmetoden for enkeltpersonforetak er basert på samme prinsippet som utbyttebeskatningen, ved at en avkastning tilsvarende den risikofrie avkastningen på kapitalen bare skattlegges med 28 pst., men skiller seg fra aksje-

Figur 6.5 Utlignet skatt i pst. av brutto inntekt for 2005 og 2006 etter størrelsen på brutto inntekt. Kilde: Statistisk sentralbyrå og Finansdepartementet.

beskatningen ved at ekstrabeskatningen skjer løpende og ikke ved uttak. Personlig næringsdrivende kan dermed ikke utsette ekstraskatten ved å holde tilbake overskuddet i næringsvirksomheten.

Skjermingsmetoden for deltakerlignede selskap er i likhet med aksjebeskatningen basert på uttaksbeskatning. Aksjeselskap og deltakerlignede selskap har i prinsippet ikke noen skattemessig fordel av å kunne utsette skatt ved å holde tilbake overskuddet i selskapet. Men sammenliknet med skjermingsmetoden for enkeltpersonforetak, kan muligheten for å holde tilbake overskudd innebære en likviditetsfordel.

Uttaksutvalget vurderte muligheten for å innføre en modell basert på beskatning ved utdeling også for enkeltpersonforetak. Det ble imidlertid konkludert med at dette ikke burde gjennomføres fordi det ville komplisere regelverket for enkeltpersonforetak både strukturelt og lovteknisk, ettersom enkeltpersonforetak ikke er egne rettssubjekt. En utdeling ville i prinsippet kun være en transaksjon innenfor samme skattyters økonomi, noe som også ville ha krevd mer oppfølging av enkeltpersonforetak når det gjelder regnskap og revisjon.

De viktigste endringene i skattleggingen av selvstendig næringsdrivende som følge av innføringen av skjermingsmetoden kan oppsummeres med følgende:

- Renten som benyttes i skjermingsmetoden, er lavere enn kapitalavkastningsraten som ble lagt

- til grunn i delingsmodellen, siden det ikke er grunnlag for risikotillegg i skjermingsmetoden.
- Skillet mellom liberale yrker (advokatvirksomhet, arkitekter, konsulentvirksomhet, leger, meglere, forfattere mv.) og ikke-liberale yrker (jordbruk, skogbruk mv.), aktivitetskravet (300-timersregelen) og takreglene ble fjernet. Alle disse reglene skulle bidra til å fastsette en mest mulig korrekt arbeidsavkastning, noe som ikke lenger er relevant i skjermingsmetoden.
 - Realisasjon av gevinster i næring inngår ved beregningen av personinntekten.

Endringen i beskatningen av enkeltpersonforetak må også ses i lys av aksjonær- og deltakermodellen, som gir ekstrabeskatning av overskudd som overstiger en risikofri rente, og der kapitalgevinster inngår i grunnlaget. Dermed blir den marginale skattesatsen 48,16 pst. på avkastningen utover skjermingsbeløpet i disse selskapstypene, og ikke 28 pst. Likebehandling mellom disse beskatningsmodellene var altså et vesentlig hensyn bak behandlingen av kapitalgevinster og -tap i skjermingsmetoden for enkeltpersonforetak.

Proveny- og fordelingsvirkninger for enkeltpersonforetak

Selv om mulighetene for å tilpasse seg innføringen av skjermingsmetoden for personlig næringsdrivende var relativt begrensede sammenliknet med skjermingsmetoden for aksjonærer, var tilpasningene til de nye gevinstskattereglene omfattende. Gevinstene ble redusert fra i gjennomsnitt 30 000 kroner i 2005 til 3 000 kroner i 2006. Som følge av bl.a. dette vil det først være mulig å foreta en grundig vurdering av reformen for enkeltpersonforetak etter at systemet har virket noen år. Nedenfor gjengis imidlertid noen foreløpige resultater basert på selvangivelsesstatistikken for 2005 og 2006.

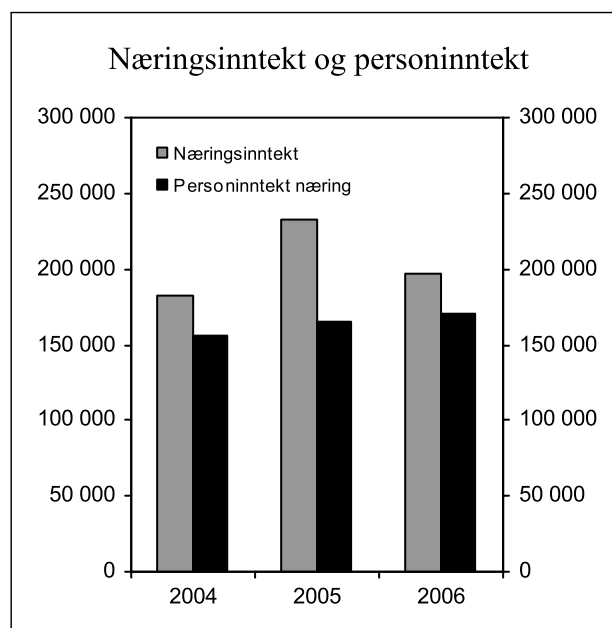
Næringsdrivende i enkeltpersonforetak som hadde en arbeidsinnsats på mindre enn 300 timer i virksomheten, ble ansett som passive i delingsmodellen. En viktig endring for enkeltpersonforetak ved innføringen av skjermingsmetoden var at skillet mellom passive og aktive næringsdrivende ble fjernet. Det finnes ingen samlet oversikt over hvor mange næringsdrivende som ble regnet som passive og hvor mange som var aktive i 2005. Men dersom en legger til grunn at alle med beregnet personinntekt i 2005 var aktive og resten var passive, var om lag 80 pst. aktive (244 000 personer) og 20 pst. passive (56 000 personer).

Selvangivelsesstatistikken for 2005 og 2006 viser at næringsinntekten falt med i gjennomsnitt 35 000

kroner fra 2005 til 2006, noe som først og fremst skyldtes reduksjonen i gevinster. Likevel økte samlet personinntekt for næringsdrivende i alt, jf. fig 6.6. Dette skyldes først og fremst at også de passive fikk beregnet en personinntekt i 2006. I figur 6.6 er det sett bort fra de som hadde negativ beregnet personinntekt.

Tabell 6.2 viser at gjennomsnittlig beregnet personinntekt fra næring økte med om lag 15 000 kroner fra 2005 til 2006 for de som var aktive i 2005, inklusive de som hadde negativ beregnet personinntekt. Samlet personinntekt fra denne gruppen økte dermed med anslagsvis 3,6 mrd. kroner. Denne økningen kan imidlertid både skyldes økt næringsinntekt og en strengere beregning av personinntekten. Som andel av næringsinntekten økte beregnet personinntekt fra næring fra 51 pst. i 2005 til 62 pst. i 2006 for de aktive, jf. tabell 6.2. Det er vanskelig å anslå skatteskjerpelsen for næringsdrivende av å innføre skjermingsmetoden, blant annet fordi en stor andel har andre inntekter, for eksempel lønn, som også inngår i personinntektsgrunnlaget. I tillegg vil reduserte toppskattesatser innebære isolerte lettelser for dem som også med de tidligere reglene ville betalt toppskatt. På svært usikkert grunnlag anslås imidlertid skatteskjerpelsen til i størrelsesorden 430 mill. kroner fra 2005 til 2006 for næringsdrivende som var aktive i 2005.

Gjennomsnittlig næringsinntekt for tidligere passive næringsdrivende ble redusert fra 153 000 kroner i 2005 til 27 300 kroner i 2006. Dette illustre-

Figur 6.6 Gjennomsnittlig næringsinntekt og personinntekt for selvstendig næringsdrivende. Kroner

Kilde: Finansdepartementet.

Tabell 6.2 Beregnet personinntekt i 2005 og 2006 for hhv. aktive og passive næringsdrivende i 2005. Kroner

	Aktive		Passive	
	2005	2006	2005	2006
<i>Gjennomsnittlig beregnet personinntekt</i>				
Alle	114 000	128 900	–	8 300
Primærnæringene	89 900	107 700	–	1 800
Annen næring (snekkere mv.)	293 600	305 400	–	76 100
Frie yrker (advokater)	381 100	383 600	–	85 900
<i>Beregnet personinntekt som andel av næringsinntekten</i>				
Alle	0,51	0,62	–	0,30
Primærnæringene	0,30	0,53	–	0,03
Annen næring (snekkere mv.)	0,78	0,85	–	0,65
Frie yrker (advokater)	0,85	0,93	–	0,65

Kilde: Selvangivelsesstatistikken 2005 og 2006.

rer at det var en betydelig tilpasning til innstramningen i gevinstbeskatningen og skjermingsmetoden blant de som var passive i 2005. Det er derfor vanskelig å si hvilken virkning skjermingsmetoden vil få for denne gruppen på noe sikt. De som var passive i 2005, hadde en gjennomsnittlig beregnet personinntekt på 8 300 kroner i 2006, og samlet personinntekt for denne gruppen var i størrelsesorden 465 mill. kroner. Den isolerte skatteskjerpelsen som følge av innføringen av skjermingsmetoden fra 2006 anslås for denne gruppen på usikkert grunnlag til 55 mill. kroner.

6.4.2 Deltakerlignede selskap

Et deltakerlignet selskap, dvs. ansvarlig selskap, kommandittselskap, indre selskap eller partrederi, er i motsetning til aksjeselskap ikke et eget skatteobjekt. Deltakeren skattlegges for en forholdsvis andel av selskapets skattepliktige inntekt. Delingsmodellen ble også benyttet for å fastsette personinntekten for personlige deltakere. Personinntekten ble beregnet av selskapet som om selskapet var skattyter, og deretter fordelt på de aktive deltakerne. Delingsmodellen for deltakerlignede selskap inneholdt de samme kravene til eier- og overskuddsandel som for aksjeselskap. Det vil bl.a. si at aktive deltakere måtte eie minst to tredeler av selskapet. På samme måte som for aksjeselskap var det trolig utbredt med lovlig tilpasning ved at 1/3 av selskapets andeler ble solgt til en ikke-nærstående, passiv eier. Det er grunn til å tro at det også skjedde ulovlige tilpasninger, for eksempel ved at andeler ble tildelt passive eiere, og at hele eller deler av overskuddet ble ulovlig tilbakebetalt til de

opprinnelige aktive eierne. Deltakere kunne også tilpasse seg delingsreglene ved å sørge for at arbeidsinnsatsen i virksomheten ikke oversteg 300 timer, noe som medførte at delingsplikten bortfalt. Behovet for endringer i skattleggingen av deltakerlignede selskap var derfor like nødvendig som for aksjeselskap.

Med skjermingsmetoden for deltakerlignede selskap beregnes skjermingen ut fra verdien av egenkapitalen i selskapet. Overskuddet i selskapet skattlegges først som alminnelig inntekt med 28 pst. Deretter skattlegges den delen av overskuddet som overstiger skjermet beløp, på nytt som alminnelig inntekt når det deles ut til deltakerne. Deltakerne får en andel av skjermingen tilsvarende eierandelen. Dersom selskapet ikke foretar utdeling eller utdelingen er mindre enn skjermingsfradraget, overføres ubenyttet skjermingsfradrag til neste år og tillegges skjermingsgrunnlaget.

Konsekvensene av skattereformen for deltakerlignede selskap

I 2006 var det utenom primærnæringene registrert vel 13 000 foretak organisert som deltakerlignede selskap av typen ansvarlig selskap (ANS), selskap med delt ansvar (DA), kommandittselskap (KS) eller partrederi. Om lag 95 pst. av disse selskapene var enten ANS eller DA. I likhet med enkeltpersonforetakene er det relativt få deltakerlignede selskap som har ansatte. Om lag 75 pst. av ANS og DA har ingen ansatte. De fleste deltakerlignede selskapene er innenfor tjenesteytende næringer, varehandel mv. Meglere, konsulenter innenfor regnskap, revisjon, skatte- og bedriftsrådgivning, samt juridisk

tjenesteyting (advokater) er ofte organisert som deltakerlignede selskap.

Det finnes ingen samlet oversikt som gjør det mulig å analysere virkningen av skattereformen for deltakerlignede selskap. Det er grunn til å tro at også mange deltakere valgte å tilpasse seg innføringen av skjermingsmetoden, samt innstramningen i gevinstbeskatningen, ved å realisere gevinster mv. i 2005 for å øke skjermingsgrunnlaget. Det er imidlertid ingen tvil om at mange deltakerlignede selskap fikk økt skatt som følge av innføringen av skjermingsmetoden for deltakere. Av dem som leverte oppgaven over deltakernes formue og inntekt i 2005 elektronisk, oppga om lag 40 pst. at selskapet ikke var delingspliktig. Marginalskatten på utdelinger fra disse selskapene er med innføringen av skjermingsmetoden økt fra 28 pst. til 48,16 pst. En del deltakere som tidligere fikk beregnet personinntekt i delingsmodellen, og som betalte toppskatt etter den høyeste satsen, har imidlertid fått redusert skatt som følge av at de nå står ovenfor en marginalskatt på 48,16 pst. ved utdeling.

I tillegg til deltakere nevnt over, kommer deltakere i såkalte indre selskap. Et indre selskap er et selskap som er organisert på samme måte som et ANS, DA eller KS, men hvor selskapet ikke opptrer samlet som et selskap overfor tredjeperson. Ifølge tall fra Skattedirektoratet leverte knapt 400 indre selskap oppgave over alminnelig inntekt, skjermingsgrunnlag og nettoformue i 2006. Forut for skattereformen 2006 kunne det være svært lønnsomt å bruke indre selskap i forbindelse med skatteplanlegging. Det kunne skje ved at det ble etablert selskapsstrukturer hvor slike selskap inngikk, som ledd i å unngå beregning av personinntekt etter delingsmodellen. Målet med slike arrangementer var å få noe som reelt sett var arbeidsavkastning klassifisert som kapitalinntekt, og dermed redusere den totale beskatningen til 28 prosent. Etter innføring av skjermingsmetoden er lønnsomheten av slike arrangementer sterkt redusert. I hovedsak vil effekten av en omklassifisering fra arbeidsavkastning til kapitalavkastning nå kun være at det ikke betales arbeidsgiveravgift.

6.5 Skatt og internasjonale rammebetingelser

6.5.1 Internasjonale utviklingstrekk

Med skattereformen i 1992 ble skattereglene bedre tilpasset det at investeringer i økende grad skjer over landegrensene, og dermed påvirkes av både norske og utenlandske skatteregler. Siden den

gang har bevegelsene av selskap, finanskapital, realkapital og arbeidskraft over landegrensene økt. Utviklingen har store økonomiske konsekvenser, blant annet ved at økt mobilitet spiller en betydelig rolle for den økonomiske veksten i et globalt perspektiv. Samtidig har det betydning for utformingen av et lands skattesystem at enkelte av skattegrunnlagene kan flyttes til andre land. Selv om en ser tydelige tegn til skattekonkurranse mellom land, blant annet på formelle selskapsskattesatser, ser det likevel ikke ut til at økt mobilitet i skattegrunnlagene har ført til et såkalt «race to the bottom», det vil si at kappløpet mellom skattejurisdiksjonene om å tiltrekke seg skattegrunnlag gjør mobile skattegrunnlag mer eller mindre skattefrie. Et unntak i så måte er rederinæringen, som har tilnærmet skattefrihet verden over.

I evalueringen av skattereformen er det viktig å få klarlagt hvorvidt de ulike elementene i reformen er godt tilpasset de internasjonale rammebetingelsene. Det er særlig viktig å få svar på om aksjonærmodellen og fritaksmetoden er utformet på en slik måte at de tilfredsstiller kravene til effektivitet i beskatningen, samtidig som en unngår tap av skattegrunnlag til utlandet. Det er også viktig å få vurdert om sammensetningen av skatter i det norske skattesystemet er god i lys av økende mobilitet i enkelte skattegrunnlag.

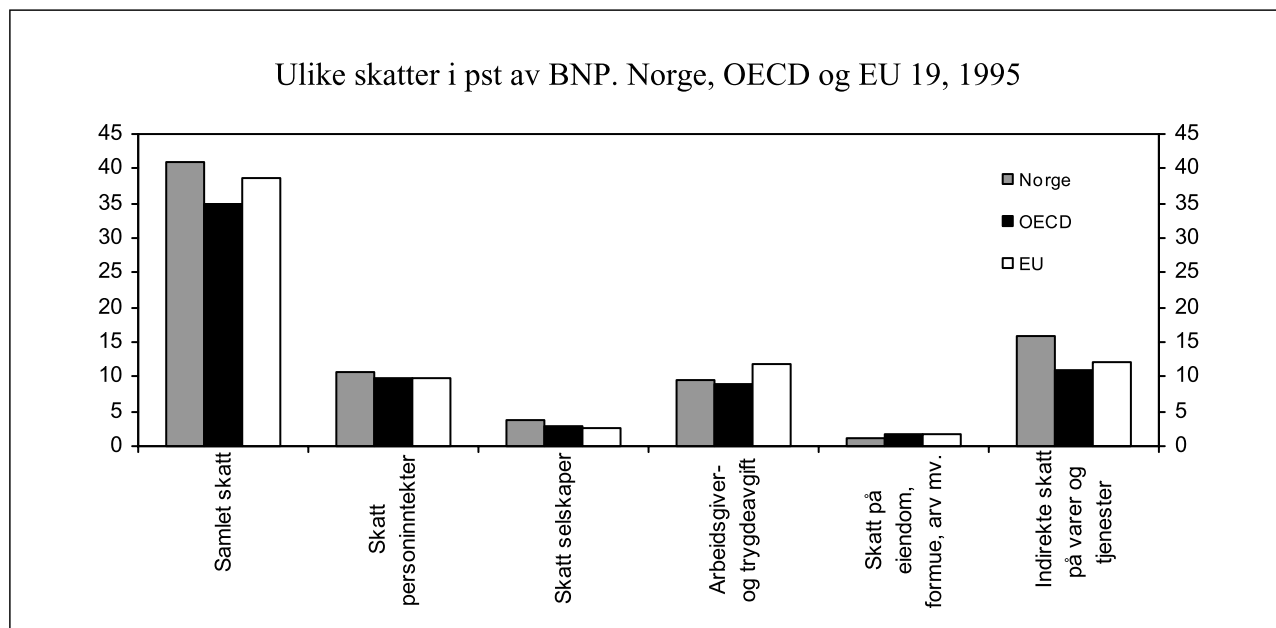
Figur 6.7 og 6.8 viser hovedgruppene av skatter i prosent av brutto nasjonalprodukt for Norge, OECD og EU (19) i hhv. 1995 og 2005. Figurene viser at mesteparten av landenes skatteinntekter kommer fra skatt på personinntekter, arbeidsgiver- og trygdeavgifter og skatt og avgift på varer og tjenester (herunder merverdiavgift). Norge skiller seg ut med en særlig høy selskapsskatt i 2005. Dette skyldes i hovedsak skatteinntekter fra petroleumssektoren.

Av figurene framgår det at skatt på ikke-mobile grunnlag som eiendom, formue mv. utgjør en forholdsvis liten andel av landenes skatteinntekter. Dette har ikke endret seg nevneverdig i perioden, på tross av at mobiliteten i andre skattegrunnlag kan ha økt. Norge har en relativt lav beskatning av fast eiendom, formue, arv og dokumentavgift i forhold til andre land. Særlig er nivået på boligbeskatning i Norge lavt, ikke minst tatt i betraktning at det er fullt fradrag for gjeldsrenter. Andre land som ikke har inntektsskatt på bolig, men som har andre typer boligskatt, har som oftest ingen eller en begrenset fradragrett for boliglansrenter.

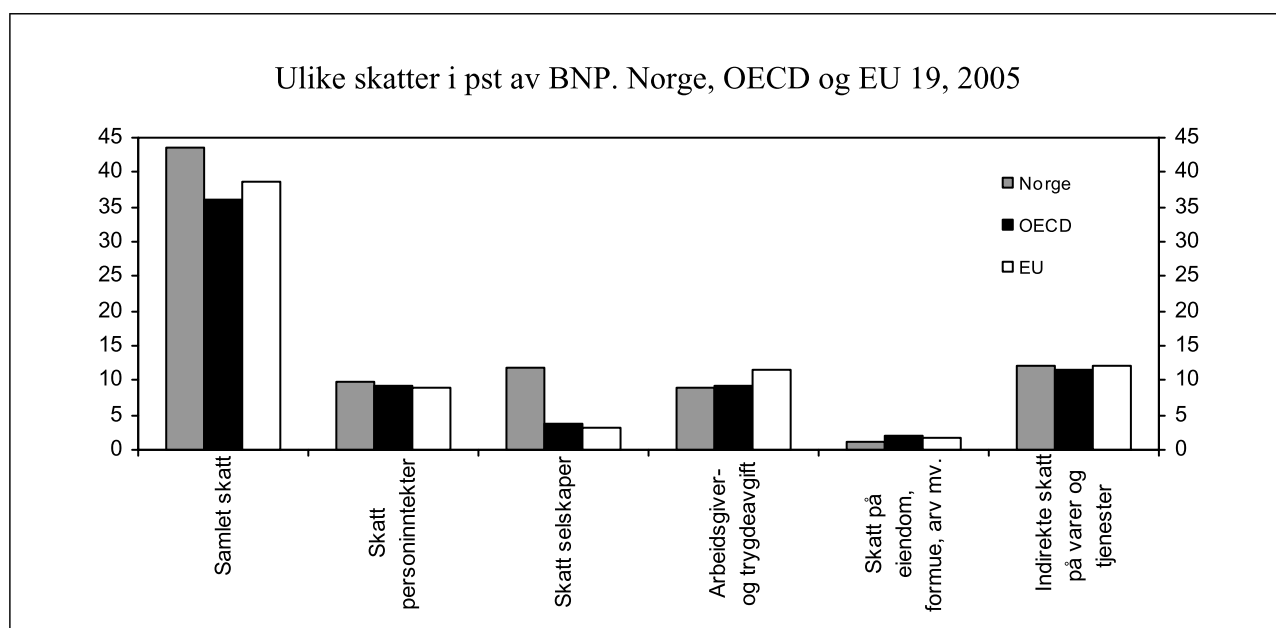
Inntekter fra selskapsskatten har økt svakt fra 1993 til 2005 i EU- og OECD-landene, til tross for at et av de mest karakteristiske utviklingstrekkene de siste 20–25 årene er betydelige reduksjoner i landenes formelle selskapsskattesatser, jf fig. 6.9. Samtidig er skatteinntektene fra personer redusert i perioden. Tatt i betraktning at selskapsoverskudd i praksis er et såkalt kildebasert skattegrunnlag og personinntekter er residensbasert, kunne en for-

vente det motsatte som følge av økt internasjonalisering (se boks 6.4). Når det gjelder personinntektsbeskatningen, kan ønsket om å stimulere til økt arbeidstilbud ha bidratt til redusert skatt.

Figurene viser også at skatt som andel av BNP er høyere i Norge enn gjennomsnittet av de andre landene, og differansen har økt i perioden. Korrigert for skatt på petroleumsvirksomhet er skatt i pst. av BNP 41,1 pst. i 1995 og 40,8 pst. i 2005. På

Figur 6.7 Skatt som andel av BNP, ulike hovedgrupper, Norge, OECD og EU (19). Prosent, 1995
Kilde: OECD.

Figur 6.8 Skatt som andel av BNP, ulike hovedgrupper, Norge, OECD og EU (19). Prosent, 2005
Kilde: OECD.

andre skatteområder har differansen blitt redusert, særlig for indirekte skatt på varer og tjenester hvor Norge i 2005 ligger omtrent på EU- og OECD-gjennomsnittet.

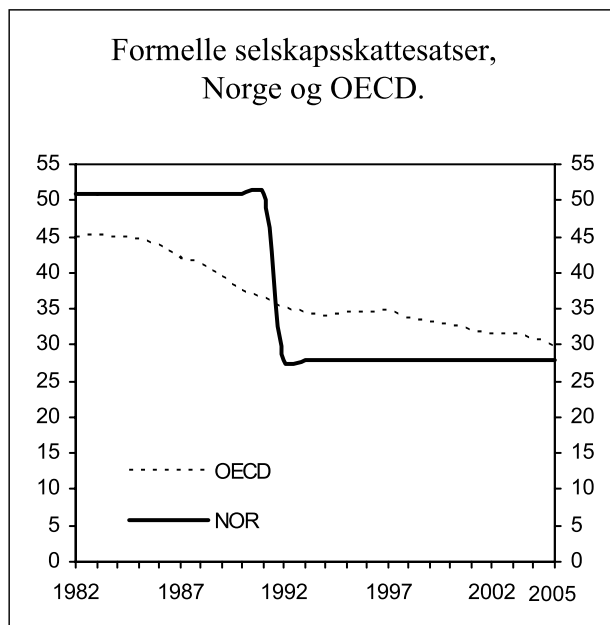
I likhet med de andre nordiske landene har Norge tradisjonelt hatt et høyt skattenivå. På den annen side er også omfanget av og nivået på offentlige ytelser høyt. I tillegg er en rekke overføringer som trygdeytelser mv. skattepliktige, noe som ytterligere skalere opp skattenivået.

Utvikling i selskapsbeskatningen

Det er vanskelig å finne klare tegn på at økt konkurranse om skattegrunnlagene mellom land har hatt stor betydning for landenes skattestrukturer generelt. Et unntak er selskapsbeskatningen, hvor formelle selskapsskattesatser er markert redusert de seneste 20-25 årene, jf. fig 6.9. Figuren viser at det særlig var i slutten av 1980-årene og begynnelsen av 1990-årene de største reduksjonene kom. Dette har sammenheng med at mange land på den tiden gjennomførte skattereformer som gikk ut på å redusere skattesatsene og utvide skattegrunnlagene. Disse reformene var imidlertid ikke nødvendigvis motivert av skattekonkurranse, men snarere av hensyn til å oppnå likebehandling og redusere effektivitetskostnadene ved skattleggingen. Internasjonal kapitalmobilitet kan derfor neppe alene forklare den sterke reduksjonen i skattesatsene.

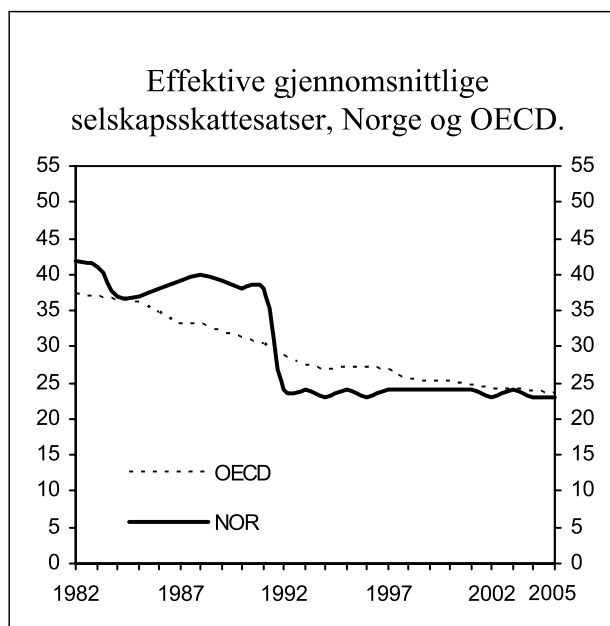
Figur 6.10 og 6.11 viser hhv. effektive gjennomsnittlige og marginale selskapsskattesatser for OECD og Norge i perioden 1982 til 2005. Effektive skattesatser tar utgangspunkt i en hypotetisk investering og måler formelle skattesatsers og skattegrunnlagets betydning for skattebelastningen på investeringen. Slike beregninger er stiliserte og bygger på en rekke forutsetninger, og estimatene må tolkes i lys av dette. Når det gjelder lokalisingsbeslutninger, er det først og fremst gjennomsnittsskatten som har betydning. Marginalskatten har betydning for omfanget av investeringene, men betinget av at det er fattet en beslutning om lokalisering. I skattekonkurransesammenheng er det derfor gjennomsnittsskatten som er mest interessant.

Figur 6.10 viser at effektive gjennomsnittlige selskapsskattesatser i Norge og OECD er redusert ganske betydelig i perioden 1982-2005. Likevel er ikke inntektene fra selskapsbeskatningen redusert, jf tabell 6.3. Ifølge OECDs Revenue Statistics (1965-2006) har gjennomsnittlige inntekter fra selskapsbeskatningen målt som andel av BNP økt fra 2,4 pst. i 1980 til 3,7 pst. i 2005. For Norge økte andelen fra 5,7 pst. til 11,8 pst. i samme periode. Selskapsbeskatningens andel av totale skatter har også økt fra

Figur 6.9 Formelle selskapsskattesatser i Norge og OECD. 1982-2005. Uvektet. Prosent

Kilde: Institute for Fiscal Studies, www.ifs.org.

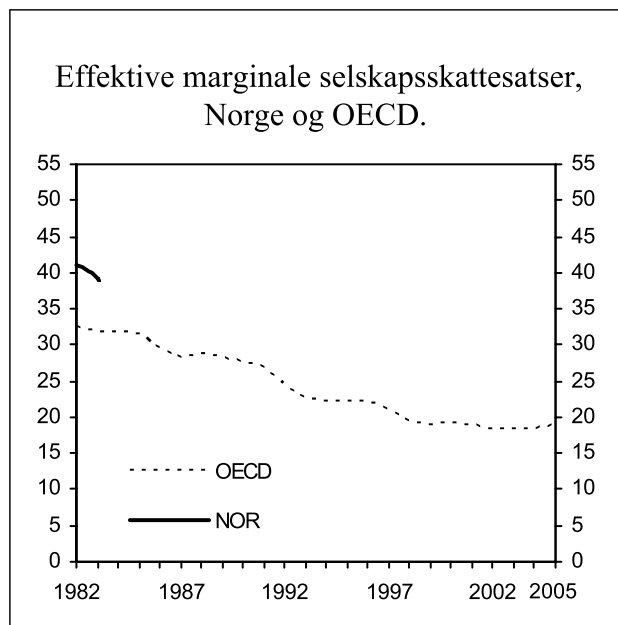

Figur 6.10 Effektive gjennomsnittlige skattesatser for selskap i Norge og OECD. 1982-2005. Uvektet. Prosent

Kilde: Institute for Fiscal Studies, www.ifs.org.

7,6 pst. i 1980 til 10,3 pst. i 2005 for OECD samlet, og fra 13,3 pst. til 27 pst. for Norge. Tallene for Norge inkluderer skatteinntekter fra petroleumssektoren.

Det kan være flere grunner til at skatteinntektene har økt selv om selskapsskattesatsene er redusert. Den viktigste grunnen er trolig at grunnlage-

Figur 6.11 Effektive marginale skattesatser for selskap i Norge og OECD. 1982-2005. Uvektet. Prosent

Kilde: Institute for Fiscal Studies, www.ifs.org.

ne for selskapsskatten er utvidet i de fleste land. Noe av denne grunnlagsutvidelsen framgår ved at de effektive skatteratene har sunket mindre enn de formelle skattesatsene. Alt annet likt vil utvidede grunnlag (for eksempel lavere avskrivningssatser) øke den effektive beskatningen. Det er likevel en rekke grunnlagsutvidelser som ikke fanges opp i beregningene av effektive skattesatser. Dette gjelder typisk for en rekke særlige fradrag i skattegrunnlagene som ble fjernet i senere reformer av selskapsbeskatningen i mange av OECD-landene. Den internasjonale konjunkturutviklingen er også med på å forklare økningen i skatteinntektene. De små landene i OECD har økt sine skatteinntekter relativt mer enn store land. Dette kan forklares med at kapital har strømmet fra store land hvor marginalavkastningen på kapital har vært relativt lav, til mindre land hvor marginalavkastningen er relativt større. Det kan også finnes andre, mer strukturelle forklaringer, som at enkelte sektorer hvor selskapsformen har vært lite utbredt (for eksempel primærnæringene), har gått tilbake, og at sektorer hvor selskapsformen er mer utbredt, har vokst (for eksempel finanssektoren).

Skattereformen 2006 var ikke primært en reform av selskapsbeskatningen. Den største endringen i selskapsbeskatningen kom med fritaksmetoden som medførte skattefritak for aksjeutbytte og aksjegevinster for selskapsaksjonærer. Fritaksmetoden gjelder også for utenlandsinvesteringer, men

Tabell 6.3 Selskapsskatt som andel av BNP og totale skatteinntekter. Uvektet gjennomsnitt OECD og Norge. 1980-2005. Prosent

	1980	2005
Selskapsskatt som andel av BNP, OECD	2,4	3,7
Selskapsskatt som andel av BNP, Norge	5,7	11,8
Selskapsskatt som andel av totale skatteinntekter, OECD	7,6	10,3
Selskapsskatt som andel av totale skatteinntekter, Norge	13,3	27

Kilde: OECD.

er begrenset til investeringer i EØS-land og direkteinvesteringer i land utenfor EØS som ikke betraktes som lavskatteland.

Tidligere gjaldt residensprinsippet for inntekter opptjent av norske selskap i utenlandske datterselskap. Utbytteinntektene fra datterselskapet var skattepliktige til Norge, men selskapene ble kompensert for betalt kildeskatt i utlandet. Kreditreglene var utformet slik at skatten på aksjeinntekter fra utlandet aldri kunne bli lavere enn 28 pst. Innføringen av fritaksmetoden innebærer at det ikke lenger er residensbeskatning, men i praksis kildebeskatning av slike inntekter. Inntekt opptjent i et utenlandsk datterselskap skattlegges etter dette landets skatteregler, og utbytte ilegges eventuell kildeskatt. Utbytte kan så tas hjem til morselskapet i Norge uten ytterligere beskatning, noe som innebærer at det ikke er noen norsk skatt å kreditere den utenlandske skatten mot. Investeringer i land som omfattes av fritaksmetoden vil, alt annet likt, dermed foretrekkes framfor investeringer i Norge dersom summen av overskuddsskatt og kildeskatt i utlandet er lavere enn overskuddsskatten i Norge.

Utvikling i utbyttebeskatningen

Tabell 6.4 viser utviklingen i skatt på selskapsoverskudd utdelt som utbytte fra 2000 til 2006 i OECD. I tabellen skiller det mellom den delen av den totale skattebelastningen som faller på selskap, og den delen av utbytteskatten som inngår i personbeskatningen. I 2000 var den samlede skattebelastningen på selskapsoverskudd 50,2 pst. i gjennomsnitt for OECD-landene. Denne satsen var redusert til 43,8 pst. i 2006. Mesteparten av dette skyldes reduksjon i selskapsskattesatsene.

Tabell 6.4 Samlede formelle skattesatser på selskapsoverskudd utdelt som utbytte. Gjennomsnitt for OECD, 2000–2006. Prosent

	2000	2006
Samlet skattesats på selskapsoverskudd utdelt som utbytte	50,2	43,8
Skatt som belastes selskaper	33,3	28,4
Skatt som belastes personer	16,9	15,5

Kilde: OECD Tax Database.

Ved skattereformen 2006 ble selskapsskatten i Norge holdt uendret, mens det ble innført skatt på aksjeavkastning som overstiger det som tilsvarer avkastningen på en alternativ risikofri investering. Isolert sett vil en slik endring være en god tilpassning til økende internasjonal mobilitet. Dette skyldes at selskapsskatten tilfaller det landet hvor selskapene er lokalisert (kildeprinsippet) mens inntektene fra personbeskatningen tilfaller det landet hvor den personlige eieren er bosatt (residensprinsippet), jf. boks 6.4. Gitt at terskelen er lavere for å

Boks 6.4 Beskatning i en åpen økonomi

Det er to rådende prinsipper for beskatning over landegrensene. Man kan beskatte skattesubjektets globalinntekt (totalinntekt opptjent i alle land) med hjemlandets skatteregler. Dette kalles for *residensprinsippet*. Alternativt kan man skattlegge inntekten etter skattereglene i det land hvor inntekten er opptjent. Dette kalles for *kildeprinsippet*.

Residensprinsippet innebærer at all inntekt opptjent av et skattesubjekt beskattes i det landet hvor vedkommende bedrift eller person er definert som hjemmehørende, uavhengig av hvor inntekten er opptjent. Med full kapitalmobilitet mellom land vil skattyterne tilpasse seg slik at marginalavkastningen etter skatt er den samme for alle investerings- eller sparealternativer. Dersom kapitalbeskatningen er nøytral i hjemlandet, dvs. likebehandler ulike investeringer og spareformer, vil en investors optimale investeringsportefølje hjemme og i utlandet være upåvirket av skattleggingen. Inntektsbeskatningen vil med dette være uavhengig av hvilket land investeringene foretas i. Det vil da være privatøkonomisk lønnsomt å spare eller investere i utlandet inntil avkastningen før skatt i utlandet er lik avkastningen før skatt hjemme på marginen. Hvis alle land benytter residensprinsippet, vil kapitalen trekkes til de land avkastningen før skatt er høyest. Det vil bidra til en effektiv utnyttelse av kapital på tvers av landegrensene.

Kildeprinsippet innebærer at inntekt opptjent i et annet land beskattes etter reglene i det land hvor inntekten er opptjent og ikke i skatteytens hjemland. Når skattytere i ulike land står overfor de samme kildeskattene, vil høy kapitalmobilitet lede til at marginalavkastningen etter skatt på sparing blir den samme for skattyterne i alle land. Dette medfører en effektiv fordeling av sparingen i et globalt perspektiv fordi alle som sparer, står overfor samme kapitalavkastningskrav etter skatt, som er beslutningsgrunlaget for sparingen.

Kildeprinsippet vil derimot ikke føre til en effektiv allokering av investert realkapital dersom skattebelastningen varierer mellom land, og det vil dermed være mulig å omallokere kapital slik at totalavkastningen før skatt blir høyere.

I et *nasjonalt* perspektiv vil det være et mål å gjøre nasjonal velferd høyest mulig for et gitt skatteproveny. Det kan skje ved at det spares og investeres i utlandet inntil marginalavkastningen etter en eventuell kildeskatt til utlandet er lik marginalavkastningen før skatt hjemme. Residensbeskatning av globalinntekt er derfor den eneste beskatningsformen som muliggjør en slik allokering.

Residensprinsippet reiser imidlertid en del praktiske problemer, blant annet kontroll med inntekter opptjent i utlandet. Tilgang til informasjon om den enkelte skattyters inntektsforhold vil kreve utstrakt samarbeid med andre lands myndigheter.

Residensprinsippet krever også at alle land gjensidig respekterer residensbeskatning. Dersom noen land opererer med kildebeskatning, må det kompenseres for dette ved fradrag i skatt eller inntekt i hjemlandet, noe som innebærer implisitte skatteoverføringer mellom land. I praksis har man ikke klart å komme fram til gjennomført residensbeskatning i alle land. Mens det er forholdsvis utbredt med residensbeskatning av personer, er selskapsbeskatningen mer eller mindre kildebasert.

flytte selskap mellom land enn for at personer skifter skattemessig bostedsland, vil en økning i personbeskatningen i forhold til selskapsbeskatningen være et tiltak mot å miste skattegrunnlag til andre land. Mens Norge har gått i retning av økt utbytteskatt og uendret selskapsskatt, later det til at trenden i OECD er at selskapsskatten er redusert, mens utbytteskatten er holdt mer eller mindre uendret. I så måte har utviklingen i beskatningen av selskapsoverskudd i Norge gått i samme retning som trenden internasjonalt, ved at det er lagt relativt økt vekt på personbeskatningen av selskapsoverskuddet. På den andre siden ble skatten på arbeidsinntekter redusert med skattereformen 2006, men det var andre tungtveiende grunner til dette, blant annet å forhindre inntektsskifting og hensynet til arbeidstilbudet.

Det er flere forhold som har betydning for utformingen av et skattesystem i et internasjonalt perspektiv. Forholdet mellom kildebasert og residensbasert beskatning er inngående drøftet i avsnittene ovenfor og i boks 6.4. Residensbasert beskatning har attraktive økonomiske effektivitetssegenskaper både i et nasjonalt og i et globalt perspektiv fordi det bidrar til at investeringene går til de regionene og sektorene som gir høyest avkastning. De enkelte land har også incentiver til å skattlegge egne personer og selskap etter dette prinsippet fordi det gir skatteinntekter også for inntekter opptjent i utlandet. Det problematiske er samtidig å fjerne kildebeskatning av utlendingers inntekt opptjent i vedkommende skattejurisdiksjon. De enkelte landene har ingen incentiver til ensidig reduksjon av denne beskatningsretten, og det må trolig omfattende avtaleverk til for å få en gjennomført residensbeskatning på globalt nivå.

Økt internasjonalisering skulle i utgangspunktet tilsi økt vekt på skattlegging av lite mobile skattegrunnlag. Det er ikke sterke indikasjoner på at dette er tilfelle blant OECD-landene. En evaluering av skattereformen bør gi svar på om vektleggingen av residensbaserte skattegrunnlag er tilfredsstillende, og om reformen har bidratt til en mer effektiv sammensetning av mobile og ikke-mobile skattegrunnlag.

Endelig må en i utformingen av skattesystemet forholde seg til et omfattende sett av skatteavtaler, og ta hensyn til restriksjoner som følger av internasjonale avtaler. Særlig har EØS-avtalen stor betydning for hvordan det norske skattesystemet kan utformes.

6.6 Administrative sider ved reformen

Innføring av skjermingsmetoden har gitt betydelige utfordringer for skatteetaten. Ligningsmyndighetene og skattyterne må forholde seg til et nytt og til dels komplisert regelverk. Skjermingsmetoden stiller også store krav til informasjonsbehandling og kontroll. Dette har særlig vist seg ved anvendelsen av skjermingsmetoden for aksjonærer, der blant annet andelen feil i oppgaver til aksjonærene anses å ha vært for høy. En for høy andel feil i grunnlaget for beregning av skjerming er uheldig, både fordi det medfører at skjermingsmetoden ikke virker etter hensikten, og at beskatningen av aksjeinntekter framstår som vilkårlig for skattyterne.

Ved innføringen av skjermingsmetoden for personlige aksjonærer ble det vist til at det fra og med 2004 var opprettet et sentralt aksjonærregister. Det ble lagt til grunn at aksjonærregisteret kunne tilpasses skjermingsmetoden slik at nødvendig informasjon kunne lagres og de nødvendige beregninger foretas maskinelt. Det ble videre lagt til grunn at dette ville avhjelpe kompleksiteten i systemet. Det ble imidlertid pekt på at det ville være nødvendig med omfattende endringer i registeret.

Utgangspunktet for beregningen av skjerming for personlige aksjonærer er aksjens kostpris. Dette gjør at den enkelte aksjes historiske kostpris er et sentralt element ved den løpende beskatningen av aksjonærene. Tidligere hadde aksjenes historiske kostpris kun betydning ved realisasjon av aksjer. Innføringen av skjermingsmetoden fra og med inntektsåret 2006 innebar derfor at inngangsverdien på alle aksjer ervervet før 31. desember 2006 måtte fastsettes. Dette var en omfattende jobb som har bidratt vesentlig til de utfordringene innføringen av de nye reglene og etableringen av aksjonærregisteret har bydd på.

Det omfattende arbeidet med å hente inn historiske data over aksjers inngangsverdi var en sterkt medvirkende årsak til den høye andelen feil i oppgavene over aksjer og grunnfondsbevis, som ble sendt ut til personlige aksjonærer i forkant av ligningen for 2006. Feilene skyldtes en kombinasjon av mangelfulle eller feilaktige opplysninger fra aksjeselskapene i beholdningsoppgaven, mangelfulle eller feilaktige opplysninger i andre offentlige registre og feil behandling i aksjonærregisteret. Fastsettelsen av inngangsverdier medførte også flere klager. Mange av sakene er kompliserte, og klagebehandlingen har derfor vært ressurskrevende.

Som nevnt ovenfor er aksjonærregisteret sentralt for gjennomføringen av skjermingsmetoden.

For at skjermingsmetoden skal gi en riktig skattlegging av utbytter og gevinster, er det viktig å få ned antall feil i aksjonærregisteret.

De nevnte problemene med registrering av inngangsverdier på eldre aksjer er for en stor del av forbigående art. Framover vil fastsetting av inngangsverdi gjelde for aksjer som har vært omsatt siste år, samt endring av inngangsverdi på aksjer der det har vært endring i selskapets kapitalforhold. Dette vil i seg selv lette arbeidet med aksjonærregisteret i forhold til det første året personlige aksjonærer skulle lignedes etter skjermingsmetoden. I tillegg gjennomføres det kontinuerlig forbedringer og opprettinger av aksjonærregisteret basert på de erfaringer som er høstet.

Et annet viktig tiltak som vil bidra til å bedre kvaliteten på opplysningene i aksjonærregisteret og redusere antall feil, er informasjonstiltak fra skatteetatens side. Dette gjelder både informasjon innad i etaten for å bedre kompetansen om skjermingsmetoden, og informasjon utad til aksjonærer og selskap for å bedre kvaliteten på opplysningene som innberettes fra disse.

Skatteetatens arbeid med å forbedre aksjonær-

registeret har medført at kvaliteten på registeret er betydelig forbedret siden de første oppgavene over aksjer og grunnfondsbevis ble sendt ut våren 2007. Det er grunn til å tro at kvaliteten på registeret vil bli ytterligere forbedret ved de tiltakene som er satt i gang fra skatteetatens side. Videre vil overgangsproblemene med fastsetting av inngangsverdi på eldre aksjer fases ut over tid, og etaten vil høste ytterligere erfaringer med registeret. Departementet legger derfor til grunn at dette vil bedre kvaliteten på aksjonærregisteret vesentlig. Departementet vil imidlertid følge den videre utviklingen av registeret og skattleggingen av personlige aksjonærer nøye.

Finansdepartementet

t i l r å r :

At Deres Majestet godkjenner og skriver under et framlagt forslag til proposisjon til Stortinget om skatte-, avgifts- og tollvedtak.

Vi HARALD, Norges Konge,

s t a d f e s t e r :

Stortinget blir bedt om å gjøre vedtak om skatte-, avgifts- og tollvedtak i samsvar med et vedlagt forslag.

Forslag

til endring av Stortingets skattevedtak 28. november 2007 nr. 1380 for inntektsåret 2008

§ 6-4 skal lyde slik:

Beløpsgrensene som nevnt i skatteloven § 17-1 første ledd skal være 104 600 kroner for enslige og 181 800 kroner for ektepar og samboere som går inn under skatteloven § 2-16.

Forslag

til Stortingets skattevedtak for inntektsåret 2009

Kapittel 1 – Generelt

§ 1-1. Vedtakets anvendelsesområde

Dette vedtaket gjelder endelig utskrivning av skatt på inntekt og formue for inntektsåret 2009. Vedtaket legges også til grunn for utskrivning av forskudd på skatt for 2009.

Sammen med bestemmelsene om forskudd på skatt i skattebetalingsloven, gjelder dette vedtaket også når skatteplikt utelukkende følger av lov om skattlegging av undersjøiske petroleumforekomster mv., og skattyteren ikke skal svare terminskatt etter samme lov § 7.

§ 1-2. Forholdet til skattelovgivningen

Så langt dette vedtak ikke bestemmer noe annet, legges lovgivningen om skatt på formue og inntekt til grunn ved anvendelsen av vedtaket.

Kapittel 2 – Formuesskatt til staten og kommunene

§ 2-1. Formuesskatt til staten – personlig skattyter og dødsbo

Personlig skattyter og dødsbo svarer formuesskatt til staten av den delen av skattyterens samlede antatte formue som overstiger 470 000 kroner. Satsen skal være 0,4 pst.

Ektefeller som lignes under ett for begge for-

mue, jf. skatteloven § 2-10, svarer formuesskatt til staten av den delen av ektefellenes samlede antatte formue som overstiger 940 000 kroner. Satsen skal være 0,4 pst.

§ 2-2. Formuesskatt til staten – upersonlig skattyter

Selskaper og innretninger som nevnt i skatteloven § 2-36 annet ledd, og som ikke er fritatt for formuesskatteplikt etter skatteloven kapittel 2, svarer formuesskatt til staten med 0,3 pst. Formue under 10 000 kroner er skattefri.

§ 2-3. Formuesskatt til kommunene

Det svares formuesskatt til kommunen dersom skattyter ikke er fritatt for slik skatteplikt etter skatteloven kapittel 2. Skattyter som har krav på personfradrag etter skatteloven § 15-4, skal ha et fradrag i formuen på 470 000 kroner. For ektefeller som lignes under ett for begge formue, jf. skatteloven § 2-10, skal fradraget være 940 000 kroner. Når skattyter har formue i flere kommuner, fordeles fradraget etter reglene i skatteloven § 4-30 første og annet ledd. Satsen for formuesskatt til kommunene må ikke være høyere enn 0,7 pst. Maksimumssatsen gjelder når ikke lavere sats er vedtatt av kommunen.

Kapittel 3 – Inntektsskatt til staten, kommunene og fylkeskommunene

§ 3-1. Toppskatt

Personlig skattyter skal av personinntekt fastsatt etter skatteloven kapittel 12, svare toppskatt til staten med 9 pst. for den delen av inntekten som overstiger 441 000 kroner, og med 12 pst. for den delen av inntekten som overstiger 716 600 kroner i klasse 0, 1 og 2.

Personlig skattyter i en kommune i Finnmark, eller i kommunene Karlsøy, Kvæningen, Kåfjord, Lyngen, Nordreisa, Skjervøy og Storfjord i Troms fylke, skal likevel bare svare toppskatt til staten av inntekt som nevnt i første ledd med 7 pst. av den inntekten som overstiger 441 000 kroner, og med 12 pst. for den delen av inntekten som overstiger 716 600 kroner i klasse 0, 1 og 2.

Dersom skattyter er bosatt i riket bare en del av året, nedsettes beløpene i første og annet ledd forholdsmessig under hensyn til det antall hele eller påbegynte måneder av året han har vært bosatt her. Tilsvarende gjelder for skattyter som ikke er bosatt i riket, men som plikter å svare skatt etter skatteloven § 2-3 første og annet ledd, eller lov om skattlegging av undersjøiske petroleumsforekomster mv.

§ 3-2. Fellesskatt

Enhver som plikter å betale inntektsskatt til kommunen etter skatteloven, skal betale fellesskatt til staten. Fellesskatten skal beregnes på samme grunnlag som inntektsskatten til kommunene.

Satsen for fellesskatt skal være:

- For personlig skattepliktig og dødsbo i Finnmark og kommunene Karlsøy, Kvæningen, Kåfjord, Lyngen, Nordreisa, Skjervøy og Storfjord i Troms fylke: 9,05 pst.
- For personlig skattepliktig og dødsbo ellers: 12,55 pst.

§ 3-3. Skatt til staten

Selskaper og innretninger som nevnt i skatteloven § 2-36 annet ledd, svarer skatt til staten med 28 pst.

§ 3-4. Skatt på grunnrenteinntekt i kraftforetak

Av grunnrenteinntekt i vannkraftverk fastsatt i medhold av skatteloven § 18-3 svares grunnrenteskatt til staten med 30 pst.

§ 3-5. Skatt til staten for person bosatt og selskap hjemmehørende i utlandet

Skattyter som nevnt i skatteloven § 2-3 første ledd bokstav h, skal i tillegg til å svare skatt etter bestemmelsene foran i dette vedtaket, svare skatt til staten med 28 pst. av inntekten.

Person som ikke har bopel i riket, men som mottar lønn av den norske stat, skal av denne inntekt svare fellesskatt til staten etter satsen for personlig skattyter og dødsbo i dette vedtaket § 3-2 annet ledd annet strekpunkt, samt toppskatt som nevnt i § 3-1 første ledd. Bestemmelsene i skatteloven § 16-20 til § 16-29 gjelder tilsvarende for skattytere som nevnt i dette ledd.

Av aksjeutbytte som utdeles til aksjonær som er hjemmehørende i utlandet, svares skatt til staten med 25 pst. eller i tilfelle den sats som følger av skatteavtale med fremmed stat. Det samme gjelder renter på grunnfondsbevis som utdeles til skattyter hjemmehørende i utlandet.

§ 3-6. Skatt til staten på honorar til utenlandske artister mv.

Skattepliktig etter lov om skatt på honorar til utenlandske artister mv., skal svare skatt til staten med 15 pst. av inntekten.

§ 3-7. Skattesats for utbetalinger fra individuell pensjonsavtale til bo

Skattesatsen for utbetaling fra individuell pensjonsavtale og etter innskuddspensjonsloven til bo, som omhandlet i skatteloven § 5-40 fjerde ledd, skal være 45 pst.

§ 3-8. Inntektsskatt til kommunene og fylkeskommunene

Den fylkeskommunale inntektsskattøren for personlige skattytere og dødsboer skal være maksimum 2,65 pst. Den kommunale inntektsskattøren for personlige skattytere og dødsboer skal være maksimum 12,80 pst.

Maksimumssatsene skal gjelde med mindre fylkestinget eller kommunestyret vedtar lavere satser.

Kapittel 4 – Skatt etter lov om skattlegging av undersjøiske petroleumsforekomster mv.

§ 4-1. Ordinære skatter

Skattyter som har formue knyttet til eller inntekt vunnet ved petroleumsutvinning og rørled-

ningstransport, jf. § 2 annet ledd i lov om skattlegging av undersjøiske petroleumforekomster mv., skal av slik formue og inntekt, i tillegg til de skatter som følger av bestemmelsene foran, svare skatt til staten etter reglene og satsene nedenfor. Det samme gjelder når skatteplikten utelukkende følger av nevnte lov.

Av formue som tilhører andre skattytere enn selskaper, svares skatt med 0,7 pst.

Av inntekt svares skatt med 28 pst., med mindre det skal svares skatt på inntekten etter dette vedtaket § 3-3. Skatten blir å utligne i samsvar med bestemmelsene i lov om skattlegging av undersjøiske petroleumforekomster mv.

§ 4-2. Særskatt

Av inntekt vunnet ved petroleumsutvinning, behandling og rørledningstransport som nevnt i lov om skattlegging av undersjøiske petroleumforekomster mv. § 5, skal det svares særskatt med 50 pst.

§ 4-3. Terminskatt

Terminskatt for inntektsåret 2009 skrives ut og betales i samsvar med lov om skattlegging av undersjøiske petroleumforekomster mv. § 7. Ved utskrivningen av terminskatt benyttes satsene ovenfor.

§ 4-4. Utbytte utdelt til utenlandsk eierselskap

Det svares ikke skatt av aksjeutbytte som utdeles fra i riket hjemmehørende aksjeselskap og allmennaksjeselskap som er skattepliktig etter lov om skattlegging av undersjøiske petroleumforekomster mv. § 5, til selskap hjemmehørende i utlandet som direkte eier minst 25 pst. av kapitalen i det utdelende selskap. Dersom det i riket hjemmehørende selskap også har inntekt som ikke er skattepliktig etter lov om skattlegging av undersjøiske petroleumforekomster mv. § 5, svares skatt til staten etter de alminnelige regler for aksjeutbytte som fordeles til slik inntekt. Aksjeutbytte fordeles mellom særskattepliktig inntekt og annen inntekt på grunnlag av alminnelig inntekt fratrukket skatter for henholdsvis særskattepliktig inntekt og annen inntekt.

Kapittel 5 – Tonnasjesskatt

§ 5-1. Tonnasjesskatt

Aksjeselskap og allmennaksjeselskap som nevnt i skatteloven § 8-10, skal svare tonnasjesskatt, jf. skatteloven § 8-16, etter følgende satser:

- 0 kroner for de første 1 000 nettotonn, deretter

- 18 kroner per dag per 1 000 nettotonn opp til 10 000 nettotonn, deretter
- 12 kroner per dag per 1 000 nettotonn opp til 25 000 nettotonn, deretter
- 6 kroner per dag per 1 000 nettotonn.

Satsene i første ledd kan reduseres etter nærmere bestemmelser fastsatt av departementet, jf. skatteloven § 8-16 første ledd.

Kapittel 6 – Særlige bestemmelser om skattegrunnlag, beløpsgrenser og satser mv.

§ 6-1. Minstefradrag

Minstefradrag i lønnsinntekt mv. etter skatteloven § 6-32 første ledd bokstav a skal ikke settes lavere enn 31 800 kroner, og ikke settes høyere enn 70 350 kroner.

Minstefradrag i pensjonsinntekt etter skatteloven § 6-32 første ledd bokstav b skal ikke settes lavere enn 4 000 kroner, og ikke høyere enn 58 900 kroner.

§ 6-2. Foreldrefradrag

Fradrag beregnet etter skatteloven § 6-48 skal ikke settes høyere enn 25 000 kroner for ett barn. Fradragsgrensen økes med inntil 15 000 kroner for hvert ytterligere barn.

§ 6-3. Personfradrag

Fradrag etter skatteloven § 15-4 er 40 800 kroner i klasse 1 og 81 600 kroner i klasse 2.

§ 6-4. Skattebegrensning ved lav alminnelig inntekt

Beløpsgrensene som nevnt i skatteloven § 17-1 første ledd skal være 109 850 kroner for enslige og 198 150 kroner for ektepar og samboere som går inn under skatteloven § 2-16.

Kapittel 7 – Forskriftskompetanse mv.

§ 7-1. Avrundingsregler og utfyllende regler

Departementet kan gi forskrift til gjennomføring og utfylling av bestemmelsene i dette vedtak, herunder regler om avrunding av inntekts-, fradrag- og formuesposter.

§ 7-2. Adgang til å fravike reglene i vedtaket

Reglene i dette vedtaket kan fravikes på vilkår som nevnt i skattebetalingsloven § 4-8.

Forslag

til vedtak om avgift til statskassen på arv og gaver for budsjetterminen 2009

§ 1.

Av arv og gaver som er avgiftspliktige etter lov 19. juni 1964 nr. 14 om avgift på arv og visse gaver, skal det fra 1. januar 2009 svares avgift til statskassen etter reglene i dette vedtaket.

§ 2.

Fradrag etter arveavgiftsloven § 15 annet ledd for begravelsesomkostninger, skifteomkostninger og utgifter til gravsted settes til et halvt grunnbeløp i folketrygden (G) ved årets inngang, dvs. 35 128 kroner, hvis ikke høyere utgifter er legitimert.

Utgifter til dokumentavgift og tinglysing kommer særskilt til fradrag.

Fradrag etter arveavgiftsloven § 17 for avgiftspliktig som ikke har fylt 21 år settes til et grunnbeløp i folketrygden (G) ved årets inngang, dvs. 70 256 kroner pr. år.

§ 3.

Avgiftsgrunnlaget rundes nedover til nærmeste tall som kan deles med 1 000.

§ 4.

Av arv og gaver til arvelaterens/ giverens barn, fosterbarn – herunder stebarn som har vært oppfostret hos arvelateren/ giveren – og foreldre, svares:

Av de første 470 000 kroner	intet
Av de neste 330 000 kroner	6 pst.
Av overskytende beløp	10 pst.

§ 5.

Av arv og gaver som ikke går inn under § 4, svares:

Av de første 470 000 kroner	intet
Av de neste 330 000 kroner	8 pst.
Av overskytende beløp	15 pst.

Forslag

til vedtak om fastsetting av avgifter mv. til folketrygden for 2009

For året 2009 svares folketrygdavgifter etter følgende satser:

§ 1 Arbeidsgiveravgift

- a) For arbeidsgiveravgift som svares av foretak hjemmehørende på Svalbard er satsen 0 pst. Det samme gjelder når andre foretak utbetaler lønn og annen godtgjørelse som blir skattlagt etter lov 29. november 1996 nr. 68 om skatt til Svalbard.
- b) Når arbeidsgiver i inntektsåret 2009 driver virksomhet i sone V, er satsen 0 pst. Denne sonen omfatter:
- Finnmark fylke,
 - kommunene Karlsøy, Lyngen, Storfjord, Kåfjord, Skjervøy, Nordreisa, Kvæningen i Troms fylke.

- c) Når arbeidsgiver i inntektsåret 2009 driver virksomhet i sone IV, er satsen 5,1 pst. Denne sonen omfatter:
- Troms fylke, med unntak av de kommuner som er nevnt i bokstav b og kommunen Tromsø,
 - Nordland fylke, med unntak av kommunen Bodø,
 - kommunene Namdalseid, Lierne, Røyrvik, Namsskogan, Grong, Høylandet, Flatanger, Vikna, Nærøy, Leka, Fosnes, Overhalla, Namsos i Nord-Trøndelag fylke,
 - kommunene Frøya, Hitra, Åfjord, Roan, Osen i Sør-Trøndelag fylke,
 - kommunen Smøla i Møre og Romsdal fylke.
- d) Når arbeidsgiver i inntektsåret 2009 driver virksomhet i sone IVa, er satsen 7,9 pst. Denne sonen omfatter:

- kommunen Tromsø i Troms fylke,
 - kommunen Bodø i Nordland fylke.
- e) Når arbeidsgiver i inntektsåret 2009 driver virksomhet i sone III, er satsen 6,4 pst. Denne sonen omfatter:
- kommunen Snåsa i Nord-Trøndelag fylke,
 - kommunene Hemne, Snillfjord, Oppdal, Rennebu, Røros, Holtålen, Tydal i Sør-Trøndelag fylke,
 - kommunene Surnadal, Rindal, Aure, Halså i Møre og Romsdal fylke,
 - kommunene Dovre, Lesja, Skjåk, Lom, Vågå, Sel, Sør-Aurdal, Etnedal, Nord-Aurdal, Vestre Slidre, Øystre Slidre, Vang i Oppland fylke,
 - kommunene Stor-Elvdal, Rendalen, Engerdal, Tolga, Tynset, Alvdal, Folldal, Os i Hedmark fylke.
- f) Når arbeidsgiver i inntektsåret 2009 driver virksomhet i sone II, er satsen 10,6 pst. Denne sonen omfatter:
- kommunene Meråker, Mosvik, Verran i Nord-Trøndelag fylke,
 - kommunene Norddal, Stranda, Rauma, Tingvoll, Sunndal, Sandøy i Møre og Romsdal fylke.
 - Sogn og Fjordane fylke med unntak av kommunene Flora, Førde, Sogndal,
 - kommunene Odda, Ullensvang, Eidfjord, Ulvik, Granvin, Masfjorden, Fedje i Hordaland fylke,
 - kommunene Hjelmeland, Suldal, Utsira, Kvitsøy i Rogaland fylke,
 - kommunene Evje og Hornnes, Bygland, Valle, Bykle i Aust-Agder fylke,
 - kommunene Tinn, Seljord, Kviteseid, Nissedal, Fyresdal, Tokke, Vinje i Telemark fylke,
 - kommunene Flå, Nes, Gol, Hemsedal, Ål, Hol, Nore og Uvdal i Buskerud fylke,
 - kommunene Nord-Fron, Sør-Fron, Ringebru i Oppland fylke,
 - kommunen Trysil i Hedmark fylke.
- g) (1) Når arbeidsgiveren i inntektsåret 2009 driver virksomhet i sone Ia, er satsen 14,1 pst. Denne sonen omfatter:
- kommunene Frosta, Leksvik i Nord-Trøndelag fylke,
 - kommunene Agdenes, Bjugn, Meldal, Midtre Gauldal, Rissa, Selbu, Ørland i Sør-Trøndelag fylke,
 - kommunene Aukra, Eide, Gjemnes, Haram, Herøy, Midsund, Nettet, Sande, Stordal, Vanylven i Møre og Romsdal fylke,
 - kommunene Flora, Førde, Sogndal i Sogn og Fjordane fylke,
 - kommunene Etne, Tysnes, Kvinnherad, Jondal, Kvam, Modalen, Bømlo i Hordaland fylke,
 - kommunene Sauda, Vindafjord, Finnøy i Rogaland fylke,
 - kommunene Audnedal, Åseral, Hægebostad, Sirdal i Vest-Agder fylke,
 - kommunene Gjerstad, Vegårshei, Åmli, Iveland i Aust-Agder fylke,
 - kommunene Drangedal, Nome, Hjartdal i Telemark fylke,
 - kommunene Sigdal, Rollag i Buskerud fylke,
 - kommunene Gausdal, Søndre Land, Nordre Land i Oppland fylke,
 - kommunene Nord-Odal, Eidskog, Grue, Våler, Åsnes, Åmot i Hedmark fylke.
- (2) Inntil differansen mellom den arbeidsgiveravgift som ville følge av en sats på 14,1 pst. og den arbeidsgiveravgift som ville følge av en sats på 10,6 pst. overstiger 530 000 kroner for foretaket i 2009, er satsen likevel 10,6 pst. For veitransportforetak er satsen 10,6 pst. inntil differansen overstiger 265 000 kroner for foretaket i 2009. Med veitransportforetak menes i foregående punktum virksomhet omfattet av næringskodene 49.3 Annen landtransport med passasjerer og 49.4 Godstransport på vei, herunder flytettransport, med unntak av 49.312 (Transport med sporveis- og forstadsbane) og 49.393 (Transport med taubaner, kabelbaner og skiheiser).
- (3) Bestemmelsene i annet ledd omfatter ikke foretak som omfattes av helseforetaksloven, statsforvaltningen som omfattes av reglene i folketrygdloven § 24-5 tredje ledd eller foretak som har krav på støtte med hjemmel i ESAs retningslinjer om statsstøtte til foretak i vanskeligheter.
- h) Når arbeidsgiveren i inntektsåret 2009 driver virksomhet utenfor de områdene som er nevnt i bokstavene b til g, er satsen 14,1 pst. Dette området kalles sone I. Andre arbeidsgivere beregner avgiften etter satsen som gjelder for sone I hvis ikke annet følger av dette vedtak.
- i) (1) Et foretak som er arbeidsgiver anses å drive virksomhet i den kommunen hvor foretaket er registrert. En privatperson som er arbeidsgiver anses å drive virksomhet i den kommunen hvor vedkommende er bosatt ifølge folkeregisteret.
- (2) Har foretaket registrerte underenheter, jf. forskrift av 9. februar 1995 nr. 114 om registrering av juridiske personer m.m. i Enhetsregisteret § 10, anses hver underenhet som egen beregningsenhet for arbeidsgiveravgift.

(3) Dersom arbeidstakeren utfører hoveddelen av sitt arbeid i en annen sone enn i den sonen virksomheten er registrert, og enhetsregisterreglene på grunn av virksomhetens art ikke påbyr at underenhet registreres i sonen hvor arbeidet utføres, skal satsen i den sonen hvor arbeidet utføres benyttes på de av arbeidstakerens lønnskostnader som knytter seg til dette arbeidet. Med «hoveddelen» av arbeidet etter første punktum menes mer enn 50 pst. av det totale antall arbeidsdager arbeidstakeren har gjennomført for arbeidsgiveren i løpet av avgiftsterminen.

(4) Dersom en virksomhet som nevnt i første ledd eller underenhet som nevnt i annet ledd flyttes fra en sone til en annen, skal satsen i tilflyttingssonen legges til grunn fra og med påfølgende avgiftstermin etter registrert flyttedato.

- j) (1) Denne bokstav gjelder foretak som
1. er beskjeftiget i produksjon av stålprodukter opplistet i Annex I til kapittel 25B om regionalstøtte i ESAs retningslinjer for statsstøtte.
 2. bygger eller reparerer selvdrevet, sjøgående kommersielt fartøy. Med slikt fartøy forstås følgende:
 - fartøy på minst 100 BRT for transport av passasjerer eller gods,
 - fartøy på minst 100 BRT til særlige formål,
 - slepebåt på minst 365 kW,
 - flytende og flyttbart uferdig skrog av ovennevnte fartøy. Dette omfatter også foretak som foretar vesentlig ombygging av fartøy som nevnt ovenfor, dersom fartøyet er over 1 000 BRT.
- (2) Slike foretak skal beregne avgift etter satsen på 14,1 pst. uansett hvor foretaket er hjemmehørende.
- (3) Inntil differansen mellom den arbeidsgiveravgift som ville følge av satsen på 14,1 pst. og den arbeidsgiveravgift som ville følge av
- en sats på 0 pst. når foretaket er hjemmehørende i en kommune som nevnt i bokstav b,
 - en sats på 5,1 pst. når foretaket er hjemmehørende i en kommune som nevnt i bokstav c,
 - en sats på 7,9 pst. når foretaket er hjemmehørende i en kommune som nevnt i bokstav d,
 - en sats på 6,4 pst. når foretaket er hjemmehørende i en kommune som nevnt i bokstav e,

– en sats på 10,6 pst. når foretaket er hjemmehørende i en kommune som nevnt i bokstavene f og g

overstiger 530 000 kroner for foretaket i 2009, er satsene likevel i:

sone V: 0 pst.

sone IV: 5,1 pst.

sone IVa: 7,9 pst.

sone III: 6,4 pst.

sone II og Ia: 10,6 pst.

Bestemmelsen i dette ledd omfatter ikke foretak som har krav på støtte med hjemmel i ESAs retningslinjer om statsstøtte til foretak i vanskeligheter.

(4) For foretak med blandet virksomhet som har et klart regnskapsmessig skille mellom virksomhet omfattet av første ledd nr. 1 eller 2 og annen type virksomhet, kan det kreves at arbeidsgiveravgiften beregnes etter satsene i bokstavene b til f, eventuelt bokstav k, for den del av virksomheten som ikke er omfattet av første ledd nr. 1 og 2.

k) (1) Denne bokstav gjelder foretak som driver virksomhet innenfor følgende næringsgrupperinger i sone Ia eller sone IVa:

01.1 – 01.3 Dyrking av ettårige vekster, flerårige vekster og planteformering

01.4 Husdyrhold

01.5 Kombinert husdyrhold og planteproduksjon

01.6 Tjenester tilknyttet jordbruk og etterbehandling av vekster etter innhøsting

01.7 Jakt, viltstell og tjenester tilknyttet jakt og viltstell

02.1 – 02.3 Skogskjøtsel og andre skogbruksaktiviteter, avvirkning og innsamling av viltvoksende produkter av annet enn tre og del av 16.10 (produksjon av pæler)

02.40 Tjenester tilknyttet skogbruk (med unntak av tømmermåling)

03.11 – 03.12 Hav- og kystfiske og fangst og ferskvannsfiske

03.21 – 03.22 Hav- og kystbasert akvakultur og ferskvannsbasert akvakultur

10.11 – 10.13 Bearbeiding og konservering av kjøtt og fjørfekjøtt og produksjon av kjøtt- og fjørfevarer

10.20 Bearbeiding og konservering av fisk, skalldyr og bløtdyr

10.3 Bearbeiding og konservering av frukt og grønnsaker

10.4 Produksjon av vegetabiliske og animalske oljer og fettstoffer

10.5	Produksjon av meierivarer og iskrem		
10.6	Produksjon av kornvarer, stivelse og stivelsesprodukter, samt del av 10.89 (produksjon av kunstig honning og karamell)		
10.85	Produksjon av ferdigmat		
10.9	Produksjon av fôrvarer		
46.2	Engroshandel med jordbruksråvarer og levende dyr		
46.31	Engroshandel med frukt og grønnsaker, samt del av 10-39 (produksjon av skrellede grønnsaker og blandede salater)		
46.32	Engroshandel med kjøtt og kjøttvarer		
46.33	Engroshandel med meierivarer, egg, matolje og -fett		
46.381	Engroshandel med fisk, skalldyr og bløtdyr		
50.202	Innenriks sjøtransport med gods, men bare for så vidt gjelder drift av brønnbåter		
52.10	Lagring, men bare for så vidt gjelder drift av kornsiloer, hvor virksomheten er begrenset til å omfatte produkter som ikke faller inn under EØS-avtalen, jf. avtalens artikkel 8.		
- (2) Slike foretak skal beregne arbeidsgiveravgift etter følgende satser når virksomheten drives i
- en kommune i sone IVa: 5,1 pst.
 - en kommune i sone Ia: 10,6 pst.
- (3) For foretak med blandet virksomhet som har et klart regnskapsmessig skille mellom virksomhet omfattet av første ledd og annen type virksomhet, kan det kreves at arbeidsgiveravgiften beregnes etter satsene i annet ledd for den del av virksomheten som er omfattet av første ledd og etter satsene i bokstavene b til g, eventuelt bokstav j, for den øvrige virksomheten.
- l) Når et foretak beregner arbeidsgiveravgift etter bokstav g annet ledd og bokstav j tredje ledd, kan ikke den samlede fordelingen av bagatellmessig støtte, i form av redusert arbeidsgiveravgift og annen bagatellmessig støtte til foretaket, overstige 530 000 kroner i 2009, jf. forordning (EF) nr. 1998/2006 om bagatellmessig støtte inntatt i EØS-avtalen ved EØS-komiteens beslutning nr. 29/2007. For foretak som driver virksomhet innen veitransport må slik samlet støtte ikke overstige 265 000 kroner i 2009.
- m) Satsen på 14,1 pst. skal legges til grunn for arbeidsgiveravgift fastsatt i kongelig resolusjon med hjemmel i § 3 nedenfor.

§ 2 Trygdeavgift

- a) Av pensjon i og utenfor arbeidsforhold, føderåd, livrente som ledd i pensjonsordning i arbeidsforhold, engangsutbetaling fra pensjonsordning etter innskuddspensjonsloven, engangsutbetaling fra individuell pensjonsavtale som er i samsvar med regler gitt av departementet og personinntekt for skattyter under 17 år og over 69 år, som nevnt i folketrygdloven § 23-3 annet ledd nr. 1: 3 pst.
- b) Av lønnsinntekt og annen personinntekt som nevnt i folketrygdloven § 23-3 annet ledd nr. 2: 7,8 pst.
- c) Av næringsinntekt og annen personinntekt som nevnt i folketrygdloven § 23-3 annet ledd nr. 3: 11,0 pst.
- d) Avgift av næringsinntekt (annen ervervsinntekt) i jord- og skogbruk samt reindrift som overstiger 7,8 pst. av inntekten, skal dekkes med tilskudd knyttet til næringsavtalene i landbruket. Næringsinntekt i jordbruk er i denne sammenhengen inntekt som nevnt i Finansdepartementets forskrift til skatteloven § 8-1-11. Inntekt av skogbruk og reindrift i denne sammenheng omfatter også inntekter som nevnt i forskriften § 8-1-11 nr. 1 annet ledd og nr. 2.

§ 3 Forskriftsfullmakt

Kongen gir regler om grunnlag og satser for avgifter og tilskudd etter folketrygdloven § 23-4 for visse grupper av medlemmer i trygden. Departementet kan gi regler til utfylling og gjennomføring av bestemmelsene i § 1.

Forslag

til vedtak om CO₂-avgift i petroleumsvirksomheten på kontinentalsokkelen for budsjetterminen 2009

Fra 1. januar 2009 skal det i henhold til lov 21. desember 1990 nr. 72 om avgift på utslipp av CO₂ i petroleumsvirksomhet på kontinentalsokkelen betales CO₂-avgift til statskassen etter følgende satser:

- a) for gass 46 øre per standardkubikkmeter
- b) for olje eller kondensat 46 øre per liter

Forslag

til Stortingets vedtak om produktavgift til folketrygden for fiskeri-, hval- og selfangstnæringen for 2009

Med hjemmel i folketrygdloven § 23-5 annet ledd fastsettes:

I

I 2009 skal følgende avgifter til folketrygden dekkes ved en produktavgift på omsetning av fisk, hval og sel, og produkter av disse, fra fartøy som har drevet egen fangstvirksomhet innenfor det aktuelle kalenderår:

1. Trygdeavgift over 7,8 pst. av pensjonsgivende inntekt fra fiske, hval- og selfangst i inntektsåret.
2. Arbeidsgiveravgift på hyre til mannskapet på fiske-, hvalfangst- og selfangstfartøy.
3. Premie til kollektiv yrkesskadetrygd for fiskere, hval- og selfangere.
4. Avgift til dekning av de utgiftene folketrygden har med stønad til arbeidsløse fiskere, hval- og selfangere.

5. Avgift til dekning av de utgiftene folketrygden har i forbindelse med ordningen med frivillig tilleggstrygd for sykepenger til manntallsførte fiskere, hval- og selfangere.

II

Produktavgiften skal være 2,8 pst. for 2009.

Avgift på omsetning av råfisk, råfiskprodukter, hval og hvalprodukter innkreves av godkjente salgslag, jf. lov 14. desember 1951 nr. 3 om omsetning av råfisk § 3. Ved fiske på fjerne farvann der omsetningen foregår utenom salgslag og ved omsetning av sel og produkter av sel, skal den avgiftspliktige innbetale produktavgiften til Fiskeridirektoratet.

Forslag

til vedtak om merverdiavgift for budsjetterminen 2009 (kap. 5521 post 70)

§ 1

Fra 1. januar 2009 skal det betales 25 pst. avgift etter bestemmelsene i lov 19. juni 1969 nr. 66 om merverdiavgift.

Fra 1. januar 2009 skal det betales 11,11 pst. avgift av omsetning som nevnt i lov 19. juni 1969 nr. 66 om merverdiavgift § 39 og godtgjørelse som nevnt i samme lov § 41.

§ 2

Fra 1. januar 2009 skal det betales 14 pst. avgift etter bestemmelsene i lov 19. juni 1969 nr. 66 om merverdiavgift for næringsmidler. Som næringsmidler anses enhver mat- eller drikkevare og enhver annen vare som er bestemt til å konsumeres av mennesker, unntatt

- a) legemidler,
- b) vann fra vannverk,
- c) tobakkvarer,
- d) alkoholholdige drikkevarer.

§ 3

Fra 1. januar 2009 skal det betales 8 pst. avgift etter bestemmelsene i lov 19. juni 1969 nr. 66 om merverdiavgift for

- a) kringkastingsselskap under utøvelse av allmennkringkasting som er finansiert av kringkastingsavgift som nevnt i kringkastingsloven § 6-4,
- b) tjenester som gjelder persontransport,
- c) utleie av rom, herunder utleie av konferanse- og møtelokaler mv., i hotellvirksomhet og lignende virksomhet, utleie av fast eiendom til camping samt utleie av hytter, ferieleiligheter og annen fritidseiendom,
- d) transport av kjøretøy på ferge eller annet fartøy på innenlands veisamband,
- e) tjenester i form av rett til å overvære kinoforestillinger,
- f) formidling av tjenester som nevnt i bokstav b og tjenester som nevnt i bokstav c når det gjelder avgiftspliktig utleie.

§ 4

Departementet kan gi forskrift om avgrensing av avgiftsplikten.

Forslag til vedtak om særavgifter til statskassen for budsjetterminen 2009

Om avgift på alkohol (kap. 5526 post 70)

§ 1

Fra 1. januar 2009 skal det i henhold til lov 19. mai 1933 nr. 11 om særavgifter betales avgift til statskassen ved innførsel og innenlandsk produksjon av følgende varer med følgende beløp:

Alkoholholdig drikk	Volumprosent alkohol	Kr
	T.o.m. 0,7	avgiftslegges etter reglene for alkoholfrie drikkevarer
Brennevinsbasert	Over 0,7	6,07 per volumprosent og liter
Annen	Over 0,7 t.o.m. 2,7	2,71 per liter
	Over 2,7 t.o.m. 3,7	10,23 per liter
	Over 3,7 t.o.m. 4,7	17,22 per liter
	Over 4,7 t.o.m. 22	3,96 per volumprosent og liter
Etanol til teknisk bruk	Over 0,7	sats som for alkoholholdig drikk

Avgiftsplikten omfatter også varer som ved kjøp eller som gave innføres etter samtykke gitt i medhold av alkohollovgivningen.

Departementet kan gi forskrift om hva som omfattes av avgiftsplikten. Departementet kan videre gi forskrift om den avgiftspliktige alkoholstyrken og at det skal betales avgift på alkohol også i varer som ikke er avgiftspliktige etter første og annet ledd, samt om forenklet avgiftsberegning for varer som reisende innfører til personlig bruk utover avgiftsfri kvote, jf. tolloven § 4-20.

- d) leveres til teknisk, vitenskapelig eller medisinsk bruk og som er gjort utjenlig til drikk (denaturert) eller på annen måte finnes garantert mot å bli brukt til drikk,
- e) brukes som råstoff mv. ved framstilling av varer,
- f) framstilles ved ikke ervervsmessig produksjon. Fritaket omfatter ikke brennevinsbasert drikk og gjelder kun framstilling til eget bruk. Departementet kan gi forskrift om avgrensning av og vilkår for fritak.

§ 2

Det gis fritak, refusjon eller ytes tilskudd for avgift på varer som

- a) innføres som reisegods etter tolloven § 5-1,
- b) innføres til bruk i transportmidler i ervervsmessig virksomhet etter tolloven § 5-2,
- c) til eller fra produsents og importørs lager
 1. utføres til utlandet,
 2. leveres direkte eller via tollager til proviant etter tolloven § 4-23,
 3. leveres til toll- og avgiftsfritt utsalg på lufthavn etter tolloven § 4-30,
 4. leveres til eller innføres av diplomater, NATO, styrker fra landene som deltar i Partnerskap for fred og den Nordiske investeringsbanken etter tolloven § 5-3,
 5. kommer i retur,

§ 3

Departementet kan gi forskrift om grunnlaget for avgiften og om avrunding av avgiftsbeløpene.

§ 4

Oppstår det tvil om omfanget av avgiftsplikten, avgjøres spørsmålet av departementet.

§ 5

Departementet kan frita for eller sette ned avgiften når det oppstår enkelttilfeller eller situasjoner som ikke var overveid da avgiftsvedtaket ble truffet og når avgiften i det spesielle enkelttilfellet får en utilsiktet virkning.

Om avgift på tobakkvarer (kap. 5531 post 70)

§ 1

Fra 1. januar 2009 skal det i henhold til lov 19. mai 1933 nr. 11 om særavgifter betales avgift til statskassen ved innførsel og innenlandsk produksjon av følgende varer med følgende beløp:

Produkt	Kr	Per
Sigarer	1,98	gram av pakningens nettovekt
Sigaretter	1,98	stk.
Røyketobakk, karvet skråtobakk, råtobakk i forbrukerpakning	1,98	gram av pakningens nettovekt
Skråtobakk	0,77	gram av pakningens nettovekt
Snus	0,77	gram av pakningens nettovekt
Sigarettpapir og sigarethylser	0,0302	stk.

Med en sigarett menes en sigarett som har en lengde til og med 90 mm, som to regnes sigaretten dersom den har en lengde på over 90 mm, men maks 180 mm osv. Filter og munnstykke tas ikke med ved beregningen av lengden.

Vekten av fastmunnstykke skal tas med i den nettovekt som danner grunnlaget for beregning av avgiften.

Departementet kan gi forskrift om hva som omfattes av avgiftsplikten og om forenklet avgiftsberegning for varer som reisende innfører til personlig bruk utover avgiftsfri kvote, jf. tolloven § 4-20.

§ 2

Departementet kan fatte vedtak om at varer som er ment eller er egnet som erstatning for varer som nevnt i § 1, er avgiftspliktige. Dersom slik avgiftsplikt blir pålagt, skal avgiften betales med samme beløp som for tilsvarende tobakkvare.

§ 3

Det gis fritak, refusjon eller ytes tilskudd for avgift på varer som

- a) innføres som reisegods etter tolloven § 5-1,
- b) innføres til bruk i transportmidler i ervervsmessig virksomhet etter tolloven § 5-2,
- c) til eller fra produsents og importørs lager
 1. utføres til utlandet,
 2. leveres direkte eller via tollager til proviant etter tolloven § 4-23,

3. leveres til toll- og avgiftsfritt utsalg på lufthavn etter tolloven § 4-30,
4. leveres til eller innføres av diplomater, NATO, styrker fra landene som deltar i Partnerskap for fred og den Nordiske investeringsbanken etter tolloven § 5-3,
5. kommer i retur,
- d) kvalitetsprøves og forbrukes på fabrikk eller lager.

Departementet kan gi forskrift om avgrensning av og vilkår for fritak.

§ 4

Departementet kan gi forskrift om grunnlaget for avgiften og om avrundning av avgiftsbeløpene.

§ 5

Oppstår det tvil om omfanget av avgiftsplikten avgjøres spørsmålet av departementet.

§ 6

Departementet kan fritta for eller sette ned avgiften når det oppstår enkelttilfeller eller situasjoner som ikke var overveid da avgiftsvedtaket ble truffet og når avgiften i det spesielle enkelttilfellet får en utilsiktet virkning.

§ 7

Departementet kan gi forskrift om avgrensning og utfylling av §§ 1 og 2.

Om avgift på motorvogner mv. (kap. 5536)

I. Engangsavgift på motorvogner mv.
(kap. 5536 post 71)

§ 1

Fra 1. januar 2009 skal det i henhold til lov 19. juni 1959 nr. 2 om avgifter vedrørende motorkjøretøyer og båter betales avgift til statskassen ved første gangs registrering av motorvogner i det sentrale motorvognregisteret. Videre skal det betales avgift når

a) betingelsene for avgiftsfrihet eller avgiftsned-

settelse ved første gangs registrering ikke lenger er oppfylt,

b) en motorvogn som ikke tidligere er registrert her i landet urettmessig tas i bruk uten registrering,

c) en oppbygd motorvogn tas i bruk før ny registrering.

Departementet kan gi forskrift om hva som omfattes av avgiftsplikten.

§ 2

Avgiften skal betales med følgende beløp:

Avgiftsgrupper	Egenvekt (kg)	Motoreffekt (kW)	CO ₂ -utslipp (g/km)	Slagvolum (cm ³)	Sats per enhet/pst.	Vrakpantavgift
Avgiftsgruppe A						kr 1 300
Personbiler, varebil kl 1, busser under 6 meter med inntil 17 seteplasser	0-1 150				kr 35,04	
	1 151-1 400				kr 76,37	
	1 401-1 500				kr 152,76	
	over 1 500				kr 177,65	
		0-65			kr 127,44	
		66-90			kr 531,00	
		91-130			kr 1 274,39	
		over 130			kr 2 654,98	
Motorvogner med plikt til å dokumentere drivstofforbruk og CO ₂ -utslipp, og med						
– CO ₂ -utslipp 120 g/km og over			0-120		kr 0	
			121-140		kr 526,00	
			141-180		kr 531,00	
			181-250		kr 1 486,78	
			over 250		kr 2 500,00	
– CO ₂ -utslipp under 120 g/km, gjøres følgende fradrag pr g/km for den del av utslippet som ligger under 120					kr -500	
Motorvogner uten plikt til å dokumentere drivstofforbruk og CO ₂ -utslipp,						
– bensindrevne			0-1 200		kr 13,61	
			1 201-1 800		kr 35,63	

Avgiftsgrupper	Egenvekt (kg)	Motoreffekt (kW)	CO ₂ -utslipp (g/km)	Slagvolum (cm ³)	Sats per enhet/pst.	Vrakpant- avgift
				1 801-2 200	kr 83,80	
				Over 2 200	kr 104,68	
– ikke bensindrevne				0-1 200	kr 10,43	
				1 201-1 800	kr 27,32	
				1 801-2 200	kr 64,25	
				Over 2 200	kr 80,25	
Avgiftsgruppe B						kr 1 300
Varebiler klasse 2, lastebiler med tillatt totalvekt mindre enn 7 501 kg og godsrom med lengde under 300 cm og bredde under 190 cm					22 pst. av avgiftsgruppe A	
Avgiftsgruppe C						kr 1 300
Campingbiler					22 pst. av avgiftsgruppe A	
Avgiftsgruppe D (opphevet)						
Avgiftsgruppe E						kr 0
Beltebiler					36 pst. av verdiavgiftsgrunnlaget	
Avgiftsgruppe F						kr 0
Motorsykler					kr 10 101 per stk	
		0-11			kr 0	
		over 11			kr 449,51	
				0-125	kr 0	
				126-900	kr 34,69	
				over 900	kr 76,08	
Avgiftsgruppe G						kr 1 300
Beltemotorsykler (snøscootere)	0-100				kr 14,23	
	101-200				kr 28,48	
	over 200				kr 56,93	
		0-20			kr 37,97	
		21-40			kr 75,90	
		over 40			kr 151,80	
				0-200	kr 2,98	
				201-400	kr 5,93	
				over 400	kr 11,86	

Avgiftsgrupper	Egenvekt (kg)	Motoreffekt (kW)	CO ₂ -utslipp (g/km)	Slagvolum (cm ³)	Sats per enhet/pst.	Vrakpant- avgift
Avgiftsgruppe H						kr 1 300
Motorvogner i avgiftsgruppe a, som ved første gangs registrering her i landet blir registrert på løyveinnehaver til bruk som ordinær drosje (ikke reserve- eller erstatningsdrosje) eller for transport av funksjonshemmede					40 pst. av avgiftsgruppe A	
Avgiftsgruppe I						kr 1 300
Avgiftspliktige motorvogner som er 30 år eller eldre					kr 3 326 per stk	
Avgiftsgruppe J						kr 1 300
Busser under 6 meter med inntil 17 seteplasser, hvorav minst 10 er fastmontert i fartsretningen					40 pst. av avgiftsgruppe A	

Total engangsavgift for motorvogn med CO₂-utslipp under 120 g/km, vrakpantavgift ikke medregnet, kan ikke bli negativ.

Vrakpantavgiften inngår ikke i beregningsgrunnlaget for merverdiavgiften.

Departementet kan gi forskrift om refusjon av vrakpantavgift for motorvogn som utføres til utlandet.

Departementet kan gi forskrift om hvilken avgiftsgruppe den enkelte motorvogn skal henføres under.

Oppstår det tvil om hvilken avgiftsgruppe den enkelte motorvogn skal henføres under, avgjøres dette av departementet med bindende virkning.

§ 3

Ved beregning av avgift basert på egenvekt, CO₂-utslipp, slagvolum og motoreffekt benyttes de tekniske data som fastsettes i forbindelse med motorvognens godkjenning i henhold til forskrift 4. oktober 1994 nr. 918 om tekniske krav og godkjenning av kjøretøy, deler og utstyr (kjøretøyforskriften).

Hvilke motorvogner som har plikt til å dokumentere drivstofforbruk og utslipp av CO₂ følger av kjøretøyforskriften kapittel 49.

Verdiavgiftsgrunnlag er ved innenlandsk tilvirkning prisen fra produsent og ved innførsel tollverdien.

§ 4

For motorvogner som benytter stempeldrevet forbrenningsmotor i kombinasjon med elektrisk motor til framdrift (hybridbiler); inngår verken effekten knyttet til den elektriske motoren eller vekten av elektromotor og batteripakke i avgiftsgrunnlaget.

For motorvogner som har vært registrert i utlandet før registrering her i landet gjøres fradrag i den engangsavgift som beregnes etter § 2.

Departementet kan gi forskrift om fastsettelse av engangsavgiften for disse gruppene.

§ 5

Det gis fritak, refusjon eller ytes tilskudd for engangsavgift på

- motorvogner som registreres på kjennemerker med gule tegn på blå reflekterende bunn,
- motorvogner registrert på Den nordiske investeringsbanken og som er nødvendig for bankens offisielle virksomhet,
- motorvogner som registreres på NATO eller NATOs hovedkvarter, styrker eller personell i den utstrekning dette følger av internasjonale avtaler Norge er forpliktet av. Fritaket omfatter på tilsvarende vilkår også styrker fra landene som deltar i Partnerskap for Fred,
- lett pansrete motorvogner til offentlig bruk,
- motorvogner til bruk utelukkende som banekjø-

- retøy og i rally, samt motorsykler til bruk ute-lukkende i trial- og endurokonkurranseskjøring,
- f) ambulanser,
 - g) begravelseskjøretøy,
 - h) beltemotorsykler som ved første gangs registrering her i landet blir registrert på humanitær institusjon som skal nytte kjøretøyet i ambulansetjeneste,
 - i) motorvogner som bare bruker elektrisitet til framdrift, herunder motorvogner hvor elektrisiteten er produsert i brenselceller. Fritaket omfatter ikke tilfeller hvor batteri under kjøring tilføres strøm ved bruk av en ekstern stempeldrevet forbrenningsmotor,
 - j) busser som ved første gangs registrering her i landet blir registrert på:
 1. innehaver av løyve etter §§ 6 eller 9 i lov 21. juni 2002 nr. 45 om yrkestransport med motorvogn og fartøy, eller som er utleid på kontrakt med varighet på ett år eller mer mellom innehaver av slikt løyve og selskap i samme konsern. Fritaket gjelder også busser som utfører rutetransport basert på kontrakt med varighet på ett år eller mer inngått med myndighet eller selskap som innehar slikt ruteløyve,
 2. institusjon eller organisasjon som tilbyr transport av funksjonshemmede mv.,
 - k) motorvogner som innføres som arvegods etter reglene i tolloven § 5-1 første ledd bokstav e,
 - l) motorvogner som innføres til midlertidig bruk etter tolloven § 6-1 annet ledd,
 - m) beltevogner til Forsvaret,
 - n) spesialutrustede kjøretøy til bruk for brannvesenet,
 - o) motorvogner som til framdrift benytter stempeldrevet forbrenningsmotor som kun kan benytte hydrogen som drivstoff. Dette gjelder også kjøretøy som til framdrift benytter slik motor i kombinasjon med elektrisk motor (hybridbiler).

For motorvogner som kan benytte etanol som drivstoff gjøres et fradrag i avgiften etter § 2 på kr 10 000. Med etanol menes i denne sammenheng konsentrasjoner på minst 85 pst. etanol.

Motorvogner som nevnt i bokstav a til c er også fritatt for vrakpantavgift, jf. § 2.

Departementet kan gi forskrift om avgrensning av og vilkår for fritak.

§ 6

Det skal skje tilbakebetaling av tilskuddsbeløp og tilleggsberegning av særavgift og merverdiavgift dersom

- a) bruken av bil som drosje eller for transport av funksjonshemmede, jf. § 2 avgiftsgruppe h, opphører innen 3 år etter registreringen,
- b) bruken av buss, jf. § 5 bokstav j, opphører innen 1 år etter registreringen.

Departementet kan gi forskrift om tilbakebetaling av tilskuddsbeløp og tilleggsberegning av særavgift og merverdiavgift

§ 7

Departementet kan gi forskrift om betaling av avgifter ved endring av en motorvogns avgiftsmessige status og om hva som skal anses som slik endring.

Departementet kan gi forskrift om betaling av avgifter dersom det foretas endringer av en motorvogn som har betydning for grunnlaget for beregning av avgiften, og om hva som skal anses som en slik endring.

§ 8

Departementet kan gi forskrift om grunnlaget for avgiften og om avrunding av avgiftsbeløpene.

§ 9

Oppstår det tvil om omfanget av avgiftsplikten, avgjøres spørsmålet av departementet.

§ 10

Departementet kan fritta for eller sette ned avgiften når det oppstår enkelttilfeller eller situasjoner som ikke var overveid da avgiftsvedtaket ble truffet og når avgiften i det spesielle enkelttilfellet får en utilsiktet virkning eller også ellers en klart urimelig virkning.

II. Årsavgift (kap. 5536 post 72)

§ 1

For 2009 skal det i henhold til lov 19. juni 1959 nr. 2 om avgifter vedrørende motorkjøretøyer og båter betales årsavgift til statskassen for innenlandsregistrerte motorvogner med tillatt totalvekt mindre enn 7 500 kg med følgende beløp:

- a) kr 2 740 for personbiler, varebiler, campingbiler, busser, kombinerte biler, lastebiler, samt trekkbiler med tillatt totalvekt fra og med 3 500 kg,
- b) kr 3 185 for dieseldrevne motorvogner som nevnt i bokstav a som ikke har fabrikkmontert partikkelfilter,
- c) kr 2 740 for årsprøvekjennermerker for motorvogner,
- d) kr 1 025 for campingtilhengere med egenvekt over 350 kg,

- e) kr 1 675 for motorsykler; trehjuls, lette, mellomtunge og tunge,
- f) kr 390 for
1. motorvogner som er registrert på innehaver av løyve etter § 9 i lov 21. juni 2002 nr. 45 om yrkestransport med motorvogn eller fartøy som drosje (ikke reserve- eller erstatningsdrosje) eller for transport av funksjonshemmede,
 2. motorvogner som er registrert på innehaver av løyve etter § 6 i lov 21. juni 2002 nr. 45 om yrkestransport med motorvogn eller fartøy, eller som er utleid på kontrakt med varighet på ett år eller mer mellom innehaver av slikt løyve og selskap i samme konsern. Dette gjelder også motorvogn som utfører rute-transport basert på kontrakt med varighet på ett år eller mer inngått med myndighet eller selskap som innehar slikt ruteløyve,
 3. motorvogner som er godkjent og registrert som ambulanse eller som er registrert som begravelleskjøretøy på begravellesbyrå og lignende,
 4. motorvogner som er registrert på kjennemerker som lysegule typer på sort bunn,
 5. motorvogner som bare bruker elektrisitet til framdrift, herunder motorvogner hvor elektrisiteten er produsert i brenselceller,
 6. motorredskap,
 7. beltekjøretøy,
 8. trekkbiler som ikke faller inn under bokstav a eller b,
 9. mopeder,
 10. traktorer,
 11. motorvogner som er 30 år eller eldre.
- Departementet kan gi forskrift om hva som omfattes av avgiftsplikten.

§ 2

Unntatt fra avgiftsplikt er

- a) motorvogner som er registrert på kjennemerker med gule tegn på blå reflekterende bunn,
 - b) motorvogner som er registrert på Den nordiske investeringsbanken og som er nødvendig for bankens offisielle virksomhet,
 - c) motorvogner som er registrert på NATO eller NATOs hovedkvarter, styrker eller personell i den utstrekning dette følger av internasjonale avtaler Norge er forpliktet av. Fritaket omfatter på tilsvarende vilkår også styrker fra landene som deltar i Partnerskap for Fred,
 - d) motorvogner registrert til bruk på Svalbard,
 - e) campingtilhengere som er 30 år eller eldre.
- Departementet kan gi forskrift om avgrensning av og vilkår for fritak.

§ 3

For motorvogner som er registrert per 1. januar eller som blir registrert i første halvår, og for årsprøvekjennemerker som er tildelt per 1. januar eller som blir tildelt i første halvår, skal det betales full avgift.

Det skal ikke betales avgift for motorvogner som innen avgiftens forfall leveres til godkjent oppsamlingsplass for bilvrak eller til bilopp huggeri for vraking/hugging.

På vilkår departementet kan fastsette, skal det betales halv avgift på motorvogner som

- a) leveres til godkjent oppsamlingsplass for bilvrak eller til bilopp huggeri for vraking/hugging i første halvår, men etter avgiftens forfall,
- b) registreres eller tildeles årsprøvekjennemerker i annet halvår.

§ 4

Avgift som ikke er betalt innen forfall, forhøyes med kr 250. For kjøretøy som nevnt i § 1 bokstav f forhøyes avgiften med kr 50. Departementet kan gi forskrift om innkreving av tilleggsavgiften.

§ 5

Oppstår det tvil om omfanget av avgiftsplikten, avgjøres spørsmålet av departementet.

§ 6

Departementet kan frita for eller sette ned avgiften når det oppstår enkelttilfeller eller situasjoner som ikke var overveid da avgiftsvedtaket ble truffet og når avgiften i det spesielle enkelttilfellet får en utilsiktet virkning.

§ 7

Departementet kan gi forskrift om at betalt årsavgift kan refunderes dersom motorvognen stjeles i løpet av avgiftsåret.

III. Vektårsavgift (kap. 5536 post 73)

§ 1

Fra 1. januar 2009 skal det i henhold til lov 19. juni 1959 nr. 2 om avgifter vedrørende motorkjøretøyer og båter betales vektgradert årsavgift til statskassen på innenlandsregistrerte kjøretøy på minst 7 500 kg. For dieseldrevne kjøretøy skal det i tillegg betales miljødifferensiert årsavgift.

1. Vektgradert årsavgift				
<i>Motorkjøretøy</i>			18 000 – 19 999 kg	530 710
			20 000 – 21 999 kg	710 1 140
			22 000 – 22 999 kg	1 140 1 361
			23 000 – 24 999 kg	1 361 2 141
			25 000 – 27 999 kg	2 141 3 459
			28 000 kg og over	3 459 5 775
Avgiftsgruppe	Luft- fjæring	Annet fjærings- system		
<i>2 eller flere aksler</i>			<i>2 + 2 aksler</i>	
7 500 – 11 999 kg	392	392	16 000 – 24 999 kg	692 1 089
<i>2 aksler</i>			25 000 – 25 999 kg	1 089 1 541
12 000 – 12 999 kg	392	701	26 000 – 27 999 kg	1 541 2 082
13 000 – 13 999 kg	701	1 252	28 000 – 28 999 kg	2 082 2 431
14 000 – 14 999 kg	1 252	1 601	29 000 – 30 999 kg	2 431 3 742
15 000 kg og over	1 601	3 132	31 000 – 32 999 kg	3 742 5 040
<i>3 aksler</i>			33 000 kg og over	5 040 7 449
12 000 – 14 999 kg	392	392	<i>2 + minst 3 aksler</i>	
15 000 – 16 999 kg	701	932	16 000 – 37 999 kg	4 089 5 540
17 000 – 18 999 kg	932	1 502	38 000 – 40 000 kg	5 540 7 390
19 000 – 20 999 kg	1 502	1 831	Over 40 000 kg	7 390 9 898
21 000 – 22 999 kg	1 831	2 610	<i>Minst 3 + 1 aksler</i>	
23 000 kg og over	2 610	3 841	16 000 – 24 999 kg	692 1 089
<i>Minst 4 aksler</i>			25 000 – 25 999 kg	1 089 1 541
12 000 – 24 999 kg	1 831	1 851	26 000 – 27 999 kg	1 541 2 082
25 000 – 26 999 kg	1 851	2 672	28 000 – 28 999 kg	2 082 2 431
27 000 – 28 999 kg	2 672	4 010	29 000 – 30 999 kg	2 431 3 742
29 000 kg og over	4 010	5 759	31 000 – 32 999 kg	3 742 5 040
<i>Kombinasjoner av kjøretøy – vogntog</i>			33 000 kg og over	5 040 7 449
			<i>Minst 3 + 2 aksler</i>	
			16 000 – 37 999 kg	3 661 4 931
			38 000 – 40 000 kg	4 931 6 670
			Over 40 000 kg	6 670 9 679
Avgiftsgruppe	Luft- fjæring	Annet fjærings- system		
<i>2 + 1 aksler</i>			<i>Minst 3 + minst 3 aksler</i>	
7 500 – 13 999 kg	392	392	16 000 – 37 999 kg	2 251 2 642
14 000 – 15 999 kg	392	392	38 000 – 40 000 kg	2 642 3 750
16 000 – 17 999 kg	392	530	Over 40 000 kg	3 750 5 742

2. Miljødifferensiert årsavgift for dieseldrevne kjøretøy

Vektclasser	Avgasskravnivå						
	Ikke EURO	EURO I	EURO II	EURO III	EURO IV	EURO V	0-utslipp
7 500 – 11 999 kg	4 012	2 229	1 560	951	501	312	0
12 000 – 19 999 kg	6 583	3 658	2 559	1 560	823	511	0
20 000 kg og over	11 705	6 705	4 755	2 859	1 509	937	0

§ 2

Departementet kan gi forskrift om hvilke fjæringssystemer som kan likestilles med luftfjæring og om fastsettelse av avgasskravnivå, herunder krav til dokumentasjon for registreringsår og avgasskravnivå.

Departementet kan også gi forskrift om etterberegning av avgift dersom det viser seg at et kjøretøy ikke oppfyller de krav til avgassutslipp som lå til grunn for beregning av avgiften.

§ 3

Departementet kan gi forskrift om betaling av avgift for utenlandsregistrerte kjøretøy etter antall døgn de befinner seg i Norge (døgnavgift), herunder fastsette høyere døgnavgift for kjøretøy som er registrert i et land som krever høyere bruksavgifter av norske kjøretøy enn av dette lands kjøretøy, samt treffe gjensidige avtaler med andre land om fritak for eller nedsettelse av døgnavgiften.

§ 4

Grunnlaget for avgiften er den vekt som er oppgitt som tillatt totalvekt i motorvognregisteret, for semitrailere den del av totalvekten som faller på semitrailerens aksler. Departementet kan gi forskrift om at avgiftsgrunnlaget kan settes lavere enn kjøretøyets tillatte totalvekt.

Hvis kjøretøyets totalvekt ikke går fram av vognkortet, settes totalvekten til summen av kjøretøyets egenvekt og tillatt (registrert) lasteevne.

§ 5

Følgende kjøretøy er fritatt for vektgradert og miljødifferensiert årsavgift

- a) traktorer,
- b) kjøretøy registrert på kjennemerker med lysegule typer på sort bunn,
- c) motorredskaper,
- d) kjøretøy som er 30 år eller eldre, unntatt tilhengere,
- e) kjøretøy som i forbindelse med transport av gods fraktes på jernbane (kombinert godstransport),

- f) kjøretøy som er registrert på NATO eller NATOs hovedkvarter, styrker eller personell i den utstrekning dette følger av internasjonale avtaler Norge er forpliktet av. Fritaket omfatter på tilsvarende vilkår også styrker fra landene som deltar i Partnerskap for Fred.

Departementet kan gi forskrift om avgrensning av og vilkår for fritak.

§ 6

Departementet kan gi forskrift om utskrivning av avgiften i flere terminer og om forholdsmessig beregning av avgiften ved avregistrering, vraking og omregistrering.

Departementet kan gi forskrift om betaling av avgift basert på en dagsats på to pst. av full vektårsavgift med et fastsatt minstebeløp.

§ 7

Departementet kan gi forskrift om grunnlaget for avgiften og om avrunding av avgiftsbeløpene.

§ 8

Oppstår det tvil om omfanget av avgiftsplikten, avgjøres spørsmålet av departementet.

§ 9

Departementet kan frita for eller sette ned avgiften når det oppstår enkelttilfeller eller situasjoner som ikke var overveid da avgiftsvedtaket ble truffet og når avgiften i det spesielle enkelttilfellet får en utilsiktet virkning.

IV. Omregistreringsavgift (kap. 5536 post 75)

§ 1

Fra 1. januar 2009 skal det i henhold til lov 19. juni 1959 nr. 2 om avgifter vedrørende motorkjøretøyer og båter betales avgift til statskassen ved omregistrering av nedenfor nevnte, tidligere her i landet registrerte motorvogner og tilhengere med følgende beløp:

	Registreringsår				
	2009 og 2008 kr	2007 kr	2006 kr	2005 til 1998 kr	1997 og eldre kr
a. Mopeder. Motorsykler. Beltemotorsykler.					
1. Mopeder	615	615	615	615	615
2. Motorsykler og beltemotorsykler med motor til og med 250 cm ³ slagvolum, samt elektrisk drevne motorsykler	1 756	1 756	1 756	1 756	1 529
3. Motorsykler og beltemotorsykler med motor over 250 cm ³ slagvolum	2 926	2 926	2 926	2 926	1 529
b. Personbiler. Busser.					
Egenvekt (typegodkjent):					
1. t.o.m. 800 kg	8 594	6 511	4 908	3 281	1 529
2. over 800 kg t.o.m. 1 200 kg	11 736	9 126	6 755	4 683	1 529
3. over 1 200 kg t.o.m. 1 600 kg	16 876	13 108	9 582	6 511	1 529
4. over 1 600 kg	21 855	16 876	12 338	8 422	1 529
c. Lastebiler. Trekkbiler. Varebiler. Kombinerte biler. Campingbiler. Beltebiler.					
Egenvekt (typegodkjent):					
1. t.o.m. 1 000 kg	6 980	5 371	4 217	2 683	1 529
2. over 1 000 kg t.o.m. 2 000 kg	10 655	8 656	6 444	4 449	1 529
3. over 2 000 kg t.o.m. 3 000 kg	14 036	11 226	8 334	5 701	1 529
4. over 3 000 kg t.o.m. 4 000 kg	19 323	15 451	11 588	7 783	7 783
5. over 4 000 kg t.o.m. 5 000 kg	24 844	19 819	14 899	9 934	9 934
6. over 5 000 kg	29 994	24 043	17 970	12 086	12 086
d. Biltilhengere, herunder semitrailere og campingtilhengere, med egenvekt over 350 kg.					
Egenvekt (typegodkjent):					
1. over 350 kg t.o.m. 1 000 kg	6 973	5 370	4 213	2 683	1 529
2. over 1 000 kg t.o.m. 2 000 kg	8 053	6 444	4 908	3 146	1 529
3. over 2 000 kg t.o.m. 3 000 kg	9 754	7 849	5 886	3 926	1 529
4. over 3 000 kg t.o.m. 4 000 kg	12 972	10 302	7 930	5 154	5 154
5. over 4 000 kg t.o.m. 5 000 kg	18 284	14 718	11 042	7 302	7 302
6. over 5 000 kg	24 137	18 952	14 174	9 446	9 446

Departementet kan gi forskrift om hva som omfattes av avgiftsplikten.

§ 2

Det gis fritak eller refusjon av avgift ved omregistrering av kjøretøy

- ved ren navneendring (bevilling for/registrering av navnebytte må foreligge),
- på ektefelle,
- mellom foreldre og barn som arv (fullt skifte),
- som er 30 år eller eldre,
- som utloddes og som tidligere har vært registrert på utlodderen,

- som skal registreres på kjennemerker med gule tegn på blå reflekterende bunn,
- på NATO eller NATOs hovedkvarter i Norge, styrker eller personell i den utstrekning dette følger av internasjonale avtaler Norge er forpliktet av. Fritaket omfatter på tilsvarende vilkår også styrker fra landene som deltar i Partnerskap for Fred,
- som registreres på Den nordiske investeringsbanken og som er nødvendig for bankens offisielle virksomhet,
- som har vært registrert på samme eier i to måneder eller mindre (samlet påskiltings-/registreringstid),

- j) som tas tilbake av selger som følge av hevet kjøp etter kjøpslovens bestemmelser,
- k) ved fusjon mellom aksjeselskaper,
- l) ved omdannelse av virksomheter når tidligere og ny(e) eier(e) er identiske,
- m) ved sletting av registrert eier eller medeier i motorvognregisteret.

Departementet kan gi forskrift om avgrensning av og vilkår for fritak.

§ 3

Oppstår det tvil om omfanget av avgiftsplikten, avgjøres spørsmålet av departementet.

§ 4

Departementet kan frita for eller sette ned avgiften når det oppstår enkelttilfeller eller situasjoner som ikke var overveid da avgiftsvedtaket ble truffet og når avgiften i det spesielle enkelttilfellet får en utilsiktet virkning.

V. Avgift på bensin (kap. 5536 post 76)

§ 1

Fra 1. januar 2009 skal det i henhold til lov 19. mai 1933 nr. 11 om særavgifter betales avgift til statskassen ved innførsel og innenlandsk produksjon av bensin med følgende beløp per liter:

- a) svovelfri bensin (under 10 ppm svovel): kr 4,46,
- b) lavsvovlet bensin (under 50 ppm svovel): kr 4,50,
- c) annen bensin: kr 4,50.

Avgiften kommer i tillegg til avgift som skal betales etter Stortingets vedtak om CO₂-avgift på mineraliske produkter.

Departementet kan gi forskrift om hva som omfattes av avgiftsplikten. Departementet kan videre gi forskrift om at det skal betales avgift av annet flytende brennstoff som anses anvendelig som motor drivstoff. Departementet avgjør hva som er anvendelig som motordrivstoff.

§ 2

Det gis fritak, refusjon eller ytes tilskudd for avgift på bensin til følgende anvendelsesområder:

- a) utføres til utlandet,
- b) fly, unntatt Forsvarets fly,
- c) innføres etter tolloven § 5-1,
- d) innføres til bruk i transportmidler i ervervsmessig virksomhet etter tolloven § 5-2,
- e) leveres til eller innføres av diplomater, NATO, styrker fra landene som deltar i Partnerskap for fred og den Nordiske investeringsbanken etter tolloven § 5-3,

- f) vare av mindre verdi som innføres etter tolloven § 5-9,
 - g) legges inn på tollager når varene er bestemt til utførsel,
 - h) teknisk og medisinsk formål,
 - i) som har tilknytning til utnyttelse av naturforekomster i havområder utenfor norsk territorialgrense, til transport mellom land og slike anlegg eller innretninger, og for spesialskip som har oppdrag i slik virksomhet,
 - j) båter og snøscootere i veiløse strøk,
 - k) motorsager og andre arbeidsredskaper med 2-taktsmotor der den benyttede bensin har særlige helse- og miljømessige egenskaper,
 - l) bensin gjenvunnet i VRU-anlegg (Vapour Recovery Unit),
 - m) kommer i retur til registrert virksomhets lager.
- Departementet kan gi forskrift om avgrensning av og vilkår for fritak.

§ 3

Departementet kan ved overtredelse av § 2 nekte fritak, nedsettelse eller tilskudd for kortere eller lengre tid.

§ 4

Departementet kan gi forskrift om grunnlaget for avgiften og om avrundning av avgiftsbeløpene.

§ 5

Oppstår det tvil om omfanget av avgiftsplikten, avgjøres spørsmålet av departementet.

§ 6

Departementet kan frita for eller sette ned avgiften når det oppstår enkelttilfeller eller situasjoner som ikke var overveid da avgiftsvedtaket ble truffet og når avgiften i det spesielle enkelttilfellet får en utilsiktet virkning.

VI. Avgift på mineralolje til framdrift av motorvogn (autodieselavgift) (kap. 5536 post 77)

§ 1

Fra 1. januar 2009 skal det i henhold til lov 19. mai 1933 nr. 11 om særavgifter betales avgift til statskassen ved innførsel og innenlandsk produksjon av mineralolje til framdrift av motorvogn med følgende beløp per liter:

- a) svovelfri mineralolje (under 10 ppm svovel): kr 3,50,
- b) lavsvovlet mineralolje (under 50 ppm svovel): kr 3,55,
- c) annen mineralolje: kr 3,55.

Departementet kan gi forskrift om hva som omfattes av avgiftsplikten. Avgiften kommer i tillegg til avgift som skal betales etter Stortingets vedtak om CO₂- og svovelavgift på mineralske produkter.

§ 2

Når oljer er merket i samsvar med forskrift fastsatt av departementet, skal det ikke ilegges avgift etter § 1 første ledd.

Departementet kan i særskilte enkeltstående tilfeller bestemme at

- a) fritak for avgiftsplikten kan skje på annen måte enn bruk av merket olje,
- b) avgift skal betales ved bruk av merket olje.

§ 3

På vilkår fastsatt av departementet kan det benyttes merket olje

- a) I følgende motorvogner:
 1. traktorer,
 2. motorvogner registrert på kjennemerker med lysegule typer på sort bunn,
 3. motorredskaper,
 4. tilhørende Den nordiske investeringsbanken og som er nødvendig for bankens offisielle virksomhet,
 5. tilhørende NATO eller NATOs hovedkvarter i Norge, styrker eller personell i den utstrekning dette følger av internasjonale avtaler Norge er forpliktet av. Fritaket omfatter på tilsvarende vilkår også styrker fra landene som deltar i Partnerskap for Fred.
- b) Til annen bruk enn framdrift av motorvogn.

§ 4

Det gis fritak, refusjon eller ytes tilskudd for avgift på mineralolje

- a) som innføres som reisegods etter tolloven § 5-1,

- b) som innføres til bruk i transportmidler i ervervsmessig virksomhet etter tolloven § 5-2,
- c) som er av mindre verdi og som innføres etter tolloven § 5-9,
- d) for andel av biodiesel i mineraloljen,
- e) til motorvogner tilhørende fremmede lands diplomatiske tjenestemenn som er tilsatt her og er offisielt anmeldt. Det samme gjelder for mineralolje til framdrift av motorvogn som nyttes av utsendt generalkonsul, konsul og visekonsul i den utstrekning tilsvarende norske tjenestemenn nyter samme fordel i vedkommende fremmede land,
- f) til motorvogner tilhørende NATO eller NATOs hovedkvarter i Norge, styrker eller personell i den utstrekning dette følger av internasjonale avtaler Norge er forpliktet av. Fritaket omfatter på tilsvarende vilkår også styrker fra landene som deltar i Partnerskap for Fred.

Departementet kan gi forskrift om avgrensning av og vilkår for fritak.

§ 5

Departementet kan gi forskrift om grunnlaget for avgiften og om avrunding av avgiftsbeløpene.

§ 6

Oppstår det tvil om omfanget av avgiftsplikten, avgjøres spørsmålet av departementet.

§ 7

Departementet kan frita for eller sette ned avgiften når det oppstår enkelttilfeller eller situasjoner som ikke var overveid da avgiftsvedtaket ble truffet og når avgiften i det spesielle enkelttilfellet får en utilsiktet virkning.

Om avgift på båtmotorer (kap. 5537 post 71)

§ 1

Fra 1. januar 2009 skal det i henhold til lov 19. mai 1933 nr. 11 om særavgifter betales avgift til statskassen ved innførsel og innenlandsk produksjon av båtmotorer (framdriftsmotorer) på minst 9 hk med kr 147,81 per hk. Avgiftsplikten omfatter også motorblokker til båtmotorer, men ikke elektriske motorer.

Departementet kan gi forskrift om hva som omfattes av avgiftsplikten.

§ 2

Det gis fritak, refusjon eller ytes tilskudd for avgift på båtmotorer som

- a) innføres som reisegods etter tolloven § 5-1,
- b) innføres til bruk i transportmidler i ervervsmessig virksomhet etter tolloven § 5-2,
- c) leveres til eller innføres av diplomater, NATO, styrker fra landene som deltar i Partnerskap for fred og den Nordiske investeringsbanken etter tolloven § 5-3,
- d) er av mindre verdi og som innføres etter tolloven § 5-9,

- e) senere skal gjenutføres etter reglene i tolloven kapittel 6,
- f) til eller fra produsents, importørs og forhandlers lager
 1. utføres til utlandet,
 2. legges inn på tollager når varene er bestemt til utførsel,
 3. leveres til bruk i fartøy registrert i registeret over merkepliktige norske fiskefarkoster, unntatt utenbordsmotorer og hekkaggregater,
 4. leveres til bruk i fartøy mv. registrert i skipsregisteret, unntatt fritidsbåter,
 5. kommer i retur,
- g) benyttes i Forsvarets marinefartøy,
- h) selges til eller innføres av NATO eller NATOs hovedkvarter i Norge, styrker eller personell i den utstrekning dette følger av internasjonale avtaler Norge er forpliktet av. Fritaket omfatter

på tilsvarende vilkår også styrker fra landene som deltar i Partnerskap for Fred. Departementet kan gi forskrift om avgrensning av og vilkår for fritak.

§ 3

Departementet kan gi forskrift om grunnlaget for avgiften og om avrunding av avgiftsbeløpene.

§ 4

Oppstår det tvil om omfanget av avgiftsplikten, avgjøres spørsmålet av departementet.

§ 5

Departementet kan frita for eller sette ned avgiften når det oppstår enkelttilfeller eller situasjoner som ikke var overveid da avgiftsvedtaket ble truffet og når avgiften i det spesielle enkelttilfellet får en utilsiktet virkning.

Om forbruksavgift på elektrisk kraft (kap. 5541 post 70)

§ 1

Fra 1. januar 2009 skal det i henhold til lov 19. mai 1933 nr. 11 om særavgifter betales avgift til statskassen med 10,82 øre per kWh på elektrisk kraft som leveres her i landet.

Det skal betales avgift med 0,45 øre per kWh for kraft som leveres

- a) til industri, bergverk, produksjon av fjernvarme og arbeidsmarkedsbedrifter som utøver industriproduksjon. Den reduserte satsen omfatter elektrisk kraft som benyttes i forbindelse med selve produksjonsprosessen, og
- b) i Finnmark og følgende kommuner i Nord-Troms: Karlsøy, Kvæningen, Kåfjord, Lyngen, Nordreisa, Skjervøy og Storfjord.

Avgift skal også betales ved uttak av elektrisk kraft til eget bruk.

Departementet kan gi forskrift om hva som omfattes av avgiftsplikten.

§ 2

Det gis fritak, refusjon eller ytes tilskudd for avgift på kraft som

- a) er produsert ved energigjenvinningsanlegg og leveres direkte til sluttbruker,
- b) er produsert i aggregat med generator som har merkeytelse mindre enn 100 kVA og leveres direkte til sluttbruker,
- c) er produsert i nødstrømsaggregat i tilfeller hvor den normale elektrisitetsforsyning har sviktet,

- d) leveres til NATO eller NATOs hovedkvarter, styrker eller personell i den utstrekning dette følger av internasjonale avtaler Norge er forpliktet av. Fritaket omfatter på tilsvarende vilkår også styrker fra landene som deltar i Partnerskap for Fred,

- e) leveres til Den nordiske investeringsbankens offisielle virksomhet,
- f) brukes til kjemisk reduksjon eller elektrolyse, metallurgiske og mineralogiske prosesser,
- g) leveres energiintensive foretak i treforedlingsindustrien som deltar i godkjent energieffektiviseringsprogram. Fritaket gjelder kraft etter § 1 annet ledd bokstav a,
- h) leveres til veksthusnæringen,
- i) leveres til bruk i driften av verneverdige fartøy, museumsjernbaner eller tekniske anlegg og kulturelle kulturminner på museumssektoren,
- j) er produsert i mottrykksanlegg,
- k) leveres til husholdninger og offentlig forvaltning i Finnmark og følgende kommuner i Nord-Troms: Karlsøy, Kvæningen, Kåfjord, Lyngen, Nordreisa, Skjervøy og Storfjord,
- l) leveres i direkte sammenheng med produksjon av elektrisk kraft,
- m) leveres til bruk til framdrift av tog eller annet skinnegående transportmiddel, herunder oppvarming av og belysning i transportmiddelet. Fritaket omfatter også trolleybuss.

Departementet kan gi forskrift om avgrensning av og vilkår for fritak.

§ 3

Departementet kan gi forskrift om grunnlaget for avgiften og om avrunding av avgiftsbeløpene.

§ 4

Oppstår det tvil om omfanget av avgiftsplikten, avgjøres spørsmålet av departementet.

§ 5

Departementet kan fritta for eller sette ned avgiften når det oppstår enkelttilfeller eller situasjoner som ikke var overveid da avgiftsvedtaket ble truffet og når avgiften i det spesielle enkelttilfellet får en utilsiktet virkning.

Om grunnavgift på fyringsolje mv. (kap. 5542 post 70)

I

§ 1

Fra 1. januar 2009 skal det i henhold til lov 19. mai 1933 nr. 11 om særavgifter betales avgift til statskassen ved innførsel og innenlandsk produksjon av mineralolje med kr 0,870 per liter. For mineralolje til treforedlingsindustrien skal det betales avgift med kr 0,124 per liter.

Departementet kan gi forskrift om hva som omfattes av avgiftsplikten.

§ 2

Unntatt fra avgiftsplikt er

- a) flyparafin (jetparafin) som leveres til bruk om bord i fly,
- b) olje som pålegges avgift etter Stortingets vedtak om avgift på mineralolje til framdrift av motorvogn (autodieselavgift).

§ 3

Det gis fritak, refusjon eller ytes tilskudd for avgift på mineralolje til følgende anvendelsesområder:

- a) utføres til utlandet,
- b) skip i utenriks fart,
- c) gods- og passasjertransport i innenriks sjøfart,
- d) fiske og fangst i nære farvann,
- e) fiske og fangst i fjerne farvann,
- f) anlegg eller innretninger som har tilknytning til utnyttelse av naturforekomster i havområder utenfor norsk territorialgrense, til transport mellom land og slike anlegg eller innretninger, og for spesialskip som har oppdrag i slik virksomhet,
- g) benyttes som råstoff i industriell virksomhet dersom mineraloljen i sin helhet inngår og forblir i det ferdige produkt,

- h) verneverdige fartøy, museumsjernbaner eller tekniske anlegg og kulturelle kulturminner på museumssektoren,
- i) innføres som reisegods etter tolloven § 5-1,
- j) innføres til bruk i transportmidler i ervervsmessig virksomhet etter tolloven § 5-2,
- k) leveres til eller innføres av NATO, styrker fra landene som deltar i Partnerskap for fred og den Nordiske investeringsbanken etter tolloven § 5-3,
- l) som er av mindre verdi og som innføres etter tolloven § 5-9,
- m) legges inn på tollager når varene er bestemt til utførsel,
- n) sildemel- og fiskemelindustrien,
- o) kommer i retur til registrert virksomhets lager,
- p) til bruk til framdrift av tog eller annet skinnegående transportmiddel, herunder oppvarming av og belysning i transportmiddelet.

Departementet kan gi forskrift om avgrensning av og vilkår for fritak.

§ 4

Det gis fritak, refusjon eller ytes tilskudd for avgift for andel av biodiesel i mineraloljen.

Departementet kan gi forskrift om avgrensning av og vilkår for fritak.

§ 5

Departementet kan gi forskrift om grunnlaget for avgiften og om avrunding av avgiftsbeløpene.

§ 6

Oppstår det tvil om omfanget av avgiftsplikten, avgjøres spørsmålet av departementet.

§ 7

Departementet kan frita for eller sette ned avgiften når det oppstår enkelttilfeller eller situasjoner som ikke var overveid da avgiftsvedtaket ble truffet og når avgiften i det spesielle enkelttilfellet får en utilsiktet virkning.

II

Fra den tid departementet bestemmer gjøres følgende endring i Stortingets vedtak om grunnavgift på fyringsolje mv. for budsjetterminen 2009:

§ 1 første ledd annet punktum skal lyde:

For mineralolje til treforedlingsindustrien og produsenter av fargestoffer og pigmenter, skal det betales avgift med kr 0,124 per liter.

Om miljøavgifter på mineralske produkter mv.

A. CO₂-avgift på mineralske produkter (kap. 5543 post 70)

I

§ 1

Fra 1. januar 2009 skal det i henhold til lov 19. mai 1933 nr. 11 om særavgifter betales CO₂-avgift til statskassen ved innførsel og innenlandsk produksjon av følgende mineralske produkter med følgende beløp:

- a) Mineralolje: kr 0,57 per liter. For mineralolje til innenriks luftfart skal det betales avgift med kr 0,67 per liter. For mineralolje til treforedlingsindustrien, sildemel- og fiskemelindustrien skal det betales avgift med kr 0,29 per liter.
- b) Bensin: kr 0,84 per liter.

Departementet kan gi forskrift om hva som omfattes av avgiftsplikten.

§ 2

Det gis fritak, refusjon eller ytes tilskudd for avgift på produkter til følgende anvendelsesområder:

- a) Generelle fritak for produkter som
 1. utføres til utlandet,
 2. benyttes som råstoff i industriell virksomhet på en slik måte at det ikke oppstår utslipp av karbon til luft eller utslippet er vesentlig lavere enn den benyttede mengde råstoff skulle tilsi,
 3. innføres som reisegods etter tolloven § 5-1,
 4. innføres til bruk i transportmidler i ervervsmessig virksomhet etter tolloven § 5-2,
 5. leveres til eller innføres av NATO, styrker fra landene som deltar i Partnerskap for fred og den Nordiske investeringsbanken etter tolloven § 5-3,

6. er av av mindre verdi og som innføres etter tolloven § 5-9,
7. legges inn på tollager når varene er bestemt til utførsel,
8. kommer i retur til registrert virksomhets lager,
9. leveres til bruk som gir kvotepliktige utslipp etter klimavoteloven.

b) Mineralolje til bruk i

1. motorvogner tilhørende diplomater mv.,
2. skip i utenriks fart,
3. fiske og fangst i fjerne farvann,
4. fiske og fangst i nære farvann,
5. verneverdige fartøy, museumsjernbaner eller tekniske anlegg og kulturelle kulturminner på museumssektoren,
6. fly i utenriks fart.

c) Bensin til bruk for

1. diplomater mv.
2. tekniske og medisinske formål,
3. motorsager og andre arbeidsredskaper med 2-taktsmotor der den benyttede bensin har særlige helse- og miljømessige egenskaper,
4. bensin gjenvunnet i VRU-anlegg (Vapour Recovery Unit),
5. fly i utenriks fart.

Departementet kan gi forskrift om avgrensning av og vilkår for fritak.

§ 3

Det gis fritak, refusjon eller ytes tilskudd for avgift for andel av

- a) biodiesel i mineralolje,
- b) bioetanol i bensin.

Departementet kan gi forskrift om avgrensning av og vilkår for fritak.

§ 4

Departementet kan gi forskrift om grunnlaget for avgiften og om avrunding av avgiftsbeløpene.

§ 5

Departementet kan ved overtredelse av § 2 nekte fritak, nedsettelse eller tilskudd for kortere eller lengre tid.

§ 6

Oppstår det tvil om omfanget av avgiftsplikten, avgjøres spørsmålet av departementet.

§ 7

Departementet kan fritta for eller sette ned avgiften når det oppstår enkelttilfeller eller situasjoner som ikke var overveid da avgiftsvedtaket ble truffet og når avgiften i det spesielle enkelttilfellet får en utilsiktet virkning.

II

Fra den tid departementet bestemmer gjøres følgende endringer i Stortingets vedtak om CO₂-avgift på mineralske produkter for budsjetterminen 2009:

A

- § 1 første ledd nye bokstaver c og d skal lyde:
- c) Naturgass: kr 0,49 per standardkubikkmeter.
 - d) LPG: kr 0,64 per kg.

B

§ 2 første ledd ny bokstav d skal lyde:

- d) Gass til
 1. annen bruk enn oppvarming av bygg,
 2. veksthusnæringen.

B. Svovelavgift (kap. 5543 post 71)

§ 1

Fra 1. januar 2009 skal det i henhold til lov 19. mai 1933 nr. 11 om særavgifter betales svovelavgift til statskassen ved innførsel og innenlandsk produksjon av mineralolje som inneholder over 0,05 pst. vektandel svovel med 7,4 øre per liter for hver påbegynt 0,25 pst. vektandel svovel.

Departementet kan gi forskrift om hva som omfattes av avgiftsplikten.

§ 2

Det gis fritak, refusjon eller ytes tilskudd for avgift på produkter til følgende anvendelsesområder:

- a) utføres til utlandet,
- b) skip i utenriks fart,
- c) fiske og fangst i fjerne farvann,
- d) fly i utenriks fart,
- e) utslippet av svovel til atmosfæren er mindre enn

det som svovelinnholdet i de benyttede produkter skulle tilsi,

- f) verneverdige fartøy, museumsjernbaner eller tekniske anlegg og kulturelle kulturminner på museumssektoren,
- g) innføres som reisegods etter tolloven § 5-1,
- h) innføres til bruk i transportmidler i ervervsmessig virksomhet etter tolloven § 5-2,
- i) leveres til eller innføres av NATO, styrker fra landene som deltar i Partnerskap for fred og den Nordiske investeringsbanken etter tolloven § 5-3,
- j) varer som er av mindre verdi og som innføres etter tolloven § 5-9,
- k) legges inn på tollager og varene er bestemt til utførsel,
- l) kommer i retur til registrert virksomhets lager.

Departementet kan gi forskrift om avgrensning av og vilkår for fritak.

§ 3

Det gis fritak, refusjon eller ytes tilskudd for avgift for andel av biodiesel i mineraloljen.

Departementet kan fastsette forskrift om avgrensning av og vilkår for fritak.

§ 4

Departementet kan gi forskrift om grunnlaget for avgiften og om avrundning av avgiftsbeløpene.

§ 5

Departementet kan ved overtredelse av § 2 nekte fritak, nedsettelse eller tilskudd for kortere eller lengre tid.

§ 6

Oppstår det tvil om omfanget av avgiftsplikten, avgjøres spørsmålet av departementet.

§ 7

Departementet kan fritta for eller sette ned avgiften når det oppstår enkelttilfeller eller situasjoner som ikke var overveid da avgiftsvedtaket ble truffet og når avgiften i det spesielle enkelttilfellet får en utilsiktet virkning.

C. Avgift på smøreolje mv. (kap. 5542 post 71)

§ 1

Fra 1. januar 2009 skal det i henhold til lov 19. mai 1933 nr. 11 om særavgifter betales avgift til statskassen ved innførsel og innenlandsk produksjon av smøreolje mv. med kr 1,77 per liter.

Departementet kan gi forskrift om hva som omfattes av avgiftsplikten.

§ 2

Det gis fritak, refusjon eller ytes tilskudd for avgift på smøreolje mv. til følgende anvendelsesområder:

- a) utføres til utlandet,
- b) utenriks fart,
- c) fiske og fangst i fjerne farvann,
- d) anlegg eller innretninger som har tilknytning til utnyttelse av naturforekomster i havområder utenfor norsk territorialgrense, til transport mellom land og slike anlegg eller innretninger, og for spesialskip som har oppdrag i slik virksomhet,
- e) innføres som reisegods etter tolloven § 5-1,
- f) innføres til bruk i transportmidler i ervervsmessig virksomhet etter tolloven § 5-2,
- g) leveres til eller innføres av NATO og styrker fra landene som deltar i Partnerskap for fred etter tolloven § 5-3,
- h) varer som er av mindre verdi og som innføres etter tolloven § 5-9,
- i) legges inn på tollager når varene er bestemt til utførsel,
- j) fly, unntatt olje til Forsvarets fly,
- k) råstoff i industriell virksomhet som i sin helhet inngår og forblir i det ferdige produkt,

- l) omsettes i detaljforpakninger med innhold mindre enn 0,15 liter,
- m) verneverdige fartøy, museumsjernbaner eller tekniske anlegg og kulturelle kulturminner på museumssektoren,
- n) kommer i retur til registrert virksomhets lager. Departementet kan gi forskrift om avgrensning av og vilkår for fritak.

§ 3

Departementet kan gi forskrift om grunnlaget for avgiften og om avrundning av avgiftsbeløpene.

§ 4

Departementet kan ved overtredelse av § 2 nekte fritak, nedsettelse eller tilskudd for kortere eller lengre tid.

§ 5

Oppstår det tvil om omfanget av avgiftsplikten, avgjøres spørsmålet av departementet.

§ 6

Departementet kan frita for eller sette ned avgiften når det oppstår enkelttilfeller eller situasjoner som ikke var overveid da avgiftsvedtaket ble truffet og når avgiften i det spesielle enkelttilfellet får en utilsiktet virkning.

Om avgift på sluttbehandling av avfall (kap. 5546 post 70)

§ 1

Fra 1. januar 2009 skal det i henhold til lov 19. mai 1933 nr. 11 om særavgifter betales avgift til statskassen for sluttbehandling av avfall med de beløp som er fastsatt i §§ 2 og 3.

Departementet kan gi forskrift om hva som omfattes av avgiftsplikten.

§ 2

Ved innlevering av avfall til deponi skal det betales avgift med følgende beløp per tonn avfall:

- a) kr 447 for anlegg

1. som oppfyller kravene til dobbel bunn- og sidetetting i avfallsforskriften kapittel 9 vedlegg I punkt 3.1-3.3, eller
2. der det etter en risikovurdering er lempet på kravene til bunn- og sidetetting etter avfallsforskriften vedlegg I punkt 3.4.

- b) kr 583 for anlegg som ikke omfattes av bokstav a.

§ 3

Ved forbrenning av avfall skal det betales avgift ved utslipp av følgende stoffer med følgende beløp:

Støv	HF	HCl	NO _x	SO ₂	Hg	Cd
kr 0,657 per gram	kr 23,23 per gram	kr 0,116 per gram	kr 0,0171 per gram	kr 0,0194 per gram	kr 31,43 per gram	kr 60,47 per gram
Pb	Cr	Cu	Mn	As	Ni	dioksiner
kr 72,20 per gram	kr 42,35 per gram	kr 0,350 per gram	kr 108,19 per gram	kr 11,06 per gram	kr 10,59 per gram	kr 2 676 300 per gram

For utslipp av CO₂ skal det betales avgift med kr 62,35 per tonn innlevert avfall.

§ 4

Ved innlevering av avfall til sluttbehandling på deponi gis det fritak, refusjon eller ytes tilskudd for avgift på avfall som

- a) innleveres til særskilt behandling etter avfallsforskriften kapittel 11,
- b) innleveres til anlegg for ombruk, gjenvinning eller sortering for gjenvinning,
- c) består av uorganisk materiale og som legges på særskilt opplagsplass,
- d) er restavfall fra utnyttelse av returfiber i treforedlingsindustrien,
- e) består av forurensede jord- og løsmasser, herunder avfall fra nedlagte avfallsdeponi.

Ved forbrenning av avfall som nevnt i første ledd gis det fritak, refusjon eller ytes tilskudd for

- a) hele avgiften dersom avfallet forbrennes særskilt,

- b) avgift knyttet til utslipp av CO₂ dersom avfallet forbrennes sammen med annet avfall.

Departementet kan gi forskrift om avgrensning av og vilkår for fritak.

§ 5

Departementet kan gi forskrift om grunnlaget for avgiften og om avrunding av avgiftsbeløpene.

§ 6

Oppstår det tvil om avgiftsplikten avgjøres spørsmålet av departementet.

§ 7

Departementet kan frita for eller sette ned avgiften når det oppstår enkelttilfeller eller situasjoner som ikke var overveid da avgiftsvedtaket ble truffet og når avgiften i det spesielle enkelttilfellet får en utilsiktet virkning.

Om avgift på trikloreten (TRI) og tetrakloreten (PER) (kap. 5547 post 70 og 71)

§ 1

Fra 1. januar 2009 skal det i henhold til lov 19. mai 1933 nr. 11 om særavgifter betales avgift til statskassen ved innførsel og innenlandsk produksjon av trikloreten (TRI) og tetrakloreten (PER), herunder gjenvunnet TRI og PER.

Avgiftsplikten omfatter TRI og PER som inngår som bestanddel i andre produkter. Avgift betales bare dersom andelen TRI er over 1 vektprosent av produktets totale vekt eller andelen PER er over 0,1 vektprosent av produktets totale vekt.

Avgift skal betales med følgende beløp:

Innhold TRI/PER Pst.	kr per kg	
	TRI	PER
Over 0,1 t.o.m. 1		0,61
Over 1 t.o.m. 5	3,05	3,05
Over 5 t.o.m. 10	6,10	6,10
Over 10 t.o.m. 30	18,29	18,29
Over 30 t.o.m. 60	36,58	36,58
Over 60 t.o.m. 100	60,96	60,96

Ved beregning av avgift benyttes den høyeste av enten faktisk eller oppgitt andel TRI eller PER.

Departementet kan gi forskrift om hva som omfattes av avgiftsplikten.

§ 2

Det gis fritak, refusjon eller ytes tilskudd for avgift på varer som

- a) utføres til utlandet,
 - b) gjenvinnes til eget bruk,
 - c) innføres som reisegods etter tolloven § 5-1,
 - d) innføres til bruk i transportmidler i ervervsmessig virksomhet etter tolloven § 5-2,
 - e) leveres til eller innføres av NATO og styrker fra landene som deltar i Partnerskap for fred etter tolloven § 5-3,
 - f) er av mindre verdi og som innføres etter tolloven § 5-9,
 - g) legges inn på tollager og varene er bestemt til utførsel,
 - h) kommer i retur til registrert virksomhets lager.
- Departementet kan gi forskrift om avgrensning av og vilkår for fritak.

§ 3

Departementet kan gi forskrift om grunnlaget for avgiften og om avrunding av avgiftsbeløpene.

§ 4

Oppstår det tvil om omfanget av avgiftsplikten, avgjøres spørsmålet av departementet.

§ 5

Departementet kan fritta for eller sette ned avgiften når det oppstår enkelttilfeller eller situasjoner som ikke var overveid da avgiftsvedtaket ble

truffet og når avgiften i det spesielle enkelttilfellet får en utilsiktet virkning.

Om avgift på hydrofluorkarbone (HFK) og perfluorkarbone (PFK) (kap. 5548 post 70)

§ 1

Fra 1. januar 2009 skal det i henhold til lov 19. mai 1933 nr. 11 om særavgifter betales avgift til statskassen ved innførsel eller innenlands produksjon av hydrofluorkarbone (HFK) og perfluorkarbone (PFK), herunder gjenvunnet HFK og PFK.

Avgiftsplikten omfatter HFK og PFK som inngår som bestanddel i andre varer. Departementet kan gi forskrift om at avgift på slike varer skal fastsettes på annen måte enn etter vekt og at avgiften i slike tilfeller skal betales etter sjablonsatser.

§ 2

Det skal betales avgift med følgende beløp:

Produkttyper	Kjemisk formel	Avgiftssats (kr/kg)
<i>HFK</i>		
HFK-23	CHF ₃	2 398
HFK-32	CH ₂ F ₂	133
HFK-41	CH ₃ F	31
HFK-43-10mee	C ₅ H ₂ F ₁₀	266
HFK-125	C ₂ HF ₅	574
HFK-134	C ₂ H ₂ F ₄	205
HFK-134a	CH ₂ FCF ₃	266
HFK-152a	C ₂ H ₄ F ₂	29
HFK-143	C ₂ H ₃ F ₃	61
HFK-143a	C ₂ H ₃ F ₃	779
HFK-227ea	C ₃ HF ₇	594
HFK-236fa	C ₃ H ₂ F ₆	1 291
HFK-245ca	C ₃ H ₃ F ₅	115
<i>PFK</i>		
Perfluormetan	CF ₄	1 332
Perfluoretan	C ₂ F ₆	1 886
Perfluorpropan	C ₃ F ₈	1 435
Perfluorbutan	C ₄ F ₁₀	1 435
Perfluorcyklobutan	c-C ₄ F ₈	1 783
Perfluorpentan	C ₅ F ₁₂	1 537
Perfluorheksan	C ₆ F ₁₄	1 517

Hvis produkttypen er ukjent, benyttes den høyeste avgiftssats av de produkttyper det kan være. Ved gassblandinger beregnes avgiften for den en-

kelte produkttype i blandingen. Er blandingsforholdet ukjent, benyttes satsen for produkttypen med høyest sats for hele vekten.

Departementet kan gi forskrift om hva som omfattes av avgiftsplikten.

§ 3

Det gis fritak, refusjon eller ytes tilskudd for avgift på varer som

- utføres til utlandet,
 - innføres som reisegods etter tollloven § 5-1,
 - innføres til bruk i transportmidler i ervervsmessig virksomhet etter tollloven § 5-2,
 - leveres til eller innføres av diplomater, NATO, styrker fra landene som deltar i Partnerskap for fred og den Nordiske investeringsbanken etter tollloven § 5-3,
 - er av mindre verdi og som innføres etter tollloven § 5-9,
 - som innføres for midlertidig bruk etter tollloven § 6-1 annet ledd,
 - legges inn på tollager når varene er bestemt til utførsel,
 - gjenvinnes,
 - kommer i retur til registrert virksomhets lager.
- Departementet kan gi forskrift om avgrensning av og vilkår for fritak.

§ 4

Departementet kan gi forskrift om grunnlaget for avgiften og om avrunding av avgiftsbeløpene.

§ 5

Oppstår det tvil om omfanget av avgiftsplikten, avgjøres spørsmålet av departementet.

§ 6

Departementet kan fritta for eller sette ned avgiften når det oppstår enkelttilfeller eller situasjoner som ikke var overveid da avgiftsvedtaket ble truffet og når avgiften i det spesielle enkelttilfellet får en utilsiktet virkning.

Om avgift på utslipp av NO_x (kap. 5509 post 70 og kap. 5549 post 70)

§ 1

Fra 1. januar 2009 skal det i henhold til lov 19. mai 1933 nr. 11 om særavgifter betales avgift til statskassen med kr 15,85 per kg utslipp av nitrogenoksider (NO_x) ved energiproduksjon fra følgende kilder:

- a) framdriftsmaskineri med samlet installert motoreffekt på mer enn 750 kW,
- b) motorer, kjeler og turbiner med samlet installert innfyrt effekt på mer enn 10 MW, og
- c) fakler på offshoreinstallasjoner og anlegg på land.

For NO_x-utslipp ved avgiftspliktig forbrenning av avfall, skal det betales avgift etter Stortingets vedtak om avgift på sluttbehandling av avfall.

Departementet kan gi forskrift om hva som omfattes av avgiftsplikten.

§ 2

Det gis fritak, refusjon eller ytes tilskudd for avgift på utslipp av NO_x fra følgende kilder:

- a) fartøy som går i fart mellom norsk og utenlandsk havn, eller luftfartøy som går i fart mellom norsk og utenlandsk lufthavn,
- b) fartøy som brukes til fiske og fangst i fjerne farvann,

- c) verneverdige fartøyer, museumsjernbaner eller tekniske anlegg og kulturelle kulturminner på museumssektoren,
- d) utslippskilder omfattet av miljøavtale med staten om gjennomføring av NO_x-reduserende tiltak i samsvar med et fastsatt miljømål.
Departementet kan gi forskrift om avgrensning av og vilkår for fritak.

§ 3

Departementet kan gi forskrift om grunnlaget for avgiften og om avrundning av avgiftsbeløpene.

§ 4

Oppstår det tvil om avgiftsplikten avgjøres spørsmålet av departementet.

§ 5

Departementet kan frita for eller sette ned avgiften når det oppstår enkelttilfeller eller situasjoner som ikke var overveid da avgiftsvedtaket ble truffet og når avgiften i det spesielle enkelttilfellet får en utilsiktet virkning.

Om avgift på sjokolade- og sukkerverer mv. (kap. 5555 post 70)

§ 1

Fra 1. januar 2009 skal det i henhold til lov 19. mai 1933 nr. 11 om særavgifter betales avgift til statskassen ved innførsel og innenlandsk produksjon av sjokolade- og sukkerverer mv. med kr 17,29 per kg av varens avgiftspliktige vekt.

Avgiftsplikten omfatter også slike varer som ikke er tilsatt sukker eller søtningsmiddel.

Departementet kan gi forskrift om hva som omfattes av avgiftsplikten.

§ 2

Det gis fritak, refusjon eller ytes tilskudd for avgift på varer som

- a) innføres som reisegods etter tolloven § 5-1,
- b) innføres til bruk i transportmidler i ervervsmessig virksomhet etter tolloven § 5-2,

- c) er av mindre verdi om som innføres etter tolloven § 5-9,
- d) brukes som råstoff mv. ved framstilling av varer,
- e) til eller fra produsents eller importørs lager
 1. utføres til utlandet,
 2. leveres direkte eller via tollager til proviant etter tolloven § 4-23,
 3. leveres til toll- og avgiftsfritt utsalg på lufthavn etter tolloven § 4-30,
 4. leveres til eller innføres av diplomater, NATO, styrker fra landene som deltar i Partnerskap for fred og den Nordiske investeringsbanken etter tolloven § 5-3,
 5. kommer i retur.

Departementet kan gi forskrift om avgrensning av og vilkår for fritak.

§ 3

Departementet kan gi forskrift om grunnlaget for avgiften og om avrunding av avgiftsbeløpene.

§ 4

Oppstår det tvil om omfanget av avgiftsplikten, avgjøres spørsmålet av departementet.

§ 5

Departementet kan fritta for eller sette ned avgiften når det oppstår enkelttilfeller eller situasjoner som ikke var overveid da avgiftsvedtaket ble truffet og når avgiften i det spesielle enkelttilfellet får en utilsiktet virkning.

Om avgift på alkoholfrie drikkevarer mv. (kap. 5556 post 70)

§ 1

Fra 1. januar 2009 skal det i henhold til lov 19. mai 1933 nr. 11 om særavgifter betales avgift til statskassen ved innførsel og innenlandsk produksjon av følgende varer med følgende beløp per liter salgsvare:

- a) alkoholfrie drikkevarer som er tilsatt sukker eller kunstig søtstoff: kr 2,71,
- b) sirup som er tilsatt sukker eller kunstig søtstoff som nyttes til ervervsmessig framstilling av alkoholfrie drikkevarer i dispensere, fontener o.l.: kr 16,53.

Med alkoholfrie drikkevarer likestilles drikk med alkoholstyrke til og med 0,7 volumprosent alkohol.

Avgiftsplikten omfatter ikke varer i pulverform.

Departementet kan gi forskrift om hva som omfattes av avgiftsplikten.

§ 2

Det gis fritak, refusjon eller ytes tilskudd for avgift på varer som

- a) til eller fra produsents og importørs lager
 1. utføres til utlandet,
 2. leveres direkte eller via tollager til proviant etter tolloven § 4-23,
 3. leveres til toll- og avgiftsfritt utsalg på lufthavn på etter tolloven § 4-30,
 4. leveres til eller innføres av diplomater, NATO, styrker fra landene som deltar i Partner-

skap for fred og den Nordiske investeringsbanken etter tolloven § 5-3,

5. kommer i retur,
- b) benyttes til ervervsmessig framstilling av annet enn drikkevarer,
- c) innføres som reisegods etter tolloven § 5-1,
- d) innføres til bruk i transportmidler i ervervsmessig virksomhet etter tolloven § 5-2,
- e) som er av mindre verdi og som innføres etter tolloven § 5-9.

Departementet kan gi forskrift om avgrensning av og vilkår for fritak.

§ 3

Departementet kan gi forskrift om grunnlaget for avgiften og om avrunding av avgiftsbeløpene.

§ 4

Oppstår det tvil om omfanget av avgiftsplikten, avgjøres spørsmålet av departementet.

§ 5

Departementet kan fritta for eller sette ned avgiften når det oppstår enkelttilfeller eller situasjoner som ikke var overveid da avgiftsvedtaket ble truffet og når avgiften i det spesielle enkelttilfellet får en utilsiktet virkning.

Om avgift på sukker mv. (kap. 5557 post 70)

§ 1

Fra 1. januar 2009 skal det i henhold til lov 19. mai 1933 nr. 11 om særavgifter betales avgift til statskassen på sukker mv. med kr 6,70 per kg av varens avgiftspliktige vekt.

Avgiftsplikten omfatter

- a) sukker (roe-/bete- og rørsukker),
- b) sirup og sukkeropløsning av nevnte varer.

Departementet kan gi forskrift om hva som omfattes av avgiftsplikten.

§ 2

Det gis fritak, refusjon eller ytes tilskudd for avgift på sukker som

- a) innføres som reisegods etter tolloven § 5-1,
- b) innføres til bruk i transportmidler i ervervsmessig virksomhet etter tolloven § 5-2,
- c) er av mindre verdi og som innføres etter tolloven § 5-9,
- d) til eller fra produsents og importørs lager
 - 1. utføres til utlandet,
 - 2. leveres direkte eller via tollager til proviant etter tolloven § 4-23,
 - 3. leveres til toll- og avgiftsfritt utsalg på lufthavn etter tolloven § 4-30,
 - 4. leveres til eller innføres av diplomater, NATO, styrker fra landene som deltar i Partnerskap for fred og den Nordiske investeringsbanken etter tolloven § 5-3,

- 5. kommer i retur,
- e) benyttes til ervervsmessig framstilling av varer,
- f) leveres til proviant i de mengder og til den bruk som bestemmes i tolloven § 4-23,
- g) leveres til toll- og avgiftsfritt utsalg på lufthavn etter tolloven § 4-30,
- h) benyttes til biavl.

Departementet kan gi forskrift om avgrensning av og vilkår for fritak, herunder hvilken ervervsmessig framstilling av varer som omfattes av bokstav e.

§ 3

Departementet kan gi forskrift om grunnlaget for avgiften og om avrundning av avgiftsbeløpene.

§ 4

Oppstår det tvil om omfanget av avgiftsplikten, avgjøres spørsmålet av departementet.

§ 5

Departementet kan frita for eller sette ned avgiften når det oppstår enkelttilfeller eller situasjoner som ikke var overveid da avgiftsvedtaket ble truffet og når avgiften i det spesielle enkelttilfellet får en utilsiktet virkning.

Om avgifter på drikkevareemballasje (kap. 5559 post 70-74)

§ 1

Fra 1. januar 2009 skal det i henhold til lov 19. mai 1933 nr. 11 om særavgifter betales miljøavgift og grunnavgift til statskassen ved innførsel og innenlandsk produksjon av drikkevareemballasje med de beløp som er fastsatt i §§ 2 og 3.

Departementet kan gi forskrift om hva som omfattes av avgiftsplikten.

§ 2

Det skal betales miljøavgift av drikkevareemballasje med følgende beløp per emballasjeeinheit:

- a) Glass og metall: kr 4,88
- b) Plast: kr 2,95
- c) Kartong og papp: kr 1,22

Departementet kan gi forskrift om fritak, reduksjon eller refusjon av miljøavgiften dersom emballasjen inngår i et retursystem, herunder fastsette vilkår for fritak.

§ 3

Det skal betales grunnavgift på engangsemballasje med kr 1,00 per emballasjeeinheit.

Som engangsemballasje anses emballasje som ikke kan gjenbrukes i sin opprinnelige form.

§ 4

Emballasje som inneholder følgende drikkevarer er fritatt for grunnavgift:

- a) melk og melkeprodukter,

- b) drikkevarer framstilt av kakao og sjokolade og konsentrater av dette,
 - c) varer i pulverform,
 - d) korn- og soyabaserte melkeerstatningsprodukter,
 - e) morsmelkerstatning.
- Drikkevarer som nevnt i bokstav c og e er fritatt også for miljøavgift.

§ 5

Det gis fritak, refusjon eller ytes tilskudd for miljø- og grunnavgift på drikkevareemballasje

- a) med rominnhold på minst fire liter,
- b) som innføres som reisegods etter tolloven § 5-1,
- c) som innføres til bruk i transportmidler i ervervs-messig virksomhet etter tolloven § 5-2,
- d) som er av mindre verdi og som innføres etter tolloven § 5-9,
- e) som til eller fra registrert virksomhets og importørs lager
 - 1. utføres til utlandet,
 - 2. leveres direkte eller via tollager til proviant etter tolloven § 4-23,
 - 3. leveres til toll- og avgiftsfritt utsalg på luft-havn etter tolloven § 4-30,

- 4. leveres til eller innføres av diplomater, NATO, styrker fra landene som deltar i Partnerskap for fred og den Nordiske investeringsbanken etter tolloven § 5-3,
 - 5. kommer i retur.
- Departementet kan gi forskrift om avgrensning av og vilkår for fritak.

§ 6

Departementet kan gi forskrift om grunnlaget for avgiften og om avrundning av avgiftsbeløpene.

§ 7

Oppstår det tvil om omfanget av avgiftsplikten, avgjøres spørsmålet av departementet.

§ 8

Departementet kan frita for eller sette ned avgiften når det oppstår enkelttilfeller eller situasjoner som ikke var overveid da avgiftsvedtaket ble truffet og når avgiften i det spesielle enkelttilfellet får en utilsiktet virkning.

Dokumentavgift (kap. 5565 post 70)

§ 1

Fra 1. januar 2009 skal det i henhold til lov 12. desember 1975 nr. 59 om dokumentavgift betales avgift til statskassen ved tinglysing av dokument som overfører hjemmel til fast eiendom, herunder bygning på fremmed grunn og tilhørende festerett til tomta. Avgift skal betales med 2,5 pst. av avgiftsgrunnlaget, men minst kr 250.

Ved tinglysing av første gangs overføring av hjemmel til eierseksjon eller til fysisk del av eiendom i forbindelse med oppløsning av borettslag og boligaksjeselskaper betales avgift med kr 1 000 per hjemmelsoverføring.

§ 2

Fritatt for avgift er

- a) gaveandel i dokument som inneholder gave og lignende til det offentlige eller til stiftelser og legater med allmennyttige formål, eller til foreninger med allmennyttige formål som har styrese her i landet,
- b) dokument som overfører rettigheter til fast eiendom til utenlandske diplomatiske og konsulære misjoner,
- c) overføring av hjemmel til fast eiendom til Den

- nordiske investeringsbanken og som er nødvendig for bankens offisielle virksomhet,
 - d) egen sameieandel ved overtagelse av fast eiendom ved oppløsning av sameie,
 - e) overføring av hjemmel til fast eiendom mellom ektefeller,
 - f) ideell arveandel etter loven i den enkelte eiendom ved overtagelse av fast eiendom på skifte eller fra uskiftet bo. Forskudd på arv regnes ikke som arveandel og heller ikke testamentsarv i den utstrekning den overstiger lovens arveandel,
 - g) overføring av hjemmel til fast eiendom til forrige hjemmelshaver eller dennes ektefelle, i forbindelse med salg etter reglene om tvangssalg,
 - h) overføring av hjemmel til fast eiendom til NATO eller NATOs hovedkvarter i den utstrekning dette følger av internasjonale avtaler Norge er forpliktet av,
 - i) overføring av hjemmel til fast eiendom mellom den krets av kongefamilien som har arve- og gaveavgiftsfritak, jf. lov 19. juni 1964 nr. 14 om avgift på arv og visse gaver § 1 femte ledd.
- Departementet kan gi forskrift om avgrensning av og vilkår for fritak.

§ 3

Ved førstegangsoverføring av en selvstendig og i sin helhet nyoppført bygning som ikke er tatt i bruk og overføring av bygg under arbeid betales avgift bare av salgsverdien av tomte dersom det blir tinglyst hjemmelsoverføring til denne.

§ 4

Oppstår det tvil om omfanget av avgiftsplikten, avgjøres spørsmålet av departementet.

§ 5

Departementet kan gi forskrift om at skyldig avgiftsbeløp og tilgodebeløp som er lavere enn en nærmere fastsatt grense, ikke skal betales eller tilbakebetales.

Andre avgiftsvedtak

Avgift på frekvenser (kap. 5583 post 70)

§ 1

Fra 1. januar 2009 skal det betales avgift til statskassen for bruk av frekvenser til drift av annen og tredje generasjons system for mobilkommunikasjon med følgende beløp:

- UMTS kroner 22 660 000 per tildelt konsesjon,
- GSM 1800 kroner 247 000 per disponert dupleks kanal (2 x 200 kHz),
- GSM 900 kroner 247 000 per disponert dupleks kanal (2 x 200 kHz),
- CDMA 450 kroner 1 082 000 per MHz (dupleks) disponert båndbredde.

Samferdselsdepartementet kan dersom det er nødvendig av hensyn til effektiv utnyttelse av frekvensene endre avgiftsnivået for tildelte frekvenser.

Samferdselsdepartementet fastsetter nærmere bestemmelser om beregning og oppkreving av avgiften.

§ 2

Stortinget samtykker i at Samferdselsdepartementet i 2009 kan forestå salg av 5-sifrede telefonnummer. Prisene fastsettes av Samferdselsdepartementet.

Inntekter ved tildeling av konsesjoner (kap. 5309 post 29)

§ 1

For 2009 kan Fiskeri- og kystdepartementet og Samferdselsdepartementet innhente inntekter ved tildeling av konsesjoner.

§ 2

Inntektene innhentes ved tildeling av konsesjoner. Beløpet skal innbetales til statskassen.

§ 3

Fiskeri- og kystdepartementet og Samferdselsdepartementet kan gi forskrift om innbetaling og oppkreving av beløpet.

Avgifter i matforvaltningen (kap. 5576 post 70)

§ 1

Stortinget samtykker i at Landbruks- og matdepartementet i 2009 kan:

- a) oppkreve matproduksjonsavgifter begrenset oppad til følgende satser:
1. Avgift på norsk produsert kjøtt med en sats på kr 0,49 per kg.
 2. Avgift på norsk produsert melk med en sats på kr 0,0634 per liter.
 3. Avgift på andre norsk produserte animalia med en sats på 1,92 pst.
 4. Avgift på norsk produserte vegetabilier med en sats på 0,80 pst.
 5. Avgift på fisk landet fra EØS-fartøy med en sats på kr 14,60 per mottatt tonn råstoff.
 6. Avgift på fisk landet fra tredjelandsfartøy med en sats på kr 14,60 per mottatt tonn.

7. Avgift på fisk tatt om bord på norsk fabrikkfartøy eller omlastet til utenlandsk fartøy med en sats på kr 14,60 per mottatt tonn.
 8. Avgift på produksjon av oppdrettsfisk med en sats på kr 14,60 per mottatt tonn fisk til slakting.
 9. Avgift på importert fisk og fiskevarer med en sats på kr 14,60 per tonn.
 10. Avgift på importerte råvarer, unntatt fisk og fiskevarer, med en sats på 1,14 pst.
 11. Avgift på importerte ferdigvarer og halvfabrikata, unntatt fisk og fiskevarer, med en sats på 0,71 pst.
- b) oppkreve avgifter for tilsyn og kontroll med drikkevann (vannverk), kosmetikk, fôr til dyr

utenom matproduksjon og planter som ikke er mat.

§ 2

Avgiftene skal dekke kostnader ved tilsyn og kontroll. Avgiftene oppkreves i henhold til lov 19. desember 2003 nr. 124 om matproduksjon og mattrygghet mv. (matloven) § 21, lov 20. desember 1974 nr. 73 om dyrevern § 30 a, lov 4. desember 1992 nr. 130 om husdyravl § 6 a, lov 15. juni 2001 nr. 75 om veterinærer og annet dyrehelsepersonell § 37 a og lov 21. desember 2005 nr. 26 om kosmetikk og kroppspleieprodukter (kosmetikklova) § 18.

Forslag

til vedtak om toll for budsjetterminen 2009

§ 1. Plikten til å svare toll

Fra 1. januar 2009 skal det svares toll ved innførsel av varer etter bestemmelsene i lov 21. desember 2007 nr. 119 om toll og vareførsel og etter de satser som er fastsatt etter annet ledd.

De ordinære tollsatsene for 2008 skal fortsatt gjelde fra 1. januar 2009, med de endringer som følger av vedlegg 3 og 4.

§ 2. Preferansetoll

Vareførsel som er omfattet av handelsavtale inngått med fremmed stat eller gruppe av stater, skal innenfor rammen av slike avtaler innrømmes preferansetoll. Tilsvarende gjelder for vareførsel som er omfattet av bilateral eller unilateral erklæring i tilknytning til slik avtale og vareførsel som er omfattet av det generelle system for preferansetoll for utviklingsland (GSP). Preferansetollbehandling er betinget av at krav til opprinnelse mv., slik som fastsatt i opprinnelsesreglene til vedkommende handelsavtale eller preferansesystem, samt vilkår fastsatt i lov 21. desember 2007 nr. 119 om toll og vareførsel, er oppfylt.

Departementet gis fullmakt til å iverksette de tollreduksjoner og andre tollmessige forhold som følger av handelsavtale som framforhandles med annen stat.

Departementet gis fullmakt til å utvide den eksisterende særordningen for Botswana og Namibia

under GSP-ordningen til å omfatte Swaziland og til etablering av et indikativt tak for import av storfekjøtt fra Swaziland på 500 tonn per år, samt til at disse endringene notifiseres overfor WTO og UNC-TAD.

§ 3. Nedsettelse av ordinære tollsatser

Departementet kan sette ned den fastsatte tollsats på enkelte vareslag, slik som bestemt i lov 21. desember 2007 nr. 119 om toll og vareførsel §§ 9–1 til 9–5.

§ 4. Tollmessige handels- eller beskyttelsestiltak

Kongen kan, innenfor de rammer som følger av avtale med fremmed stat eller organisasjon, iverksette tollmessige handels- eller beskyttelsestiltak i form av økning av den ordinære tollsatsen på enkelte vareslag, dersom det foreligger slike omstendigheter som framgår av lov 21. desember 2007 nr. 119 om toll og vareførsel §§ 10–1 til 10–7.

§ 5. Gjennomføring av revidert overenskomst om tollfri markedsadgang for farmasøytiske produkter

Stortinget samtykker i å binde tollsatsene i henhold til den reviderte produktlisten til overenskomst mellom en gruppe WTO-medlemmer om tollfri markedsadgang for farmasøytiske produkter, som inntatt i uttrykt vedlegg.

§ 6. Kunngjøring av Stortingets tollvedtak mv.

Stortingets tollvedtak med de satser som skal gjelde for budsjettåret 2009, skal departementet kunngjøre slik som bestemt i lov 21. desember 2007 nr. 119 om toll og vareførsel § 1–6.

Departementet gis fullmakt til å innarbeide nye tariffoppdelinger eller endre gjeldende oppdelinger. Nye og endrede oppdelinger skal departementet kunngjøre slik som bestemt i første ledd.

Vedlegg 1**Skattestatistikk for 2006**

I dette vedlegget redegjøres det for skattestatistikk for personer (forskuddspliktige) og selskap (etter-skuddspliktige) for inntektsåret 2006. Statistikken inneholder tall over skattegrunnlagene og utlignede skatter, samt tall for de fleste skattepliktige inntekter, inntektsfradrag og skattepliktig nettoformue.

Tabell 1.1 gir en oversikt over skatteligningen for 2006. Statistikken bygger på oppgaver fra den ordinære skatteligningen for personer og selskap. For personer omfatter inntektsskatt til staten hovedsakelig toppskatt og fellesskatt.

Utlignet formues- og inntektsskatt til kommune, fylke og stat og trygdeavgift til folketrygden utgjorde i alt 557 mrd. kroner i 2006. Av dette ble 276 mrd. kroner utlignet på personer, mens 281 mrd. kroner ble utlignet på selskap. Utlignet skatt i 2005 utgjorde 493 mrd. kroner.

Kommune- og fylkesskatten beløp seg til 115 mrd. kroner, mens statsskatten og trygdeavgiften var henholdsvis 372 og 71 mrd. kroner. Fra 2005 til 2006 var det en samlet økning i utlignet skatt på 13 pst. Kommune- og fylkesskatten økte med 6 pst., mens statsskatten økte med 19 pst. Medlemsavgiften til folketrygden økte med 7 pst. fra året før.

Skattestatistikk for personer

Alminnelig inntekt ved kommune- og fylkesskatteligningen utgjorde i alt 812 mrd. kroner for personer. Dette var en nedgang på 6 pst. fra året før. Sammenliknet med 2005 økte utlignede skatter for personer med 13 mrd. kroner.

Det ble innført nye skatteregler med virkning fra og med inntektsåret 2006. Blant annet ble aksjeutbytte utover skjerming skattepliktig fra 2006. I 2005, da utbytte var skattefritt for mottaker, utgjorde mottatt utbytte 99 mrd. kroner, mens det i 2006 var på 7 mrd. kroner inklusive skjerming (skattefritt beløp). Mottatt aksjeutbytte utover skjerming inngår i alminnelig inntekt, og nedgangen i alminnelig inntekt på 55 mrd. kroner fra 2005 til 2006 forklares i hovedsak av nedgangen i aksjeutbytte.

Tabell 1.2 viser oversikt over skatteligningen for personer, fordelt etter fylke.

Tabell 1.3 viser gjennomsnittstall for personer

fordelt fylkesvis. Alminnelig inntekt pr. innbygger var 172 800 kroner i 2006. Sammenliknet med alminnelig inntekt per innbygger i 2005 var dette en nedgang på 7 pst. Oslo hadde høyest inntekt per innbygger med 216 200 kroner, mens inntekten var lavest i Nord-Trøndelag med 142 300 kroner.

Tabell 1.4 viser fordelingen av antall personer etter størrelse på skattepliktig nettoformue og alminnelig inntekt etter særfradrag. Av bosatte personer 17 år og over hadde 30 pst. alminnelig inntekt under 100 000 kroner, 28 pst. en inntekt mellom 100 000 og 200 000 kroner, 22 pst. en inntekt mellom 200 000 og 300 000 kroner, og 21 pst. hadde en inntekt på 300 000 kroner eller mer. En gruppering etter størrelsen på skattepliktig nettoformue viser at 70 pst. av personene hadde en nettoformue under 200 000 kroner, 6 pst. en formue mellom 200 000 og 300 000 kroner og 8 pst. en formue mellom 300 000 kroner og 500 000 kroner. 15 pst. av personene ble lignet for en formue på 500 000 kroner eller mer.

Tabellene 1.5-1.8 viser gjennomsnittstall for bosatte personer 17 år og over fra skattestatistikken for 2006. Mens tabellene 1.2 og 1.3 hovedsakelig redegjør for utlignet skatt i 2006, viser tabellene 1.5-1.8 tall for gjennomsnittlige inntekter og inntektsfradrag for personer 17 år og eldre.

I tabell 1.5 er det gjengitt en del hovedtall for de sosioøkonomiske gruppene lønnstakere, trygdede og selvstendig næringsdrivende. Tabellen viser at lønnstakere utgjør den største gruppen med knapt 2 mill. personer. Trygdede utgjør knapt 1,1 mill. personer, mens selvstendig næringsdrivende utgjør om lag 134 000 personer. *Gjennomsnittlig bruttoinntekt* for lønnstakere var 388 600 kroner i 2006. Trygdede hadde en gjennomsnittlig bruttoinntekt på 203 200 kroner, mens tilsvarende tall for selvstendig næringsdrivende var 519 000 kroner.

For trygdede og pensjonister utgjorde kapitalinntektene om lag 6 pst. av bruttoinntekten. For lønnstakere og selvstendig næringsdrivende er andelen hhv. 4 pst. og 7 pst.

Tabell 1.5 viser også at *samlet inntektsfradrag* som andel av bruttoinntekt er 26 pst. både for trygdede og lønnstakere og 20 pst. for selvstendig næringsdrivende. For selvstendig næringsdrivende ut-

gjør gjeldsrenter den største fradragsposten, mens minstefradraget er det største fradraget for lønnstakere og trygdede.

Trygdede betaler i gjennomsnitt 17 pst. av sin bruttoinntekt i *skatt*. For lønnstakere utgjør utlignet skatt i gjennomsnitt 27 pst. av bruttoinntekten. Selvstendig næringsdrivende betaler i gjennomsnitt 33 pst. av bruttoinntekten i skatt.

Tabell 1.6 viser *sammensetning av inntekter og inntektsfradrag* for bosatte 17 år og eldre etter ulike inntektsnivåer. Tabellen viser at for personer med en bruttoinntekt under 100 000 kroner utgjør personinntekt lønn i gjennomsnitt 72 pst., tjenestepensjoner og trygdeytelser om lag 21 pst. og aksjeutbytte og gevinst om lag 1 pst. av bruttoinntekten. For personer med en bruttoinntekt over 1 mill. kroner utgjør personinntekt lønn om lag 51 pst., tjenestepensjoner og trygdeytelser 2 pst. og aksjeutbytte og gevinst om lag 19 pst. av bruttoinntekten i 2006.

Tabell 1.7 viser sammensetningen av inntekter og inntektsfradrag for personer etter størrelse på *skattepliktig nettoformue*. Tabellen viser at personer med høy skattepliktig nettoformue i gjennomsnitt også har relativt høy bruttoinntekt. For personer med en skattepliktig nettoformue på over 3 mill. kroner utgjør lønnsinntekter i gjennomsnitt om lag 32 pst. av bruttoinntekten i 2006. Tilsvarende utgjør tjenestepensjoner og trygdeytelser vel 9 pst. og aksjeutbytte og gevinst om lag 28 pst. av bruttoinntekten.

Tabell 1.8 gjengir gjennomsnittlige inntekter og inntektsfradrag *etter alder*. Tabellen viser at gjennomsnittlig bruttoinntekt øker med alderen opp til aldersgruppen 45-54 år, for så å falle for de neste aldersgruppene. Tabellen viser at for personer mellom 67 og 79 år utgjør tjenestepensjon og trygdeytelser i gjennomsnitt om lag 83 pst. av bruttoinntekten.

Skattestatistikk for selskap

Tabell 1.1 viser at skattbar inntekt ved statsskatteligningen for selskap utgjorde 242 mrd. kroner i

2006. Utlignet skatt for selskap økte med 51 mrd. kroner sammenlignet med 2005.

Samlet utlignet skatt til staten, eksklusive selskap skattlagt med hjemmel i petroleumsskatteloven, utgjorde i alt 60 mrd. kroner i 2006. Av dette var 56 mrd. kroner fellesskatt og 282 mill. kroner formuesskatt. Skatt på grunnrenteinntekt var på 3,8 mrd. kroner. kroner i 2006, mens tonnasjeskatten utgjorde 26 mill. kroner samme år.

Utlignet skatt til staten er beregnet etter godtgjørelsesfradrag, fradrag for naturressursskatt, kreditfradrag (fradrag for skatt betalt i utlandet) og etter fradrag for kostnader til forsknings- og utviklingsprosjekt. Fradrag for godtgjørelse i fellesskatt utgjorde 673 mill. kroner, fradrag for naturressursskatt utgjorde 1,3 mrd. kroner, kreditfradrag utgjorde 8,6 mrd. kroner, mens forsknings- og utviklingsfradrag utgjorde 1,1 mrd. kroner. Fra og med 2004 ble det innført skattefritak for inntekter på aksjer og andre eierandeler for selskap. Dette førte til at godtgjørelsesfradraget falt bort, med unntak for ubenyttet godtgjørelsesfradrag fra tidligere år.

Tabell 1.9 viser selskap etter størrelsen på skattbar inntekt. Av en skattbar inntekt (positiv alminnelig inntekt og korreksjonsinntekt) på 242 mrd. kroner, var 93 pst. (224 mrd. kroner) opptjent av selskap med en skattbar inntekt på 1 mill. kroner eller mer (23,2 pst. av selskapene).

Tabell 1.10 viser at 78 pst. av den utlignede skatten (ekskl. sikkelselskap) ved statsskatteligningen på 60 mrd. kroner er utlignet på skattytergruppen aksjeselskap, 14 pst. på kraftselskap, 4 pst. på sparebanker og gjensidige livs- og skadeforsikringsselskap, 0,5 pst. på rederier skattlagt etter Sktl. §§8-10 til 8-19, 0,6 pst. på forbruksforeninger, innkjøps- og salgslag/samvirkelag, andelsmeierier og boligbyggelag, 3 pst. på utenlandske aksjeselskap/forsikringsselskap, 0,4 pst. på institusjoner/foreninger og pensjonsfond og 0,1 pst. på verdipapirfond.

Tabell 1.11 viser at statsskatten fra oljevirksomheten beløp seg til 220 mrd. kroner. Beløpet utgjør 78 pst. av selskapsskatten til staten.

Tabell 1.1 Oversikt over skatteligningen. Hele landet. 2006. Mill. kroner

	I alt	Selskap ¹	Personer
<i>Kommuneskatteligningen</i>			
Antall skattytere ²	3 811 670	869	3 810 801
Nettoformue	1 155 084	–	1 155 084
Alminnelig inntekt	811 735	–	811 735
Særfradrag	16 252	–	16 252
Formuesskatt	6 569	–	6 569
Inntektsskatt	87 338	–	87 338
Naturressursskatt	1 312	1 312	–
<i>Fylkesskatteligningen</i>			
Inntektsskatt	19 072	–	19 072
Naturressursskatt	239	239	–
<i>Statsskatteligningen</i>			
Antall skattytere med fellesskatt	3 452 169	90 846	3 361 323
Antall skattytere med toppskatt	746 173	–	746 173
Toppskattegrunnlag	1 025 057	–	1 025 057
Nettoinntekt ³	2 186	–	2 186
Skattbar inntekt	241 985	241 985	–
Nettoformue	1 251 089	93 906	1 157 183
Nettoinntekt sokkel	292 100	292 100	–
Beregningsgrunnlag for særskatt sokkel	275 783	275 783	–
Toppskatt	12 229	–	12 229
Fellesskatt	133 739	56 133	77 606
Formuesskatt	2 675	282	2 393
Inntektsskatt sokkel (inkl. særskatt)	219 679	219 679	–
Skatt på grunnrenteinntekt for kraftanlegg	3 757	3 757	–
Tonnasjeskatt	26	26	–
<i>Utligning til folketrygden</i>			
Beregningsgrunnlag for trygdeavgift i alt	1 020 498	–	1 020 498
Personinntekt pensjoner	181 820	–	181 820
Personinntekt annen næring	47 231	–	47 231
Personinntekt primærnæring	10 436	–	10 436
Personinntekt lønn	781 011	–	781 011
Samlet trygdeavgift	70 625	–	70 625
<i>Utlignet skatt</i>			
I alt	557 260	281 429	275 831
<i>Fradrag, nedsettelse og korreksjoner i skatt</i>			
I alt ⁴	19 021	11 590	7 431
Finnmarksfradrag ⁵	662	–	662
Frادrag for boligsparing ⁵	441	–	441
Skattefradrag for etterbetalt pensjon ⁶	-75	–	-75
Nedsettelse av formuesskatt ⁷	826	–	826
Skattebegrensning ⁸	4 435	–	4 435
Frادrag for utenlandsskatt (kreditfradrag) ⁹	9 506	8 564	942
Godtgjørelsesfradrag ¹⁰	860	673	187
Frادrag for naturressursskatt ¹¹	1 294	1 294	–
Forsknings- og utviklingsfradrag	1 062	1 059	3

¹ Omfatter også utenlandske selskap på kontinentalsokkelen.

² Antall personer og selskap med utlignet inntektsskatt og/eller formuesskatt til kommune. Omfatter også personer på Svalbard.

³ Nettoinntekt er grunnlag for ordinær inntektsskatt til staten for visse grupper, hovedsakelig personer bosatt i utlandet.

⁴ Forsørgerfradraget falt bort fra og med inntektsåret 2001. AMS-fradraget falt bort fra og med inntektsåret 2000. Skattetillegg for brutt sparekontrakt AMS opphørte fra og med 2002.

⁵ Beløpet er belastet inntektsskatt stat.

⁶ Tillegg/fradrag for etterbetalt pensjon.

⁷ Beløpet er belastet formuesskatt stat.

⁸ Beløpet er belastet inntektsskatt kommune og fylke med henholdsvis 1 523 mill. kroner og 310 mill. kroner. Inntektsskatt stat med 176 mill. kroner, fellesskatt med 1 256 mill. kroner og avgift til folketrygden med 1 169 mill. kroner.

⁹ Beløpet for personer er belastet inntektsskatt stat med 77 mill. kroner, fellesskatt med 351 mill. kroner, inntektsskatt kommune med 428 mill. kroner og fylkesskatt med 87 mill. kroner. For selskap er beløpet belastet fellesskatten.

¹⁰ Godtgjørelsesfradraget for selskap belastes i sin helhet fellesskatt. For personer er godtgjørelsesfradraget belastet inntektsskatt kommune med 89 mill. kroner, fylkesskatt med 19 mill. kroner og fellesskatt med 79 mill. kroner.

¹¹ Beløpet er belastet fellesskatt.

Kilde: Statistisk sentralbyrås skattestatistikk 2006.

Tabell 1.2 Oversikt over skatteligningen for personer, etter fylke, 2006. Mill. kroner

	Hele landet ¹	Østfold	Akershus	Oslo	Hedmark	Oppland	Buskerud	Vestfold	Telemark	Aust-Agder	Vest-Agder
<i>Kommuneskatteligningen</i>											
Antall personer	3 810 801	214 795	380 356	417 751	170 191	180 652	225 005	183 427	146 661	94 185	134 096
Nettoformue	1 155 084	53 198	138 632	220 606	40 724	44 932	71 561	53 862	35 295	23 807	38 406
Alminnelig inntekt	811 735	41 076	100 823	120 618	27 915	27 619	42 555	36 735	26 649	16 604	26 112
Særfradrag	16 252	1 019	1 529	1 716	821	735	850	849	672	393	603
Formuesskatt	6 569	287	803	1 396	212	240	413	303	191	131	214
Inntektsskatt	87 338	4 275	11 283	13 562	2 831	2 828	4 568	3 878	2 783	1 742	2 765
<i>Fylkesskatteligningen</i>											
Inntektsskatt	19 072	934	2 463	2 962	619	618	998	847	608	381	604
<i>Statsskatteligningen</i>											
Antall personer med fellesskatt	3 361 323	190 270	353 314	398 509	139 614	136 886	180 845	161 297	120 764	74 190	113 897
Antall personer med toppskatt	746 173	32 987	105 599	118 216	19 826	19 694	38 382	32 081	22 805	13 321	22 701
<i>Beregningsgrunnlag for</i>											
toppskatt	1 025 057	53 372	124 798	140 577	37 017	36 317	53 787	47 248	34 295	20 817	32 746
Nettoformue	1 157 183	52 780	143 454	226 172	39 441	41 702	69 645	53 356	34 153	22 670	38 100
Toppskatt ²	12 229	434	2 272	2 636	220	219	579	484	307	179	299
Fellesskatt	77 606	3 798	10 189	11 827	2 514	2 512	4 051	3 456	2 453	1 544	2 451
Formuesskatt	2 393	121	328	377	85	95	133	119	78	49	88
Medlemsavgift til folketrygden	70 625	3 590	8 860	10 058	2 431	2 431	3 725	3 200	2 293	1 402	2 230
<i>Utlignet skatt</i>	275 831	13 439	36 197	42 818	8 912	8 943	14 467	12 288	8 713	5 428	8 650

Tabell 1.2 Oversikt over skatteligningen for personer, etter fylke, 2006. Mill. kroner

	Hele landet ¹	Østfold	Akershus	Oslo	Hedmark	Oppland	Buskerud	Vestfold	Telemark	Aust-Agder	Vest-Agder
<i>Fradrag, nedsettelse og korreksjoner i skatt</i>											
I alt	7 431	368	606	1 103	286	261	349	323	238	156	220
Finmarksfradrag	662	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fradrag for boligsparing	441	17	37	67	12	14	19	15	11	8	21
Skattefradrag for etterbetalt pensjon	-75	-3	-7	-17	-3	-3	-4	-3	-2	-1	-4
Nedsettelse av formuesskatt	826	13	84	382	6	4	65	25	7	10	14
Skattebegrensning	4 435	313	284	402	257	233	233	227	192	115	156
Nedsettelse for utenlandsskatt	942	22	176	204	11	7	30	50	28	23	29
Godtgjørelsesfradrag	187	6	31	64	3	5	6	8	3	2	4

Tabell 1.2 forts.

	Rogaland	Hordaland	Sogn og Fjordane	Møre og Romsdal	Sør- Trøndelag	Nord- Trøndelag	Nordland	Troms Romsau	Finnmark Finnmárku
<i>Kommuneskatteligningen</i>									
Antall personer	305 514	359 056	90 715	204 024	223 492	101 773	193 669	123 420	61 790
Nettoformue	96 158	106 573	26 479	60 824	50 242	21 131	37 611	25 086	9 660
Alminnelig inntekt	76 421	78 644	16 138	39 718	44 890	18 387	35 158	23 921	11 715
Særfradrag	1 153	1 428	374	871	932	481	976	574	276
Formuesskatt	552	604	140	335	270	107	190	131	48
Inntektsskatt	8 456	8 525	1 689	4 185	4 775	1 880	3 602	2 496	1 211
<i>Fylkesskatteligningen</i>									
Inntektsskatt	1 846	1 861	369	914	1 042	410	787	545	264
<i>Statsskatteligningen</i>									
Antall personer med felleskatt	277 966	319 536	76 951	178 099	197 034	90 992	170 189	110 931	54 273
Antall personer med toppskatt	74 637	75 388	13 340	35 545	39 578	13 663	27 791	20 981	9 542
Beregningsgrunnlag for toppskatt	91 313	98 852	21 044	51 027	58 163	24 447	46 780	31 767	15 048
Nettoformue	97 403	107 127	26 186	60 905	50 582	21 066	37 513	25 141	9 692
Toppskatt ²	1 494	1 190	141	456	546	146	292	128	-409
Fellesskatt	7 407	7 557	1 500	3 695	4 237	1 668	3 194	2 216	1 032
Formuesskatt	213	208	57	133	113	45	77	53	20
Medlemsavgift til folketrygden	6 433	6 888	1 433	3 493	3 995	1 631	3 099	2 163	1 014
<i>Utlignet skatt</i>	26 401	26 833	5 330	13 211	14 978	5 887	11 240	7 733	3 181

Tabell 1.2 forts.

	Rogaland	Hordaland	Sogn og Fjordane	Møre og Romsdal	Sør-Trøndelag	Nord-Trøndelag	Nordland	Troms Romsau	Finnmark Finnmarku
<i>Frdrag, nedsettelse og korreksjoner i skatt</i>									
I alt	600	622	131	355	343	177	333	318	616
Finnmarksfradrag	-	-	-	-	-	-	-	116	523
Frdrag for boligsparing	62	53	11	21	28	10	17	13	5
Skattefradrag for etterbetalt pensjon	-6	-12	-1	-1	-1	-2	-3	-2	-1
Nedsettelse av formuesskatt	63	89	6	27	14	3	7	7	1
Skattebegrensning	290	384	110	260	271	158	297	168	84
Nedsettelse for utenlandsskatt	178	91	3	37	23	7	11	12	2
Godtgjørelsesfradrag	12	16	1	10	7	2	3	3	1

¹ Omfatter også personer på Svalbard og kontinentalsokkelen.

² Toppskatten inkluderer også ordinær inntektskatt til staten for visse grupper skattytere, hovedsakelig personer bosatt i utlandet. Denne skatten er i likhet med de øvrige skattene i tabellen oppgitt etter at fradrag og nedsettelse i skatt er trukket fra. For Finnmark sin del framkommer et negativt tall siden frdragene overstiger skatten, hovedsakelig på grunn av finnmarksfradraget.

Kilde: Statistisk sentralbyrås skattestatistikk 2006.

Tabell 1.3 Gjennomsnittstall per innbygger, etter fylke. 2006. Kroner

Fylke	Alminnelig inntekt per innbygger	Nettoformue per innbygger	Utlignet skatt per innbygger
Hele landet	172 800	246 700	58 600
Østfold	156 400	200 700	51 200
Akershus	200 900	281 000	71 600
Oslo	216 200	411 500	77 500
Hedmark	147 800	209 000	47 200
Oppland	150 700	227 800	48 700
Buskerud	171 500	280 700	58 300
Vestfold	164 500	238 000	54 900
Telemark	159 400	205 000	52 200
Aust-Agder	158 100	216 300	51 700
Vest-Agder	159 100	232 300	52 800
Rogaland	186 500	240 200	64 900
Hordaland	171 800	234 000	58 700
Sogn og Fjordane	151 800	246 400	50 200
Møre og Romsdal	160 700	247 800	53 700
Sør-Trøndelag	160 800	180 500	53 700
Nord-Trøndelag	142 300	162 900	45 600
Nordland	149 000	159 000	47 700
Troms Romsau	155 100	162 800	50 200
Finnmark Finnmarku	155 000	133 100	42 900

¹ Gjennomsnittstallene er basert på innbyggertallet per 1. januar 2007 (alle innbyggere).

Kilde: Statistisk sentralbyrås skattestatistikk 2006.

Tabell 1.4 Antall bosatte personer 17 år og over, etter størrelse på skattepliktig nettoformue og alminnelig inntekt etter særfradrag. 2006

Alminnelig inntekt etter særfradrag. Kroner	I alt	Skattepliktig nettoformue. Kroner							
		0 eller negativ	120 000-199 999	200 000-299 999	300 000-499 999	500 000-699 999	700 000-999 999	1 000 000-2 999 999	3 000 000 og over
I alt	3 647 395	1 560 432	993 659	232 029	299 127	208 006	114 372	197 530	42 240
0 eller negativ	123 719	79 222	33 311	2 859	2 750	1 581	819	1 939	1 238
1 – 24 999	254 702	84 244	152 500	6 309	5 354	2 855	1 365	1 723	352
25 000 – 49 999	111 194	58 259	41 095	3 667	3 231	1 854	923	1 839	326
50 000 – 74 999	295 559	100 424	130 027	24 866	24 720	9 615	2 761	2 764	382
75 000 – 99 999	317 261	108 584	117 152	25 579	30 642	18 896	8 403	7 557	448
100 000 – 149 999	531 144	181 254	158 657	45 625	60 815	40 568	19 817	23 137	1 271
150 000 – 199 999	476 469	206 275	114 646	33 564	44 142	31 756	17 697	26 523	1 866
200 000 – 249 999	446 278	216 946	94 395	29 289	37 616	26 392	14 981	24 340	2 319
250 000 – 299 999	340 661	170 238	61 738	21 645	28 977	21 389	12 401	21 638	2 635
300 000 – 349 999	232 460	111 780	37 480	14 809	21 422	16 279	9 619	18 274	2 797
350 000 – 399 999	144 607	69 726	19 528	8 334	12 565	10 893	6 711	14 110	2 740
400 000 – 449 999	92 297	44 880	10 853	4 802	7 642	6 773	4 519	10 258	2 570
450 000 – 499 999	63 316	31 203	6 349	2 991	5 061	4 675	3 174	7 657	2 206
500 000 – 999 999	180 676	84 467	14 297	6 883	12 774	12 767	9 553	28 233	11 702
1 000 000 og over	37 052	12 930	1 631	807	1 416	1 713	1 629	7 538	9 388

Kilde: Statistisk sentralbyrås skattestatistikk 2006.

Tabell 1.5 Hovedposter fra ligningen for bosatte personer 17 år og eldre, etter sosioøkonomisk status.¹
2006. Gjennomsnitt i kroner

	Lønnstakere	Trygdede	Selvstendig næringsdrivende
Bruttoinntekt ²	388 600	203 200	519 000
Av dette:			
Personinntekt lønn	364 400	27 700	36 300
Ytelser fra folketrygden	2 200	121 100	4 400
Tjenestepensjon	2 000	38 100	2 600
Næringsinntekt i alt	2 900	1 300	433 700
Renteinntekter	3 400	5 200	8 100
Aksjeutbytte	2 600	1 300	3 900
Gevinst ved salg av verdipapirer	6 400	4 400	15 700
Andelseiers andel og utleie av fast eiendom	900	800	3 000
Andre inntekter av fast eiendom	1 100	1 200	3 800
Mottatte bidrag	200	700	500
Inntektsfradrag	100 100	53 200	102 700
Av dette:			
Minstefradrag	60 100	42 000	14 400
Netto reiseutgifter	2 500	100	500
Pensjonspremie	2 400	0	500
Foreldrefradrag	2 500	300	1 700
Fagforeningskontingent	1 200	100	200
Årets underskudd i næring	900	400	10 100
Tidligere års underskudd	1 500	1 000	10 100
Individuell pensjonsavtale (IPA)	100	0	500
Renteutgifter	24 500	7 200	42 200
Tap ved salg av verdipapirer	1 800	900	4 000
Alminnelig inntekt etter særfradrag	289 300	136 900	434 300
Bruttoskatt	107 000	38 600	173 200
Fradrag i skatt	1 200	4 000	1 600
Utlignet skatt	105 800	34 600	171 500
Antall bosatte 17 år og eldre	1 964 219	1 058 136	133 832

¹ I grupperingen av sosioøkonomisk status er attføring, rehabilitering og uførestønad regnet som folketrygd.² I 2006 er skattefritt aksjeutbytte lagt til bruttoinntekten. Renteinntekter som ekstrabeskattes, og uttak fra deltakerlignet selskap er fratrukket bruttoinntekten.

Kilde: Statistisk sentralbyrås skattestatistikk 2006.

Tabell 1.6 Hovedposter fra ligningen for bosatte personer 17 år og eldre, etter størrelse på bruttoinntekt. 2006. Gjennomsnitt i kroner

	Bruttoinntekt									
	I alt	0–99 999	100 000– 199 999	200 000– 299 999	300 000– 399 999	400 000– 499 999	500 000– 749 999	750 000– 999 999	1 mill. og over	
Bruttoinntekt ¹	293 600	37 900	148 400	250 400	346 300	442 600	593 900	851 400	1 792 000	
Av dette:										
Personinntekt lønn	210 200	27 400	58 100	164 000	292 100	380 200	487 600	652 400	913 900	
Ytelser fra folketrygden	36 500	7 300	74 200	52 600	20 300	12 300	10 400	9 400	12 900	
Tjenestepensjon	12 200	700	8 400	20 300	13 900	12 100	13 500	15 100	25 000	
Næringsinntekt i alt	18 200	1 400	4 000	8 400	13 000	25 300	51 400	96 900	302 200	
Renteinntekter	3 900	800	2 300	2 900	3 000	4 400	7 600	13 900	51 200	
Aksjeutbytte	2 000	100	100	300	500	1 200	4 200	12 700	78 400	
Gevinst ved salg av verdipapirer	5 800	200	300	700	1 400	3 100	8 800	24 700	261 200	
Andelseiers andel og utleie av fast eiendom	900	100	200	400	600	1 300	2 900	5 800	11 700	
Andre inntekter av fast eiendom	1 100	0	0	100	200	500	1 900	6 900	51 500	
Mottatte bidrag	400	100	400	300	300	500	800	1 100	2 500	
Inntektsfradrag	76 700	22 800	48 800	77 800	94 800	107 800	122 500	141 300	258 100	
Av dette:										
Minstefradrag	47 500	17 600	39 600	56 300	58 600	58 100	56 800	55 700	52 700	
Netto reiseutgifter	1 400	100	300	1 000	2 300	3 100	3 500	3 300	2 600	
Pensjonspremie	1 300	100	200	1 200	2 400	2 800	2 500	2 500	1 800	
Foreldrebetaling	1 600	300	800	1 700	2 100	2 200	2 800	3 200	3 000	
Fagforeningskontingent	700	0	200	700	1 200	1 200	1 100	900	700	
Årets underskudd i næring	1 000	700	500	700	900	1 300	1 900	2 700	9 000	
Tidligere års underskudd	1 800	800	400	600	700	1 700	2 700	5 000	55 600	
Individuell pensjonsavtale (IPA)	100	0	0	100	100	200	300	500	800	
Renteutgifter	17 300	2 400	5 500	13 000	23 000	30 700	40 500	53 000	85 500	
Tap ved salg av verdipapirer	1 500	300	300	500	900	1 700	3 500	7 400	34 900	
Alminnelig inntekt etter særfradrag	214 900	17 700	90 400	167 800	250 100	335 300	472 400	712 900	1 594 600	
Bruttoskatt	76 300	4 400	23 700	53 800	86 200	122 300	185 600	295 600	672 200	
Fradrag i skatt	2 000	500	4 300	1 200	600	700	1 400	2 900	18 400	
Uflignet skatt	74 300	3 800	19 400	52 600	85 600	121 600	184 300	292 700	653 700	
Antall bosatte 17 år og eldre	3 647 395	516 951	848 400	827 041	707 994	354 729	267 373	70 725	54 182	

¹ I 2006 er skattefritt aksjeutbytte lagt til bruttoinntekten. Renteinntekter som ekstrabeskattes, og uttak fra deltakerlignet selskap er fratrukket bruttoinntekten.
Kilde: Statistisk sentralbyrås skattestatistikk 2006.

Tabell 1.7 Hovedposter fra ligningen for bosatte personer 17 år og eldre, etter størrelse på skattepliktig nettoformue, 2006. Gjennomsnitt i kroner

	Skattepliktig nettoformue									
	I alt	0 eller negativ	1–199 999	200 000–299 999	300 000–499 999	500 000–749 999	750 000–999 999	1 000 000–2 999 999	3 000 000 og over	
Bruttoinntekt ¹	293 600	315 600	194 000	262 300	282 700	312 800	347 100	439 700	1 150 400	
Av dette:										
Personinntekt lønn	210 200	268 600	140 800	177 400	174 800	176 600	182 300	208 400	365 300	
Ytelser fra folketrygden	36 500	16 500	35 100	52 600	63 600	72 500	76 600	75 800	58 400	
Tjenestepensjon	12 200	4 800	8 000	14 400	20 400	28 100	34 300	40 700	45 000	
Næringsinntekt i alt	18 200	18 300	7 000	11 400	14 300	19 200	27 600	50 200	158 900	
Renteinntekter	3 900	1 200	800	2 000	3 300	5 800	9 100	19 000	98 500	
Aksjeutbytte	2 000	900	200	500	800	1 500	2 800	7 900	75 800	
Gevinst ved salg av verdipapirer	5 800	2 100	700	1 700	2 500	4 400	7 300	20 500	242 800	
Andelseiers andel og utleie av fast eiendom	900	800	200	400	500	900	1 400	3 300	13 600	
Andre inntekter av fast eiendom	1 100	700	200	500	600	1 100	1 700	4 800	27 000	
Mottatte bidrag	400	200	300	200	300	500	700	1 600	5 500	
Inntektsfradrag	76 700	95 300	51 700	62 100	62 900	65 200	67 300	78 000	229 400	
Av dette:										
Minstefradrag	47 500	50 500	41 600	48 300	48 500	48 900	49 000	48 700	49 300	
Netto reiseutgifter	1 400	2 100	800	1 000	1 000	1 000	1 000	1 000	900	
Pensjonspremie	1 300	1 500	1 000	1 500	1 400	1 300	1 200	1 100	800	
Foreldrefradrag	1 600	2 100	1 200	1 700	1 200	800	700	700	1 200	
Fagforeningskontingent	700	800	500	700	700	600	600	500	300	
Årets underskudd i næring	1 000	1 000	300	600	700	1 100	1 500	2 700	10 600	
Tidligere års underskudd	1 800	1 500	200	300	400	1 200	1 100	2 900	65 100	
Individuell pensjonsavtale (IPA)	100	100	100	100	100	200	200	300	700	
Renteutgifter	17 300	32 200	4 000	5 600	5 700	6 200	6 800	10 000	41 900	
Tap ved salg av verdipapirer	1 500	1 100	200	500	800	1 100	1 400	4 100	46 500	
Alminnelig inntekt etter særfradrag	214 900	220 500	137 800	193 800	212 800	240 600	272 800	357 300	1 002 300	
Bruttoskatt	76 300	79 700	43 900	63 600	70 800	82 400	96 800	134 800	461 200	
Fradrag i skatt	2 000	1 500	2 000	2 400	2 200	1 600	1 300	1 200	23 800	
Utlignet skatt	74 300	78 200	41 900	61 200	68 700	80 800	95 500	133 600	437 400	
Antall bosatte 17 år og eldre	3 647 395	1 560 432	993 659	232 029	299 127	208 006	114 372	197 530	42 240	

¹ I 2006 er skattefritt aksjeutbytte lagt til bruttoinntekten. Renteinntekter som ekstrabeskattes, og uttak fra deltakerlignet selskap er fratrukket bruttoinntekten.

Kilde: Statistisk sentralbyrås skattestatistikk 2006.

Tabell 1.8 Hovedposter fra ligningen for bosatte personer 17 år og eldre, etter alder. 2006.
Gjennomsnitt i kroner

	I alt	Alder						
		17–24	25–34	35–44	45–54	55–66	67–79	80–
Bruttoinntekt ¹	293 600	105 100	284 600	366 800	388 800	339 000	231 400	186 600
Av dette:								
Personinntekt lønn	210 200	98 400	258 500	315 100	314 900	218 000	13 800	600
Ytelser fra folketrygden ..	36 500	2 200	7 500	15 100	42 200	148 000	137 300	
Tjenestepensjon	12 200	500	700	1 500	3 300	26 500	43 400	32 500
Næringsinntekt i alt	18 200	2 200	13 800	27 100	31 700	25 100	4 500	1 000
Renteinntekter	3 900	700	1 600	2 600	4 400	6 400	7 000	7 200
Aksjeutbytte	2 000	100	800	2 300	3 500	3 100	2 100	1 400
Gevinst ved salg av verdipapirer	5 800	500	2 300	5 900	9 200	10 000	6 600	3 600
Andelseiers andel og utleie av fast eiendom	900	100	400	900	1 300	1 600	1 000	600
Andre inntekter av fast eiendom	1 100	100	600	1 000	1 400	2 000	1 600	1 000
Mottatte bidrag	400	100	100	300	400	500	1 200	600
Inntektsfradrag	76 700	39 000	85 900	98 500	94 100	79 800	53 600	41 700
Av dette:								
Minstefradrag	47 500	32 800	51 100	53 300	53 100	49 600	42 100	37 400
Netto reiseutgifter	1 400	700	2 000	2 200	1 900	1 200	0	0
Pensjonspremie	1 300	300	1 400	1 900	2 300	1 800	100	0
Foreldrefradrag	1 600	200	3 400	4 300	700	0	0	0
Fagforeningskontingent .	700	200	700	900	1 100	900	0	0
Årets underskudd i næring	1 000	100	800	1 400	1 600	1 400	700	200
Tidligere års underskudd	1 800	0	600	1 800	3 600	2 700	1 800	400
Individuell pensjons- avtale (IPA)	100	0	0	100	200	300	0	0
Renteutgifter	17 300	3 500	22 800	27 900	24 000	15 700	6 000	2 400
Tap ved salg av verdipapirer	1 500	100	700	1 600	2 000	3 000	1 400	400
Alminnelig inntekt etter særfradrag	214 900	66 100	199 000	269 600	296 300	257 700	164 600	128 300
Bruttoskatt	76 300	20 800	70 900	99 800	110 700	92 800	48 500	35 600
Fradrag i skatt	2 000	800	1 400	1 300	1 700	2 200	3 300	5 800
Utlignet skatt	74 300	19 900	69 500	98 500	109 000	90 600	45 200	29 800
Antall bosatte 17 år og eldre	3 647 395	458 959	616 846	701 603	628 098	632 142	391 585	218 162

¹ I 2006 er skattefritt aksjeutbytte lagt til bruttoinntekten. Renteinntekter som ekstrabeskattes, og uttak fra deltakerlignet selskap er fratrukket bruttoinntekten.

Kilde: Statistisk sentralbyrås skattestatistikk 2006.

Tabell 1.9 Selskap etter skattbar inntekt.¹ Inntektsskatt² på skattbar inntekt ved statsskatteligningen. Eksklusiv sokkelselskap³. 2006

Skattbar inntekt Kroner	Selskap		Skattbar inntekt		Inntektsskatt	
	Antall	Prosent	Mill. kr	Prosent	Mill. kr	Prosent
I alt	90 846	100	241 985	100	67 722	100
1 – 4 999	5 158	6	7	0	2	0
5 000 – 9 999	1 919	2	14	0	4	0
10 000 – 19 999	3 221	4	47	0	13	0
20 000 – 49 999	7 023	8	240	0	67	0
50 000 – 99 999	8 599	9	623	0	174	0
100 000 – 199 999	11 787	13	1 708	1	478	1
200 000 – 499 999	18 892	21	6 192	3	1 733	3
500 000 – 999 999	13 137	14	9 354	4	2 617	4
1 000 000 – 1 999 999	9 504	10	13 411	6	3 753	6
2 000 000 – 4 999 999	6 875	8	21 129	9	5 914	9
5 000 000 og over	4 731	5	189 262	78	52 967	78

¹ Skattbar inntekt omfatter positiv alminnelig inntekt og korreksjonsinntekt.

² Omfatter utlignet inntektsskatt på alminnelig inntekt og utlignet inntektsskatt på korreksjonsinntekt før godtgjørelsesfradrag, kreditfradrag, fradrag for naturressursskatt og forsknings- og utviklingsfradrag er trukket fra.

³ Selskap skattlagt med hjemmel i petroleumsskatteloven.

Kilde: Statistisk sentralbyrås skattestatistikk 2006.

Tabell 1.10 Selskap. Skattegrunnlag og skatter ved statsskatteligningen etter skattytergruppe,¹ eksklusive selskapskap.² 2006. Mill. kroner

	Antall selskap i skatteposisjon ³	Nettoformue	Skattbar inntekt ⁴	Formues- skatt	Inntekts- skatt ⁵	Tonnasje- skatt	Skatter og fradrag			Sum skatt til staten
							Grunnrenteskatt	Fradrags- skatt ⁶	Sum skatt	
I alt	93 368	93 906	241 984	282	67 723	26	3 757	11 590	60 198	
Aksjeselskap ⁷	88 375	1 145	203 119	3	56 874	-	-	10 116	46 761	
Rederier skattelagt etter skatteloven §§ 8-10 til 8-19	300	-	1 105	-	310	26	-	11	324	
Selskap hjemmehørende på Svalbard	84	35	183	0	18	-	-	-	18	
Verdipapirfond	62	-	487	-	136	-	-	48	89	
Sparebanker og gjensidige livs- og skadeforsikringselskap	132	48 652	7 983	146	2 235	-	-	83	2 298	
Forbruksforeninger, innkjøps og salgslag, andelsmeierier og boligbyggelag	985	26 839	1 104	80	309	-	-	6	384	
Kraftforetak	260	1 605	20 795	5	5 823	-	3 757	1 314	8 271	
Institusjoner, foreninger og pensjonsfond	1 053	15 579	764	47	214	-	-	2	259	
Utenlandske aksjeselskap og forsikringselskap	2 117	52	6 443	0	1 804	-	-	10	1 794	

¹ Skattytergruppe refererer til skatteregel som selskapene skattlegges etter.² Selskap skattlagt med hjemmel i petroleumsskatteloven.³ Selskap som har fått beregnet skatt av inntekt og/eller formue eller har fradrag i skatt.⁴ Omfatter positiv alminnelig inntekt og korreksjonsinntekt.⁵ Inneholder også utlignet inntektskatt på korreksjonsinntekt.⁶ Godtgjørelsesfradrag (673 mill. kroner), fradrag for naturressursskatt (1 294 mill. kroner), kreditfradrag (8 564 mill. kroner) og forsknings- og utviklingsfradrag (1 059 mill. kroner).⁷ Omfatter aksjeselskap, aksjebanker og forsikringselskap registrert i Norge.

Kilde: Statistisk sentralbyrås skattestatistikk 2006.

Tabell 1.11 Selskap skattlagt med hjemmel i petroleumsskatteloven. Skattegrunnlag og skatter. 2006.
Mill. kroner

	Antall	I alt	Oljeutvinnings- og rørlednings- selskap	Utenlandske selskap
Nettoinntekt sokkel	178	292 100	291 088	1 012
Inntektsskatt sokkel	178	81 788	81 505	283
Særskatteinntekt	25	275 783	275 783	.
Særskatt sokkel	25	137 892	137 892	.
Sum skatt sokkel	178	219 679	219 396	283

Kilde: Statistisk sentralbyrås skattestatistikk 2006.

Vedlegg 2**Toll**

Tabell 2.1 Administrative tollnedsettelse for landbruksvarer 2007

Kap.Vareslag	FAT ¹		Tollkvote forskriften ²	Konserves forskriften ³		RÅK- import ⁴	Innenlands bear- beiding ⁵	Utenlands bear- beiding ⁶
	Gene- relle toll- nedset- telser	Indivi- duelle tollned- settelse	Kvot	Indivi- duelle tollned- settelse	Kvot	Indivi- duelle tollned- settelse	Indivi- duelle toll- nedset- telser	Indivi- duelle toll- nedset- telser
1 Levende dyr		36	117					
2 Kjøtt og spiselig slakte- avfall	59	15	277				1	50
4 Melk og meieriprodukter	2	28	188					47
5 Produkter av animalsk opprinnelse ikke nevnt eller innbefattet annet sted	9	2						
6 Levende trær og andre planter	7	1						
7 Grønnsaker, røtter og knoller	79	73	32	63	5			6
8 Spiselige frukter og nøt- ter	9	84	46	76	112			
10 Korn		32	238				28	
11 Mølleprodukter	60	9	16					
12 Oljeholdige frø og fruk- ter	1	230	278					
13 Skjellakk og lignende							5	
15 Animalske og vegetabil- ske oljer og fettstoffer	12	127						2
16 Produkter av kjøtt, flesk, mv		7	61					99
17 Sukker og sukkervarer ..		29	30					6
18 Kakao og varer derav						2		6
19 Produkter av korn, mel, stivelse eller melk						11		12
20 Produkter av grønnsa- ker, frukter, nøtter og andre plantedeler	1	1929	14	204	112		1	19
21 Forskjellige tilberedte næringsmidler		5				16	1	17
23 Reststoffer og avfall fra næringsmiddelindustri- en, tilberedt dyrefôr	62	227	57					3
35 Proteiner; modifisert stivelse						1		2

Kap.Vareslag	FAT ¹		Tollkvote forskriften ²	Konserves forskriften ³		RÅK- import ⁴	Innenlands bear- beiding ⁵	Utenlands bear- beiding ⁶
	Gene- relle toll- nedset- telser	Indivi- duelle tollned- settelsler	Kvote	Indivi- duelle tollned- settelsler	Kvote	Indivi- duelle tollned- settelsler	Indivi- duelle toll- nedset- telser	Indivi- duelle toll- nedset- telser
38 Diverse kjemiske pro- dukter	24							
Import av RÅK-varer på kap. 1–24						7 401 ⁷		
Sum	316	2 841	1 356	343	229	30	36	269

¹ Forskrift 22. desember 2005 nr 1723 om administrative tollnedsettelsler for landbruksvarer

² Forskrift 20. juni 2003 nr 907 om fordeling av tollkvoter for landbruksvarer

³ Forskrift 5. juli 2002 nr 828 om individuelle tollnedsettelsler og fordeling av tollkvoter til konservesindustrien

⁴ Forskrift 21. desember 2001 nr 1647 om fastsettelse av nedsatte tollsatser ved import av industrielt bearbejdede jordbruksvarer

⁵ Forskrift 20. januar 1999 nr 27 om bearbejding av ufortollede landbruksvarer

⁶ Forskrift 1. juni 2007 nr 580 om tollnedsettelsler for landbruksvarer som gjeninnføres etter bearbejding i utlandet

⁷ Nye fastsettelsler i 2007 for RÅK-varer

Kilde: Landbruks- og matvaredepartementet.

Tabell 2.2 Utnyttelsen av tollkvoter for kvoteåret 2006 og 2007, samt kvotens størrelse

Varenummer	Produkt	Kvote tonn	Impor- tert 2007 ¹ tonn	Kvoteutnyttelse		Auksjonsbeløp ²		SSB ³ Import 2007 Tonn
				2007 pst.	2006 pst.	2007 kroner per kg	2006 kroner per kg	
01.01.1010/ 9011/9019	Islandshest (stk)	200	89	45	33	-	-	127
01.06.1910, 02.08.9021	Levende rein og reinsdyrkjøtt	0	-	-	-	-	-	18
kap. 2 og kap. 16	Kjøtt til messer	35	5	14	36	-	-	
02.02	Storfekjøtt	1 084	958	88	100	45,80	32,34	4 952
02.03.2110	Svinekjøtt	1 381	1 215	88	37	0,02	0,03	1 215
02.04.1000/2100/ 2200/3000/4100/ 4200/4300/5000	Saue- og geitekjøtt	206	203	98	98	7,11	1,66	2 780
02.04	Saukjøtt	600	265	44	27	-	-	249
02.06.4100	Lever av svin	250	0	0	0	0,01	0,01	10
02.07.1200	Hønekjøtt	221	44	20	45	0,61	4,18	47
02.07.2500	Kalkunkjøtt	221	0	0	0	0,01	0,25	3
02.07.3300	Ender, gjess med mer.	221	58	26	37	0,04	1,25	62
02.08.1000/9099 (bearb. kvote)	Annet vilt	10	3	29	53	-	-	188
02.08.1000/9030/ 9099, 02.03	Annet vilt	250	218	87	87	4,00 8,18	4,13 61,00	196
02.08.9030 (bearb.kvot)	Skogsfugl/ryper	10	1	7	7	-	-	23
02.08.9043 (bearb. kvote)	Elg	80	35	44	54	-	-	36
02.08.9043/44/45	Elgkjøtt	60	58	97	97	22,05	23,11	97
02.08.9046 (bearb. kvote)	Hjort	10	3	30	34	-	-	1
02.08.9046/47/48	Hjortekjøtt	20	19	93	93	47,11	50,00	22
02.10.1100	Skinke av svin	200	191	96	92	21,32	5,10	285
04.05.1000	Smør	575	255	44	53	0,01	0,05	289
Ex. 04.06	Ost (EU)	4 500	4433	99	98	-	-	8 215
Ex. 04.06	Ost (EFTA)	60	31	52	46	2,20	-	33
04.07.0011/0019	Høneegg (EU)	290	77	26	88	1,47	0,94	2 630
04.07.0019	Høneegg (WTO)	1 295	1 280	99	102	0,65	0,02	2 435
04.09.0000	Honning	192	190	99	99	6,27	6,26	191
05.11.9911/9921	Blødpulver	300	250	83	68	0,01	0,01	267
07.04.9013/9020	Hvitkål	134	43	32	3	0,01	0,01	1 360
07.04.9040	Rødkål	134	30	22	16	0,01	0,01	185
07.05.1112/1122	Issalat	600	524	87	92	-	-	5 629
07.12.9011	Tørkede poteter	300	149	50	62	0,03	0,02	149
08.08.1011	Epler (EU)	2 000	1 891	95	88	0,01	3,57	15 045
08.08.1011	Epler (WTO)	8 000	7 332	92	84	0,55	3,64	27 780
08.08.2021	Pærer	250	247	99	98	3,83	4,30	7 873
08.10.1023/1024	Jordbær	300	275	92	76	5,02	6,02	601
08.11.1001/1009	Jordbær	3 100	3 097	100	100	-	-	3 174
08.11.2001/2005	Bringebær	1 300	1 251	96	96	-	-	1 469

Tabell 2.2 forts.

Varenummer	Produkt	Kvote tonn	Impor- tert 2007 ¹ tonn	Kvoteutnyttelse		Auksjonsbeløp ²		SSB ³ Import 2007 Tonn
				2007 pst.	2006 pst.	2007 kroner per kg	2006 kroner per kg	
08.11.2001/2006, 20.09.8010/8020 08.12.1000	Solbær/-konsentrat Kirsebær	1 300 100	968 0	74 0	86 0	- 0,01	- 0	1 058 0
10.01.1000/9000, 10.02.0000, 10.08.9000 10.01.9000, 10.03.0000, 10.04.0000, 10.05.9010, 10.07.0010, 11.03.1310, 17.03.1010/9010, 23.02.1010/2010/ 3000/4000, 23.03.2010	Matkorn	124 000	109 844	89	98	0,01	0,01	
12.05.1010/9010	Kraftfôrråvarer	400 000	390 505	98	97	0,01	0,01	
12.09.2300	Oljefrø	17 500	9 387	54	88	0,01	0,01	
12.09.2300	Svingelfrø	75	67	89	69	0,02	0,01	657
12.09.2300	Svingelfrø til plen	55	17	31	25	0,81	0,79	
12.09.2400	Engrappfrø	50	45	90	89	0,03	0,01	290
12.09.2400	Engrappfrø til plen	100	91	91	26	0,70	0,79	
12.09.2500	Raigrasfrø	700	685	98	77	0,01	0,02	883
12.14.9091	Høy (EU)	35 000	20143	58	64	-	-	20 228
12.14.9091	Høy (andre land)	500	0	0	0	-	-	0
16.01.0000	Pølser	200	171	86	95	39,54	35,62	1 071
16.02.3101	Kalkunrull	20	0	0	97	0,01	0,33	0
ex 16.02.4100	Herm. skinke	100	0	0	0	0,01	0,02	0
16.02.4910	Bacon crisp	250	117	47	58	0,01	0,02	122
16.02.5001	Kjøttboller	150	147	98	96	8,59	8,53	167
ex 16.02.5009	Herm. tunge	50	0	0	0	0,01	0,01	69
ex 16.02.5009	Corned beef	55	18	33	31	0,06	0,19	
		145	0	0	0	0,03	0,11	113
20.05.4001/4009	Herm. erter	200	0	0	0	0,01	0,01	0
20.05.5901	Herm. snittebønner	100	63	63	24	0,04	0,02	94
20.05.5901	Herm. brekkbønner	50	31	63	25	0,04	0,04	
ex 20.05.9909	Grønnsaksblanding	150	12	8	45	0,06	0,08	476
20.07.9903/9908, 20.08.9901, 20.09.7100/7900	Eplesaft/- konsentrat	10 531	9 978	95	91	-	-	
23.09.1012	Kattemat	1 000	824	82	67	0,37	0,01	10 953

¹ Registrert import innenfor kvoten.² For varer der det ikke er auksjonsbeløp er varen enten ikke fordelt eller fordeles etter søknad.³ Tallene er hentet fra SSB-statistikken og justert for omregningsfaktorer og landområder.

Kilde: Landbruks- og matvaredepartementet.

Vedlegg 3**Forslag til ny oppdeling for fisk og poteter**

Nr	Vareslag	Tollsats 2008	Foreslått tollsats i 2009
<i>Tollsatsene er angitt i kroner per kg unntatt de som er markert med pst.</i>			
03.04	Fiskefileter og annet fiskekjøtt (også opphakket), ferskt, kjølt eller fryst.		
	- ferskt eller kjølt:		
	-- annet:		
	--- annet:		
.1997	---- storøyet tunfisk (<i>Thunnus obesus</i>) eller makrellstørje (<i>Thunnus thynnus</i>)	--	fri
	- fryste fileter:		
	-- andre:		
	--- annet:		
.2996	---- storøyet tunfisk (<i>Thunnus obesus</i>) eller makrellstørje (<i>Thunnus thynnus</i>)	--	fri
	- ellers:		
	-- annet:		
.9908	--- storøyet tunfisk (<i>Thunnus obesus</i>) eller makrellstørje (<i>Thunnus thynnus</i>)	--	fri
07.01	Poteter, friske eller kjølte		
.1000	- settepoteter		
	- andre:		
	-- i tiden 16. juli – 14. mai:		
.9022	--- nypoteter i tiden 1. april – 14. mai	--	1,12
	--- ellers:		
.9023	---- skrelte eller avskallede, også oppdelte	--	100 pst.
.9028	---- andre	--	1,12

Vedlegg 4**Forslag til fjerning av toll på enkelte tekstiler**

Nr	Vareslag	Tollsats 2008	Foreslått tollsats i 2009
<i>Tollsatsene er angitt i pst. av tollverdi</i>			
61.07	Underbukser, truser, nattskjorter, pyjamas, badekåper, slåbroker og liknende varer av trikotasje, for herrer eller gutter.		
	- underbukser og truser:		
.1100	-- av bomull	10,7	fri
.1200	-- av syntetiske eller kunstige tekstilfibrer	10,7	fri
.1900	-- av andre tekstilmaterialer	10,7	fri
	- nattskjorter og pyjamas		
.2100	-- av bomull	10,7	fri
.2200	-- av syntetiske eller kunstige tekstilfibrer	10,7	fri
.2900	-- av andre tekstilmaterialer	10,7	fri
	- ellers		
.9100	-- av bomull	10,7	fri
.9900	-- av andre tekstilmaterialer	10,7	fri
61.08	Underkjoler, underskjørt, underbukser, truser, nattkjoler, pyjamas, neglisjéer, badekåper, morgenkåper og liknende varer av trikotasje, for damer eller piker.		
	- underkjoler og underskjørt:		
.1100	-- av syntetiske eller kunstige tekstilfibrer	10,7	fri
.1900	-- av andre tekstilmaterialer	10,7	fri
	- underbukser og truser:		
.2100	-- av bomull	10,7	fri
.2200	-- av syntetiske eller kunstige tekstilfibrer	10,7	fri
.2900	-- av andre tekstilmaterialer	10,7	fri
	- nattkjoler og pyjamas:		
.3100	-- av bomull	10,7	fri
.3200	-- av syntetiske eller kunstige tekstilfibrer	10,7	fri
.3900	-- av andre tekstilmaterialer	10,7	fri
	- ellers:		
.9100	-- av bomull	10,7	fri
.9200	-- av syntetiske eller kunstige tekstilfibrer	10,7	fri
.9900	-- av andre tekstilmaterialer	10,7	fri
62.07	Singleter og liknende undertrøyer, underbukser, truser, nattskjorter, pyjamas, badekåper, slåbroker og liknende varer for herrer eller gutter.		
	- underbukser og truser:		
.1100	-- av bomull	10,7	fri
.1900	-- av andre tekstilmaterialer	10,7	fri
	- nattskjorter og pyjamas		
.2100	-- av bomull	10,7	fri
.2200	-- av syntetiske eller kunstige tekstilfibrer	10,7	fri

Nr	Vareslag	Tollsats 2008	Foreslått tollsats i 2009
<i>Tollsatsene er angitt i pst. av tollverdi</i>			
.2900	-- av andre tekstilmaterialer	10,7	fri
	- ellers:		
.9100	-- av bomull	10,7	fri
.9900	-- av andre tekstilmaterialer	10,7	fri
62.08	Singleter og liknende undertrøyer, underkjoler, underskjørt, underbukser, truser, nattkjoler, pyjamas, neglisjéer, badekåper, morgenkåper og liknende varer for damer eller piker.		
	- underkjoler og underskjørt:		
.1100	-- av syntetiske eller kunstige tekstilfibrer	6,9	fri
.1900	-- av andre tekstilmaterialer	6,9	fri
	- nattkjoler og pyjamas:		
.2100	-- av bomull	6,9	fri
.2200	-- av syntetiske eller kunstige tekstilfibrer	6,9	fri
.2900	-- av andre tekstilmaterialer	6,9	fri
	- ellers:		
.9100	-- av bomull	6,9	fri
.9200	-- av syntetiske eller kunstige tekstilfibrer	6,9	fri
.9900	-- av andre tekstilmaterialer	6,9	fri

Offentlige institusjoner kan bestille flere eksemplarer fra:
Departementenes servicesenter
Post og distribusjon
E-post: publikasjonsbestilling@dss.dep.no
Telefaks: 22 24 27 86

Opplysninger om abonnement, løssalg og pris får man hos:
Akademika AS
Avdeling for offentlige publikasjoner
Postboks 84 Blindern, 0314 OSLO
E-post: offpubl@akademika.no
Telefon: 22 18 81 00
Telefaks: 22 18 81 01
Grønt nummer: 800 80 960

Publikasjonen finnes på Internett:
www.regjeringen.no
Publikasjonen finnes også på:
www.statsbudsjettet.no

Trykk: OFA - 10/2008

241 491